

သမိဒွေဒယသရဏကြီးဒေါမာလာဂီ နှစ်ကိုးသယ်ကျော်ဘဝသီရိ

ဒေါက်တာအရှင်နန္ဒမာလာဘိဝံသ

လှိုင် ကြည် ဖြူ ဓမ္မဝီရ စာပေတိုက် နှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ် စာကြည့်တိုက်

HLAING KYI PHYU DHAMMA VIRA PUBLISHING HOUSE & e-LIBRARY

စို့တာဝန်အစရုံးသုံးပါး

ပြည်ထောင်စု မပြိုကွဲရေး ခို့အရေး
တိုင်းရင်းသား စည်းလုံးညီညွတ်မှု မပြိုကွဲရေး ခို့အရေး
အချုပ်အခြာ အာဏာတည်တံ့ခိုင်မြဲရေး ခို့အရေး

ပြည်သူ့သမ္မတတော်

- ပြည်ပအားကိုးပုဆိန်ရိုး အဆိုးမြင်ဝါဒီများအား ဆန့်ကျင်ကြ
နိုင်ငံတော် တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးနှင့် နိုင်ငံတော် တိုးတက်ရေးကို နှောင့်ယှက်
ဖျက်ဆီးသူများအား ဆန့်ကျင်ကြ
နိုင်ငံတော်၏ ပြည်တွင်းရေးကို ဝင်ရောက်စွက်ဖက်နှောင့်ယှက်သော ပြည်ပ
နိုင်ငံများအား ဆန့်ကျင်ကြ
ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပအဖျက်သမားများအား ဘုံရန်သူအဖြစ် သတ်မှတ်ချေမှုန်းကြ

နှိုင်းစာရင်းဦးတည်ချက် (၄)ရပ်

- နိုင်ငံတော်တည်ငြိမ်ရေး၊ ရပ်ရွာအေးချမ်းသာယာရေးနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး
- အမျိုးသားပြန်လည် စည်းလုံးညီညွတ်ရေး
- နိုင်ငံသမ္မတ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသစ် ဖြစ်ပေါ်လာရေး
- ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ်နှင့် အညီ ခေတ်မီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သော နိုင်ငံတော်သစ်တစ်ရပ် တည်ဆောက်ရေး

စီးပွားရေးဦးတည်ချက် (၄)ရပ်

- စိုက်ပျိုးရေးကို အခြေခံ၍ အခြားစီးပွားရေးကဏ္ဍများကိုလည်း ဘက်စုံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် တည်ဆောက်ရေး
- ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ် ပီပြင်စွာဖြစ်ပေါ်လာရေး
- ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပမှ အတတ်ပညာနှင့် အရင်းအနှီးများ ဖိတ်ခေါ်၍ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် တည်ဆောက်ရေး
- နိုင်ငံတော် စီးပွားရေးတစ်ရပ်လုံးကို ဖန်တီးနိုင်မှုစွမ်းအားသည် နိုင်ငံတော်နှင့်တိုင်းရင်းသားပြည်သူတို့၏ လက်ဝယ်တွင်ရှိရေး

လူမှုရေးဦးတည်ချက် (၄)ရပ်

- တစ်မျိုးသားလုံး၏ စိတ်ဓာတ်နှင့် အကျင့်စာရိတ္တမြင့်မားရေး
- အမျိုးဂုဏ်၊ ဇာတိဂုဏ်မြင့်မားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ၊ အမျိုးသားရေး လက္ခဏာများ မပျောက်ပျက်အောင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး
- မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ် ရှင်သန်ထက်မြက်ရေး
- တစ်မျိုးသားလုံး ကျန်းမာကြံ့ခိုင်ရေးနှင့် ပညာရည်မြင့်မားရေး

ပုံနှိပ်မှတ်တမ်း

စာမူခွင့်ပြုချက်အမှတ် - ၄၀၁၃၉၃၁၂၀၉
 မျက်နှာပုံခွင့်ပြုချက်အမှတ် - ၄၀၀၀၁၄၀၁၁၀
 ပထမအကြိမ်။ ၂၀၁၀ ခု၊ ဇန်နဝါရီလ၊ လွိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်။

- တင်ပို့ (မြ ၀၄၂၈၇)
 လွိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက် နှင့် ဒီဂျစ်တယ်
 စာကြည့်တိုက်၊ အဆောင် ၁ ၊ အခန်း ၆ ၊
 မြန်မာ့အင်မီတက်၊ တက္ကသိုလ်များ(လွိုင်နယ်မြေ) ၊
 လွိုင်မြို့နယ်၊ ရန်ကုန်တိုင်း။

ဖုန်း - ၀၉၅၀ ၀၁၄၀၁ / ၀၉၈၇ ၆၁၀၅၅/
 ၀၁ ၅၀၇၂၀၈။

e-mail-tinsoevira@gmail.com

တင်အောင်ဝင်း၊ဘိုးရာဇာပုံနှိပ်တိုက် ၊
 အမှတ် ၁၆၂၊ ၄၅လမ်း၊ ဗိုလ်တထောင်မြို့နယ်။

ကွန်ပျူတာ / ဒီဇိုင်း
 စောင်ရေ
 တန်ဖိုး

- ခင်မောင်မိုး ။
 - ၂၀၀၀
 - လွိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်
 စာကြည့်တိုက်မှ လျှောက်ပါသည်။

ဖြန့်ချိရေး

လွိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက် -အဆောင်(၁)၊အခန်း(၆)၊Myanmar Info-
 tech, တက္ကသိုလ်များ(လွိုင်နယ်မြေ)၊လွိုင်မြို့နယ်၊ရန်ကုန်မြို့၊

ဖုန်း- ၀၉၅၀၀ ၁၄၀၁၊ ၀၉၈၀ ၂၃၉၉၂၊ ၀၁-၅၀၇၂၀၈

e-Mail - dhammavira@gmail.com, tinsoevira@gmail.com

၉၂၂

နန္ဒမာလာဘိဝံသ၊ အရှင် ဒေါက်တာ
 သမိန္ဒေဒယဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီ နှစ်ကိုးဆယ်ကျော်ဘဝခရီး /
 ဒေါက်တာအရှင်နန္ဒမာလာဘိဝံသ။ - ရန်ကုန်။
 လွိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်၊ ၂၀၀၉။
 - ၃၃၆ စာ၊ ၁၂.၅ x ၂၀.၁ စင်တီမီတာ။
 (၁) သမိန္ဒေဒယဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီ နှစ်ကိုးဆယ်ကျော်ဘဝခရီး

လွိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

မှတ်တမ်းလွှာ

လွန်စွာမှ လေးစားမြတ်နိုးတန်ဖိုးထားအပ်သည့်၊ မယ်တော် သမိဇ္ဈဒယဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိဤစာပေအား ထုတ်ဝေ လှူဒါန်းခွင့်ပြုပါသော အနန္တကျေးဇူးရှင် ဆရာသခင် အရှင်နန္ဒမာလာဘိဝံသ ဆရာတော်ဘုရားအား ဦးခိုက်၍ ဤမှာတမ်းကို တင်ပြအပ်ပါသည်။

ကွယ်လွန်သူ တက္ကသိုလ် လှိုင်ကြည်ဖြူ |ဒေါ်အမာတင်၊ ကထိက/ဌာနမှူး (ငြိမ်း) ပထဝီဝင်ဌာန၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ နှင့် လူ နတ် ဗြဟ္မာ သတ္တဝါအားလုံး၏ ဓမ္မဒါနအဖြစ် လှိုင်ကြည်ဖြူ ဓမ္မဝိရ စာပေတိုက်နှင့် ဒီလွစ်တယ်စာကြည့်တိုက်မှ (၂၀-၁၁-၂၀၀၉)နေ့တွင် အုပ်ရေ ၁၀၀၀ လှူဒါန်းပါသည်။

ငယ်စဉ်တောင်ကျေးကလေးဘဝကတည်းက မယ်တော်ကြီး သမိဇ္ဈဒယမိခင်ကဲ့သို့ ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးမဆိုထားဘိ၊ အခြားသော စင်ကြယ် မြင့်မြတ်သည့် သီလရှင်ဘဝကို တောင့်တခဲ့သော သူမသည် ဘဝတဏှာ၏ လှည့်စားမှုကြောင့် ကျနော်နှင့် အိမ်ထောင်ပြုဖြစ်ခဲ့ရပါ၏။ သံသရာတွင် ဘဝ၏အစကို သိနိုင်ဖို့ကို ဉာဏ်မရသေးပါ။ သို့သော်သိချင်မိ၊ တောင့်တမိ ပါ၏။ သံသရာခရီးဖော်အားလုံးကို ချစ်မိ တွယ်တာမိ၊ ကြင်နာမိကြသော သူမ(ဒေါ်အမာတင်)နှင့် ကျနော်တို့ စွမ်းဆောင်နိုင်သမျှပါရမီဖြည့်ခဲ့ ကြပါသည်။

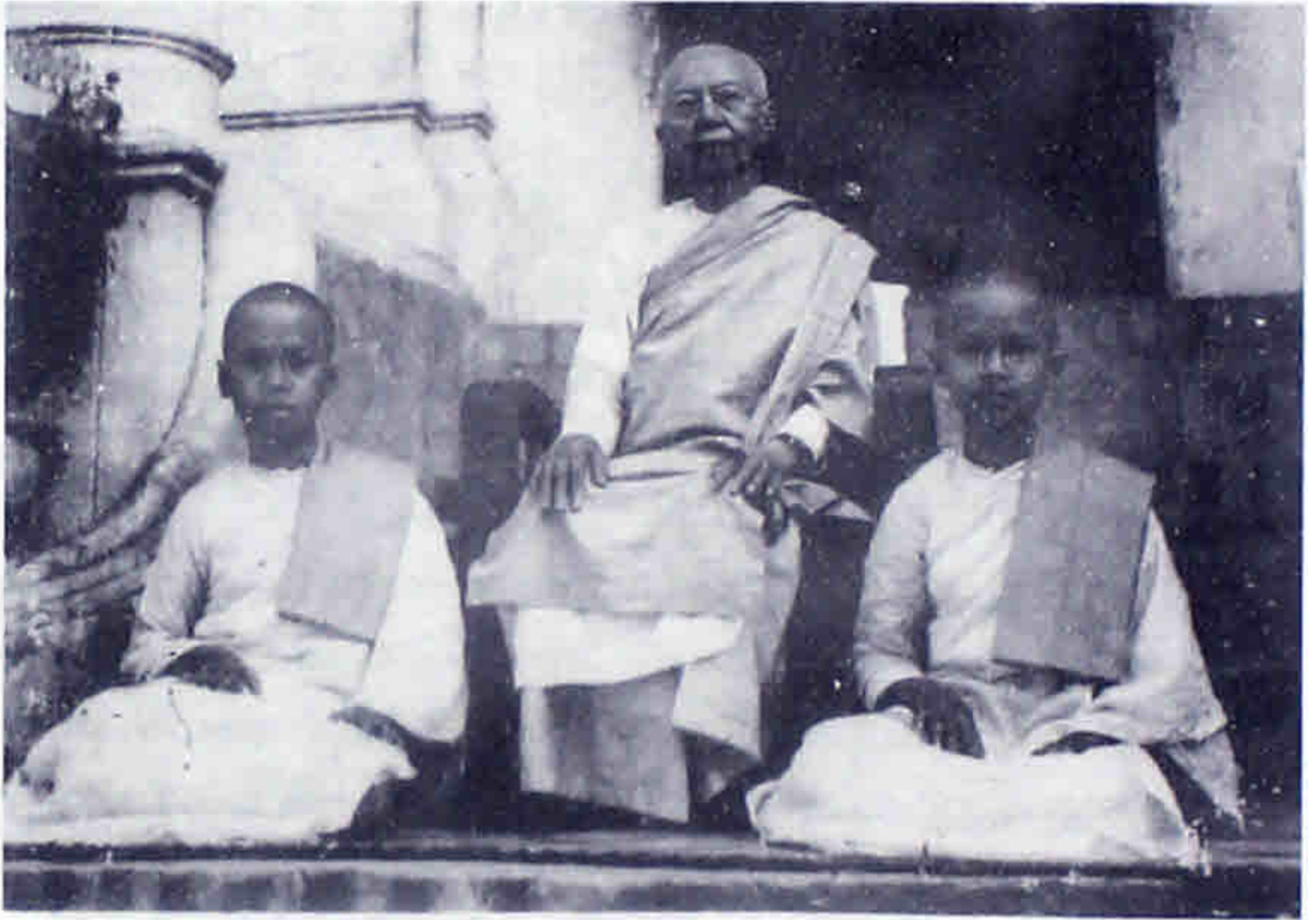
သို့သော် ဘဝနှင့်လောကကို အကောင်းမြင်တတ်လွန်းသော သူမနှင့် ကျနော်တို့သည် လူ နတ် ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတို့၏ ကောင်းကျိုး သယ်ပိုး သွားနိုင်ရန် ဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပါသည်။

ကျနော်အတွက် ပါရမီဖြည့်ဖက်သူမသည် ၂၀၀၄ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ(၂၀)ရက်၊ ည(၁၀)နာရီတွင် ကွယ်လွန်ခဲ့ခြင်းဖြင့်၊ ကျနော်အား ဓမ္မအမွေနှင့် တာဝန်များစွာပေးခဲ့ပါပြီ။ ကျနော်ဆက်လက်သယ်ပိုး ရပါဦးမည်။

ငြိမ်းချမ်းဦး

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့်ဒီလွစ်တယ်စာကြည့်တိုက် အဆောင်(၁)၊အခန်း(၆)၊ Myanmar Info-tech, တက္ကသိုလ်များလှိုင်နယ်မြေ၊ လှိုင်မြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ဖုန်း- ၀၉၅၀၀ ၁၄၀၁၊ ၀၉၈၀ ၂၃၉၉၂ ၀၁-၅၀၂၂၀၀
e-Mail - dhammavira@gmail.com, tinsoevira@gmail.com

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီလွစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သမိဒွေါဒယ ဆရာကြီး
ဒေါ်မာလာရီ

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

မာတိကာ

အကြောင်းအရာ

ကျေးဇူးစကား

အမှာစကား

စာဖတ်သူသို့

အခန်း(၁) ငယ်စဉ်ဘဝ

ပန်းလှိုင်မြစ်အနီးမှ ရွာကြီးတစ်ရွာ	၁
ငွေမှုတ်ပွဲစား	၂
ဖားဂရစ်ဘုရား	၃
ခတ္တိယသူကြီး ဦးရွှေမုံ	၄
ဇရပ်ကြီး နှစ်ဆောင်	၄
ခတ္တိယမှ အိမ်ကြီးတစ်အိမ်	၅
ရခဲသော လူဘဝ	၆
ကျောင်းလိုက်စ အရွယ်	၇
သည်ညီအမ	၉
သီလရှင်စကား မပြောနဲ့	၁၀
မန္တလေးသို့	၁၂
စစ်ကိုင်းသို့ ဘုရားဖူးတစ်ခေါက်	၁၄
ခတ္တိယမှ သမိန်ထောသို့	၁၇
သီလရှင် ဆိုတာ	၂၀
စစ်ကိုင်းတောင်ကို ကြည့်၍ငိုသူ	၂၃
ပါရမီရှင်မလေး	၂၆

အကြောင်းအရာ

အဘိဓမ္မာသင်စ	၂၇
အခန်း(၂) သီလရှင် ပညာသင်ဘဝ	
ဆရာလေး မမာလာရီ	၃၀
စိန်ဇနီ	၃၃
သမီးလိမ္မာ	၃၉
ညောင်တုန်းသို့	၄၁
သမိန်ထော ဘုန်းကြီးယုံ	၄၄
သရိုင်းရွာသို့	၄၆
ကြောက်စာ ၄-ချပ် အမြဲဖတ်	၅၂
မိခင်ကြီး ကွယ်လွန်ခြင်း	၅၄
စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးသို့	၅၆
အခန်း (၃) သီလရှင်ချောင်ဆရာဘဝ	
သမိဋ္ဌေါဒယချောင် တည်ခြင်း	၅၉
ကျေးဇူးရှင် ဆရာတော်များ	၆၃
သီလရှင်ဥပဒေ	၇၀
သမိဋ္ဌေါဒယချောင် အုပ်ချုပ်ရေး	၇၆
ဦးစက်ဖော်၏ နောက်ဆုံးနေ့	၈၀
သီဟိုဠ်နှင့် အိန္ဒိယသို့	၈၆
ထရံကာ ဆရာကြီး၏ နောက်ဆုံးနေ့	၉၀
ပရိယတ္တိသာသနာပြုပုံ	၉၃
ပဋိပတ္တိသာသနာပြုပုံ	၁၀၈

အကြောင်းအရာ

ဒေါ်သုဓမ္မစာရီ၏ နောက်ဆုံးနေ့	၁၂၁
ဘုရားကြည်ညိုပုံ	၁၂၇
ကိုယ်ကျင့်တရား လေးစားပုံ	၁၃၀
သာသနာရေး အားပေးပုံ	၁၃၃
တပည့်များအား ချီးမြှောက်ပုံ	၁၃၄
ဒကာ ဒကာမများနှင့် ဆက်ဆံပုံ	၁၃၆

အခန်း(၄) သီလရှင် ဖွားဘုရားကြီးဘဝ

တာဝန်တွေထမ်းဆဲ	၁၃၉
ဆရာကြီး၏ ကျန်းမာရေး	၁၄၁
ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှု	၁၄၂
မွေးနေ့ကုသိုလ်	၁၄၃
ရွှေကျင် မယ်သီလ	၁၄၃
ဘုရားမပြင်ပါ	၁၄၅
သန္နိဋ္ဌိကောနံ-လွဲနေပြီ	၁၄၅
အချစ်ဆုံးတပည့်	၁၄၆
လူအိုကို သည်းခံနိုင်ခဲ့တယ်	၁၄၇
သံသရာခရီး တိုမှကောင်းတယ်	၁၄၈
သံသရာ မကြောက်သူ	၁၄၉
ဝိပဿနာ ပွေ့ပိုက်သေမယ်	၁၄၉
ဆရာကြီး၏လက်သို့	၁၅၁
နောက်ဆက်တွဲ	၁၅၃

ကျေးဇူးစကား

စာတစ်စောင် ပေတဖွဲ့ဖြစ်လာအောင် ရေးသားပြုစုရာ၌ တစ်ဦး တစ်ယောက်တည်း၏ စွမ်းဆောင်ချက်ဖြင့် မပြည့်စုံနိုင်ပါ။ ပတ်ဝန်းကျင် ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အကူအညီကို ရယူကြရပါသည်။ ဤအတ္ထုပ္ပတ္တိကို ပြုစုရာ ၌လည်း အကူအညီအမျိုးမျိုးကို ယူခဲ့ရပါသည်။

နောင်တော်ဖြစ်သူ မဟာသုဗောဓာရုံတိုက် တိုက်ကြပ်ဘုန်းကြီး အရှင်ဥတ္တရက စာမူကြမ်းကို ဖတ်ရှုပြင်ဆင်ပေးပါသည်။ အရင်းနှီးဆုံး မိတ်ဆွေဖြစ်သူ ဝေဇယန္တာ အရှင်မဟောသပေဏ္ဍိတက စာမူများကို ဖတ်ရှုပြင်ဆင်ပေးသည့်အပြင် အမှာစာနှင့် နောက်ဆက်တွဲ သီလရှင် ဆရာကြီးများ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိတို့ကို ရေးသားပေးပါသည်။ မဟာသုဗောဓာရုံ တိုက်မှ အရှင်ဇနသာမိ၊ အရှင်ခေမာသီရိ၊ ရှင်ဝါသတို့ကလည်းကောင်း၊ ဝါးချက်ရွာကျောင်းသား မောင်မျိုးမြင့် (တက္ကသိုလ်ဝင်)ကလည်းကောင်း၊ စာမူဖြစ်အောင် လက်နှိပ်စက်ရိုက်ကူးပေးကြပါသည်။ သိဒ္ဓေါဒယချောင် မှ သီလရှင်ဆရာကြီး ဆရာလေးများက လိုအပ်သော အကူအညီအမျိုး မျိုးကို ပေးကြပါသည်။

ထို့ပြင် ရန်ကုန်မြို့ သာသနာ့ရိပ်သာ အရှင်ကေလာသ၊ ဆုထူး ပန် စာသင်တိုက် တိုက်အုပ်ဆရာတော်အရှင်ပဏ္ဍိတ၊ ရန်ကုန်မြို့ဟံသာ ဝတီ မြန်အောင်ကျောင်းတိုက်မှ သီလရှင်ဆရာကြီး- ဆရာလေးများ၊ ရန်ကုန်မြို့ ၁၄၄- လမ်း ဦးလှမောင်မိသားစု၊ သင်္ဂဟလမ်း ဦးခင်မောင် မိသားစု၊ နတ်မောက်ရိပ်သာလမ်း ဗိုလ်မှူးဟောင်း သန်းမောင်မိသားစု၊ အမျိုးသားစာပေဆုရ စာရေးဆရာ ရန်ကုန်မျိုးသန့်၊ မျိုးသန့်ပုံနှိပ်တိုက်မှ ဒေါ်ညွန့်ညွန့်နှင့် ကာယ၊ ဉာဏလုပ်သားများ၊ ဓမ္မဒါနကုသိုလ်ရှင်များ ကလည်း အကူအညီအမျိုးမျိုးပေးကြပါသည်။ ဤပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးတို့အား အထူးကျေးဇူးတင်ကြောင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

အရှင် နန္ဒမာလာဘိဝံသ

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

အမှတ်စကား

“သမိဒွေါဒယ ဆရာကြီး
ဒေါ်မာလာရီ

နှစ်ကိုးဆယ်ကျော်ဘဝခရီး”

စာမူကြီးတစ်ခု ရောက်ရှိလာ၏။ ချစ်ကျွမ်း ခင်မင်ရသော သူငယ်ချင်းက ကြည့်ရှုပြင်ဆင်ပေးရန် ပေးပို့လိုက်ခြင်းဖြစ်၏။ ဤစာအုပ် အတွက် အမှာစာ ရေးပေးပါရန်လည်း ပန်ကြားလိုက်သေးသည်။ ခက်ချေ ပြီ၊ အမှာစာလည်း မည်သည့်စာအုပ်တွင်မျှ မရေးဘူးပါချေ။ သို့အတွက် အမှာစာရေးဖို့ အသာထား၍ “နှစ်ကိုးဆယ်ကျော် ဘဝခရီး”ကို ဖတ်ရှု ကြည့်မိသည်။ အစမ်းပြည်းကြည့်လိုက်ရုံနှင့်ပင် လက်မှမချနိုင်တော့ပေ။ ပြင်းထန်သော ဆွဲအားဖြင့် စာရေးသူ၏စိတ်ကို ဖမ်းစားထားလိုက်ပေပြီ။

“သမိဒွေါဒယဆရာကြီး၏ဘဝ”ကို အခန်းလေးပိုင်းခွဲလျက် တင်ပြထားသည်။

၁။ ငယ်စဉ်ဘဝ

၂။ သီလရှင် ပညာသင်ဘဝ

၃။ သီလရှင်ချောင်ဆရာဘဝ

၄။ သီလရှင် ဖွားဘုရားကြီးဘဝ။

အခန်းတိုင်းမှာပင် သိဖွယ် မှတ်ဖွယ်တို့ တနင့်တဝိုးကြီးပါရှိနေ ပေသည်။ ဆရာကြီး၏ ဘဝကို ပုံဖော်ပြရာတွင် စုပ်ချက်နိုင်သော ပန်းချီ ဆရာတစ်ယောက်ကဲ့သို့ပင် ပီပီပြင်ပြင် ရှိလှတော့သည်။ ညီမဖြစ်သူ ဒေါ်သုဓမ္မစာရီ၏ဘဝ၊ အကိုဖြစ်သူ စိန်ဇန့်၏ဘဝ၊ ဖခင်ကြီးဦးစက်ဖော်၏ ဘဝ၊ ထရံကာဆရာကြီး၏ဘဝနှင့် မြန်မာပြည်တွင် ပဋိပတ္တိသာသနာ ဖက်မှ စံထားလောက်သော ဆရာတော်ကြီးများ၏ ဘဝ အစိတ်အပိုင်း လေးများကို သွနေရာနှင့်သူ ထည့်သွင်း၍ “ချောင်ဆရာကြီး၏ ဘဝခရီး” ကို တင်ပြထားသည်မှာ နောက်ခံရှုခင်း။ အလင်း- အမှောင် အယူအဆ၊ အထားအသို ကွက်တိကျသော ပန်းချီကားချပ်ကြီးတစ်ခုသို့ပင် ရှုမငြီးဖွယ် ဖြစ်နေပါ၏။

သမိဒွေါဒယ ဆရာကြီးကား ပရိယတ္တိ၊ ပဋိပတ္တိ စွယ်စုံအလှ လှိုင်ကြည်ဖြူမွေ့စိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ပိုင်ရှင်ဆရာကြီးတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ဆရာကောင်း၊ သမားကောင်း၊ ပညာရှင် သူတော်ကောင်းတို့ထံ နည်းခံ၍ ကိုယ်တိုင် “တပည့်တော်”အဖြစ် ခံယူခဲ့ သဖြင့် “ဆရာကောင်း” လုပ်တတ်သူဖြစ်သည်။ ပရိယတ္တိ၊ ပဋိပတ္တိအလုပ် တို့ကို ကိုယ်တိုင်ပင် စူးစူးအားသွန်လုံ့လမွန်ဖြင့် အမှန်ကြိုးစားခဲ့၍ တစ်ပါး သူတို့ကိုလည်း သာယာညှင်းပြောင်းစွာ သိမ်းသွင်းဟောကြားနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်ပင် “သမိဒ္ဓေါ၏မိခင်ကြီး” အမျိုးသမီးသာသနာ၏ “မီးရှုစာ နှစ်ဆောင်ကြီး”အဖြစ် ဝင့်ဝင့်ကြွားကြွား မြင့်မြင့်မားမား ရပ်တည် နေခြင်း ဖြစ်သည်။

“ပညာအမြိုက်၊ ဘဏ္ဍာတိုက်မှ
သိုက်သိုက်ဖွင့်လှစ်၊ သာရနစ်ကို
သစ်သစ်ငှဝေ၊ ဖြန့်ဖြူးပေသည်။
သင်စေရာလို မရွေးတည်း။”ဟု

ဆိုရလောက်အောင်ပင် အမျိုးသမီးစာသင်ငယ်တို့အား ပရိယတ္တိစာပေများသင်ကြားပို့ချခဲ့သည်။ ပရိယတ္တိသာသနာကို ထူထောင် ခဲ့သည်။ ယနေ့သမိဒ္ဓေါ ချောင်တွင် အမျိုးသမီး စာသင်ငယ်တို့ (၁၀၀) ကျော်မျှ ရှိနေခြင်းကပင် ပရိယတ္တိအရာ၌အခြေခံခိုင်မာ၍ စနစ်တကျရှိ ကြောင်း၊ ထင်ရှားနေစေသော အချက်ဖြစ်သည်။

သမိဒ္ဓေါချောင် ဆရာကြီးသည် ဝိပဿနာအလုပ်ကိုလည်း လက်လွှတ်မထားခဲ့ပေ။ နည်းကောင်း စနစ်ကောင်းများဖြင့် ကြိုးစားအား ထုတ်ခဲ့သည်။ အားထုတ်နေဆဲဖြစ်သည်။ ဉာဏ်စဉ်တရားများကို ထိမိပိုင် နိုင်စွာပင် ပြောပြဟောပြနိုင်သည်။ တရားကို အသက်ပေး၍ ချစ်မြတ်နိုး ခြင်း၊ ပြောဆိုနေထိုင်ပုံယဉ်ကျေးဖွယ်ရာခြင်းသည်။ ဆရာကြီး၏ ထူးခြား သော ဂုဏ်ပုဒ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ “တရားရှင်”အဖြစ် ထုတ်ဖော်မပြောရဘဲ နှင့် သိနိုင်သောအချက်ဖြစ်သည်။

“ယုတ်မြတ်ဟူကြ၊ ဤလောက၌၊ မိန်းမ- ယောက်ျား၊ သဘော အားဖြင့် ခြားနားမရှိ”ဟူသော အချက်ကိုလည်းကောင်း၊ “ပညာမည်ငြား၊ ဤတရားလည်း၊ ယောက်ျား၌သာ၊ မဟူရာဘူး”ဟူသော အချက်ကိုလည်း ကောင်း၊ ဆရာကြီး၏ ဘဝကအားဖြည့် ထောက်ခံပေးလျက်ရှိနေပါသည်။

“သမိဒ္ဓေါဒယဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီ နှစ် ကိုးဆယ်ကျော်ဘဝ ခရီး”ဟူသော အမည်သည် စာလုံးလေးပေါင်း ၂၀ ကို စုစည်း၍ထားသလို

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ပင် ဤစာအုပ်ကို ပြုစုသူ အရှင်နန္ဒမာလာဘိဝံသသည်လည်း ဆရာကြီး
၏ဘဝ အစိတ်အပိုင်းလေးများကို တစ်စစီ တစ်ခုစီ ဖြစ်နေရာမှ စုစည်း၍
သိကုံးပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ခရေပွင့်၊ စပယ်ပွင့်လေးများကိုရွှေကာ
ကောက်ကာ သိကုံးလိုက်လျှင် လှပသော ပန်းကုံးလေးများ ဖြစ်လာသကဲ့သို့
ပင် ဤစာပန်းကုံး ပုလဲလုံးကို ရေးဖွင့်သိကုံးခဲ့သည်။

မှန်ပါသည်။ အရှင်နန္ဒမာလာဘိဝံသသည် ဆရာကြီး၏ “နှစ်
ကိုးဆယ်ကျော်ဘဝခရီး”ကို ရေးသားပြုစုခဲ့ရာ၌ သိလိုသည့်အချက်
ကလေးများကို ချောင်ဆရာကြီးထံ အကြိမ်ပေါင်း ၃၀ ကျော်မျှ သွား
ရောက်မေးမြန်းခဲ့သည်။ တေးမှတ်ယူခဲ့သမျှကို ပြန်လည်ရေးသားသည်။
ဤသို့ ဆရာကြီးထံမှ သိရှိသမျှ အချက်ကလေးများကို နေထားတကွ
တင်ပြသွားသည်မှာ ဤစာအုပ်ပြုစုသူ အရှင်နန္ဒမာလာဘိဝံသ၏
ကြိုးပမ်းမှုနှင့် ကျွမ်းကျင်နိုင်နင်းမှုကို ဖော်ပြနေသလို ရှိပါတော့သည်။

မည်သို့ဆိုစေ “သမိဇွေါဒယ ဆရာကြီး၏ နှစ်ကိုးဆယ်ကျော်
ဘဝခရီး”ကို စာရှုသူတို့ထံမှောက်သို့ အရောက်ပေးပို့လိုက်ပါပြီ။ ဤ
စာအုပ်မှ သင့်နိုးရာရာ အသိအလိမ်မာနှင့် ဘဝသင်ခန်းစာတို့ကို ရရှိ
သွားကြသည်ဟု ဆိုလျှင်ကား အရှင်နန္ဒမာလာဘိဝံသအဖို့ ဤစာအုပ်
ပြုစုကျိုး၊ အပင်ပန်းခံရကျိုးနပ်ပေပြီဟု မှတ်ချက်ထိုးရပေတော့မည်။

စာရေးသူအနေဖြင့်ကား ဤအတ္ထုပ္ပတ္တိရှင် “သမိဇွေါ၏
ပိခင်ကြီး”သည် . . .

“အနှစ်တစ်ရာ၊ ဟခါလေးမြင့်၊
အကျင့်သီတင်း၊ သန့်ရှင်းလေလေ၊
တက်နေပမာ၊ သာသနာ၌၊
ယထာရစ၊ ဣစ္ဆိတဗ္ဗပြည့်စုံလှ၍၊
တေဇွန်စား၊ သစ်စေသောပ်” . . .
ဟူ၍သာ ပတ္ထနာမူလိုက်ရပါသတည်း။

အရှင်မဟောဆဓဝဏ္ဏိတ

၁၃၃၇- ၃

တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် (၁) ရက်

ဝေဇယန္တာချောင်

စစ်ကိုင်းတောင်မိုး

လွိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဝိဂုဏ်တယ်စာကြည့်တိုက်

စာဖတ်သူသို့

လွန်ခဲ့သည့်နှစ် ပြာသိုလပြည့်ကျော် ၈ ရက်နေ့တွင် ဖြစ်သည်။
စာရေးသူသည် ဆေးရုံမှ ဆင်းလာစ ကျန်းမာရေးအတွက်
အနားယူလျက်ရှိသည်။ ထိုစဉ် ရွှေဟင်္သာဆရာတော်သည် စာရေးသူ၏
ကျန်းမာရေးအခြေအနေကို မေးမြန်းရန် ညနေချိန်တွင် ကြွလာပါသည်။
ဆရာတော်သည် ကျန်းမာရေးအခြေအနေကို မေးမြန်းပြီး ပြန်ကြွခါနီးတွင်
ဤသို့ အမိန့်ရှိသွားပါသည်။

“စာမချသေးဘဲ ကျန်းမာရေးအတွက် အနားယူနေတုန်းမှာ
စာဖတ်လေးတစ်ဖုတ် ရေးဖို့ ကောင်းတယ်။ ခု သမိဇွှေချောင်ဆရာကြီး
အသက်ကိုးဆယ်ကျော်သွားပါ။ ချောင်ဆရာကြီးရဲ့ အတ္ထုပ္ပတ္တိလေးတစ်ခု
ရှိသင့်တယ်။ အတ္ထုပ္ပတ္တိဆိုတာ အသက်ရှိတုန်းရေးရမှ အချက်အလက်
ပြည့်စုံပြီး မှန်ကန်တိကျမှုရှိနိုင်တယ်။ အဲဒါ ဦးနန္ဒမာလာကြီးစားရင်
ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။

ရွှေဟင်္သာဆရာတော်သည် ကျမ်းပေါင်းများစွာကို ရေးသားပြုစု
ခဲ့သော ပြုစုလျက်ရှိသော ဆရာတော်တစ်ပါးဖြစ်ကြောင်း အများသိပြီး
ဖြစ်သည်။ ဆရာတော်၏ ကျမ်းစာများတွင် ရွှေဟင်္သာတောရသမိုင်း၊
ထွဋ်ခေါင်ဆရာတော် အတ္ထုပ္ပတ္တိ၊ ရွှေကျင်- နိကာယသာသနာဝင် စသော
အတ္ထုပ္ပတ္တိစာပေများစွာပါဝင်ပါသည်။ ထိုအတ္ထုပ္ပတ္တိစာပေများကို ပြုစုခဲ့
စဉ်က အတွေ့အကြုံအရ ဆရာတော်၏ သတိပေးချက်မှာ မှန်ကန်သည့်
အပြင် များစွာပင် အဖိုးတန်လှပါသည်။

“တပည့် အတတ်နိုင်ဆုံး ကြိုးစားပါမည်”ဟု ဆရာတော်အား
ဝန်ခံလိုက်ပါသည်။

တပို့တွဲလဆန်းစတွင် အလုပ်စပါသည်။ ထိုအချိန်က အတ္ထုပ္ပတ္တိ
ရှင်ဖြစ်သည့် သမိဇွှေချောင် ဆရာကြီးနှင့် သိက္ခမ်းရင်းနှီးခြင်း မရှိသေးပါ။
သို့ဖြစ်၍ သိက္ခမ်းရင်းနှီးပြီးဖြစ်သော သမိဇွှေချောင် ဆရာကြီးခေါ်ကဉ္စ
နာနှင့် ဦးစွာဆက်သွယ်ရပါသည်။ ၎င်းမှတစ်ဆင့် ချောင်ဆရာကြီးထံ
သွားရောက်တွေ့ဆုံပါသည်။

ချောင်ဆရာကြီးနှင့် တွေ့ဆုံ၍ စကားပြောမိသောအခါ ချောင်

ဆရာကြီး၏ ယဉ်ကျေးဖွယ်ရာသော ပြောဟန်ဆိုဟန်မှ တဆင့် အတွင်း စိတ်ဓာတ်ကိုပါ အကဲခတ်ခွင့်ရခဲ့ပါသည်။ သူတော်စင်ပီသမှု၊ မေတ္တာ ကရုဏာကြီးမားမှုတို့မှာ အရှင်းသားပေါ်လာပါသည်။ ထိုအချက်များက အတ္ထုပ္ပတ္တိပြုစုရန် တိုက်တွန်းနေသလို ရှိပြန်ပါသည်။

ချောင်ဆရာကြီးသည် အမှန်အားဖြင့် သူ၏အတ္ထုပ္ပတ္တိကို မရေး စေချင်ပါ။ ဂုဏ်ပကာသန အလုပ်ဟု ယူဆပြီး ငြင်းဆန်နေပါသည်။ သို့ရာတွင် “ဤ အတ္ထုပ္ပတ္တိသည် ဆရာကြီး၏ ဂုဏ်ပကာသနအတွက် မဟုတ်ပါ။ ဆရာကြီး၏ကျင့်စဉ်ကို သိရှိကြည်ညိုပြီး လိုက်နာသူများမှာ ဆရာကြီးနည်းတူ ကုသိုလ်တရားပွားများနိုင်ရန်အတွက်ပါ”ဟု ရှင်းပြ သောအခါမှသာ အလွယ်တကူ လက်ခံပါသည်။

ထို့နောက် အတ္ထုပ္ပတ္တိလုပ်ငန်းကို စ၊ ခဲ့ပါသည်။ သိလိုသော အချက်အလက်တို့ကို အပိုင်းများစွာခွဲ၍ မေးမြန်းပါသည်။ ချောင်ဆရာ ကြီးသည် အလွန်မှတ်ဉာဏ်ကောင်းသည်။ အချို့အကြောင်းအရာများကို ရက်စွဲအတိအကျဖြင့် ပြောနိုင်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ စာရေးသူသည် ချောင်ဆရာကြီးနှင့် အကြိမ်ပေါင်း ၃၀ ကျော် သွားရောက်တွေ့ဆုံမေးမြန်း ခဲ့သည်။

မေးမြန်းသဖြင့် ချောင်ဆရာကြီးက ပြောပြသော အချက် အလက်များ စပ်မိစပ်ရာပြောရင်း ပါဝင်လာသော အချက်အလက် များစပ်နွယ်ရာ စာအုပ် စာတန်းများမှ ထုတ်နုတ်ယူရသော အချက် အလက်များကို စုပေါင်းပြီး ဤအတ္ထုပ္ပတ္တိကျမ်းကို ပြုစုပါသည်။

ဤအတ္ထုပ္ပတ္တိကို ပြုစုရာ၌ ချောင်ဆရာကြီးနှင့် စာရေးသူတို့ အပေးအယူလုပ်ကြရပါသည်။ ချောင်ဆရာကြီးက ကုန်ကြမ်းပေး၍ စာရေးသူက ကုန်ချောထုတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤအတ္ထုပ္ပတ္တိကို ပြုစုရာတွင် ချောင်ဆရာကြီးကိုယ်တိုင် ပါဝင်နေသည့်အတွက် ဤ အတ္ထုပ္ပတ္တိသည် ကိုယ်တိုင်ရေး အတ္ထုပ္ပတ္တိသဖွယ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဤအတ္ထုပ္ပတ္တိရှင် ချောင်ဆရာကြီးကို သီပေါမင်းမပါမီ ၅ နှစ် အလိုတွင် အင်္ဂလိပ်တို့အုပ်စိုးရာ အောက်မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဖွားမြင်ခဲ့ပါသည်။ ချောင်ဆရာကြီးသည် ခေတ်အမျိုးမျိုးကို ဖြတ်ကျော်လာခဲ့ရသည်။ ရှည် လျားသော နှစ်ကိုးဆယ်ကျော်ဘဝခရီးကို လျှောက်ခဲ့ရသည်။ ဘဝခရီး

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဝယ် လူတိုင်းတွေကြုံကြရသော အမှောင်အလင်းတို့ကို မရှောင်ကွင်းနိုင် ခဲ့ပါချေ။ အနိမ့်အမြင့် အတက်အဆင်း ခလုပ်ကန်သင်းတို့နှင့်လည်း ကြုံ တွေ့ရသည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ချောင်ဆရာကြီး၏ ဘဝခရီး ကား ရှည်လျားသလောက် အကွေ့အကောက် နည်းပါးလှပါသည်။

အတ္ထုပ္ပတ္တိရှင်မှာ သူတော်စင် သီလရှင်ဆရာကြီးတစ်ဦးဖြစ်၍ ဤအတ္ထုပ္ပတ္တိကို သူတော်စင်ရှုထောင့်မှ တင်ပြထားပါသည်။ ထိုသို့ တင်ပြ ရာ၌အတ္ထုပ္ပတ္တိစာပေ၏အသက်ဖြစ်သည့် အချက်အလက်မှန်ကန်တိကျမှု ကို ဦးစားပေးထားပါသည်။ ဂုဏ်မြောက်အောင် တမင်ချဲ့ထွင်ရေးသား ခြင်းမျိုး၊ တဖက်ကို နှိမ်ချခြင်းမျိုးတို့ကို အတတ်နိုင်ဆုံး ရှောင်ရှားထားပါ သည်။ ချောင်ဆရာကြီး၏ စွမ်းဆောင်ချက်များကို တင်ပြသကဲ့သို့ပင် ပျော့ကွက် ဟာကွက် အားနည်းချက်တို့ကိုလည်း မထိမ်မဝှက် တင်ဆက် ထားပါသည်။

“အတ္ထုပ္ပတ္တိစာပေသည် ဖတ်ရှုစရာ စာပေများတွင် ဖတ်ပျော် ဖွယ် အရှိဆုံးနှင့် အကျိုးအမြတ်အရှိဆုံးဖြစ်သည်” ဟု ကမ္ဘာကျော် စာရေး ဆရာကြီး ထောမတ်ကာလိုင်း *T. Carlyle* က ဆိုပါသည်။ ဤအတ္ထုပ္ပတ္တိ ကို ဖတ်ရှုရာ၌ ကာလိုင်း၏အဆိုအတိုင်း ဖတ်ပျော်ဖွယ်နှင့်အကျိုးမြတ် ရှိ မရှိကား စာဖတ်သူများ၏ အဆုံးအဖြတ်အတိုင်းသာ ဖြစ်ပါလိမ့်မည်။

ထရူင် နန္ဒမာလာဘိဝံသ
မဟာသုတေဓာရုံတိုက်၊
စစ်ကိုင်းမြို့။

၁၃၃၇-ခု
တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် (၁) ရက်

အခန်း (၁) ငယ်စဉ်ဘဝ

ပန်းလှိုင်မြစ်အနီးမှ ရွာကြီးတစ်ရွာ

ညောင်တုန်းမှ ရန်ကုန်သို့ ပန်းလှိုင်မြစ်ကြောင်းဖြင့် ခရီးသွားလျှင် ခတ္တိယမည်သော ရွာကြီးတစ်ရွာကို တွေ့ရပေမည်။ ထိုခတ္တိယရွာကြီး၌ နောင်အခါတွင် သမိဒွေါဒယချောင်ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာစံဖြစ်လာမည့် အမျိုးသမီးလေးတစ်ဦးကို မီးရှုသန့်စင်ဖွားမြင်ခဲ့လေသည်။

ခတ္တိယရွာသည် စတုရန်းမိုင် ၃၃၁- မိုင် ကျယ်ဝန်းသော ညောင်တုန်းမြို့နယ်တွင် အပါအဝင်ဖြစ်လေသည်။ ညောင်တုန်းမြို့သည် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ ပဌမစစ်ပွဲဆင်နွှဲချိန်၌ အိမ်ခြေတစ်ရာခန့်သာ ရှိသော သာမန်ရွာကလေးတစ်ရွာမျှသာဖြစ်သည်။ အင်္ဂလိပ်လက်ထက် ဧရာဝတီသင်္ဘောဆိပ် ဖြစ်လာသောအခါ တဖြည်းဖြည်းစည်ကားလာခဲ့သည်။

ညောင်တုန်းမှ တစ်ဖက်ကမ်းဖြစ်သော ရန်ကင်းစံရာရွာသည် ညောင်တုန်းမြို့မစည်ကားမီဧရာဝတီသင်္ဘောဆိပ်ဖြစ်ခဲ့ပေသည်။ ရန်ကင်းစံရာရွာသည် မြန်မာ့သမိုင်းတွင် ကုန်းဘောင်ခေတ်ဦးကပင် ထင်ရှားပေါ်လွင်ခဲ့ပေသည်။ ၁၁၁၆- ခုနှစ်တွင် အလောင်းဘုရားဟံသာဝတီသို့ ချီသောအခါ မွန်တို့သည် ရန်ကင်းစံရာမှ အပြင်းအထန်ခုခံတိုက်ခိုက်ခဲ့ကြပေသည်။ ထိုစဉ်က ရန်ကင်းစံရာကို သန်လျင်ကင်းဟူသော ခေါ်သည်။ ရန်ကင်းစံရာဟု မခေါ်တွင်သေးပေ။ အလောင်းဘုရားသည် မွန်တို့ကို အောင်မြင်၍ ရန်ကုန်မှ ရတနာသိင်္ဃာသို့ ပြန်လည်ချီသောအခါ သန်လျင်ကင်းတွင် စခန်းချ၍ “သန်လျင်ကင်းကိုလည်း ရန်ကင်းစံရာ သမုတ်တော်မူသည်”

ညောင်တုန်းမြို့သည် ဧရာဝတီမြစ်နှင့် ပန်းလှိုင်မြစ်ဆုံတွင် တည်ရှိသည်။ ပန်းလှိုင်မြစ်သည် ဧရာဝတီမြစ်နှင့် လှိုင်မြစ်တို့ကို ပေါင်းကူးဆက်သွယ်ပေးထားသော မြစ်ကလေးတစ်မြစ်ဖြစ်သည်။ ရှေးက ပန်းလှိုင်ချောင်းဟု ခေါ်သည်။ မွန်တို့သည် အလောင်းဘုရားတပ်များကို ပန်းလှိုင်ချောင်းဝမှ စောင့်ကြိုတိုက်ခိုက်ခဲ့ကြလေသည်။ အလောင်းဘုရားသည် ပန်းလှိုင်ချောင်းရှိ “ဆားမလောက်ကျွန်းကို အောင်ထွန်းတပ်တော်သမုတ်တော်မူ၍ စခန်းစံတော်မူသည်”။

ညောင်တုန်း- ရန်ကုန်ရေကြောင်းခရီးတွင် ပန်းလှိုင်မြစ်သည် အလွန်အရေးပါလှပေသည်။ ပန်းလှိုင်မြစ်လမ်းသည် ဧရာဝတီမြစ်မလမ်းထက် ခရီးပိုပြီးတိုသဖြင့် ၂- နာရီခန့် သက်သာသည်။ ညောင်တုန်း- ရန်ကုန် ရေကြောင်း လမ်းနှစ်သွယ်ရှိရာ ပန်းလှိုင်မြစ်လမ်းကို အတွင်းလမ်း၊ ဧရာဝတီမြစ်မလမ်းကို အပြင်လမ်းဟု ခေါ်ဝေါ်လေ့ရှိသည်။

ငွေမှုတ်ပွဲစား

ခတ္တိယရွာသည် ပန်းလှိုင်မြစ်အနီးတွင် တည်ရှိသဖြင့် သွားရေးလာရေး လွယ်ကူသည်။ အသွားအလာလွယ်ကူသောကြောင့် အရောင်းအဝယ်လည်း ကောင်းသည်။ မြန်မာမင်းလက်ထက်ကပင် ခတ္တိယရွာ၌ အရောင်းအဝယ်ဖြစ်ထွန်းဟန် ရှိပေသည်။ ထိုစဉ်က ငွေမှုတ် (ငွေခွက်) ကလေးများကို ဖြတ်တောက်ချိန်တွယ်ပေးသောသူများကို ငွေမှုတ်ပွဲစား ခေါ်ကြောင်း ခတ္တိယရွာမှ ရှေးလူကြီးများ အဆင့်ဆင့်ပြောကြားခဲ့သော ပြောစုံစကားရှိသည်။

“ငယ်စဉ်က ရှေးလူကြီးတွေပြောတာ ကြားဖူးတယ်။ ရှေးက ခတ္တိယမှာ ငွေမှုတ်ပွဲစား ၁၅- ဦးလောက်ရှိသတဲ့။ အရောင်းအဝယ် လုပ်တဲ့ အခါ သူတို့ဆီသွားပြီး ငွေမှုတ်ကလေးတွေ အဖြတ်ခိုင်းရသတဲ့”

ဟု ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီက ပြောပြသည်။

ဖားဂရစ်ဘုရား

“ကျွန်းဦးခတ္တိ၊ မယ်တို့ရွာ၊ ရွာသာဆိုလဲ၊ မြို့နဲ့မလဲ”

လွန်ခဲ့သည့် အနှစ် ၉၀- ကျော်လောက်က ခတ္တိယရွာသူ လှပျို ဖြူများ၏ “ကျေးလက်တေး” တစ်ပုဒ်ကို ဒေါ်မာလာရီသည် မှတ်မိနေပေ သေးသည်။

ခတ္တိယရွာသည် ပန်းလှိုင်မြစ်၏တစ်ခုသော ကျွန်းဦး ကျွန်းထိပ်၌ တည်ရှိသည်။ ဘုရားကျောင်းကန်တို့ဖြင့် သာသာယာယာရှိသည်။ ရွာနှင့် မနီးမဝေးဖြစ်သော ဘေဟိယ ကုန်းတော်၌ “ဖားဂရစ်ဘုရား”ရှိ သည်။ ဖားဂရစ်ဘုရားသည် ခတ္တိယရွာသူရွာသားတို့၏ ရှိခိုးဦးခိုက်ပူဇော် ရာ ဆုထူးဆုမြတ်ပန်ဆင်ရာ ဖြစ်သည်။ ဒေါ်မာလာရီတို့ ငယ်စဉ်က ဘုရား ပွဲတော်ကို နှစ်စဉ် တော်သလင်းလ၌ ခမ်းနားသိုက်မြိုက်စွာ ကျင်းပလေ့ ရှိ၏။ နောက်တွင် ဘုရားပွဲတော်ကို တပေါင်းလသို့ ရွှေ့ပြောင်းကျင်းပခဲ့ လေသည်။

ဒေါ်မာလာရီ ငယ်စဉ်က ခတ္တိယရွာ၏ ကျက်သရေဆောင် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်း ၄- ကျောင်းရှိသည်။ ရွာလယ်ကျောင်း၊ မင်းကျောင်း၊ သွေးဆေးကန်ကျောင်းနှင့် တောရကျောင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က မင်း ကျောင်းဘုန်းတော်ကြီးမှာ ဦးဆိတ်စ ဖြစ်သည်။ ရန်ကုန်မြို့အလယ် တောရ အံ့ဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဆရာတော်ဦးကောသလ္လသည် ဦးဆိတ်စ၏ တပည့်ဖြစ်သည်။ သွေးဆေးကန်ကျောင်း ဘုန်းတော်ကြီးက ဦးလင်း၊ တောရကျောင်းဘုန်းတော်ကြီးက ဦးသိရီဖြစ်သည်။ ဦးသိရီသည် ရွှေကျင် ဆရာတော်ကြီး၏ တပည့်ဖြစ်၏။ ဘုန်းတော်ကြီးများ၏ သွန်သင်ပြသမှု ကြောင့် ခတ္တိယရွာသူရွာသားတို့သည် အထိုက်အလျောက်စာပေရေးတတ် ကြသည်။ ဂဏန်းတွက်တတ် ချက်တတ်သည်။ အကျင့်စာရိတ္တကောင်းမွန် ၍ လူကျင့်ဝတ်ကို လေးစားလိုက်နာတတ်ကြသည်။

အင်္ဂလိပ်အုပ်စိုးစဉ်က ခတ္တိယရွာ၌ အိမ်ခြေငါးရာခန့်ရှိသည်။ တောင်သူ လယ်သမားနည်းပါး၍ အရောင်းအဝယ်သမားများသည်၊ အရောင်းအဝယ်ဖြစ်ထွန်းသဖြင့် ယှဉ်ထောင်ကာ သွပ်မိုးဖြင့် အိမ်ကြီး အိမ်ကောင်းတွေ ပေါများသည်။ ပန်းလှိုင်မြစ်တွင် ဒီရေအတက်အကျရှိ၍ ရေတက်ချိန်၌ ပို၍ ရှုခင်းသာသည်။ မိုးရာသီရေများချိန်၌ ရန်ကုန်-

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ညောင်တုန်းသွား ဧရာဝတီနှစ်ထပ်သင်္ဘောများဆိုက်ကပ်သဖြင့် ခတ္တိယရွာသည် အလွန်စည်ကားလှပေသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်မှ ချောင်းမြောင်းအင်းအိုင်တို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ နာမည်ကျော် မလက်တို့ အင်းကြီးဖြင့်လည်းကောင်း ရှုခင်း သာယာလှပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ “ရွာဆိုပေမယ့် မြို့နဲ့လဲနိုင်ပေါင်”ဟု ခတ္တိယရွာသူ လှပျိုဖြူများက ဆိုကြဟန် တူပေသည်။

ခတ္တိယသူကြီး ဦးရွှေမုံ

မြန်မာနိုင်ငံအောက်ပိုင်းကို အင်္ဂလိပ်အုပ်စိုးစဉ်အခါက အိမ်ခြေငါးရာခန့်ရှိသော ခတ္တိယရွာ၌အစိုးရ စာသင်ကျောင်းနှင့် ဂတ်တဲ(ရဲဌာန) တစ်ခုရှိသည်။ ညောင်တုန်း နယ်ပိုင်၏အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိသည်။

ထိုစဉ်က ခတ္တိယ သူကြီးမှာ ဦးရွှေမုံဖြစ်သည်။ ရုံးတစ်ရုံး ဓားတစ်စင်းပိုင် အထူးအာဏာရ သူကြီးဖြစ်၍ ဩဇာအာဏာရှိသည်။ သူကြီးဦးရွှေမုံသည် ဒေါ်မာလာရီ၏ဖခင်ဖက်မှ တော်စပ်သော အဖိုးအရင်းဖြစ်ပေသည်။ သူကြီးကတော်မှာ ဒေါ်သိုက်ဖြစ်၍ သားသမီး ၅- ယောက် ထွန်းကားသည်။ မောင်ဖြူဝင်း၊ မောင်ပြား၊ မောင်ဆီမုံ၊ မောင်စက်ဖော်၊ မသီ။ ယနေ့ခေတ်၌ ခတ္တိယရွာသည် အိမ်ခြေသုံးရာခန့်သာရှိ၍ ရှေးကလောက် မစည်ကားတော့ချေ။ ၁၉၄၉- ခုနှစ်တွင် ကေ အင် ဒီ အို သူပုန်များကြောင့် ခတ္တိယရွာကြီး မီးလောင်ပြာကျခဲ့ရသည်။ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများလည်း ပျက်စီးခဲ့ရသည်။ ယခုအခါ၌ မင်းကျောင်း၊ ရွာလည်ကျောင်း၊ တောရကျောင်းဟု ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်း ၃- ကျောင်းသာရှိသည်။ ရွာသူရွာသားများသည် လယ်ယာလုပ်ငန်းနှင့် အင်းလုပ်ငန်းများကို လုပ်ကိုင်စားသောက်ကြသည်။

ဇရပ်ကြီး နှစ်ဆောင်

အင်္ဂလိပ်လက်ထက်က ခတ္တိယရွာတွင် ထင်ရှားသောဇရပ်ကြီး နှစ်ဆောင် ရှိသည်။ ဖားဂရစ်ဘုရားအနီးတွင် တစ်ဆောင်နှင့် မင်းကျောင်းအနီးတွင် တစ်ဆောင်ဖြစ်၏။

ဖားဂရစ်ဘုရားအနီးရှိ ဇရပ်ကြီးသည် လမ်းသွား လမ်းလာနှင့် ဘုရားဖူးများ တည်းခိုနားနေရာ ဧည့်ရိပ်သာကြီးသဖွယ်ဖြစ်သည်။ နှစ်စဉ်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဘုရားပွဲတော်ချိန်၌ ဇရပ်ကြီးပေါ်တွင် လူသူပြည့်လျက်ရှိသည်။ ထိုဇရပ်ကြီးကို ခတ္တိယရွာမှ ဦးကံ၊ ဒေါ်ရှမ်း တို့က ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းထားကြပေသည်။

မင်းကျောင်းအနီးရှိ ဇရပ်ကြီးသည် ဥပုသ်သည်များ၏ဥပုသ်စောင့်သုံးရာ ဧရိပ်သာကြီးဖြစ်သည်။ ကုသိုလ်ရှင်မှာ ဒေါ်ရှမ်း၏မောင်အရင်းဖြစ်သူခတ္တိယရွာပန်းထိမ်ဖိုဆရာကြီးဦးခူဖြစ်သည်။ ဦးခူသည် လူမျိုးကြီးဖြစ်သည်။ ပစ္စည်းချမ်းသာသည်။

ဦးကံ- ဒေါ်ရှမ်းတို့သည် အရောင်းအဝယ်ဖြင့် အသက်မွေးကြသည်။ ပစ္စည်းဥစ္စာ အသင့်အတင့် ရှိကြသည်။ သဒ္ဓါတရားကောင်း၍ ဘာသာရေးကို လေးစားကြသည်။ အလှူအတန်းဝါသနာပါကြသည်။ ပန်းထိမ်ဖိုဆရာကြီး ဦးခူနှင့် ဦးကံ- ဒေါ်ရှမ်းတို့သည် ဒေါ်မာလာရီ၏ ဖခင်ဖက်မှ တော်စပ်သော အဘိုးရင်း အဘွားရင်းများဖြစ်ကြပေသည်။ ဦးကံသည် ဒေါ်မာလာရီ လူမဖြစ်မီ ဆုံးသွားရှာသည်။ ဦးကံ- ဒေါ်ရှမ်း တို့မှ သားသမီး ၃- ယောက် ထွန်းကားခဲ့ပေသည်။ မတိုင်၊ မချစ်၊ မောင်ကြာလန်း။

ခတ္တိယမှ အိမ်ကြီး တစ်အိမ်

ခတ္တိယရွာ၌ ဖျဉ်ထောင်ကာ သွပ်မိုး အိမ်းကြီး တစ်အိမ်ရှိသည်။ ပန်းထိမ်ဖိုဆရာကြီး ဦးခူနှင့် အမဖြစ်သူ ဒေါ်ရှမ်းတို့ မိသားစုနေထိုင်ရာ အိမ်ကြီးဖြစ်၏။ ထိုအိမ်ကြီးသို့တောရကျောင်းဘုန်းတော်ကြီးသည် နေ့စဉ် ဆွမ်းခံကြွလာလေ့ရှိသည်။ ထိုအိမ်မှ ဟင်း ၄- ခွက် အမြဲလောင်းလှူသည်။

ဒေါ်ရှမ်း၏သမီးကြီး မအိုင်သည် သူကြီးဦးရွှေမှူး ဒေါ်သိုက်တို့၏ သားထွေး မောင်စက်ဖော်နှင့် အကြောင်းပါသည်။ မောင်စက်ဖော်သည် ၁၂၁၆- ခုဖွား ဖြစ်သည်။ အရပ်အမောင်းကောင်း၍ စိတ်နေပျော့ပျောင်းသည်။ မအိုင်သည် ၁၂၁၃- ခုဖွားဖြစ်၍ မောင်စက်ဖော်ထက် ၃-နှစ်ကြီးသည်။ အရပ်အမောင်းမှာ ပုပုပြတ်ပြတ်ဖြစ်သည်။

မောင်စက်ဖော်၊ မအိုင်တို့သည် ဦးခူ- ဒေါ်ရှမ်းတို့နှင့် အတူနေထိုင်ကြ၍ အရောင်းအဝယ်ဖြင့် အသက်မွေးကြသည်။ ပန်းလှိုင်မြစ်ကြောင်းမှ လှေလောင်းကြီးတစ်စင်းဖြင့် ဖျာပုံမြို့နယ်ဖက်သို့ အရောင်းအဝယ်ထွက်လေ့ရှိသည်။ စပါးပေါ်ချိန်တွင် ရန်ကုန်မှကုန်မျိုးစုံဝယ်ယူခဲ့၍ ဖျာပုံမြို့နယ်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သမိန်ထောရွာသို့ သွားရောက်ရောင်းချလေ့ရှိသည်။ သမိန်ထောရွာ၌ ကုန်
တဲကြီးထိုး၍ လေးငါးလခန့် တည်းခိုနေထိုင်ကာ ဈေးရောင်းကြသည်။
ကဆုန်၊ နယုန် ရာသီသို့ရောက်သောအခါမှ ခတ္တိယသို့ ပြန်လာခဲ့ကြသည်။
ဝါတွင်းအချိန်၌မူ အရောင်းအဝယ်မထွက်ဘဲ အိမ်တံခါးပိတ်၍
တစ်အိမ်လုံး ဥပုသ်ဇရပ်သို့သွားရောက်နေထိုင်ကြပြီး တစ်ဝါတွင်းလုံး
ဥပုသ်စောင့်လေ့ရှိကြသည်။

ရခဲသော လူ့ဘဝ

၁၂၄၂- ခုနှစ် ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံအထက်ပိုင်း၌ သီပေါမင်းတရားထီးနန်းစိုးစံလျက်
ရှိသည်။ ထိုနှစ်၌ သီပေါမင်းသည် ဘုန်းတော်ကျက်သရေတော် တိုးတက်
ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ထီးဆောင်းမင်္ဂလာမဟာဥကသံဖွင့်တော်မူ၍
သီရိပစေသန ဘိသိက် သွန်းခံတော်မူသည်။

ထိုနှစ်၌ပင် ကြည်းတပ် ရေတပ်များကို ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်း၍ စစ်
အတတ်ပညာများကို အီတာလျံ ကျွန်တော်မျိုး ဘာရဘေရီကို ကြီးကြပ်
ပြသ သင်ကြား ထမ်းရွက်စေသည်။ ရေတပ်အတွက် အီတာလျံကျွန်တော်
မျိုး ရေကြောင်းဗိုလ် ကောင်မိုတို၊ ပြင်သစ်ကျွန်တော်မျိုး ဘန်တပ်ပေါ
တို့ကို ကြီးကြပ်စေ၍ စစ်အတတ်ပညာတို့ကို သင်ကြားထမ်းရွက်စေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအောက်ပိုင်း၌ မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး “ဆာအေ
ရေးဗား သွန်မဆင်”က အုပ်ချုပ်လျက်ရှိသည်။ ထိုနှစ်၌ပင် “ဆာ ချားလ်စ်
ဘားနစ်” သည် မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန်
ရောက်ရှိလာသည်။

ထိုသို့ မြန်မာနိုင်ငံကို အထက်ပိုင်း အောက်ပိုင်း နှစ်ပိုင်း ခွဲခြား
လျက် အုပ်စိုးကြစဉ် မြန်မာနိုင်ငံ အောက်ပိုင်း အပါအဝင်မအူပင်ခရိုင်
ညောင်တုန်းမြို့နယ် ခတ္တိယရွာကြီး၌ ဦးစက်ဖော်- ဒေါ်အိုင်တို့မှ ၁၂၄၂-
ခု နတ်တော်လပြည့်ကျော် ၁၄-ရက် ကြာသပတေးနေ့ နံနက် ၄-နာရီ
အချိန်တွင် သမီးကလေးတစ်ဦးကို မီးရှူးသန့်စင် ဖွားမြင်ခဲ့လေသည်။

ထိုနှစ်၌ပင် မြန်မာနိုင်ငံ အထက်ပိုင်း ရတနာပုံရွှေမြို့တော်၌
သီပေါမင်း၏မိဖုရား စုဖုရားလတ်မှ သမီးတော်တစ်ပါး ဖွားမြင်ခဲ့သည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ထိုနှစ်၌ပင် အင်္ဂလိပ်တို့နှင့် မဟာမိတ်စာချုပ် ချုပ်ရန် ဝန်ထောက်
မြောင်လှမြို့စား မင်းကြီး “သီရိမဟာဇေယျသူ”ခေါင်းဆောင်သော
သံတမန်အဖွဲ့ကို မြန်မာနိုင်ငံအောက်ပိုင်းသို့ စေလွှတ်ခဲ့သည်။

ဦးစက်ဖော်- ဒေါ်အိုင်တို့သည် ချစ်မဝသောသမီးဦးကလေးကို
အမည်ပေးကြရာ၌ မြန်မာ့ထုံးစံနှင့်အညီ ကြာသပတေးသမီးဖြစ်၍
ကြာသပတေးနီကို အစခံလျက် “မဖွားကြင်”ဟု ဖိုးဖိုးယဉ်ယဉ်ပင် မှည့်
လိုက်ပေသည်။

မဖွားကြင်ကလေး နှစ်ခါလည်၍သောအခါ ညီမလေးတစ်ဦး
ရပြန်သည်။ ညီမကလေးကို နာမည်မှည့်ရာ၌မူ ကာရန်ကို နှစ်သက်တတ်
သော မြန်မာလူမျိုးဝီဝီ မဖွားကြင်အလိုက် “မဖွားရှင်”ဟု မှည့်ခေါ်ကြ
သည်။ မဖွားရှင်ကား ၁၂၄၄-ခု တန်ခူးလပြည့်ကျော် ၁-ရက်၊ သောကြာ
နေ့ဖွား ဖြစ်သည်။

မဖွားကြင်တို့ ညီအမသည် ရခဲသော လူ့ဘဝကို ဝီဝီပြင်ပြင်
ရရှိခဲ့ကြလေပြီ။ ဗြဟ္မာပြည်မှ ချလိုက်သော အပ်တစ်စင်းနှင့် လွှဲပြည်မှ
အပ်တစ်စင်းတို့ အပ်ဖျားချင်း ထိကြခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ကျောင်းလိုက်စ အရွယ်

၁၂၄၇- ခုနှစ် ဖြစ်သည်။

ဒေါ်အိုင်သည် ကျောင်းဖွင့်သည့်နေ့၌ သမီးကို ကျောင်းလိုက်
အပ်သည်။ ကျောင်းဆရာကြီး ဦးကြာပွင့်၏ဇနီး ဆရာကတော်ကြီးက
မဖွားကြင်ကလေးကို ကြည့်ပြီး ငယ်လွန်းနေသဖြင့် “ဟဲ့ နင်တို့အိမ်က
ပုခက်ပါယူခဲ့ဟဲ့”ဟု ကျီစားသည်။ မဖွားကြင်ကလေးမှာ ကျောင်းသား
ကျောင်းသူများတွင် အငယ်ဆုံးဖြစ်သည်။

ကျောင်းမအပ်မီကပင် မဖွားကြင် ကလေးကို ဖခင်ကြီးက “ကကြီး
ခခွေး”သင်ပေးထားနှင့်သည်။ ကျောင်းရောက်သောအခါ “ကကြီး ခခွေး
သင်ပုန်းကြီး”ရှေ့တွင် မဖွားကြင်ကလေးသည် အထစ်အငေါ့မရှိ ကကြီး
ခခွေးကို ဆိုပြနိုင်သည်။ ထိုအခါ ကျောင်းဆရာကြီး ဦးကြာပွင့်က
“ဒီကလေးလို ကကြီး ခခွေး ရခဲ့တဲ့ကလေး မတွေ့ဘူး သေးဘူးဟေ့”ဟု
ဆိုးကျွေးစကား ပြောကြားသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဆရာကြီး ဦးကြာပွင့်အပြင် ကျောင်းဆရာကလေး ကိုစိန်ဆိုသူ လည်း ရှိသေး၏။ ထိုစဉ်က ကျောင်းဆရာလခမှာ သုံးဆယ်ကျပ်မျှသာ ဖြစ်သည်။ ခတ္တိယ ကျောင်းတွင် ယောက်ျားကလေးများနှင့် မိန်းကလေး များ အတူ စာသင်ကြရသည်။

“ခတ္တိယ ကျောင်းမှာ မင်္ဂလသုတ်ရောက်မှ ကျောက်သင်ပုန်း ကိုင်ရတယ်။ မင်္ဂလသုတ် မရောက်သေးရင် သစ်သားသင်ပုန်းပဲ ကိုင် ရတယ်”ဟု ဒေါ်မာလာရီက ပြောပြသည်။

သစ်သား သင်ပုန်းကို ပြုလုပ်ရာ၌ အရှည် ၂-တောင်ခန့်ရှိသော ယှဉ်ပြားပြန်ပြန်တွင် မီးသွေးခဲ ပွပွကို ထမင်းရည်ဖြင့် ပွတ်ခြယ်၍ ခြောက်အောင် ထားရသည်။ ခြောက်သောအခါ ကံကုဆန်ဖြင့် နေရလေ သည်။ မဖွားကြင် ကလေးသည် ကျောင်းလိုက်စတွင် သင်ပုန်းမချေတတ် ၍ အခက်တွေ့နေသည်။ အခြားကလေးများကို အကူအညီတောင်းသော အခါ “ညီးတို့အိမ်သွားပီး အချေခိုင်းပါလားအေ”ဟု ပြောပြီး အကူအညီ မပေးဘဲ နေကြသည်။ ထိုအခါ ဆရာကြီး ဦးကြာပွင့်က ကြား၍ “ဟဲ့- လာ လာ၊ ဆရာပြပေးမယ်”ဟု ဆိုကာ သင်ပုန်းချေနည်းကို စိတ်ရှည် လက်ရှည်ပြပေးလေသည်။

သင်ပုန်းချေပြီးသောအခါ ကကြီး ခခွေးရေသည်။ မဖွားကြင် ကလေးသည်။ သူ့ ရင်ကောက် မနေတတ်၍ ငိုမဲ့မဲ့ ဖြစ်နေသည်။ ထိုအခါ ဆရာကြီးက “ဟော- ဆရာနေတာကြည့်”ဟု ရှေ့ပြသည်။ ဆရာကြီး ရှေ့ပြသည်ကို လိုက်ထပ်ရသည်။ မဖွားကြင်ကလေးသည် ကကြီး ခခွေး အားလုံး နေတတ်လေပြီ။ ထိုနှစ်၌ပင် အင်္ဂလိပ်တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံ အထက်ပိုင်းကို သိမ်းယူ အုပ်စိုးလိုက်သည်။ မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံးသည် အင်္ဂလိပ်လက်အောက် ရောက်သွားခဲ့လေပြီ။

အချိန်သည် မရပ်မနား တရွေ့ရွေ့သွားလာနေလေသည်။ မဖွား ကြင်ကလေးသည် တစ်နှစ်ပြီးတစ်နှစ် ကျောင်းမှန်မှန်တက်လျက်ရှိသည်။ ညီမလေး မဖွားရှင်လည်း ကျောင်းလိုက်နေပေပြီ။ စာအတော်ဖတ်တတ် ၍ ဆရာကလေး ကိုစိန်ထံ ဂဏန်းသင်ရသည်။ နေ့ပိုင်းတွင် အလီကျက် ၍ ဂဏန်းတွက်ရသည်။ နံနက်ပိုင်း၌ မင်္ဂလသုတ်ကျက်ရသည်။ ကျောင်း ဖွင့်စ နံနက်ပိုင်းတွင် မဖွားကြင်တို့၏ ယ်မင်္ဂလ ကျက်သံသည် ညံ့လျက်

ရှိသည်။ ကျောင်းဆင်း၍ အိမ်ပြန်ရောက်သောအခါ “အမေ- သမီးတို့ ယံမင်္ဂလံတက်ရီ” ဟု ဝမ်းသာအားရ ပြောကြသည်။ ထိုအခါတို့၌ သမီး များကိုကြည့်၍ မိဘ ဘိုးဘွားတို့မှာ ကြည်နူး၍ မဆုံးနိုင်ကြပေ။

“ဆိုပြစမ်းပါအုံး... ငါ့သမီး”

“ဆိုပြစမ်းပါအုံး... ငါ့မြေး”

သည် ညီအမ

မဖွားကြင်တို့ ညီအမသည် သာယာချမ်းမြေ့သော မိဘရင်ခွင် တွင် ခိုလှုံရင်း ဘဝအတွေ့အကြုံများကို တစ်စတစ်စရရှိလာခဲ့ကြသည်။ မိဘများကပြသသော ဤလောကကို မြင်တွေ့ကြရပြီ။ ဘဝ၏ကဏ္ဍသစ် များဖွင့်လှစ်ရန် အားယူစပြုနေကြလေပြီ။ သို့ရာတွင် သည်ညီအမစိတ် ထားချင်းကား မတူကြပေ။ မဖွားကြင်သည် သဘောကောင်း၍ စိတ်ထား ပျော့ပျောင်းသည်။ သိမ်မွေ့သည်။ တဖက်သားကို သနားကြင်နာတတ် သည်။ မဖွားရှင်ကား ထိုသို့မဟုတ်ပေ။ စိတ်ထက်သည်။ အရာရာတွင် ဇိုးဇိုးဇတ်ဇတ် နိုင်လှသည်။ မဟုတ်မခံ ဇတ်ဇတ်ကြ။

တစ်ခါက သီလရှင်ကြီးတစ်ပါး ခတ္တိယရွာသို့ ဆွမ်းဆန်ခံရောက် လာဖူးသည်။ လမ်းတွင် ဒေါ်အိုင်နှင့်တွေ့သဖြင့် အိမ်တွင် တည်းခိုရန် ပင့်ခေါ်လာခဲ့သည်။ မဖွားကြင်သည် သီလရှင်ကြီးကို မြင်လျှင်မြင်ခြင်း ခင်မင်သည်။ ကြည်ညိုသည်။ မဖွားရှင်ကမူ သီလရှင်ကြီး လာသည်ကို မကြိုက်။ ကလေးပီပီ မကြိုက်သည်ကို အောင့်၍မထားတတ်။ ဇိုးဇိုးဇတ် ဇတ် ပြောချလိုက်သည်။

“သီလရှင်ကြီး ခို့အိမ်မလာနဲ့ သွား သွား”

မပြန်မချင်း နှင်လွှတ်သည်။ သီလရှင်ကြီးသည် ကလေးဖြစ်နေ၍ ပြောရအခက် နေရအခက်၊ နောက်ဆုံးတွင် နားပူလှသဖြင့် ဗန်းကုံး လေး ကောက်ရွက်ပြီး ထပြန်သွားရရှာလေ၏။

“ဟောတော်... သီလရှင်ကြီး ပြန်သွားရှာပီ၊ သနားပါတယ် ဟယ်၊ ညီးကလဲ အေ၊ တဲပါစေဟဲ့၊ ဘာလို့ နှင်လွှတ်လိုက်ရတာလဲ”

မဖွားကြင်က ပြောသောအခါ မဖွားရှင်က ဇိုးဇိုးဇတ်ဇတ် ပြန် ပြောသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေစိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

“ညီးက ဘာသိလို့တုန်း၊ ဘယ်ကဟာမှန်းမသိ၊ ဘာလို့ တဲရမှာတုန်း”
 ထိုအခါ မဖွားကြင်က မိခင်ကြီးကို တိုင်သည်။

“အမေ... အမေ... အမေသမီးလေး သိပ်ဆိုးတာပဲ၊ ဟိုမှာ
 သီလရှင်ကြီးကို နှင်လွှတ်လိုက်တာ၊ သူတော့ ငရဲကြီးတော့မှာ”

ဒေါ်အိုင်သည် မဖွားရှင်ကို မျက်နှာထား တင်းတင်းဖြင့် လှမ်း
 ကြည့်လိုက်ပြီး အံ့ကြိတ်လိုက်၏။

“တယ်... ဒီကောင်မလေး သိပ်ဆိုးတဲ့ကောင်မလေး”

သီလရှင် စကားမပြောနဲ့

၁၂၄၉- ခုနှစ်ဖြစ်သည်။

ပုန်းညက်ပန်းတို့ ပွင့်လန်းရာ ဝါဆိုလ အခါပေတည်း။ မိချောင်း
 ဖွေးဖွေး ဖိုးအေးအေးဖြစ်သည်။ ပန်းလှိုင်မြစ်တွင် ဝါဆို ဝါခေါင် ရေဖောင်
 ဖောင် တက်လျက်ရှိသည်။ ဦးစက်ဖော်- ဒေါ်အိုင်တို့သည် အိမ်တံခါး
 ပိတ်၍ ဥပုသ်ဇရပ်သို့သွားကြသည်။ တစ်ဝါတွင်းလုံး ဥပုသ်ဇရပ်မှာပင်
 နေ၍ ဥပုသ်စောင့်ကြသည်။ ဥပုသ်ဇရပ်၌ပင် ဆွမ်းဟင်းများ ချက်ပြုတ်
 လောင်းကြသည်။ တောရကျောင်း ဘုန်းကြီးသည် ဥပုသ်ဇရပ်သို့ ဆွမ်းခံ
 ကြွလာသည်။

သီတင်းနေ့များ၌ အခြားဥပုသ်သည်များသည် ဇရပ်သို့ ရောက်လာ
 လေ့ရှိသည်။ ဥပုသ်ဇရပ်သည် လူစုံသည်။ အစားစုံသည်။ စကားလည်း
 စုံသည်။ ဘုရား တရားအပြင် အခြားအကြောင်းများလည်း ပါသည်။
 ဒေါ်အိုင်သည် စပ်မိ စပ်ရာ ပြောရင်း သီလရှင်များအကြောင်း ရောက်
 သွားသည်။

“ကျမ သီလရှင်ဝတ်မယ်စိတ်ကူးပြီး တွံတေးသွားဘူးတယ်၊ အမေ
 ငဲ့လို့ မဝတ်ဖြစ်ဘူး၊ တွံတေးမှာ ဆရာခင်တို့ ဆရာဆန်းတို့ဆိုတာ သိပ်
 တော်တာပဲ၊ အကျင့်သီလနဲ့လဲ သိပ်ပြည့်စုံတာပဲ”

“ဟုတ်မှာပဲအေး၊ တချို့တွံတေးသီလရှင်ကျောင်းက ပြန်လာရင်
 သီလရှင်ဝတ်ချင်စိတ်ပေါက်လာတတ်ကြတယ်”ဟု အခြားဥပုသ်သည်
 အဒေါ်ကြီးက ပြောသည်။

“သီလရှင်များမှာတော့ အကျင့်နဲ့ သီလနဲ့၊ ဘာမှပူစရာပင်စရာ မရှိ

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေ့စိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဘူး၊ လူတွေမှာတော့ သားပူ- သမီးပူ အပူတွေဝိုင်းနေတာပဲနော်”ဟု အခြား ဥပုသ်သည် တစ်ယောက်က ပြောပြသည်။

“ဒါကြောင့်မို့ ဝတ်ကြောင်ပုဆိုး ကောင်းကျိုးမပေးလို့ ဆိုတာ နေမှာ အော်”ဟု တစ်ယောက်က ထောက်ခံသည်။

ဒေါ်အိုင်သည် ဥပုသ်သည်များနှင့် စပ်မိစပ်ရာ ပြောရင်း စကား ကောင်းနေသည်။ မဖွားကြင်ကလေးသည် မိခင်ကြီးအနီး ပူးကပ်ထိုင်နေ ရင်း ဥပုသ်သည်တွေ စကားပြောနေကြသည်ကို ငေး၍ နားထောင်နေ သည်။ သီလရှင်များအကြောင်း ကြားရသောအခါ ဝမ်းပါးလာသည်။ သီလရှင်ဝတ်ချင်စိတ်တဖွားဖွား ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အတိုင်း မိခင်ကြီးကို ပြောကြည့်မည်ကြံသည်။ သို့ရာတွင် မိခင်ကြီးက မျက်နှာထား တင်းတင်းနေတတ်သဖြင့် မပြောဝံ့ပေ၊ နောက်တွင် ဘခင်ကြီး ကို တွယ်ကပ်ပြီး တိုးတိုးပြောကြည့်သည်။

“အဖေ... အဖေ၊ ကျမ သီလရှင်ဝတ်ချင်တယ်”

“ဟဲ့ သီလရှင်ဝတ်တယ်ဆိုတာ လွယ်တယ်များမှတ်မနေနဲ့ ငါ့သမီး၊ ဟော... သီလရှင်ဆိုတာ ထမင်းကို ဟင်းနဲ့ ဘာနဲ့ စားရတာ မဟုတ်ဘူးဗျာ၊ ဆီးဆမ်း ဆားဖြူ စားရတာ၊ ငါ့သမီးစားနိုင်မှာလား”

“ဟို... စားနိုင်တာပေါ့”

“အေး- ကောင်းပီဗျာ... ကောင်းပီဗျာ၊ နက်ဖန်ကျမှ ငါ့ကျွေး ရအုံးမယ်”

နောက်တရက် ထမင်းစားချိန်တွင် မဖွားကြင်ကလေးအား ဆီဆမ်းဆားဖြူ၍ ထမင်းကျွေးသည်။

“ကဲရော၊ စားစမ်းဗျာ”

မဖွားကြင်ကလေးသည် ဆီဆမ်းဆားဖြူထားသော ထမင်းကို စားကြည့်၏။ စားနေကျမဟုတ်၍ မစားတတ်၊ ပင်ကိုယ်ကပင် အစား အသောက်နှင့်ပတ်သက်၍ အနည်းငယ် ဇီဝကြောင်သည်။ အိမ်မှာ ဟင်း မကောင်းလျှင် အဒေါ်အိမ် ဦးကြီးအိမ် စသည် သွားရောက်စားလေ့ရှိ သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဆီဆမ်းဆားဖြူထမင်းမှာ မျို၍မကျနိုင်ဘဲ ရှိသည်။ တလုတ် နှစ်လုတ်သာစား၍ အိပ်ယာထသွားပြီး ခွေနေလိုက်၏။ ကိုယ့် အတတ်နှင့်ကိုယ်မို့ ကျိတ်မှိတ်နေသည်။ “ဒီလိုဆို သီလရှင်ဘဝမလွယ်ပါ လား”ဟု တွေးရင်း ဝမ်းနည်းသလိုလို ဖြစ်လာသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူမွှေရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

“ဘယ့်နဲ့လဲဟေ့၊ သီလရှင်ဝတ်ချင်တဲ့မိန်းကလေး၊ စားလို့ဖြစ်ကဲ့လား”
“ဖြစ်ဘူး အဖေ”

“မဖွားကြင်က တုန်တုန်ယင်ယင်နှင့် ဖြေသည်။

“စား မဖြစ်ရင် နောက် သီလရှင်စကား မပြောနဲ့”

မန္တလေးသို့

၁၂၅၂- ခုနှစ်ဖြစ်သည်။

ဝါကျွတ်လေပြီ၊ သံဃာတော်အရှင်မြတ်တွေ ပဝါရဏာပြုတော်မူကြပြီ၊ သီတင်းကျွတ်လသည် မီးမြင့်မိုရ်ထိန် ကြာပွင့်ချိန်ဖြစ်၍ လှပသည်၊ သာတောင့်သာယာရှိပေသည်။ ပလ္လင်ဆေးမိုးရွာသွန်းပြီးရာအခါ ဖြစ်၍ တမျိုးလွမ်းဆွတ်ဖွယ်ရှိပေသည်။

ဦးစက်ဖော်- ဒေါ်ဆိုင်တို့ မိသားစုနှင့် ဆွေမျိုးတစ်စုသည် ဘုရားဖူးရင်း သင်္ကန်းလှူရင်း စာညာတစ်ခေါက်သွားရန် စီစဉ်ကြသည်။ ပခုပ္ပာပိတ် ၄- စုံစာဝယ်ယူချုပ်ခိုင်းပြီးလျှင် ခတ္တိယရွာဘုန်းတော်ကြီးများအား သင်္ကန်းတစ်စုံစီ လှူဒါန်းကြသည်။ ဒွိစုံတစ်စုံနှင့် ချုပ်ရိုးတစ်ထောင် သင်္ကန်းကြီးကို ဦးဇနိတ (စိန်ဇနိ)အား လှူရန် ရည်မှန်းထားကြသည်။

ထိုစဉ်က ဦးဇနိတသည် မန္တလေးမြို့ အရှေ့ဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်၌ သီတင်းသုံးလျက်ရှိသည်။ ဦးဇနိတသည် ဦးစက်ဖော်၏တူအရင်းဖြစ်သည်။ အကိုဖြစ်သူ ဦးပြားကြီး (ဒေါ်သဲ)တို့၏သားဖြစ်သည်။ (ဦးဇနိတအကြောင်းကို “စိန်ဇနိ”အခန်းတွင် သီးခြားရေးပါမည်။)

ဦးစက်ဖော်တို့ မိသားစုသည် သီတင်းကျွတ်လ ကုန်ခါနီးခတ္တိယမှ သင်္ဘောစီး၍ ရန်ကုန်သို့ ထွက်ခဲ့ကြသည်။ ရန်ကုန်မှ မန္တလေးသို့ မီးရထားဖြင့် လိုက်ပါခဲ့ကြသည်။ ထိုအချိန်၌ ရန်ကုန်- မန္တလေးလမ်း မီးရထား ခုတ်မောင်းသည်မှာ ၂- နှစ် ခန့်သာရှိသေးသည်။ (၁၈၈၅-ခုနှစ်၌ ရန်ကုန်မှ တောင်ငူအထိ၊ ၁၈၈၉- ခုနှစ်၌ မန္တလေးအထိ ရထားပေါက်သည်။)

ဦးစက်ဖော်တို့ မန္တလေးရောက်သောအခါ ယွန်းတန်းဒေါ်ပု၏ အိမ်တွင် တည်းခိုကြသည်။ ဒေါ်ပုသည် ဦးစက်ဖော်တို့နှင့် ဆွေမျိုးနီးစပ်တော်သည်။ ဈေးချိုတွင် သနပ်ဖက် ရောင်းချသည်။ စပ်ကိုင်းတောင်မိုး

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဓမ္မိကဆောင် ကျောင်းအမကြီးဖြစ်သည်။

ဦးစက်ဖော်တို့သည် အရှေ့ဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်သို့ သွားရောက်ကြပြီး ဦးဇနိတနှင့်တွေ့ဆုံကြသည်။ တိစိဝရိန်နှင့် လှူဖွယ်ဝတ္ထုများကို လှူဒါန်းကြသည်။ ထိုအခါ ဦးဇနိတက “ဒကာကြီး ဦးဇင်းကို မလှူနဲ့၊ ဆရာတော်ကြီး ရှိတယ်၊ ဒကာကြီးတို့လဲ ဆရာတော်ကြီးကို မဖူးဘူးသေးဘူး၊ ဆရာတော်ကြီးကို သင်္ကန်းနဲ့ ကန်တော့ရအောင်” ဟု အကြံပေးရာ “ကောင်းသားပဲ ဘုရား” ဟု ဦးစက်ဖော်တို့က သဘောတူကြ၏။

ဦးဇနိတသည် ဦးစက်ဖော်- ဒေါ်အိုင်တို့ကို လှူဖွယ်ဝတ္ထုများ ယူဆောင်စေ၍ မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ကြီးထံ လိုက်ပို့လေသည်။ “ခတ္တိယမှ တပည့်တော်ရဲ့ ဦးလေးများပါဘုရား” ဟု လျှောက်ထားပြီးလျှင် သင်္ကန်းများကို ကပ်လှူစေသည်။ ထိုအခါ ဆရာတော်ကြီးသည် လက်တော်ရောက် ဆက်ကပ်ထားသော ချပ်မှီးတစ်ထောင်သင်္ကန်းကြီးကို ကြည့်ရှုရင်း “ဒို့ အရင်က ဒီသင်္ကန်းမျိုး မရဘူးသေးဘူး” ဟု မိန့်တော်မူရာ ဦးစက်ဖော်- ဒေါ်အိုင်တို့သည် အတိုင်းထက်အလွန် ပီတိဖြစ်ကြလေသည်။

“အိမ်၊ သင်္ကန်းလှူပြီး ဘာဆုတောင်းသလဲ”

“ပကတိ သာဝကဆုတောင်းပါတယ်ဘုရား”

“အင်း ပကတိသာဝကဆု ဒီဘဝမရလဲ ဒုတိယဘဝပေါ့”

ဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ကြီးသည် ကိုယ်တော်တိုင်သင်္ကန်းရေစက်ချတော်မူ၍ ဒုတိယဘဝ ပကတိသာဝကဆုတောင်းကို လိုက်ပြီး ဆိုစေသည်။

“အဲဒီတုန်းက တပည့်တော်တို့ညီအမ ကျောင်းအောက်မှာ ပန်းကောက်နေရစ်ခဲ့ကြတာ၊ ဆရာက (ဦးဇနိတက) “ဟေ့- ဟေ့ လာကြ၊ သင်္ကန်းရေစက်ချတော့မယ်” လှမ်းခေါ်မှ တက်လာခဲ့ကြတယ်၊ တပည့်တော်တို့ ရောက်သွားတော့ ဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ဘုရားက ချပ်မှီးတစ်ထောင်သင်္ကန်းကြီးကို ကိုင်ပြန်ရင်း “ဒို့အရင်က ဒီသင်္ကန်းမျိုး မရဘူးသေးဘူး” လို့ မိန့်တော်မူတယ်” ဟု ဒေါ်မာလာရီက အမှတ်တရ ပြန်လည်ပြောပြသည်။

ဦးစက်ဖော်တို့ မိသားစုနှင့် ဆွေမျိုးတစ်စုသည် မန္တလေးမြို့၌ ၅-ရက်ခန့် နေထိုင်၍ ဘုရားများကို လှည့်လည်ဖူးမြော်ကြ၏။ ထိုစဉ်က မြင်းလှည်းများ ကားများ မရှိသေးသဖြင့် ဘီရိုလှည်းကြီး ၃-စီးငှား၍ မန္တလေးတောင်သို့ သွားကြသည်။ နန်းတော်တွင်းသို့လည်း ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုခဲ့ကြသည်။ မန္တလေးတောင်ပေါ်နှင့် ကျောက်တော်ကြီးဘုရား၊ ကုသိုလ်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

တော်၊ ဓမ္မာမုနိဘုရားများကို လှည့်လည်ဖူးမြော်ခဲ့ကြသည်။ အတုမရှိ ကျောင်းတော်ကြီးကိုလည်း အကောင်းပကတိအတိုင်း ကြည့်ရှုတွေ့မြင်ခဲ့ ကြရသည်။

စစ်ကိုင်းသို့ ဘုရားဖူးတစ်ခေါက်

ဦးစက်ဖော်တို့သည် မန္တလေးဘုရားများကို လှည့်လည်ဖူးမြော် ခဲ့ကြပြီးနောက် စစ်ကိုင်းဖက်သို့လည်း ဘုရားဖူးသွားရန် စီစဉ်ကြသည်။ ဦးဇနိတသည် အရှေ့ဝိသုဒ္ဓေါရုံတိုက်၌ နေခဲ့သည်မှာ ၄-နှစ်ကြပြီ ဖြစ် သော်လည်း စစ်ကိုင်းတောင်ဇိုးသို့ တစ်ခေါက်မျှ မရောက်ဘူးသေးပေ။ သို့အတွက် အဖော်ရဟန်း ၃-ပါးနှင့်အတူ ဦးဇနိတကိုလည်း စစ်ကိုင်းသို့ ပင့်ခဲ့ကြသည်။ မန္တလေးဂေါဝိန်ဆိပ်ကမ်းမှ လှေကြီးတစ်စီးငှား၍ အာလောင်ရွာသို့ ကူးခဲ့ကြသည်။ အာလောင်ရွာမှ လှည်းငှား၍ ဓမ္မိက ချောင်သို့ သွားရောက်ကြသည်။ ဓမ္မိကချောင် ကျောင်းအမကြီးဒေါ်ပု ကိုယ်တိုင်လိုက်ပို့၍ ဓမ္မိကချောင်၌ တည်းခိုပြီးလျှင် စစ်ကိုင်းတောင်ဇိုး ဘုရားများကို လှည့်လည်ဖူးမြော်ကြသည်။

ထိုစဉ်က စစ်ကိုင်းတောင်ဇိုးသည် ရှင်လူအနေ မများသေးသဖြင့် မစည်ကားလှသေးချေ။ ချောင်များလည်း ယခုကဲ့သို့ မများလှပေ။ တစ်ချောင်လျှင် တစ်ပါးစ နှစ်ပါးစ ကေစာဇနိ၊ ဒွိကစာဇနိတောရမှီလျက် တရားအားထုတ်နေကြသော ဆရာတော်ကြီးများသာရှိသည်။ သီလရှင်များ လည်း ဂူတစ်လုံးချောင်၌သာ ၁၅-ယောက်ခန့် ရှိသည်ဆို၏။

ဦးစက်ဖော်တို့သည် ဂူတစ်လုံးချောင်သို့လည်း သွားရောက်ခဲ့ ကြသည်။ ဂူတစ်လုံးချောင်ဆရာကြီး ဒေါ်ဝိမလာနှင့် တွေ့သောအခါ ဒေါ်ပုက “ဆရာကြီး ဟောဒီ တပည့်တော် တုမလေးက သီလရှင် ဝတ် ချင်လို့တဲ့ ဘုရား”ဟု မဖွားကြင်စာကြောင်းကို ပြောရာ “အော် ဖြစ်မှာပါ။ ဖြစ်မှာပါ။ ရုပ်ကလေးကိုက သီလရှင်ဖြစ်မဲ့ ရုပ်ပဲ”ဟု ဒေါ်ဝိမလာကပြော သည်။ မဖွားကြင်သည် ထိုသို့ ပြောသည်ကိုပင် နှစ်သက်ကျေနပ်လျက် ပျော်ရွှင်နေလေသည်။

စစ်ကိုင်းတောင်ဇိုးသည် တိတ်ဆိတ်ငြိမ်သက်နေသည်။ တောင် လေဖြူဖြူတိုက်ခတ်သောအခါ မြင့်မားသောတောင်ထိပ်များမှ စေတီ တော်များ၏ ဆည်းလည်းသံကို မှန်မှန်ကြားနေရတတ်ပေသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

တစ်ယောက်သာ သွားလာသောရှိမြောင် လမ်းကြားကလေးများဖြင့် တစ်တောင်မှ တစ်တောင်သို့ ဘုရားဖူးတက်ကြရသည်။ သန်း ဒဟတ် စသော သစ်ပင်ကြီးများသည် ခုတ်ထစ်သူ နည်းပါးသဖြင့် ကိုင်းခက် ဝေဆာလှပနေကြပေသည်။ ချုံပိတ်ပေါင်းများလည်း တပင့်တပင့်ယှက် တင်ကာ ဖုတ်ဖုံးလျက် ရှိနေကြသည်။ နေ့အခါ၌ “တက်တက်တူး ခါးခါး” ဟူသော ခါကလေးများ၏ တွန်သံသည် လွမ်းဆွတ်ဖွယ် ဖန်နေသကဲ့သို့ နေဝင်ရီတရော မှောင်စပျိုးချိန်တွင် ကျားသစ်များ၏ မြူတူးဟိန်းဟောက် သံသည် စိတ်ငယ်သူများကို ကြောက်စား ပိုစေလျက် ရှိပေသည်။

မဖွားကြင်တို့ ညီအမသည် တစ်တောင်ဆင်း တစ်တောင်တက် ဖျော်ရွှင်လျက်ရှိသည်။ လမ်းသွားရင်း တရုတ်စကားပွင့်ကလေးတွေ အလှ အယက်ကောက်ယူကြသည်။ ကလေးပီပီ ရွှံ့ကလေးတွေ တပင့် တပင် ခုန်ကူးသည်ကိုပင် အမောတကော လိုက်ကြည့်မိကြသည်။

ဦးစက်ဖော်တို့သည် ဥမင်သုံးဆယ်ဘုရားကို ဖူးမြော်ခဲ့ကြ၍ ပုညရှင် ဘုရားဖက်သို့ လျှောက်လာခဲ့ကြသည်။ ပုညရှင်ဘုရားသို့ ရောက်သော အခါ တောင်ဖက်မုခ်ရှိ ဆင်းတုတော်ရှေ့တွင် ဘုရားရှိခိုးကြ၏။ (ထိုစဉ်က အရှေ့ဖက် အနောက်ဖက် မြောက်ဖက်တို့မှ အာရုံခံနှင့် ဆင်းတုတော် များ မတည်ရသေးဟု ဒေါ်မာလာရီက ပြောသည်) ဘုရားရှိခိုးပြီးနောက် အရှေ့ဖက်မှ ဧရာဝတီမြစ်နှင့် အမရပူရ မန္တလေးရွာခင်းများ၊ တောင်ဖက်မှ စစ်ကိုင်း၊ အင်းဝ ရွာခင်းများ၊ အနောက်မြောက်ဆီမှ ကောင်းမှုတော် ဘုရားစသော ရွာခင်းများကို လှမ်းမျှော်ကြည့်ရှုပြီး ဓမ္မိကချောင်သို့ ပြန်ခဲ့ ကြသည်။

ဦးစက်ဖော်တို့သည် စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးဘုရားများကို လှည့်လည် ဖူးမြော်ကြပြီးနောက် ကောင်းမှုတော် ဘုရားကြီးသို့ သွားရောက်ဖူးမြော် ရန် စီစဉ်ကြသည်။ လှည်းငှား၍ ကောင်းမှုတော်ဘုရားသို့ ထွက်ခဲ့ကြ သည်။ ထိုနေ့ကား တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၈-ရက်နေ့ဖြစ်သဖြင့် ပွဲတော် ရက်နှင့်ကြုံလျက်ရှိသည်။ ကောင်းမှုတော် ဘုရားကြီး၏ ရင်ပြင်နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ဘုရားပွဲလာများ ပျားပန်းခပ်မျှ ပြည့်ကြပ် စည်ကား လျက်ရှိသည်။ ဘုရားတံတိုင်း၏ အပြင်ဖက်တွင် ချွတ်ထားသော လှည်း တန်းကို ခပ်လှမ်းလှမ်းကပင် မြင်နေကြရသည်။

ဦးစက်ဖော်တို့ ဘုရားရောက်သောအခါ ဘုရားရင်ပြင်ပေါ်တွင်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီလှစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

အတီးအမှုတ် အက အခုန်များဖြင့် ပဒေသာပင် လှည့်နေသည်ကို ကြုံ
တွေ့ကြရသည်။ ပဒေသာပင်လှည့်နေသော အိုးစည်အဖွဲ့သားများသည်
ဘုရားဖူး လာကြသော လှပျံဖြူများကို ကြည့်၍ အလွန်ယဉ်ကျေးစွာ
သံချပ်ထိုးကြသည်။

“ပန်းကုံးကြီးနဲ့ အမိရေ
ကိုယ်တို့မွေးမေ မာပါလေစ”

မြူးကြသော သံချပ်သံ အတိုင် အဖောက်ကလည်း ညီလှပေသည်။
လက်ခုတ်သံ တဖျောက်ဖျောက်ကလည်း မြည်လှပေသည်။

မဖွားကြင်တို့ ညီအမသည် ပဒေသာပင် လှည့်သည်ကို ငေး
ကြည့်နေမိကြသည်။ လက်ခုတ်သံမြည်မြည် သံချပ်သံ ညီညီကိုလည်း
နားထောင်နေမိကြသည်။ ထိုအခါ မဖွားကြင်လေး၏ မျက်နှာတွင်
ရုတ်တရက် ဒေါသရောင်သန်း၍ နီမြန်းလာသည်။ မိခင်ကြီးကို ဒေါနဲ့
မောနဲ့ တိုင်တောလိုက်သည်။

“အမေ . . . အမေ အညာသားတွေ မကောင်းဘူး၊
သိပ်ဆိုးတာပဲ၊ သီလရင်ကို ဝမ်း သံချပ်ထိုးနေကြတာ”

“ဟဲ့- ဟုတ်မယ်မထင်ပါဘူး”

“ဟုတ်တယ် အမေ၊ ပန်းကုံးကြီးနဲ့ အမိရေတဲ့ အဲဒါ သီလရှင်တွေကို
စတာပဲ”

သီလရှင်များကို စ ခြင်း နောက်ပြောင်ခြင်းသည် သူ့ကို စခြင်း
နောက်ပြောင်ခြင်း ကဲ့သို့ပင် ဖြစ်၍ မဖွားကြင်ကလေးသည် မခံမရပ်နိုင်
ဖြစ်နေသည်။ ဆွေ့ဆွေ့ခုန်ဖြစ်နေသည်။

မဖွားကြင်ကလေး စိတ်ဆိုး မာန်ဆိုးနဲ့ တိုင်တောနေစဉ် ပဒေသာ
ပင်လှည့်သော အဖွဲ့သည် တဖက်သို့ ရောက်သွား၏။ အတန်ကြာ
သောအခါ မဖွားကြင်ကလေးတို့ရှိသည့်ဖက်သို့ တစ်ပတ်ကျောလာ ပြန်
သည်။ လက်ခုတ်သံ မြည်မြည် သံချပ်သံညီညီကို ကြားရပြန်သည်။

“ပန်းကုံးကြီးနဲ့ အမိရေ
ကိုယ်တို့မွေးမေ မာပါလေစ”

သည်အကြိမ်၌ ဒေါ်စိုင်းသည် သံချပ်သံကို သေချာစွာ နားထောင်
၍ ပြုံးသည်။ ဆွေ့ဆွေ့ခုန်ဖြစ်နေသော သမီးကို ပြောပြသည်။

“ပန်းကုံးကြီးနဲ့ အမိရေ ဆိုတာပါ ငါ့သမီးရယ်၊ သီလရင် စတာ

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေ့ဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

မှုတ်ပါဘူး”

ထို့အခါ မဖွားကြင်ကလေးသည် မိခင်ကြီးကို တွယ်ကပ်ရင်း ရွှင်ပြုံးကျေနပ်သွားလေသည်။ “ပန်းကုံးကြီးနဲ့အမိရေ”ဆိုသည်ကို “ပန်းကုံးကြီးနဲ့ အမိရေ”ဟု နားကြားလွဲ၍ သိလရှင်ကို စသည် ထင်မှတ်ကာ မခံ မရပ်နိုင် ဖြစ်ခဲ့မိသည်ကိုလည်း ရှက်စား ပိုနေလေသည်။

ခတ္တိယမှ သမိန်ထောသို့

၁၂၅၂-ခုနှစ်ဖြစ်သည်။

ဦးစက်ဖော်တို့ မိသားစုသည် ခတ္တိယရွာမှ ဖျာပုံမြို့နယ် သမိန်ထောရွာသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြလေသည်။ ထိုစဉ်က သမိန်ထောရွာ၌ အိမ်ခြေငါးရာခန့်ရှိသည်။ အရောင်းအဝယ်လုပ်သူ နည်းပါး၍ လယ်လုပ်သူက များလေသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်တွင် လယ်မြေကေပေါင်းများစွာရှိသဖြင့် စပါးနံ့သင်း၍ ရွှာခင်းသာသည့် ရွာကြီးဖြစ်သည်။

ဦးစက်ဖော်တို့သည် ယခင် တစ်နှစ်တစ်ခေါက် ရောက်စဉ်ကပင် သမိန်ထောရွာသို့ ပြောင်းနေထိုင်ရန် ဝမ်းပါးခဲ့ကြသည်။ သမိန်ထော ရွာ၌ လယ်မြေပေါများ၍ ဈေးချိုသည်။ အရောင်းအဝယ်မဖြစ်သည့်တိုင် လယ်လုပ်နိုင်သည်။ လယ်မြေတွေများများ ဝယ်ထားနိုင်သည်။ သို့ဖြစ်၍ သမိန်ထောသို့ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရန် မတူကြပေ။ ခတ္တိယမှာပင် အေးအေးလူလူ ခိုးမြေကျနေစေချင်ကြသည်။ မိမိတို့ ဆောက်လုပ်လျှာဒါန်းထားသော ဇရပ်များကိုလည်း ပစ်ထားခဲ့ရက်၊ ဘုန်းတော်ကြီးများ ဆွမ်းဝတ်ကလည်း ရှိသေးသည်။ နေ့စဉ် ကျောင်းသုံးကျောင်းသို့ ဆွမ်းတစ်ဘုပ်စီ ပို့နေကျဖြစ်သည်။ တောရကျောင်းဘုန်းကြီး ဆွမ်းခံကြွလာတိုင်း ဟင်းငှ-ခွက်အမြဲထည့်ရသည်။ ဤနိစ္စဘတ်ဝတ်များကို မဖျက်ရက်၊ မဖျက်ချင်၊ သို့အတွက် “သမိန်ထောပြောင်းရင် ဒို့မလိုက်”ဟု ငြင်းဆန်နေကြသည်။ မိဘများကို ပစ်ထားခဲ့ပြီး ပြောင်းရွှေ့ရန် မဖြစ်နိုင်သဖြင့် ခတ္တိယမှာပင် နေကြရသည်။

ယခုနှစ်၌မူ ဦးခူလည်း ဆုံးသွားခဲ့လေပြီ။ ဒေါ်ရှမ်းကလည်း အသက်ကြီးပြီ၊ သမီးဖြစ်သူ ဒေါ်တိုင်နှင့် အတူနေဖြစ်၍ မခွဲနိုင်၊ ခွဲနေ၍လည်း မဖြစ်၊ သမိန်ထောသို့ ပြောင်းရွှေ့ရန် သဘောမတူသော်လည်း မငြင်းဆန်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

တော့ပေါ့။ “ညီးတို့လုပ်ပုံနဲ့တော့ ငါဘုန်းကြီးတွေ ဆွမ်းငတ်ကုန်တော့ မှာပဲ”ဟု ညည်းကာ ငိုရှာသည်။

“အဖွားက ဘုန်းကြီးကျောင်းသို့ အမြဲဆွမ်းတုပ်ပို့တယ်။ အဲဒီ တုန်းက အကောင်းဆုံး ဆန်တစ်ပြည်မှ တစ်ပြားလောက်ပေးရတယ်။ ဆီ တစ်ဝိဿာခြောက်မျှ။ တစ်ကျပ်ဖိုးဆိုရင် ငါးပုဇွန်အစုံရတယ်။ ဒါတောင် အဖွားက အကုန်အကျ များလိုက်တာဟု ညည်းတတ်သေးတယ်”ဟု ဒေါ်မာလာရီက ပြောပြသည်။

ဦးစက်ဖော်တို့သည် သမိန်ထောသို့ ပြောင်းရွှေ့ရန် အစီအစဉ် ပြုလုပ်ကြသည်။ ထိုစဉ် ဦးစဉ်၊ ဦးစက်ဖော်တို့ အိမ်မီးလောင်ခံရလေသည်။ သို့နှင့် သမိန်ထောသို့ မြန်မြန်ပြောင်းဖြစ်လေသည်။ ဒေါ်ရှမ်းကမူ “ငါ မလိုက်ချင်သေးဘူး”ဆိုကာ ဆွေမျိုးများအိမ်၌ တစ်လခန့် နေရပ်ခဲ့လေသည်။

ဦးစက်ဖော်တို့သည် သမိန်ထောရွာတွင် အိမ်ဆိုင်ဖွင့်ထား၍ ဆန် ဆီ ဆား ဆေးမိုးများကို အဓိကထားပြီး ရောင်းချကြသည်။ လောင်း လှေကြီးဖြင့် ရန်ကုန်မှ ကုန်စုံသယ်ယူ၍ ကုန်မျိုးစုံကိုလည်း ရောင်းချ ကြသည်။ အရောင်းအဝယ် ကောင်းသဖြင့် မကြာမီပင် စီးပွားတက်လာ သည်။ ဦးစက်ဖော်သည် လှေဟောင်းကြီးကို ရောင်း၍ လှေသစ်ဝယ်ပြီး လျှင် စီးပွားရေးတိုးချဲ့ရန် စီစဉ်သည်။ ထိုအခါ ဒေါ်စိုင်းက “လောဘ ဆိုတာ အတောမသတ်နိုင်ဘူး။ ရလေလိုလေပဲ။ ဒီလောက်ဆိုတော်ရော ပေါ့”ဟု ဖျက်သဖြင့် လှေစာသစ် မဝယ်ဖြစ်ခဲ့ပေ။ ၁၂၅၆-ခုနှစ်၌ လှေ စခန်းကို လုံးဝဖြတ်လိုက်ကြသည်။

ထို့နောက်တွင် စပါးများကို ဝယ်ယူသိုလှောင်၍ ဈေးကောင်း ရသောအခါ ရောင်းချကြသည်။ ထိုစဉ်က စပါးဈေးမှာ ကိုးဆယ်ဈေး အမြင့်ဆုံးဖြစ်သည်။ ဦးစက်ဖော်တို့သည် စပါးများကို ငါးဆယ်ခြောက် ဆယ်ဈေးဖြင့် ဝယ်ယူ၍ ကိုးဆယ်ဈေးရသောအခါ ရောင်းချကြသည်။ ထိုစဉ်က စပါးဝယ်ယူရာ၌ တစ်တင်းစ နှစ်တင်းစ လာရောင်းသူကို ငါး ဆယ်ဈေးပေး၍ တင်းပေါင်း အတော်များများ ရောင်းလာသူကိုမူ ခြောက် ဆယ်ဈေးပေးသည်။

“အဲဒီတုန်းက အဖေတို့ ရောင်းပီးရင် စပါးဈေး ကျသွားတာများ တယ်။ အဖေတို့က နှစ်တိုင်း ဈေးကောင်းရတာချည်းပဲ။ ဒါနဲ့ စပါးကုန်သည်

တရုတ်တွေက “ဘုရားဒကာ၊ ကျနော်တို့ စပါးလေးပါ ထည့်ရောင်းပေးစမ်းပါဆိုပြီး လာလာအပ်ကြတယ်”ဟု ဒေါ်မာလာရီက ပြောပြသည်။

ဦးစက်ဖော်တို့သည် လယ်မြေများကို တစ်စတစ်စ ဝယ်ယူလာ ရာ ကေငါးရာအထိ ပိုင်ဆိုင် လာလေသည်။ လယ်မြေကေ ငါးရာကျော် ကို လယ်လုပ်သား ကုလားကူလီများဖြင့် ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးကြသည်။ နှစ်စဉ် စပါး လေး၊ ငါး၊ ထောင်ကျော်ရရှိသည်။

ဦးစက်ဖော်တို့သည် ရရှိလာသော ပစ္စည်းများကို သုံးဖြုံး၍ ကုသိုလ်ဇေ၌ မေ့လျော့နေကြသည်မဟုတ်၊ မိမိတို့အတွက် အသုံးအစွဲ ခြိုးခြံ၍ အနုဂါမိက ရွှေအိုးကိုလည်း မြှုပ်နှံကြလေသည်။ ၁၂၅၅-ခုနှစ် တွင် သမိန်ထောရွာ မြောက်ပိုင်းရှိ ဆုတောင်းပြည့်စေတီတော်ကြီးအနီး ၌ တန်ဆောင်းကြီးတစ်ခု ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းကြသည်။ တန်ဆောင်းကြီး ကို မြန်မာဘုတ်များဖြင့် တည်ဆောက်ထားရာ နံရံသည် ဘုတ်သုံးလျက် ထုထည်ရှိ၍ ခိုင်ခံ့လှပေသည်။ ထိုတန်ဆောင်းကြီး အတွင်း၌ ကြေးဆင်း တုနှစ်ဆူ ပူဇော်ထားသည်။ ဦးစက်ဖော်- ဒေါ်အိုင်တို့ကတစ်ဆူ၊ ဦးဘိုး ခေါင်- ဒေါ်ချစ် (ဒေါ်အိုင်၏ညီမ)တို့က တစ်ဆူဖြစ်သည်။

မဖွားကြင်သည် ခတ္တိယ၌ကျောင်းနေစဉ် နှစ်တန်းရခဲ့သည်။ သမိန်ထောရောက်သောအခါ သုံးတန်းမှ စ , တက်ရလေသည်။ ထိုစဉ်က သမိန်ထော ကျောင်းဆရာကြီးမှာ ဦးအောင်ဘန်းဆိုသူဖြစ်၏။ သမိန်ထော အတန်းကျောင်း၌ နံနက် ၉-နာရီအထိ ပရိတ်ကြီးအံကြရသည်။ နေ့ပိုင်း တွင် ဂဏန်းသင်္ချာနှင့် မြေပုံတို့ကို သင်ကြရသည်။ ထိုစဉ်က ကျောင်းသူ ကျောင်းသားတွင် ပရိတ်ကြီး ၁၁-သုတ် ကုန်သူမှာ နှစ်ယောက်သာ ရှိ၍ အများအားဖြင့် မင်္ဂလာသုတ်လောက်သာ ကုန်ကြသည်။ ပရိတ်ကြီးကုန်သူ နှစ်ယောက်တွင် တစ်ယောက်မှာ မဖွားကြင်ဖြစ်သည်။ မဖွားကြင်ကလေး သည် ၁၂-နှစ် အရွယ်တွင် ၄-တန်း အောင်သည်။ ထို့နောက် ကျောင်း ဆက်မနေတော့ပေ။

ထိုစဉ်က သမိန်ထောရွာ၌ သူကြီးမရှိသေးပေ။ ရွာခေါင်းကြီး ဦးရွှေလှဆိုသူက ဖျပ်ချုပ်သည်။ ဦးရွှေလှသည် အပြောအဆိုလိမ္မာ၍ ဆက်ဆံရေးကောင်းသူဖြစ်သည်။ ဦးရွှေလှသည် ရွာ၌ နေစဉ် အဝတ် အစား ကောင်းမွန်သပ်ရပ်စွာ ဝတ်လေ့ရှိသော်လည်း ဖုံးပြင်ကနူး သွား သောအခါမူ ပုဆိုးဟောင်းဝတ်ပြီး စောင်ခြုံသွားလေ့ရှိသည် ဆို၏။

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သီလရှင်ဆိုတာ

၁၂၅၇-ခုနှစ် ဖြစ်သည်။

ဦးစက်ဖော်- ဒေါ်အိုင်တို့သည် ဦးဆိမ့် (ဦးစက်ဖော်၏အကို) ဒေါ်နှစ်တို့နှင့်အတူ စုပေါင်း အလှူငွေရန် စီစဉ်ကြသည်။ ရဟန်းခံ- ရှင်ပြု၍ ဘုရားတန်ဆောင်း ရောက်ချမည်။ သို့ရာတွင် အလှူပွဲကို ရွာမှာ မလုပ်ချင်ကြပေ။ ရွာမှာလုပ်လျှင် ပွဲထည့်ချင်ကြမည်။ ဆိုင်းငှားချင်ကြမည်။ ကုသိုလ်လုပ်ရာတွင် အကုသိုလ်မှုတွေ မရောချင်ကြပေ။

ရွှေကျင် ဆရာတော်ဘုရားကြီး နေသားဖြန့်ဝေခဲ့သော “ပွဲလမ်းသဘင်၏အပြစ်ကိုပြဆိုရာ၊ ဒီပနီတတမ်း”၌ ဤသို့ မညာမတာ ဆုံးမထားသည်ကို သတိရနေကြသည်။

“ရုပ်သေ ပွဲလမ်း၊ ငှားရမ်းအလှူ၊ ယေသည့်လူ၊ ထိုသူမုဆိုးကြီး ပေပင်။

အခငွေယူ၊ ပွဲပြသူ၊ ထိုသူ မုဆိုးခွေးအသွင်။

ပွဲလာပွဲသွား၊ လူတလွှား၊ ခွေးတွေကိုက်စား တောသမင်”

ဆွေမျိုးတစ်စု သိုက်သိုက်ဝန်းဝန်း အရှေ့ဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်၌ အပျော်အရွှင်ပွဲသဘင်မပါ ခမ်းနားသိုက်မြိုက်စွာ ရဟန်းခံရှင်ပြုပွဲကျင်းပ သည်။ ရဟန်းခံ- ရှင်ပြုပွဲကို သာသနာ့အမွေ ခံယူသည့်ပွဲဟု ဆိုကြသည်။ သာသနာ့အမွေ ဆိုသည်မှာ ဘုရားကျောင်းကန်တွေ မဟုတ်ပေ။ သီလသမာဓိ- ပညာ ဟူသော အတုမဲ့ ရတနာများသာဖြစ်ပေသည်။ ဤသာသနာ့ အမွေအနှစ်များသည် အစိုးမပြတ်နိုင်သည့်အပြင် လောကီအမွေနှင့် မနှိုင်းယှဉ်နိုင်လောက်အောင် ကြီးကျယ်ထူးမြတ်လှပေသည်။ ရဟန်းခံရှင်ပြုခြင်းဖြင့် သာသနာ့အမွေကို ခံယူရရှိသည်။ ရရှိပြီး ဖြစ်သော အမွေအနှစ်ကို မပျောက်မပျက် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန်မှာ အမွေခံယူသူ၏ တာဝန်ဖြစ်ပေသည်။

ထိုအလှူပွဲ၌ ဝိသုဒ္ဓါရုံဓမ္မကထိက ဦးဇနိတ(ဝိနိဇနိ) တရားဟောရောက်ချသည်။ ငါးရာငါးဆယ်နိပါတ်တော်မှ သောဏကဇာတ်ကို ဟောသည်။ သောဏက ပစ္စေက ဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်က အလောင်းတော်အရိန္ဒမမင်းကို မမေ့မလျော့ရန် သတိပေး ဆုံးမတော်မူပုံ၊ အရိန္ဒမမင်း စည်းစိမ်ယစ်၍ မင်းအဖြစ်ကို မစွန့်နိုင်ဘဲရှိပုံ၊ ထိုအခါ သောဏကပစ္စေက ဗုဒ္ဓါအရှင်မြတ်က ကိုးမိုက်ကို ပုံပမာပြ၍ ခပ်နာနာ ဆုံးမတော်မူပုံတို့ကို ဟောသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သုတေသနစာကြည့်တိုက်
နှစ်ကိုးဆယ်ကျော်ဘိဝိသုဒ္ဓိစာတော်ထွန်းကားပြန့်ပွားရေးဦးစီးဌာန
ထမ္မာအေး ၊ ရန်ကုန်။

“အင်္ဂါရေကြော၊ မျောသားပုပ်ရောင်၊
ဆင်သေကောင်ထက်၊ တောတောင်ကမ်းခြေ၊
တက်မနေဘဲ၊ စိတ်ပြေလက်သာ၊
စားသောက်ကာနှင့်၊ မကွာနှစ်မြို့က်၊
လောဘတိုက်၍၊ စီးလိုက်အမြဲ၊
ပင်လယ်ထဲဝယ်၊ လှိုင်းဝဲပုတ်ရိုက်၊
သေဘေးဆိုက်သား၊ ကိစ္စမိုက်ကာက၊
ငှက်ဗာလသို့. . . .”

(မဃဇေဝ အပိုဒ်- ၀၁၂)

ဦးဇနိတသည် အသံကောင်း အဟောကောင်းဖြစ်၍ ပရိသတ်မှာ တရားအယဉ်တွင် နှစ်မြောနေသည်။ တရားနာပရိသတ်ထဲမှ ၁၅-နှစ်အရွယ် အမျိုးသမီးကလေးတစ်ဦးသည် တရားနာရင်း တုန်လှုပ်ချောက်ချားနေသည်။ “ငါလဲ ဝတ်ကြောင်ဘဝမှာ နေရင် ဒီကိစ္စမိုက်လိုတစ်နေ့ သေဘေးဆိုက်ရမှာပါလား”ဟု စဉ်းစားမိ၍ ကြောက်အားပိုနေသည်။ ယခုပင် သေမင်းကြီးနောက်မှ လိုက်လာသကဲ့သို့ ထင်ယောင်မိ၍ ကြက်သီးတဖြန်းဖြန်းထနေမိသည်။ ထိုအမျိုးသမီးကလေးမှာ မဖွားကြင်လေးပင်ဖြစ်သည်။

ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအရှင်မြတ် တရားဟောပြီး ပြန်ကြွသွားသောအခါ သံဝေဂကြီးစွာရ၍ ရသေ့ ရဟန်းပြုရန် အဓိဋ္ဌမမင်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချပုံကို ဆက်ဟောသည်။

အဇ္ဇေဝ ပဗ္ဗဒိဿာမိ၊
တော ဇညာ မရဏံ သုဝေ၊
မာယံ တာတောဝ ဝုဗ္ဗေတော၊
တာမာနံ ဝသမန္တကံ။

အဇ္ဇေဝ- နက်ဖန်မရွေ့ ယနေ့၌ပင်လျှင်၊ ပဗ္ဗဒိဿာမိ- ကာမဝင်္ဂနှောင် လူတို့ဘောင်မှ ခွာရွှောင်သင်္ကန်း ဝတ်ဆင်မြန်းလျက် ရှင်ရဟန်းပြုပေတော့ဘုံ၊ အဇ္ဇ ဝါ မရဏံ- စုတိပျက်ကြွေယနေသေရမည်ကိုလည်းကောင်း၊ သုဝေ မရဏံ- စုတိပျက်ကြွေ နက်ဖန်သေရမည်ကို လည်းကောင်း၊ တော ဇညာ- ဘယ်သူပိုင်ပိုင်သိနိုင်ပါမည်နည်း၊ အယံ- လူတို့သေ၌နင်း ငါအဓိဋ္ဌမမင်းသည်၊ ဝုဗ္ဗေတော ပညာမရှိ မိုက်ခေါင် ထိသော၊

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဝိဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ကာကောဝ၊ ဆင်သေထက်ဝယ် မက်မောတွယ်သဖြင့် ပယ်လယ်တိုက်သော ဆိုက်သည့် ကျီးမိုက်ကြီးကဲ့သို့။ ကာမာနံ၊ ငါးဖြာစာရုံ ကာမဂုဏ်တို့၏။ ဝသံ၊ အလိုသို့။ မာ အန္တဂံ၊ ဉာဏ်မြင်မလိုက် လောဘတိုက်လျက် သူမိုက် ပမာ မလိုက်ပါတော့အံ့။

အရိန္ဒမမင်း၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ကြားရသောအခါ မဖွားကြင်ကလေးသည်လည်း “လူ့ဘောင်မှာတော့ ငါမနေ၊ တစ်နေ့ကျလျှင် သီလရှင်ဝတ်ဖြစ်အောင် ဝတ်မည်”ဟု ဆုံးဖြတ်ချက် ချစ်လေသည်။ မိဘများကို သီလရှင် ဝတ်ချင်ကြောင်း မကြာခဏခွင့်တောင်းသည်။ မိဘများကလည်း သမီးကိုမခွဲနိုင်၊ သီလရှင်ဝတ်မည်ကို သဘောမတူနိုင်၊ နောက်ဆုံးတွင် သီလရှင်ဝတ်ချင်သည်ဆိုသောစကားကိုပင် မကြားလိုကြပေ။

မဖွားကြင်ကလေးတို့ တည်းခိုသည့် အိမ်ရှင် ဒေါ်ပုကမူ မဖွားကြင်ကလေးကို အားပေးသည်။ “ငါတုမက သီလရှင်ဝတ်ပီး စာပုလွေလေးထမ်း စာသင်၊ ကြီးဒေါ်ပုက နောက်ကလိုက်ပီး ထမင်းချက်ကျွေးမယ်”ဟု ပြောလေ့ရှိရာ မဖွားကြင်ကလေးမှာ သဘောကျလျက်ရှိသည်။ ဒေါ်ပုမှတစ်ပါး မည်သူနှင့်မျှ စကားမပြောချင်။ ဒေါ်ပုနှင့်မှ လေပေးပြောင့်သည်။ သွားလည်းဒေါ်ပုနှင့်၊ စားလည်းဒေါ်ပုနှင့်၊ အိပ်လည်းဒေါ်ပုနှင့် ဖြစ်နေ၏။ “မိကောင်မလေး ဘာဖြစ်နေတယ်မသိဘူး၊ ဒေါ်ပုနား တကပ်ထဲ ကပ်နေတော့တာပဲ”ဟု ဦးစက်ဖော်က ပြောလေသည်။

ဘကြီးဖြစ်သူ ဦးဆိမ့်၏ဇနီးဒေါ်နှစ် နှင့်မှ လေပေးမပြောင့်ဆုံးဖြစ်သည်။ အလှူမတိုင်မီ မန္တလေးဈေးချိုတော်မှ ဈေးဝယ်၍ ဘီရိုလှည်းကြီးဖြင့် အရှေ့ဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်သို့ လာသောအခါ သီလရှင်ဝတ်ချင်ကြောင်း မဖွားကြင်က ပြောပြသည်။ ထိုအခါ ဒေါ်နှစ်က “ညီးနယ်အေး. . သီလရှင်မဝတ်ချင်စမ်းပါနဲ့၊ သီလရှင်ဆိုတာ သူတောင်းစားအကြီးစားအေး၊ ဒွီအမျိုးက အထက်တန်းစား သူကြီးမျိုး”ဟု ပြောသည်။ ထိုအခါ မဖွားကြင်က တရားလမ်းကြောင်းဖြင့် ရှင်းပြသည်။

“ဗို- ကြီးဒေါ်ကလဲ သူတော်ကောင်း တရားအားထုတ်တယ်ဆိုတာ မျိုးရိုးနဲ့မဆိုင်ပါဘူး၊ ဘယ်သူပဲဖြစ်ဖြစ်၊ အားထုတ်ကောင်းပါတယ်၊ သီလရှင် ဝတ်တယ်ဆိုတာ သူတော်ကောင်းတရားအားထုတ်ခွင့်ရအောင် ဝတ်ရတာပါ”

စစ်ကိုင်းတောင် ကြည့်၍ ငိုသူ

ရှင်ပြု- ရဟန်းခံပွဲကြီး ပြီးလေပြီ။

ဦးစက်ဖော်တို့သည် အညာရောက်တုန်း၊ စစ်ကိုင်းဖက်ကူး၍ ဘုရားဖူးကြမည်၊ သံဃဒါန ဆွမ်းကြီးလည်း လောင်းကြမည်၊ မန္တလေးမှ ဟင်းချက်စရာအပြည့်အစုံ ဝယ်ခြမ်းခဲ့၍ လှေကြီးတစ်စင်းဖြင့် စစ်ကိုင်းတောင်မှီးဖက်သို့ ကူးခဲ့ကြသည်။ ဝါးချက်ရွာအနီးရှိ ဂူတစ်လုံးချောင်၌ တည်းခို၍ ဆွမ်းကြီးလောင်းရန် ဆွမ်းဟင်းများ စီမံချက်ပြုတ်ကြသည်။

ထိုစဉ်က ဂူတစ်လုံးချောင်၌ သီလရှင် ၁၅-ပါးခန့်ရှိသည်။ သီလရှင် အများဆုံးရှိသော ချောင်ဖြစ်သည်။ မဖွားကြင်သည် ၇-နှစ်အရွယ်ကပင် သီလရှင် ဝတ်ချင်စိတ် ကိန်းအောင်းလျက်ရှိရာ ဦးဇနိတ ဟောသော အရိန္ဒမမင်းအကြောင်းကို နာရသောအခါ ပို၍ ဆန္ဒပြင်းပြလာသည်။ သီလရှင် ဝတ်ချင်ကြောင်း မိဘများကို အတန်တန်ပူဆာခဲ့သည်။ မိဘများသည် သမီးလေးနှစ်ယောက်သာ ရှိသဖြင့် ခွင့်မပြုနိုင်ကြပေ။ “မဝတ်ချင်ပါနဲ့ ငါ့သမီးရယ်၊ သီလရှင် ဘဝဆိုတာ ခဲယဉ်းပါတယ်” စသည်ဖြင့် ပြောပြ၍ ဖျောင်းဖျထားကြသည်။

မဖွားကြင်သည် ၁၅-နှစ်အရွယ်ရှိလေပြီ။

“သီလရှင်ဝတ်ရန် အမေတို့ အဖေတို့ကို ခွင့်တောင်းကြည့်ဦးမယ်၊ အမေတို့က အဖေတို့ကသာ ခွင့်ပြုမယ်ဆိုရင် တခါထဲ သီလရှင် ဝတ်ပြီး စစ်ကိုင်းမှာပဲ နေရစ်မယ်၊ အကိုဖြစ်သူ ဦးဇနိတလဲ မန္တလေးမှာ ရှိနေ၍ စိတ်မချစရာမရှိ” စသည်ဖြင့် အမြဲတွေးတောလျက် ရှိသည်။

မဖွားကြင်သည် သီလရှင်ဝတ်ရန် ဆန္ဒပြင်းပြလျက်ရှိသဖြင့် လူဝတ်ကြောင်များနှင့်ပင် အတူနေချင်စိတ် မရှိတော့ပေ။ ဂူတစ်လုံး ချောင်သို့ ရောက်သောအခါ သီလရှင်များနှင့်အတူ သွားရောက်နေထိုင် လေသည်။ သီလရှင်များထံသွား၍ “ဆရာကြီးတို့၊ ဆရာလေးတို့ ဘာဟင်းများ ချက်ကြတုန်းဘုရား၊ ဆရာလေးက ဘယ် အရပ်ကပါလဲ ဘုရား၊ ဘွဲ့၊ ဘယ်လိုခေါ်ပါသလဲ ဘုရား” စသည်ဖြင့် အသိလုပ်သည်။ မိတ်ဖွဲ့သည်။ မဖွားကြင်သည် တနေကုန် ဇရပ်ပေါ်တွင် သီလရှင်များနှင့် စကားပြောနေသည်။ သီလရှင်ဝတ်ချင်ကြောင်း၊ စစ်ကိုင်းနေမည်စိတ်ကူးကြောင်း စသည် ပြောသည်။

အချိန်ကား နေဝင်ရီတရောဖြစ်၏။ ဂူတစ်လုံးချောင်၌ တောင်
ရိပ်ကြောင့် နေမဝင်မီကပင် မှောင်စပျိုးလာသည်။ ဦးစက်ဖော်သည် သမီး
ကို တနေကုန် မမြင်သဖြင့် စိုးရိမ်စိတ် ဝင်လာသည်။ “ဘယ်များ သွားပါ
လိမ့်၊ တောင်ပေါ် လျှောက်လည်နေလို့ မျက်စိများ လည်နေရောသလား”
စသည် တွေးတောကာ ပူပန်ကြောင့်ကြလာသည်။ “ဟေ့ ဘိုးရင် -
ကောင်မလေး ဘယ်သွားနေလဲ၊ တနေကုန် မမြင်ပါလား၊ လိုက်ရှာစမ်း”
ဟု တုံ့ဖြစ်သူမောင်ဘိုးရင်ကို အရှာခိုင်းသည်။ “ဟုတ်ကဲ့ဦးလေး”ဟု ဆို
ကာ မောင်ဘိုးရင်သည် ဂူတစ်လုံးချောင်အတွင်း လိုက်ရှာသည်။ ဇရပ်ပေါ်
တွင် သီလရှင်များနှင့် စကားကောင်းနေသော မဖွားကြင်ကို မြင်၍ “ဟေ့-
မယ်သီလလောင်း၊ နင့်မတွေ့လို့ ဦးလေးက လိုက်ရှာခိုင်းတာ လာစုံ”ဟု
လှမ်းခေါ်သည်။

ထိုအခိုက် ဦးစက်ဖော်ကိုယ်တိုင်ရှာရင်း အနီးသို့ရောက်လာသည်။
ဦးစက်ဖော်သည် သမီးကိုမြင်သောအခါ တနေကုန် လူကြီးတွေနဲ့
ခွဲနေရပါမည်လောဟု ပူပန်စိတ်တွင် ခေါသဝင်လာသည်။

“ဟဲ့ ကောင်မလေး၊ နင် ဒီလာပီး ဘာလုပ်နေတာလဲ၊ တခါလာ
ဒီမယ်သီလစကား ပြောနေတာပဲ၊ မယ်သီလတွေနဲ့ ရောရောနှောနှော
ဘာလုပ်နေတာလဲ... သွား”

မဖွားကြင်သည် သီလရှင်များရှေ့တွင် အဆုခံရသဖြင့် ရှက် သည်။
သီလရှင်များကိုလည်း အားတုန့် အားနား ဖြစ်သည်။ မခင်ကြီးက
ဘယ်အခါမျှ ဤကဲ့သို့ မဆူပူဘူးဘဲ ဆူပူသဖြင့် ဝမ်းနည်းလျက် မျက်ရည်
တွေကျလာသည်။ ဘာမှပြန်မပြောနိုင်ဘဲ ထိုင်ပြီး ငိုနေလိုက်မိသည်။

ဦးစက်ဖော်သည် သမီးကို ချစ်သည်။ မခွဲနိုင်၊ မခွဲရက်၊ သို့အတွက်
သီလရှင်မဝတ်စေချင်၊ သီလရှင် စိတ်ပါနေမည်ကိုပင် စိုးရိမ်သည့်
အတွက် သီလရှင်များနှင့်အတူ မနေစေချင်၊ သီလရှင်များနှင့်အတူ
နေဖန်များလျှင် “နီပါး မဲစော်နီ”မှာ စိုးရှာသည်။ “ဒီကောင်မလေးနဲ့တော့
ဒီမှာနေလို့ မဖြစ်ဘူး၊ သီလရှင်စကားပြောနေတာပဲ”ဟု ဆိုကာ သီလရှင်
မရှိသော ဓမ္မိကချောင်သို့ ချက်ချင်းပြောင်းသည်။

နောက်တစ်ရက် အရုဏ်တက်လုလေပြီ။

တောကြက်တို့၏ တွန်သံသည် နံနက်ခင်းကို ကြိုလင့်နေသည်။
ဦးစက်ဖော်တို့သည် သံဃာဒါနဆွမ်းလောင်းရန် ပြင်ဆင်နေကြသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေရတပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

အရှေ့က ရောင်နီလာပြီ၊ အရှက်တက်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက်ဘုရား ဆွမ်းတော်ကပ်၍ သံဃဒါန ဆွမ်းတော်ကြီးလောင်းကြသည်။ ထို့နောက် ဓမ္မကောင်းတောင်မှီမှဘုရားများကို လှည့်လည်ဖူးမြော်ခဲ့ကြပြီး မန္တလေးသို့ ကူးကြသည်။ မန္တလေးဂေါရိန်ဆိပ်ကမ်းမှ သင်္ဘောစီး၍ စောက်ပြည်ပြန် ခဲ့ကြသည်။

ဧရာဝတီသင်္ဘောကြီးသည် ဂေါရိန်ဆိပ်ကမ်းမှ ခွာ၍ ဓမ္မကောင်း တောင်မှီဆီသို့ ကွေ့လည်ခုတ်မောင်းလာသည်။ သင်္ဘောပေါ်မှလှမ်း၍ မြင်ရသော ဓမ္မကောင်းတောင် ရွာငယ်သည် အလွန်တရာလှပသည်။ တသွင် သွင် စီးဆင်းနေသော မြစ်မင်းဧရာဝတီတွင် ဓမ္မကောင်းတောင်ကြီးသည် ရွှေသွားနေသလိုထင်ရ၏။ ဆွတ်ဆွတ်ဖြူလွှာ အလွန်သပ္ပာယ်လှသောစေတီ ပုထိုးများသည် စိမ်းညိုညိုတောင်တန်းမှ ပျံ့ကြွတော့မည့်အဟန်ရှိနေသည်။

မဖွားကြင်သည် သင်္ဘောပေါ်မှ ဓမ္မကောင်းတောင်တန်းကြီးကို လှမ်း ကြည့်ရင်း ဝမ်းနည်းလာသည်။ “ငါတော့ ဓမ္မကောင်းတောင်မှီနေရတော့မှာ မှတ်ဘူး”ဟု တွေးတော အားငယ်နေပြီး ဂူတစ်လုံးချောင်းကို လှမ်း ကြည့်မိပြန်သည်။ တစ်နေ့က အဖြစ်အပျက်ကိုသတိရ၍ မျက်ရည်ဝိုင်း လာသည့် စေတီပုထိုးများ ကျောင်းကန်များဖြင့် အလွန်လှပသော ဓမ္မကောင်း တောင်ကြီးသည် ဝမ်းနည်းနေသော မဖွားကြင်လေးအဖို့ “ငိုချင်ရက် လက်တို့” ဖြစ်နေပေသည်။

မဖွားကြင်သည် ဓမ္မကောင်းတောင်ကြီးကိုကြည့်၍ တရှုပ်ရှုပ်ငိုယို လျက်ရှိသည်။ ထိုအခါ အဒေါ်နှင့် အမဝမ်းကွဲ ဖြစ်သူတို့က “ဟောဒီ ကောင်မလေး သီလရှင် ဖြစ်မှာ သေချာတယ်တော့၊ ကြည့်ပါလား၊ ဟိုမယ် ဓမ္မကောင်းတောင်ကြီးကို ကြည့်မီး ငိုနေတယ်လေ”ဟု မကြားတကြားပြော၍ ထင်မြင်ချက် ပေးနေကြလေသည်။ မဖွားကြင်သည် ရွာသစ်ကြီးရောက် သည်အထိ ငိုယိုနေပြီး ထမင်းတစ်နပ် မစားဘဲ နေလေသည်။

ပါရမီရှင်မလေး

“ယရာဝါသ၊ သမ္မာဓမ္မာ၊
 စုက္ခဆိုတောင်း၊ ကျဉ်းမြောင်းပွေလီ၊
 တစိတိလျှင်၊ ကသီလင်တ၊
 လောင်မီးကျသို့၊ နေညပူဆာ၊
 လွန်ကြီးစွာခဲ့၊ ယထာဘူတဉာဏ်၊
 ဟုတ်မှန်စာတိုင်း၊ ကေနိထိထိ၊
 ရှုမြင်မိက၊ မချီထန်ပြင်း၊
 ထိတ်လန့်ခြင်းသည်၊ ငြိမ်းပျင်းကြည် မသာတကား”

(မဃဇေဝ၊ ဝိန- ၁၀၂)

နနယ်ပြေပြစ်၊ ၁၆-နှစ်အရွယ်၊

သည်အရွယ်နှင့် သည်စိတ်ကား မည်သို့မျှ မအပ်စပ်၊ သို့ရာတွင်
 ပါရမီရှင်ဖြစ်မှု ထူးခြားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်ပေသည်။ မဖွားကြင်ကလေး
 သည် ပါရမီဇာတ်ခံ ရင့်သန်နေသူဖြစ်ဟန်ရှိသည်။ ဝတ်ကြောင်ဘဝတွင်
 မပျော်ရွှင်၊ စိတ်လည်း မဝင်စား၊ လီလရှင်ဘဝကိုသာ မှန်းထားလျက်ရှိသည်။

မဖွားကြင်သည် ငယ်ရွယ်သူပင် ဖြစ်လင့်ကစား ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲများ
 ကို ဖြတ်ထားခဲ့လေသည်။ ပွဲကြိုက်သူများသည် “ကြည့်တတ်လာလျှင်
 ဘာဝနာ”ဟု ဆိုပြီး ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲများကို မရှောင်လွှဲနိုင်ဘဲ ရှိကြပေသည်။
 မဖွားကြင်ကမူ “ပွဲကြည့်ရင် ငရဲကြီးသည်”ဟု သိပြီးသောအခါမှ စ၍
 ပွဲဟူသမျှကို ရှောင်ကြဉ်ခဲ့လေသည်။ သူငယ်ချင်းများက ပွဲကြည့်ရန် လာ
 ခေါ်သောအခါလည်း ငြင်းပယ်ခဲ့သည်။ “ဒီကောင်မလေး စိတ်ကြီးဝင်
 နေတာပါပဲ၊ ခေါ်မနေစမ်းပါနဲ့”ဟု သူငယ်ချင်းများက စောင်းမြောင်း
 ပြစ်တင်သည်ကို ခံခဲ့ရလေသည်။ မည်သို့ပင် စောင်းမြောင်းပြစ်တင်ကြစေ
 မဖွားကြင်ကမူ ငရဲကြီးမည့် စာလုပ်ကို တတ်နိုင်သမျှ ရှောင်ကြဉ်ခဲ့ပေသည်။

မဖွားကြင်သည် လူ့ဘောင်လူ့ဘဝကို ဉာဏ်မှီသလောက် စဉ်းစား
 ကြည့်၏။ လူ့ဘောင် လူ့ဘဝ၏ ကျဉ်းမြောင်း ကျပ်တည်းပုံ ကသီလင်
 တရှိပုံ၊ ပူစရာ ပင်စရာတွေ များပြားလှပုံကို တွေ့မြင်၍ သံဝေဂ ဖြစ်မိ
 သည်။ ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်မိသည်။ လူ့လောကတွင် မကြာခဏ သံဝေဂ
 ဖြစ်ဖွယ်များ ကြုံရတတ်ပေသည်။ သို့ရာတွင် ကြုံတွေ့နေရသူတိုင်းမှာ

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရဏပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သံဝေဂ မဖြစ်မိကြပေ၊ အနည်းငယ်သော ပါရမီရှင်များသာ သံဝေဂ ဖြစ်မိကြပေသည်။

သမိန်ထောရွာမှ အသုဘ တစ်ခုကို လိုက်ပို့ကြသည်။ အသုဘ ပို့သူ များတွင် မဖွားကြင် ပါလာသည်။ မဖွားကြင်သည် အသုဘပို့ရင်း သံဝေဂကြီးစွာ ဖြစ်နေသည်။ “ငါလဲ တစ်နေ့ကျရင် သူလို သေရတုံးမှာ ပါလား”လို့ နှလုံးသွင်း၍ တုန်လှုပ်နေသည်။ မရွှင်စိတ်လက် အလွန်ပင် မျက်နှာပျက်နေသည်။ မဖွားကြင်အကြောင်းကို သိထားသော အစေါ်ကြီး အချို့က “ဟောစီ ကောင်မလေး အသုဘပို့ရင် သိပ်မျက်နှာပျက်တာပဲ၊ သီလရှင်ဖြစ်မှာ သေချာတယ်”ဟု မှတ်ချက်ချကြလေသည်။ မဖွားကြင် သည် အသုဘပို့ပြီးနောက်လည်း သေခြင်းတရားကို မေ့၍မထား၊ စပ် မိတိုင်းပြော၍ နေတတ်ပေသည်။ တစ်ခါက ထမင်းပိုင်းတွင် သေခြင်း တရားနှင့်စပ်၍ ပြောမိသည်။ ထိုအခါ ဦးလေးဖြစ်သူက ဆူပူဖော် ငေါက်သည်။

“နင့် နှယ်ဟာ၊ တစ်ခါလာ ဒီမသာစကားပဲ ပြောနေတာပဲ ကျက်သရေကို မရှိဘူး၊ ထမင်းစားတုန်း မပြောစမ်းနဲ့ဟာ”

“ဟို ဦးလေးကလဲ သံဝေဂဆိုတာ ဘယ်အချိန်ပဲ ဖြစ်ဖြစ်ယူရ တာပေါ့၊ ထမင်းစားရင်းလဲ ယူကောင်းတာပဲ”

“နင့်ဖာသာနင် သံဝေဂယူ၊ ဒို့ လာမပြောနဲ့၊ နားညီးတယ်”

အဘိဓမ္မာသင်စ

၁၂၅၈-ခုနှစ် ဖြစ်သည်။

အသက် ၅၀-ခန့်ရှိ ဘိုးသူတော်ကြီး တစ်ယောက်နှင့်အတူ ကျောက် တန်းမြို့ပန်းချောင်းရွာမှ ဘုန်းတော်ကြီး တစ်ပါးသည် သမိန်ထောရွာသို့ ကြွလာသည်။ ဘုန်းတော်ကြီး၏ ဘွဲ့တော်မှာ ဦးပုညဖြစ်၍ ဘုန်းတော်ကြီး ဦးသီလနှင့် သက်တူရွယ်တူဖြစ်သည်ဆို၏။ ထိုဘုန်းတော်ကြီးသည် အဘိဓမ္မာ သင်လိုသူများရှိရာ အရပ်ဒေသ၌သာ သီတင်းသုံးလေ့ရှိသည် ဆို၏။

သမိန်ထောရွာသို့ ရောက်သောအခါ ဦးစံထွန်းဆိုသူနှင့် တွေ့၍ ဦးစံထွန်းက သမိန်ထောရွာ၌ သီတင်းသုံးရန် လျှောက်ထားပြီးနောက် ထိုအကြောင်းကို ဦးစက်ဖော်ထံ လာရောက်တိုင်ပင်သည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်တက္ကသိုလ်တိုက်

“ဘုရားဒကာရေ ဘုန်းတော်ကြီးတစ်ပါး ကြွလာလို့ ကျွန်က ပင့်တော့ အဘိဓမ္မာသင်မဲ့သူရှိရင် နေမယ် အမိန့်ရှိတယ်၊ အဘိဓမ္မာ သင်ချင်တဲ့ လူတွေစုပီး ဘုန်းကြီးကို ပင့်ထားရရင် မကောင်းဘူးလား”

“ဟာ- ကောင်းပါတယ်၊ ပင့်ပါ ပင့်ပါ၊ ကျွန်တို့လဲ အဘိဓမ္မာ သင်ရတာပါဗျာ”

ဦးစံထွန်းသည် သမိန်ထောရွာသူရွာသားများနှင့်တိုင်ပင်၍ ဘုန်းတော်ကြီးကို သမိန်ထောရွာ၌ အမြဲသီတင်းသုံးရန် ပင့်လျှောက်သည်။ သမိန်ထောရွာတောင်ပိုင်း၌ ကျောင်းနေရာရွေးချယ်၍ ဦးစံထွန်း- ဒေါ်ညိုမီးတို့က ကျောင်းတစ်ဆောင် ဒေါ်ရင်က ကျောင်းတစ်ဆောင် ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းကြသည်။ ဦးစက်ဖော်- ဒေါ်စိုင်းတို့က ရေကန်တူးကြသည်။

ဘုန်းတော်ကြီးသည် သမိန်ထောရွာ တောင်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူသည်။ ထိုအခါမှ စ၍ “တောင်ကျောင်းဘုန်းကြီး”ဟု တွင်သည်။ ကျောင်းဒကာဦးစံထွန်းနှင့် ဦးစက်ဖော်တို့ ဦးဆောင်သောဒကာကြီး လေးငါး ခု၊ ရှစ်ယောက်ဘုန်းတော်ကြီးထံ အဘိဓမ္မာ သင်ကြသည်။ သဂြိုဟ်သရုပ်ခွဲကြသည်။ ဘုန်းတော်ကြီးနောက်မှ ပါလာသော ဦးသူတော်ကြီးသည် သဂြိုဟ်သရုပ်အလွန်ကြေသူဖြစ်သည်။ သဂြိုဟ် သရုပ်ခွဲရာ၌ ဦးသူတော်ကြီးက ကူညီသင်ပြပေးသည်။

သမိန်ထောရွာ ဥပုသ်ဇရပ်၌ ပရမတ်သံ ဓာတ်သံ ကြားရလေပြီ။ စိတ် တစ်ခုယုတ် ကိုးဆယ်၊ အကျယ်တရာနှစ်ဆယ့်တစ်ကို ရေတွက်တတ်ကြလေပြီ။ လောဘမူ စိတ် ၈- ခုမှာ ယှဉ်သောစေတသိက်က မည်မျှ၊ မယှဉ်သော စေတသိက်က မည်မျှစသည် မေးကြ ဖြေကြသည်။ အကုသိုလ် ၁၂-ပါးသည် ဘာဝေဒနာ၊ ဘာဟိတ်၊ ဘာကိစ္စ စသည် သိကြလေပြီ။

ထိုအချိန်၌ မဖွားကြင်သည် ၁၆-နှစ်အရွယ်ရှိလေပြီ။ ၁၃-နှစ်အရွယ်မှစ၍ပင် ကျောင်းမနေတော့ပဲ မိခင်ကြီးနှင့်အတူ တိမ်မှုကိစ္စများကို ကူညီညာလုပ်ကိုင်နေသည်။ လူကြီးတွေ အဘိဓမ္မာသင်၍ ပရမတ်စကားပြောသောအခါ မဖွားကြင်သည် အဘိဓမ္မာသင်ရန် စိတ်ဝင်စားလာသည်။ အဘိဓမ္မာ သင်ချင်ကြောင်းကို မိခင်ကြီးတား ပြောပြသည်။ မိခင်ကြီးသည် သမီးလေး အဘိဓမ္မာသင်ရေးအတွက် ဦးသူတော်ကြီးကို စုံစမ်းကြည့်သည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

“ဦးသူတော် ကျမသမီးလေးဟာ အဘိဓမ္မာသင်ချင်လို့တဲ့၊ ဦးသူတော် အိမ်ကြွပြီး သင်ပေးနိုင်မလား”

“အော်... သင်ပေးနိုင်ပါတယ်၊ သင်ပေးနိုင်ပါတယ်၊ ဒါပေမဲ့ ကျုပ်ဘုန်းကြီးကို လျှောက်ကြည့်အုံးမယ်”

ဦးသူတော်ကြီးသည် ဘုန်းကြီးထံမှ ခွင့်ပြုချက်အရ မဖွားကြင်ကို အဘိဓမ္မာသင်ပေးသည်။ မဖွားရှင်အပြင် ညီမဝမ်းကွဲတော်သူတစ်ယောက်လည်း မဖွားကြင်နှင့်အတူသင်သည်။ မဖွားကြင်သည် တတ်သိနားလည်ချင်စိတ်ရှိသူပီပီ ကြိုးကြိုးစားစား သင်သည်။ မဖွားရှင်ကား ငယ်ရွယ်သူဖြစ်၍ ခပ်ပေါ့ပေါ့ပင်နေသည်။ သင်္ဂြိုဟ်ပါဠိကျက် အနက်တက်၍ သရုပ်ခွဲသည်။ သရုပ်ခွဲရာ၌ စိတ်ပိုင်းကာမာဝစရစိတ်အထိသာ ရောက်ခဲ့လေသည်။

နောက်တွင် ဘုန်းတော်ကြီးထံ မဖွားကြင်တို့ အဘိဓမ္မာသင်ကြရ၏။ ဘုန်းတော်ကြီးက စိတ်ပိုင်းမှစ၍ ပါဠိချပေးသည်။

“ဆိုစမ်းဟဲ့- သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ မတူလဲ”

အဖွားကြင်က-

“သမ္မာ သမ္ဗုဒ္ဓ မတူလဲ၊

သ သဒ္ဓမ္မ ဂဏုတ္တမံ၊

အဘိဝါဒိယ ဘာသိသံ၊

အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ”ဟု တစ်ဂါထာဆုံးသည်အထိ ဆက်ဆိုလိုက်သည်။

“ဟဲ့- ငါမှမချရသေးဘူး၊ နင်က ဆိုနှင့်ပလား”

“တပည့်တော် သင်္ဂြိုဟ် ၂-ပိုင်း ကုန်ပီးသားဘုရား”

“ဒါဖြင့် ပရမတ္ထတရား ၄-ပါးကော ရေတွက်တတ်ရဲ့လား”

“မှန်ပါ ရေတွက်တတ်ပါတယ်ဘုရား”

“အံ့မယ် နင့် ဘယ်သူ သင်ပေးသလဲ”

“ဦးသူတော်ကြီး သင်ပေးပါတယ်ဘုရား”

“အေး... အေး နင်က တယ်တော်တဲ့ မိန်းကလေးပဲ”

အခန်း ၂

သီလရှင် ပညာသင် ဘဝ

ဆရာလေး မမာလာရီ

၁၂၅၉-ခုနှစ် ဖြစ်သည်။

ရန်ကုန်မြို့ ဗဟန်းရပ်မှ သီလရှင်ဆရာ ၅-ပါး သမိန်ထောရွာ သို့ ရောက်လာကြ၏။ ဒေါ်တိဏ္ဍ၊ ဒေါ်စာရဝတီ၊ ဒေါ်ပေစာဝီ၊ ဒေါ်နန္ဒာရီ နှင့် ဒေါ်ပုဏ္ဏမီ တို့ဖြစ်သည်။ သီလရှင် ဆရာများသည် စာသက် ၃၀-ဝန်းကျင်အရွယ်များဖြစ်၍ တောင်ကျောင်းဘုန်းကြီးထံ အဘိဓမ္မာသင်လို သဖြင့် လာရောက်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က သီလရှင်များမှာ မိန်းမ သားဖြစ်၍ ပညာသင်ယူရေးအတွက် ခက်ခဲလျက်ရှိပေသည်။ သီလရှင် ပညာတတ်များ ရှားပါးနေသဖြင့် ဘုန်းတော်ကြီးများကိုသာ အားကိုး အားထားပြုနေကြရသည်။ သို့ပင် အားကိုးအားထားပြုနေကြရသော်လည်း ဘုန်းတော်ကြီးအများစုက ဝိသဘာဝဖြစ်၍ သီလရှင်များကို စာသင်မပေး လိုကြပေ။ အနည်းငယ်သော ဘုန်းကြီးများက စာသင်ပေးကြသဖြင့်သာ သီလရှင်ပညာတတ်များ တစ်စတစ်စ ထွန်းကားလာခဲ့ရပေသည်။ ယနေ့ ခေတ်တွင်မူ သီလရှင်စာသင်တိုက်ကြီးတွေ တခမ်းတနား ပေါ်နေပြီဖြစ်၍ ပညာသင်ကြားရေးတွင် အခက်အခဲမရှိတော့ပေ။ ပဌမကျော်ဓမ္မာစရိယ သီလရှင် အများအပြားပင် ပေါ်ထွက်လျက်ရှိပေပြီ။

ဒေါ်တိဏ္ဍတို့ သမိန်ထောရွာသို့ရောက်လာကြသောအခါ တောင် ကျောင်းအနီးရှိ ၄-ခန်း ၂-ခန်းဘုံဇရပ်ကြီးတွင် တည်းခိုနေထိုင်ကြရသည်။ ဦးစက်ဖော်- ဒေါ်စိုင်း တို့က သီလရှင်ဆရာကလေးတွေ နေထိုင်ရန် ဇရပ်ကြီးတွင် အဆောင်တစ်ဆောင်ထုတ်၍ လုံလုံခြုံခြုံ ကာပေးထား သည်။ ဇရပ်အမိုးကိုလည်း ကောင်းမွန်သပ်ရပ်စွာ ပြင်ဆင်ပေးပေးကြ သည်။

မဖွားကြင်သည် သီလရှင်များရောက်လာ၍ တအားတက်နေသည်။ “ငါသီလရှင်ဝတ်ပြီး ဒေါ်တိဏ္ဍတို့နဲ့ အတူနေမယ်”ဟု စိတ်ကူး ကြံစည် လျက်ရှိသည်။ မိဘများကိုလည်း သီလရှင်ဝတ်ခွင့်ပြုရန် ပြောကြည့်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ကြပြန်သည်။ “မဝတ်ချင်ပါနဲ့ ငါ့သမီးရယ်” ဟု ဖျက်ကြပြန်သည်။ ထိုအခါ မဖွားကြင်သည် စိမ်းမှာမနေတော့ပေ။ သီလရှင်များထံ သွားရောက် နေထိုင်လေသည်။ ဆယ်ပါးသီလခံယူပြီးလျှင် သီလရှင်တစ်ပါး ကဲ့သို့ပင် နေထိုင်လေ၏။ ထိုအခါ သမိန်ထောရွာ ဦးဘိုးသက်က “ဟောဒီ မယ်သီလတွေလာတာ ဒီကောင်မလေး မယ်သီလလုပ်တော့မှာပဲ” ဟု ပြောဆို ဝေဖန်လေသည်။

ထိုစဉ် ဦးဇနိတ (စိန်ဇနိ) သည် ကျွန်လတ်သို့ တရားဟော ကြွလာသည်။ ဦးစက်ဖော် ဒေါ်စိုင်း တို့သည် ကျွန်လတ်သို့ သွား၍ ဦးဇနိတကို ကန်တော့ကြသည်။ ဦးဇနိတနှင့် စပ်စိစပ်ရာ ပြောဆိုရင်း မဖွားကြင်စာကြောင်း ရောက်သွားသည်။ ထိုအခါ ဦးဇနိတက ဒေါ်စိုင်းကို ပြောသည်။

“ဒကာမကြီး သူသီလရှင် ဝတ်ချင်ဝတ်ပါစေ၊ သူပါရမီနှင့်သူပဲ၊ ကိုယ်ကတိုက်တွန်းလို့လဲ ဖြစ်ချင်မှဖြစ်တာ၊ ဒကာမကြီးတို့က ခွင့်မပြုရင် သူပါရမီကို ဖျက်ဆီးရာရောက်လိမ့်မယ်၊ သူရမဲ့ ကုသိုလ်ကို စန္ဒရယ် ပြုရာ ရောက်လိမ့်မယ်”

ဒေါ်စိုင်းသည် ဦးဇနိတက ဟောပြောသောအခါ သမီးအတွက် သဘောထားပြောင်းသွားသည်။ “ဒကာမကြီးတို့ခွင့်မပြုရင် သူပါရမီကို ဖျက်ဆီးရာရောက်လိမ့်မယ်” ဟူသော ဦးဇနိတ၏သတိပေးစကားသံသည် ပဲ့တင်ထပ်နေသည်။

ထိုနှစ် တော်သလင်းလဆန်း ၁၃-ရက်နေ့တွင် သမိန်ထောရွာ တောင်ကျောင်း ဘုံဇရပ်ကြီး၌ မုန့်ဟင်းခါးများ ချက်ပြုတ်နေကြသည်။ မဖွားကြင်၏ သီလရှင်ဝတ်ပွဲတွင် မုန့်ဟင်းခါးကျွေးမွေးလှူဒါန်းမည်ဖြစ် သည်။ မဖွားကြင်သည် သီလရှင်ဝတ်ရတော့မည်ဖြစ်၍ အတိုင်းမသိ ပီတိ ဖြစ်လျက်ရှိသည်။ ဒေါ်စာရဝတီက ဆံပင်ကို ကတ်ကြေးဖြင့် ဖြတ်၍ ခေါင်းရိတ်ပေးသည်။ ဒေါ်တိဏ္ဍက သီလရှင်အဝတ်များကို ဝတ်ဆင်ပေး သည်။

“ရော... ဒါက ခါးဝတ်”

ဝတ်ကြောင် ထမိကိုလဲ၍ မြေနီဆိုးထားသော ထမိကို ဝတ် သည်။

“ရောစာကျီ၊ ရောကိုက်၊ ဒီလိုဝတ်၊ ဟောဒါက ကိုယ်နဲ့ ဒါက ခေါင်းတင်”

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

မဖွားကြင်သည် သီလရှင်အဝတ်များကို ဝတ်ဆင်ပြီးနောက် တောင်
ကျောင်းဘုန်းကြီးထံ ၁၀-ပါးသီလ ဆောက်တည်သည်။ အမြတ်နိုးဆုံး
အခံမင်ဆုံးဖြစ်သော သီလရှင်ဘဝကို ဝီဝိပြင်ပြင် ရရှိခဲ့ပြီဖြစ်၍ မဖွား
ကြင်မှာ ကြည်နူးမဆုံး ဖြစ်လျက် ရှိသည်။

“ကြာသပတေးသမီးဆိုတော့ မမာလာရီပေါ့”

ဒေါ်တိဏ္ဍက သီလရှင်ဘွဲ့ကို ရွေးချယ်၍ ယေးသည်။

ထိုနှစ် တပို့တွဲလ ဖြစ်သည်။

မဖွားရှင်သည် “မမနဲ့ မခွဲနိုင်”ဆိုကာ မမာလာရီတို့ထံ လိုက်လာပြီး
သီလရှင် ဝတ်မည်ဟု ဇွတ်တရွတ် ပေကပ်နေသည်။ ထိုအခါ မမာလာရီက
အကျိုးသင့် အကြောင်းသင့် ချောမောပြောရသည်။

“ညီမလေး မဝတ်ချင်ပါနဲ့၊ အမေတစ်ယောက်ထဲ မဖြစ်ပါဘူးကွယ်၊
အမေ ငဲ့ပါအုံးနော်”

“ဟို- မမကတော့ ဝတ်ဝီ။ ကျမ ကျတော့ မဝတ်ရဘူးလား။
မမကတော့ နိဗ္ဗာန်ရောက်လို့ ကျမ ကတော့ ငရဲခံပေါ့လေ”

မဖွားရှင်သည် ဇိုးဇိုး ဇတ်ဇတ်နိုင်သူဝီဝီ ဗူးဆိုရင် မနွဲမဆီးချင်၊
“ဝတ်မယ်ဆို ဝတ်မှာပဲ”ဟု ဇွတ်တရွတ်ပြောသည်။ မိခင်ကြီးလည်း
“ဝကာမကြီးတို့က ခွင့်မပြုရင် သွပါရမိကို ဖျက်ဆီးရာ ရောက်လိမ့်မယ်”
ဟူသော ဦးဇနိတ၏ သတိပေးသံမှာ နှလုံးသားတွင် ပဲ့တင်ထပ်နေဆဲ
ဖြစ်၍ မတားမြစ်ချင်၊ သူ့ဆန္ဒအတိုင်း ဝတ်ချင်ဝတ်ပါစေဟု ခွင့်ပြုလိုက်
၏။ မဖွားရှင်သည် ၁၅-နှစ်အရွယ် သီလရှင် ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ သီလရှင်ဘွဲ့
မှာ “မသုဓမ္မစာရီ”ဖြစ်သည်။

မမာလာရီ၊ မသုဓမ္မစာရီ ညီအစ်မ နှစ်ဦးတို့သည် အတူနေထိုင်၍
စာပေများကို သင်ယူကြသည်။ ဒေါ်တိဏ္ဍတို့သည် ဘုန်းတော်ကြီးထံ
ဋီကာကျော် တက်ကြသည်။ သီလရှင်များအား သီးသန့်စာပေပို့ချနိုင်ရန်
ဇရပ်အနီးတွင် သီလရှင်စာချကျောင်းတစ်ဆောင်ကို ဦးစက်ဖော်- ဒေါ်
တိုင်တို့က ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းထားကြပေသည်။ ဘုန်းတော်ကြီးသည်
ထိုစာချကျောင်းသို့ ကြွလာ၍ သီလရှင်များအား နေ့စဉ်စာပေပို့ချပေး
သည်။ မမာလာရီတို့ ညီအစ်မသည် သဒ္ဒါသင်္ဂြိုဟ်မှ စ၍ ဝိထိလက်မိုး
သုံးချက်စု စသော ကျမ်းဂန်များကို သင်ယူကျက်မှတ်ကြသည်။

ဒေါ်တိဏ္ဍတို့သည် ဋီကာကျော်ကုန်သောအခါ ရန်ကုန်သို့ပြန်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဝိဇ္ဇာတယ်တက္ကသိုလ်တိုက်

ကြသည်။ ဒေါ်တိဏ္ဍသည် နောက်တွင် ပဲခူးမြို့ ရွှေသာလျောင်းအနီး၌ သီလရှင်ကျောင်းတည်ထောင်၍ သာသနာပြုလေသည်။

ဒေါ်တိဏ္ဍတို့ ရန်ကုန်ပြန်ကြသောအခါ မမာလာရီတို့သည် သမိန်ထောရွာ မြောက်ပိုင်းမှ ဆုတောင်းပြည့်ဘုရားအနီးသို့ ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်ကြသည်။ ဦးစက်ဖော်- ဒေါ်တိုင်တို့သည် သမီးများနေထိုင်ရန် ကျောင်းဆောက်ပေးကြသည်။ ထိုကျောင်း၌ မမာလာရီ၊ မသုဓမ္မစာရီ၊ မဝဏ္ဏ၊ မဥမ္မာ၊ စသော သီလရှင်ဆရာလေး ၇-ပါး နေထိုင်ကြသည်။ ထိုစဉ် တွဲတေးမြို့၌ သီလရှင်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဒေါ်မာလာရီက ဤသို့ ပြောဖူးလေသည်။

“တပည့်တော်တို့ ငယ်စဉ်က တွဲတေးမှာ သီလရှင်စာများဆုံးပဲ။ တွဲတေး ပဲခင်းကြီးသမီး ခင်ခင်ဆိုတာ ဆရာကင်းတပည့်၊ ခင်ခင်တပည့် က ဆရာဆန်းတဲ့၊ တွဲတေးမှာ နေကြတယ်။ တွဲတေးက ခုထိ သီလရှင် ဆိုတာ သိပ်မရှိသေးတယ်။ ပြီးတော့ တွဲတေး သီလရှင်ကျောင်းက သိပ် ကောင်းတာပဲ။ ငယ်ဖြူ သီလရှင်တွေကို အတွင်းပိုင်းမှာ ထားပီးတော့ တောထွက် သီလရှင်တွေကို အပြင်က ရံနေစေတယ်”

စိန်စနီ

၁၂၆၀-ပြည့်နှစ် ဖြစ်သည်။

မမာလာရီတို့သည် ဝမ်းနည်းပမ်းနည်း ဖြစ်နေကြသည်။ ညှိုးငယ် သောမျက်နှာအသွင်အပြင် နီကျင်ကျင် မျက်လုံးတို့ကို မြင်ရခြင်းစားဖြင့် ငိုထားကြောင်း အလွယ်တကူ သိနိုင်ပေသည်။

“ဒို့တော့ ကံဆိုးတာပါပဲအေး၊ ဒီအကိုလေးတစ်ယောက်အားကိုး ပီး စစ်ကိုင်းတောင်နေမယ်စိတ်ကူးတာ၊ ခုတော့...”

မမာလာရီသည် ပြောရင်း ပြောရင်း ဝမ်းနည်းဆို့နှင့်လာသဖြင့် ဆက်လက်မပြောတော့ဘဲ စကားကို တစ်ပိုင်းတစ်စ ရပ်ထားလိုက်သည်။ ထိုအခိုက် ဒေါ်တိုင်ရောက်လာသည်။

“ညီးတို့အကို ခတ္တိယ ရောက်နေပတဲ့၊ စာချခိုင်းရအောင် သူ့ကို ဒီခေါ်ထားမယ်”

“ကောင်းသားပဲ အမေ၊ အမြန်သွားခေါ်ပါ၊ အကိုထံ စာသင်ရ ပိုကောင်းတာပေါ့”

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီလွန်တယ်စာကြည့်တိုက်

မမာလာရီတို့သည် “ဦးဇနိတ လူထွက်သွားပတဲ့” ဟူသော သတင်းဆိုးကိုကြားရ၍ ယူကြံမရ ဖြစ်နေကြသည်။ နှမြောတသင့်ကြွေး မိကြသည်။ သို့ရာတွင် “စာရွံ့ထဲက စာမြတ်ရ”ဆိုသကဲ့သို့ ဦးဇနိတ လူထွက်ခြင်းသည် မမာလာရီတို့ ပညာရေးအတွက် အခွင့်ကောင်းတစ်ရပ် ဖြစ်လာပေသည်။

ဒေါ်စိုင်း လာခေါ်သဖြင့် ဦးဇနိတလူထွက် ဆရာခင်သည် သမိန် ထောသို့လိုက်လာ၍ မမာလာရီတို့ကို သဒ္ဒါသင်္ဂြိုဟ်မှ ဝပြီး အခြေခံ ရလောက်အောင် သင်ကြားပေးလေသည်။

၁၂၆၂ ခုနှစ်၌ ဆရာခင်သည် ရန်ကုန်သို့ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သည်။ ရန်ကုန်မြို့ ကျောင်းတော်ရာ ဆရာတော်က “ရန်ကုန်လာနေပါ” ခေါ်သဖြင့် ရန်ကုန်သို့ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အဖော်သီလရှင် နှစ်ပါးနှင့်အတူ မမာလာရီတို့ ညီစာမလည်း ဆရာခင်ထံလိုက်၍ နေကြ သည်။ ရန်ကုန် ရေတာရှည်တောရ ဦးဘိုးသာဇရပ်၌ နေထိုင်၍ စာပေ များကိုဆက်လက်သင်ယူကြသည်။ ထိုနှစ်၌ပင် ကျောင်းတော်ရာ ဆရာ တော်သည် ညောင်တုန်းမြို့ ရွှေဟင်္သာ တောရတိုက်ကို လက်ခံ၍ ရွှေပြောင်သီတင်းသုံးတော်မူသည်။

ဆရာခင်သည် ရန်ကုန်၌ ၂-နှစ်ခန့်နေထိုင်ပြီးနောက် သမိန် ထောနှင့်နီးနီး ဖျာပုံမြို့သို့ ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင်ပြန်သည်။ မမာလာရီတို့ လည်း ဆရာခင်နှင့်အတူ လိုက်ပါ၍ စာပေသင်ယူကြရသည်။ ဖျာပုံ၌ နေစဉ် ဦးသက်ရှည်ဆိုသူ၏စိမ်းကို ၄-နှစ် နေကြသည်။ ထို့နောက် ဒေါ်စု၏စိမ်းသို့ ပြောင်းရွှေ့ကြသည်။

မမာလာရီတို့သည် ဖျာပုံ၌နေစဉ် အဘိဓမ္မာသရုပ်သဘော အတော် ကလေး ကြေပွန်လာသည်။ ဖျာပုံမြို့၌ ဦးစီလောင်၊ ဦးဆင် စသော အဘိဓမ္မာလေ့လာသူ ဒကာကြီး ၄-ယောက်ရှိသည်။ ဦးစီလောင်မှာ မမာလာရီတို့နှင့် ဆွေမျိုးနီးစပ်တော်သူဖြစ်၏။ ဦးစီလောင်၊ ဦးဆင် တို့သည် မမာလာရီတို့ထံ မကြာခဏလာရောက်၍ အဘိဓမ္မာရေးရာ ဆွေးနွေးလေ့ရှိကြသည်။

“ဆရာလေး ‘အဝိဇ္ဇာ နုသယပရိက္ခိတ္တေန’ပုဒ်ကို အနက်ပေးစမ်းပါ”

“အဝိဇ္ဇာနုသယ ပရိက္ခိတ္တေန- အဝိဇ္ဇာ နုသယသည် ခြံရံတပ် သောလို့ အနက်ပေးရတယ် ဒကာကြီး”

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

“အော်... ဒီလိုလား၊ ကောင်းပီ ဆရာလေး၊ အကုသိုလ်စိတ်မှာ မောဟယှဉ်နေလို့ အဝိဇ္ဇာ နုသယ ခြံရံတယ်ဆိုတာ ထားပါတော့၊ ကုသိုလ်စိတ်မှာ မောဟ မယှဉ်ဘဲ ဘယ်နှယ်လုပ်ဖူး အဝိဇ္ဇာ နုသယ ခြံရံတယ်လို့ ဆိုမလဲ”

“ဒါက ဒီလိုပါဒကာကြီးရဲ့၊ ကုသိုလ်စိတ်မှာ မောဟမယှဉ် ပေမယ်လို့ အဝိဇ္ဇာနုသယ မကင်းတဲ့သန္တာန်မှာဖြစ်လို့ အဝိဇ္ဇာနုသယ ခြံရံတယ်လို့ ဆိုတာပါ။ ဥပမာမယ် ဒီအိမ်မှာ လူ ၁၀-ယောက်နေတယ် ဆိုပါတော့၊ ဒါပေမယ့် ခုမရှိဘူး၊ တချို့က ရေခပ်သွားနေတယ်၊ တချို့က ဈေးသွားနေတယ် စသည်ပေါ့၊ ဒီအခါမယ် ဒီအိမ်မှာ လူဘယ်နှစ်ယောက် ရှိသလဲမေးရင် ၁၀-ယောက်ရှိတယ်လို့ပဲ ဖြေရမှာပဲ”

“ကုသိုလ်စိတ်မှာ မောဟ မယှဉ်ပေမယ့် အဝိဇ္ဇာ နုသယ မကင်းတဲ့ သန္တာန်မှာဖြစ်လို့ အဝိဇ္ဇာနုသယ ခြံရံတယ်ဆိုတာပါ”

“ရှင်းပီ ဆရာလေး၊ နားလယ်ပီ”

ဦးစီလောင်တို့သည် မကြာခဏလာ၍ အဘိဓမ္မာဆွေးနွေးလေ့ ရှိသည်။ မေးကြ မြန်းကြ ဉာဏ်စမ်းကြသည်။ မမာလာရုံသည် ဦးစီလောင် မေးသည်ကို ဖြေနိုင်သည်လည်းရှိ၏၊ မဖြေနိုင်သည်လည်း ရှိ၏။

“ကမ္မဇရုပ်ချုပ်ပုံနဲ့ စိတ္တဇရုပ်ချုပ်ပုံကို ပြောစမ်းပါဘူး ဆရာလေး” ဟု ဦးစီလောင်က မေးသည်။ ကမ္မဇရုပ်ချုပ်ပုံကို ရှင်းပြ၍ စိတ္တဇရုပ် ချုပ်ပုံကိုမူ ရှင်းမပြတတ်တော့ပေ။ “ဒါတော့ ကျမ မသိဖူး ဒကာကြီး”ဟု ဝန်ခံသည်။ ထိုအခါ ဦးစီလောင်က စိတ္တဇရုပ် ချုပ်ပုံကို ရှင်းပြပြီး “စိတစ်ခါ ဒို့ဆရာလေး ရှုံးပီ”ဟု ပြောသည်။ မမာလာရုံတို့သည် ဖျာပုံ၌ ၂-နှစ်ခန့် နေ၍ သမိန်ထောသို့ ပြန်လည်နေထိုင်ကြသည်။

ဤနေရာ၌ စိန်ဇနီလူထွက် ဆရာခင်အကြောင်း ရေးပါမည်။

ဆရာခင်ကို ၁၂၂၄-ခုနှစ် တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်ကျော် ၆- ရက် အင်္ဂါနေ့တွင် ခတ္တိယရွာ၌ ဦးပြားကြီး ဒေါ်သဲတို့မှ မွေးဖွားခဲ့သည်။ ဦးပြားကြီးသည် ခတ္တိယသူကြီး ဦးရွှေမုံ၏ ဓုတိယသားဖြစ်၍ ဦးဝက်ဖော် ၏ အကိုရင်း ဖြစ်သည်။ ဦးပြားကြီး ဒေါ်သဲတို့မှာ “မောင်ခင်၊ မောင်ဘိုး မင်း၊ မောင်ဘိုးသင်း၊ မရာ၊ မောင်ပု”ဟူ၍ သားသမီး ၅-ယောက် ထွန်းလင်း သည်။

မောင်ခင်သည် အရွယ်ရောက်သောအခါ ခတ္တိယရွာသူမ ဖြစ်နှင့်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မစီရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

တိမ်ထောင်ကျ၍ သားတစ်ယောက်ရသည်။ ထို့နောက် ရန်ကုန်မြို့၊ အလယ်တောရ၌ ရဟန်းဘောင်တက်ခဲ့သည်။ အလယ်တောဆရာတော် ဦးကောသလ္လ (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ)သည် ခတ္တိယဇာတိဖြစ်သည်။ မောင်ခင်သည် ရဟန်းဘဝတွင် “ဦးဇနိတ” ဟူသော ဘွဲ့ကို ခံယူသည်။

ဦးဇနိတသည် ရဟန်းဖြစ်ပြီးနောက် ရန်ကုန်မြို့၊ ကျောင်းတော် ရာရွှေကျင်တိုက်၌ ၂-ဝါခန့်၊ ဟင်္သာတ၌ ၃-ဝါခန့် နေထိုင်၍ စာပေများကို သင်ယူခဲ့သည်။ ဟင်္သာတမှာနေစဉ်အစပြု၍ တရားဟောသည်။ အသံကောင်း အဟောကောင်းဖြစ်သဖြင့် နာမည်ထွက်လာသည်။

ထို့နောက် ၁၂၄၉-ခုနှစ်ခန့်တွင် မန္တလေးမြို့၊ အရှေ့ဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်သို့ လာရောက်နေထိုင်၍ စာပေများကို သင်ယူသည်။ ရောက်စဉ် မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ကြီးက ဦးဇနိတတရားဟောတတ်မှန်းသိ၍ “ဦးဇနိတိုက်ထဲ သီတင်းနေညတရားဟောရမယ်”ဟု အမိန့်ချတော်မူသည်။ ဦးဇနိတသည် ဆရာတော်ကြီး၏အမိန့်အရ သီတင်းနေ ညတရားပွဲ၌ တရားဟောရလေသည်။ တရားဟောသောအခါ သံနေသံထားဖြင့် ဆွဲဆွဲငင်ငင်ဟောရာ ခပ်ငယ်ငယ် ကိုယ်လေးများက ရယ်ကြသည်။ ဦးဇနိတသည် အရယ်ခံရသဖြင့် “နောက် ဒီတိုက်ထဲမှာ ဘယ်တော့မှ တရားမဟောတော့ဘူး”ဟု ဆုံးဖြတ်ထားလေသည်။

နောက်တွင် ဦးဇနိတနှင့် သိက္ခမ်းသူ ဝန်စာရေးကြီးတစ်ဦး ခေါင်းဆောင်ပြီး ဇော့ချီအနီး ညတရားပွဲပင့်ရာ ဦးဇနိတလိုက်၍ တရားဟောသည်။ တရားနာပရိသတ်လေး ငါးရာခန့်ရှိ၍ လူကြိုက်များသည်။ တဖန် ဝါဆိုလပြည့်နေ့ တစ်နေ့တွင် အရှေ့ဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်၌ နေ့တရားပွဲဟောရန် ဆရာတော်ကြီးက အမိန့်ချပြန်ရာ မငြင်းဆန်ဝံ့သဖြင့် ဟောရပြန်သည်။ ထိုအခါ ပရိသတ် တစ်ထောင်ခန့်ရှိ၍ ဆရာတော်ကြီးကိုယ်တိုင် တရားပလ္လင်နောက်မှ စင်္ကြံ လျှောက်ရင်း တရားနာတော်မူသည်။ ဦးဇနိတသည် ဇော့ကထပ်ပို၍ နာမည်ကြီးလာသည်။

၁၂၅၅-ခုနှစ် တပေါင်းလပြည့်ကျော် ၇-ရက်နေ့တွင် မင်းကွန်းငွေတောင်တောရ၌ ရွှေကျင်ဆရာတော်ဘုရားကြီးလွန်တော်မူသည်။ ၁၂၅၆-ခုနှစ် တပို့တွဲလတွင် ဈာပနအခမ်းအနားကျင်းပသည်။ ရွှေကျင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ဈာပန၌ ဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ကြီးက လောင်တိုက်ဖြင့် ပူဇော်သည်။ ထိုလောင်တိုက်သည် အလွန်ကြီးကျယ် ခမ်းနားလှပေ

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဝိဇ္ဇာတယ်စာကြည့်တိုက်

သည်၊ ပြတော်ဆရာတော်ကြီးလွန်စဉ်က ကရင်စုရ်သည် အလွန်ကြီးမားလှသည်ဟု ဆိုသည်။ သို့အတွက် “ပြတောင်မှာ ကရင်၊ ရွှေကျင်မှာ လောင်တိုက်”ဟု မှတ်တမ်း ပြုခဲ့ကြလေသည်။

ရွှေကျင် ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ ဈာပနာ၌ ဦးဇနိတက ပန်းအလောင်းစင်ဖြင့် ပူဇော်သည်။ ရွှေကျင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ ဈာပနာပွဲသည် အလွန်ခမ်းနားကြီးကျယ်သော်လည်း အပျော်အရွှင် ပွဲလမ်းသဘင်များ မပါပေ။ “ဒို့ကျေးဇူးရှင် ဆရာတော်ကြီး ဈာပနာမှာ ဆရာတော်ကြီး ဆုံးမသွားတဲ့ ဒီပနီတတမ်းကို ပူဇော်သောအားဖြင့် အပျော်အရွှင်ဆိုရင် ဝါးလက်စုပ်ပင် မတီးစေနဲ့”ဟု ဝိသုဒ္ဓါရုံ ဆရာတော်ကြီးက အမိန့်ထုတ်ထားသည်။

သို့ရာတွင် မင်းကွန်းမှ ဘုန်းကြီးတစ်ပါးသည် ဈာပနာပွဲအတွက် စိန်လုံ၊ စိန်ငုံ အငြိမ့်ကို စရံပေးထားလေသည်။ စရံလက်လွန်ပြီးဖြစ်၍ အငြိမ့်ရောက်လာသည်။ ထိုအခါ ဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ကြီးသိသော်လည်း မည်သို့မျှ မမိန့်ဘဲ ခပ်မဆိတ်နေတော်မူလိုက်သည်။

အငြိမ့်ရောက်လာသောအခါ ဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ကြီးကို လေးစားကြည်ညိုသူတိုင်း မျက်နှာပျက်နေကြသည်။ အငြိမ့်မရှောင်သည် ဦးဇနိတ၏ ပန်းအလောင်းစင် မရှောင်နှင့် ယှဉ်လျက်ဖြစ်သည်။ ပန်း အလောင်းစင် မရှောင်တွင် ဦးဇနိတကို တရားဟောရန် ဝိုင်းဝန်းတိုက်တွန်း ကြသည်။ ဦးဇနိတသည် အများ၏ တိုက်တွန်းချက်အရ တဖက်မရှောင်၍ အငြိမ့်ပွဲနှင့် ယှဉ်ပြိုင်လျက် တရားဟောရသည်။ ဘုရားပရိနိဗ္ဗာန်စံခန်းကို အဆန်းတကြယ် လွမ်းစဖွယ်ကောင်းစေောင် ဖွဲ့နွဲ့၍ ရွှေကျင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး လွန်ပုံနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပြီး ဟောပြောရာ တရားနာလာသူတိုင်း မျက်ရည် မဆည်နိုင်ဖြစ်ကြရသည်။ ဦးဇနိတ၏ တရားပွဲတွင် တရားနာပရိသတ် ပြည့်ကြပ်လျက်ရှိပြီး အငြိမ့်မရှောင်မှာမူ ခြောက်ကပ်ကပ် ဖြစ်နေ၍ အငြိမ့်မကဘဲ သိမ်းလိုက်ရသည်။ ဦးဇနိတ တရားပွဲကြောင့် စိန်လုံ၊ စိန်ငုံအငြိမ့်ပျက်သွားသဖြင့် ထိုအခါမှစ၍ ဦးဇနိတကို “စိန်ဇနိ”ဟု ခေါ်ကြသည်။

ဦးဇနိတ နာမည်ကြီးစတွင် “မန္တလေး၌ ‘စိန်ခြယ်အငြိမ့်’ သည် ခေတ်စားလာသည်။ ထိုအခါ ဦးဇနိတနှင့် ခင်မင်ရင်းနှီးကြသည့် သီတင်းသုံးဖော်များက ‘စိန်ခြယ် အငြိမ့်တော့ ပေါ်လာပီ၊ ဦးဇနိကိုလဲ ‘စိန်ဇနိ’

လှိုင်ကြည်ပြုမွေ့ဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ခေါ်မှပဲ"ဟု ကျီဝယ်ပြီး ခေါ်ကြရာမှစ၍ စိန်ဇနီးဟူသော အမည်သည် တွင်ကျယ်လာသည်ဟု အရှေ့ဝိသုဒ္ဓါနိတိုက် တိုက်တုပ်ဆရာတော်ကြီးက အမိန့်ရှိဖူးလေသည်။ မန္တလေး၌ 'စိန်ဇနီး'ဟူသော အမည်သည် တစ်နှစ်ထိုး ကျော်လာသည်။ ပရိသတ်က 'စိန်ဇနီး တရားပွဲတဲ့'ဆိုလျှင် မည်မျှပင် ဝေးဝေး မလွတ်တန်း လိုက်နာလေ့ရှိသည်။ ဦးဇနီးတသည် ကြီးစားသူဖြစ်၏။ ဂါထာတစ်ပုဒ်ကို အခေါက်ပေါင်း 'ထောင့်ရွှစ်ရာ'ဆို၍ ကျွန်မှတ်သည်။ တစ်ခါ ရထားပြီးလျှင်ဘယ်အခါမျှမမှေ၊ တစ်ဂါထာရွတ်ရာ၌ မူလက အဆွဲအငင်များသည်။ နောက်တွင် ဝိသုဒ္ဓါနိတိုက်တော်ကြီးက ပြင်ပေးသဖြင့် ရွတ်ပုံမှန်လာသည်။ ဟောပုံ ပြောပုံ ခန့်ညားလာသည်။

အရှေ့ဝိသုဒ္ဓါနိတိုက်၌ ဦးဇနီးတကိုကြည်ညို၍ ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းထားသောကျောင်းမှာ ၄-ကျောင်းရှိသည်။ ခတ္တိယကျောင်း၊ ဖန်ချက်ကျောင်း၊ ဓမ္မာရုံကျောင်း၊ ဝါးရုံကျောင်းတို့ ဖြစ်သည်။

ဦးဇနီးတမှာ တရားဟောကောင်းလေ ကြည်ညိုသူများလေ ဖြစ်လာသည်။ ကြည်ညိုသူများ၌ ဒကာ ဒကာမများနှင့် အဆက်အဆံများ လာသည်။ ထိုသို့ အဆက်အဆံများလာခြင်းသည်ပင် သာသနာတော်၌ ရာသက်ပန်ရပ်တည်နိုင်ရေးအတွက် အန္တရာယ်တစ်ရပ် ဖြစ်လာခဲ့သည်။

"ဦးဇနီး တရားဟောတာ မှားပီ၊ သာသနာတော်မှာ အလွန် တန်ဖိုးရှိရမှာ ဝုက္ခလိုက်တာ"ဟု ဖြိုပြင်ကြီး ဆရာတော်က ဦးဇနီးတကို ပြောဖူးလေသည်။

၁၂၆၀-ပြည့်နှစ်တွင် 'စိန်ဇနီး လူထွက်သွားပတဲ့' ဟူသော သတင်း ဆိုးကို ကြားကြရလေသည်။ "ထေရ်ရှင် ကဝိန်တည့် မသက်သာသပါကွယ်၊ ရွှေကျင်စိန်ဇနီးထွက်ရှာရတယ်"စသည်ဖြင့် စိန်ဇနီး လူထွက်ခြင်းနှင့်စပ်၍ ငယ်စဉ်က ကြားဖူးကြောင်း သမိဋ္ဌေါဒယချောင် ဝေါဉာဏက တစ်ပိုင်း တစ်စ ရွတ်ဆိုပြပေသည်။

ဦးဇနီးတသည် မန္တလေးမြို့ တရုတ်တန်းရပ် ဝေါလေး၏သမီး မစက်ရီကို အကြောင်းပြု၍ လူဝတ်လဲခဲ့ရလေသည်။ မစက်ရီနှင့် တစ်လ နှစ်လ ခန့် အတူနေ၍ ခတ္တိယသို့ ခေါ်ရာ မလိုက်သဖြင့် ကွဲကြသည်။ နောက်တွင် သမိန်ထောသူ မစိန်နှင့် တိမ်ထောင်ပြုသည်။

ဦးဇနီးတ ငယ်စဉ်က အရပ်မင်းသား ပြုလုပ်ခဲ့ဖူးကြောင်း အရှေ့ဝိသုဒ္ဓါနိတိုက်တုပ် ဆရာတော်ကြီးက အမိန့်ရှိဖူးသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဝိဂုဏ်တယ်စာကြည့်တိုက်

စိန်ဇနီနှင့်ပတ်သက်၍ သပြေဆိပ်ရွာ ဆရာဆွဲ ရေးသားခဲ့သော လင်္ကာလေးတစ်ပုဒ်ကို ဒေါ်မာလာရီက မှတ်မိသမျှ တစ်ပိုင်းတစ်စ ရွတ်ဆိုပြသည်။

‘ဦးဇနီသည်၊ စိန်တွင်ရွာ၊
လွှဘောင်တစ်ခါကျ၊ ငယ်မည်ရာ ဆရာခင်၊
မြတ်လေးဖြူ ရနံ့ကဲ့သို့၊ သင်းပြန့်ပြန့် အေးချိုချို
တရားဟောစာလိုမှာ၊ ထေရ်ထိုထို ဖက်မရို့
အနက်မြင်သဒ္ဓါတတ်၊ ပရမတ်ကျွမ်းကျင်၊
ကောတတ် သီလဝင်ဟု၊ အများပင် ထောမနာလို့
တဩဘာ ပြုရသည်...’

သမီး လိမ္မာ

၁၂၆၆- ခုနှစ်ဖြစ်သည်။

သမိန်ထောရွာမှ ဦးဘဆင်- ဒေါ်စုတို့သား ချစ်မြ ရဟန်းခံပွဲကို မန္တလေးမြို့ အရှေ့ဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်သို့ လာရောက်၍ ပြုလုပ်ကြသည်။ ဆွေမျိုးတစ်စု သိုက်သိုက်ဝန်းဝန်း အလှူပေးကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဦးစက်ဖော်- ဒေါ်စိုင်းတို့က ဦးဆောင် စီစဉ်ပေးကြသည်။ ဒေါ်စု၏အကိုရင်း ဖြစ်သူ စိန်ဇနီလူထွက်ဆရာခင်လည်း ပါသည်။ မမာလာရီတို့ ညီအမလည်း ပါသည်။ ဦးဘဆင်- ဒေါ်စုတို့သည် သမိဌေးချောင် ဆရာကြီး ဒေါ်ဟေမာရီ၏မိဘများ ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က ဒေါ်ဟေမာရီသည် အခါလည် သမီးအရွယ်မျှသာ ရှိသေးသည်။

ထိုအချိန်၌ အနောက်ဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်သစ်တည်၍ တစ်နှစ်ခန့် မှီပေပြီ မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ကြီးသည် ဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်သစ်သို့ ရွှေ့ပြောင်း သီတင်းသုံးလျက်ရှိသည်။ ထိုစဉ်က မန္တလေးမြို့၌ ဓာတ်ရထားများ ခုတ်မောင်းလျက်ရှိပေပြီ။ မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ကြီးနှင့် နောက်ပါ သံဃာများ ချစ်မြရဟန်းခံပွဲသို့ ကြွရောက်ရန် ဓာတ်ရထား ၂-စီးငှားကြသည်။ မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ကြီး ကိုယ်တိုင် ကြွရောက်နှိုးမြှောက်တော်မူသည်။

မမာလာရီတို့သည် ချစ်မြရဟန်းခံပွဲပြီးသောအခါ စစ်ကိုင်း မင်းကွန်း

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဝိဂုဏ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သို့ သွားရောက်လည်ပတ်ရန် စီစဉ်ကြသည်။ ဒေါ်စိုင်းက စစ်ကိုင်း မင်းကွန်းသို့ သွားရန် လှေကြီးတစ်စင်း အပြတ်ငှားသည်။ မမာလာရီတို့ သည် မင်းကွန်းသို့ ပထမသွား၍ ဘုရားများကို လှည့်လည်ဖူးမြော် ကြပြီး ဂူကလေး ချောင်၌ တစ်ညစိပ် တည်းခိုကြသည်။ ထိုစဉ်က ဂူကလေး ချောင် ဆရာမှာ ဆရာစိ ဖြစ်သည်။ ဒေါ်စိုင်းသည် သမီးကို ချောင် ဆရာများနှင့် ရင်းနှီးစေချင်သည်။ မမာလာရီကို သွန်သင်ရန် ဆရာစိထံ အပ်နှံထားသည်။

“တပည့်တော်မသမီးကို တပည့်အရင်းလို မှတ်ပါ။ လိမ္မာယဉ်ကျေး အောင် ဆုံးမသွန်သင်တော်မူပါ”

ထိုအခါ ဆရာစိသည် မမာလာရီအနီး တိုးလာပြီး ကျောသပ်ကာ- “အမေကလဲ လိမ္မာ၊ သမီးကလဲ လိမ္မာ၊ အင်း ကြီးပွားစံးမှာပါ ကြီးပွားစံး မှာပါ” ဟု အားပေးသည်။ ဒေါ်စိုင်းက ဆရာစိအား ဝတ္ထုငွေ ၅-ကျပ် ကန်တော့ရာ ဆရာစိက “၅-ကျပ်ကြီး များလိုက်တာကွယ်” ဟု အားတုန့် အားနာ ဆိုမိသည်။

မမာလာရီသည် ဂူကလေးချောင် သီလရှင်ကလေးများနှင့်လည်း ခင်မင်ရင်းနှီးမှု ရရှိခဲ့၏။ စပ်မိစပ်ရာ စကားပြောရင်း ထရံကာဆရာကြီး တချွေကောင်းကြောင်း သီလရှင်တစ်ပါးက ပြောသည်။ မမာလာရီသည် ထိုစဉ်ကပင် ထရံကာဆရာကြီးထံ တသင်ရန် ဆန္ဒပြင်းပြခဲ့သည်။

မင်းကွန်းမှစစ်ကိုင်းတောင်သို့ စုန်ဆင်းခဲ့၍ သစ်ဆိမ့်ချောင်၌ တစ်ညတည်းခိုပြီး ဘုရားဖူးကြသည်။ ဒေါ်စိုင်းသည် ‘သဒ္ဓါတွင် မယ်ဝဏ္ဏ’ ဟု နာမည်ရသော သစ်ဆိမ့်ချောင်ဆရာကြီး ဒေါ်ဝဏ္ဏ (၁၂၁၅- ၁၂၇၇) ထံ၌လည်း ဆုံးမဩဝါဒပေးရန် မမာလာရီကို အပ်နှံထားသည်။ ဝတ္ထုငွေ ၅-ကျပ် ကန်တော့သည်။ သစ်ဆိမ့်ချောင်ဆရာကြီး ဒေါ်ဝဏ္ဏကလည်း မမာလာရီကို အားပေးစကားပြောသည်။ စစ်ကိုင်းတောင်၌ တစ်ညစိပ်၍ မန္တလေးသို့ ပြန်ခဲ့ကြသည်။ မမာလာရီတို့သည် ရထားစီး၍ အောက်သို့ ပြန်ကြသည်။

ညောင်တုန်းသို့

၁၂၆၆-ခုနှစ်ဖြစ်သည်။

ဒေါ်အိုင်သည် ညောင်တုန်းသို့သွားရန် ကိစ္စတစ်ခုကြုံလာသည်။ ညောင်တုန်းမြို့နေ တူမဖြစ်သူ မသက်ထံမှ စာရောက်လာသည်။ ဒေါ်အိုင် ၌ စွဲကပ်နေသော လေနာရောဂါအတွက် ညောင်တုန်း၌ ဆရာကောင်း ရှိသည်။ လာဖြစ်အောင် လာပါဟု စာ၌ ပါသည်။ ဒေါ်အိုင်သည် စာအရ ညောင်တုန်းမြို့သို့ သွားရောက်ရန် စီစဉ်သည်။ မမာလာရီတို့လည်း စာ မသင်၍ အားလပ်နေသဖြင့် ကျောင်းတော်ရာ ဆရာတော်ကို ဖူးမြော်ရန် ညောင်တုန်းသို့ လိုက်ကြသည်။

ညောင်တုန်းမြို့ မသက်၏အိမ်၌ တည်းခိုကြသည်။ မသက်သည် ရွှေဟင်္သာတောရ၏ ကျောင်းအမတ်ဦးဖြစ်၏။ ဒေါ်အိုင်နှင့် မမာလာရီ တို့သည် ရွှေဟင်္သာတောရ၌ သီတင်းသုံးလျက်ရှိသော ကျောင်းတော်ရာ ဆရာတော်ထံ သွားရောက်ဖူးမြော်ကြသည်။ ရန်ကုန်၌ သီတင်းသုံးစဉ် ကပင် ကျောင်းတော်ဆရာတော်သည် ဒေါ်အိုင်တို့နှင့် ဆရာဝကာဖြစ် သည်။ အာလာပ သလ္လာပစကားစိန်ကြားရင်း မမာလာရီတို့ကို မေးတော် မူသည်။

“ဟဲ့ မာလာရီတို့ စာတက်ကြရဲ့လား”

“ဆရာက မအားလို့ မှန်မှန် မတက်ရပါဘူးဘုရား”

“ဟေ့၊ ဟုတ်လား”

ထိုအခါ မမာလာရီက ဆက်၍ လျှောက်သည်။

“ဆရာတော်ဘုရား ထံက ဆရာကြီးကို သိပါသလားဘုရား”

“ဘယ်သိရုံကမလဲ၊ ဒို့ဆရာပဲ ဆိုပါတော့၊ ဒို့စာမေးဖူးတယ်၊ အဲဒါ ဘာဖြစ်လဲ”

“မင်းကွန်းရောက်တုန်းက သီလရှင်တစ်ပါးနဲ့တွေ့လို့ ထံက ဆရာ ကြီးထံ စာတက်ကြောင်း ပြောပါတယ်ဘုရား၊ တပည့်တော်များလဲ ထံက ဆရာကြီးကို ဒီပင့်ပီး စာတက်ရ ကောင်းမလားလို့ပါ ဘုရား”

“အေး- တစ်နေ့ကမှ ဆရာကြီးဆီကတောင် စာတစ်စောင် ရောက်လာသေးတယ်၊ သူတို့ဆီ မိုးခေါင်ရေရှားဖြစ်နေတဲ့အကြောင်းပါ တယ်”

ကျောင်းတော်ရာ ဆရာတော်သည် ခဏမျှ ရပ်တန့်စဉ်းစားပြီး နောက် ခေါ်စိုင်းကို မိန့်ပြသည်။

“အင်း... ဆရာကြီးကို ဒီပင့်တာတော့ဟုတ်ပါ၊ ဒကာမကြီးတို့က ဘယ်လောက် ထောက်ပံ့နိုင်မလဲ”

“မှန်ပါ၊ တပည့်တော်မက တစ်လ သုံးဆယ် ထောက်ပံ့ပါမယ် ဘုရား”

“အေး... အေး၊ ဒီလိုဆို ကောင်းသားပဲ၊ ဆရာကြီးကို ဒို့ခေါ် ပေးမယ်”

ထိုနှစ် တပို့တွဲလရာသီဖြစ်သည်။ နံနက်ခင်းတွင် နှင်းပွဲတွေက တဖွဲဖွဲ ပေါက်လဲပွင့်တွေက တရဲရဲဖြစ်နေချိန်တည်း။ ထိုကာလဆရာကြီး သည် ရွှေဘိုသမိုင်းရွာမှ ညောင်တုန်းသို့ သွားရန် ထွက်လာခဲ့သည်။ ကျောင်း တော်ရာ ဆရာတော်၏မှာစာစာရ သင်္ဘောစီး၍ ညောင်တုန်းသို့ လိုက်ပါ ခဲ့သည်။ ရွှေဟင်္သာတောရ၌ ထိုကာလ ဆရာကြီးအတွက် သီးသန့် ကျောင်း ကလေးတစ်ဆောင်တွင် နေရာပေးထားသည်။

ထိုစာချိန်၌ မမာလာရီတို့သည် သမိန်ထောရွာမှာရှိကြသည်။ ထိုကာလဆရာကြီး ရောက်လာသောအခါ ကျောင်းတော်ရာ ဆရာတော်က စာခေါ်လွှတ်သဖြင့် ညောင်တုန်းသို့သွားကြသည်။ ညောင်တုန်းမြို့ ရွှေဟင်္သာတောရတိုက်အတွင်းရှိ ဇရပ်တစ်ဆောင်တွင် နေထိုင်၍ထိုကာလ ဆရာကြီးပို့ချပေးသော ဓာတုကထာ စာရကောက်ကျမ်းကို သင်ယူကြ သည်။

“အဲဒီတုန်းက တပည့်တော်တို့ကို ကျောင်းတော်ရာ ဆရာတော် ဘုရားက သိပ်စောင့်ရှောက်တာပဲ၊ တပည့်တော်တို့နေတဲ့ ဇရပ်ဖက်က လမ်းကို ဘုန်းကြီးတွေ လမ်းမလျှောက်ရဘူး၊ ရေတွင်းမှာ ရေမချိုးရဘူးလို့ အမိန့်ထုတ်ထားတာ၊ တပည့်တော်တို့နေတဲ့ ဇရပ်က ကျောင်းတော်ရာ ဆရာတော်ဘုရား သီတင်းသုံးတဲ့ကျောင်းနဲ့ နီးပါတယ်”

“ဟိတော့ နင်တို့ ငါ့လျှောက်စရာရှိရင် နင်တို့ချည့်မလာနဲ့၊ ဒကာကြီး တစ်ယောက် အဖော်ခေါ်ပြီး လာရမယ်တဲ့၊ အဲဒီတုန်းက ဦးသူတော်ဆိုတဲ့ ဒကာကြီးတစ်ယောက် နေ့တိုင်းကျောင်းလာတယ်၊ ဦးသူ တော်က ‘ဆရာလေးတို့ ဆရာတော်ဘုရားထံ လျှောက်စရာရှိရင် ကျွန်ုပ် ကို ခေါ်ပါ’ ပြောလို့ ဦးသူတော်ကို ခေါ်ခေါ်သွားရတယ်”

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဝိဇ္ဇာတယ်စာကြည့်တိုက်

မမာလာရီသည် အနေအထိုင် သိပ်သည်းသည့်အပြင် စာပေကိုလည်း လွန်စွာကြိုးစားလေသည်။ ထိုကဏ္ဍဆရာကြီးကလည်းမမာလာရီ စာပေကြိုးစားကြောင်း၊ စာတော်ကြောင်း ကျောင်းတော်ရာ ဆရာတော်အား စပ်မိသောအခါ လျှောက်ထားလေသည်။ ကျောင်းတော်ရာဆရာတော်သည် မမာလာရီ၏အနေအထိုင်ပိုမို၊ စာပေကြိုးစားမှုတို့ကို သိရှိတော်မူ၍ များစွာ အားပေးတော်မူသည်။

“မာလာရီ နင် ရဟန်းကလေးဆိုရင် ဘယ်လောက်အဖိုးတန်မလဲ၊ ငါက သပိတ်သင်္ကန်းပေးပီး ခိုးမြှောက်ပါရဲ့ အမိန့်ရှိလို့ တပည့်တော်ဖြင့် ဝမ်းနည်းလိုက်တာ၊ မျက်ရည်တောင် ကျမိတယ်”ဟု ဒေါ်မာလာရီက ပြောသည်။

ကျောင်းတော်ရာဆရာတော်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ နေ့စဉ်ကိုယ်တိုင် မြင်တွေ့ခဲ့ရသော ကြည်ညိုဖွယ်အကြောင်းအရာတစ်ခုကိုလည်း ဒေါ်မာလာရီက ဤသို့ ပြောဖူးသည်။

“ကျောင်းတော်ရာ ဆရာတော်ဘုရားက သိပ် ဝီရိယကောင်းတယ်၊ နေ့တိုင်း မနက်စောစော ရေတွင်းရေကို ကိုယ်တိုင်ထမ်းပီး သောက်ရေလှူတယ်၊ အဲဒီတုန်းက ဆယ်ကျောင်းရှိလို့ ဆယ်ကျောင်းစလုံး ရေလှူတယ်”

မမာလာရီတို့သည် ညောင်တုန်း ရွှေဟင်္သာတောရ၌ ၂-လခန့်မျှ စာပေသင်ယူရာ ဓာတုကထာ ထက်ဝက်နီးနီး ကုန်ခဲ့လေသည်။ ထိုကဏ္ဍဆရာကြီးသည် ၂-လခန့်ကြာသောအခါ အညာသို့ ပြန်ချင်ကြောင်း ပြောသည်။

“ဆရာကြီးက သားသမီးတွေ လွမ်းပုံရပါတယ်၊ နှစ်လလောက် ကြာတော့ ပြန်ချင်ပီ ပြောတယ်”ဟု ဒေါ်မာလာရီက ပြောသည်။

ထိုကဏ္ဍဆရာကြီးသည် အညာပြန်ချင်ကြောင်း ပြောသောအခါ-

“ဆရာကြီး ဆရာနဲ့ တပည့်ဆိုတာ ဆရာရှိရာ တပည့်က သွားရပါတယ်၊ တပည့်ထံ ဆရာလာနေရင် မကောင်းပါဘူး၊ ကျမတို့ပဲ ဆရာကြီး ရွာလိုက်ပီး စာသင်ကြပါမယ်”ဟု မမာလာရီက ပြောသည်။

“လာပါ လာပါ၊ ဟိုမှာလဲ သိလခွင်တွေရှိပါတယ်”

ထိုကဏ္ဍဆရာကြီးသည် အညာပြန်ရန်စီစဉ်သည်။ ဒေါ်စိုင်းက ထိုကဏ္ဍဆရာကြီးအား ငွေတစ်ရာ ကန်တော့သည်။ မမာလာရီတို့ကို

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သမိုင်းသို့လိုက်နေရန် ခေါ်သည်။

ထိုအခါ ကျောင်းတော်ရာ ဆရာတော်ဘုရားက “ဆရာကြီးက ခေါ်သွားတာတော့ ဟုတ်ပါရဲ့၊ ငယ်ရွယ်သူတွေ စိတ်ချရပါ့မလား” ဟု မိန့်သည်။

“ဆရာတော်ဘုရား တပည့် ရေစိမ်းတစ်ပေါက် မစင်စေရပါဘူး။ တပည့်တော် တာဝန်ယူပါတယ်၊ သမိုင်းက သူတော်ကောင်းတွေပါ၊ မဟာ ဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော် အမျိုးတွေပါ”

“ဟေးလေ... ဆရာကြီးက တာဝန်ယူတယ်ဆိုတော့ စိတ်ချပါပီ”

ထရံကာဆရာကြီးကို သင်္ဘောဆိပ်သို့ လိုက်ပို့ကြ၏။ မမာလာရီ တို့သည် ဆရာကြီးနှင့်အတူ သမိုင်းသို့လိုက်လိုကြသော်လည်း မလိုက်နိုင် ကြသေးပေ၊ သမိန်ထောမှ ဆရာဖြစ်သူ တောင်ကျောင်း ဘုန်းကြီး လွန် တော်မူကြောင်း သတင်းရောက်လာသည်။ သို့ဖြစ်၍ တန်ခူးသင်္ကြန်ကျ ပြီးစာချိန်၌ သမိန်ထောသို့ ပြန်လာခဲ့ကြရလေသည်။

သမိန်ထောဘုန်းကြီးပျံ

၁၂၆၇- ခုနှစ်ဖြစ်သည်။

နှစ်သစ်ကူးပြီးစ တန်ခူးလ၌ မမာလာရီတို့သည် သမိန်ထော ရွာသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိခဲ့ကြလေပြီ။ တောင်ကျောင်းဘုန်းကြီးလွန်သည် မှာ ၁၅-ရက်ခန့်ရှိပေပြီ။ ကျောင်းဒကာ ဦးစံထွန်းနှင့် ဦးစက်ဖော်တို့ ဦးဆောင်၍ ရုပ်ကလာပ်တော်တို့ နိဗ္ဗာန်ကျောင်း ချထားလေသည်။ လာမည့်တပေါင်းလတွင် ဘုန်းကြီးပျံပွဲ ကျင်းပကြမည်။

မမာလာရီတို့သည် ထိုနှစ်တစ်နှစ်လုံး သမိန်ထောရွာ၌ပင် အချိန် ဖြုန်းနေကြရသည်။ ဆရာခင်ကလည်း စာသင်မပေးအား။ ထရံကာ ဆရာကြီးကလည်း နှစ်လခန့်ဖြင့် ပြန်သွားသဖြင့် ပညာနိမ့်နည်းနေပေ သည်။ မမာလာရီသည် ပညာရေး တစ်ပိုင်းတစ် “ဖောင်စီးရင်း ရေငတ်” နေရသည်ကို တွေးမိသဖြင့် “ငါတော့ ဒီဘဝ စာတတ်တော့မှာ မှတ်ပါဘူး” ဟု ငိုသည်။

ထိုအကြောင်းကို ဆရာခင် ကြားသောအခါ စိတ်မကောင်း ဖြစ်၍ အချိန်ရသမျှ မမာလာရီကို စာသင်ပေးသည်။ ဋီကာကျော်ပို့ချ ပေးပြီး

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

အဓိပ္ပာယ်များကိုလည်း အကျက်ခိုင်းသည်။ မမာလာရီသည် ထိုနှစ် ဌာပင် နိယံရစ်စောင်နှင့် ဓာတွတ္ထသဂြိုဟ်ဂါထာ ၄-ရာခန့် နှုတ်ငုံဆောင် မိလေသည်။

ဆရာခင်သည် မမာလာရီ၏ခွဲကောင်းပုံ၊ စာပေတတ်မြောက်လို စိတ် ပြင်းထန်ပုံတို့ကို သိပြီးဖြစ်၍ အဖက်ဖက်မှ မလိုရအောင် သင်ပေး သည်။ “ငါ့နှမ နှစ်တိုးနောက်ကျ လူကြီးလုပ်ရအံ့မှာ၊ လူကြီးလုပ်ရင် ဗေဒင် နက္ခတ်လေး နဲ့နဲပါးပါး သိထားမှကောင်းတယ်” ဟုပြော၍ ဗေဒင်နက္ခတ် ပညာသင်ပေးသည်။ ဆရာခင်ဇာတာနှင့်တကွ ဇာတာ ၄,၅၆ စောင် ပေး၍ ဗေဒင်တွက်စေသည်။

မမာလာရီသည် ပညာသင်နေရသဖြင့် ပျော်ရွှင်သည်။ အချိန်တွေ ကုန်မှန်းမသိ ကုန်လာသည်။ တမိုးပြောင်း၍ တဆောင်းဝင်လာလေပြီ။ တပေါင်းလ ဘုန်းကြီးယုံချရန်ပင် နီးလာပေပြီ။ ရပ်ရွာသူကြီးများသည် ဘုန်းကြီးယုံကိစ္စနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ကြသည်။ ကျောင်းဒကာ ဦးစံထွန်းတို့ ဦးစက်ဖော်တို့သည် ဘုန်းကြီးယုံပွဲတွင် ပွဲမထည့်ချင်ကြပေ။ ရွှေကျင်ကိုးကွယ်သော ဒကာများဖြစ်၍ “ဘုန်းကြီးသေ ရွာကြေ” အဖြစ် မှိုးကိုလည်း မလိုလားကြပေ။ ဆရာသမားကို နောက်ဆုံး ပူဇော်ရာ၌ ကုသိုလ်စစ်စစ် ရချင်ကြသည်။ သို့ရာတွင် အရပ်က ပွဲမထည့်ရလျှင် မကျေနပ်ကြပေ။

“ကဲ... ဒီလိုဆိုရင် ခင်ဗျားတို့ကြိုက်တဲ့ဇာတ်ကိုပြော၊ ငှား ပေးမယ်” ဟု ဦးစံထွန်းတို့က အရပ်ကျေနပ်အောင် ပြောရလေသည်။

ထိုအခါ “ဘယ်ဇာတ် ဘယ်ဇာတ်ငှားပါ” ဟု ကိုယ်ကြိုက်ရာ ဇာတ်ကို ပြောကြသည်။ နောက်ဆုံးတွင် လူကြိုက်အများဆုံး ဇာတ် ၃-ဇာတ်တွင် တစ်ဇာတ်မရ တစ်ဇာတ်ငှားရန် ဆုံးဖြတ်ကြသည်။

“ကဲရော... ဟောဒါက ဇာတ်ငှားသွားဖို့ စရိတ်၊ ဒါက စရံ” ဟု ဒေါ်အိုင်က ငွေထုတ်ပေးပြီး လူတစ်ယောက်ကို ဇာတ်ငှားသွားရန် လွှတ်လိုက်ကြ၏။ “ရန်ကုန်မှာမရလျှင် မန္တလေးအထိ တက်ငှား” ဟု မှာ လိုက်ကြသည်။

ဘုန်းကြီးယုံပွဲ၌ ဇာတ်ရုံကြီးကို ဟိန်းနေအောင် ဆောက်ထားကြ သည်။ ရပ်ရွာလူထုသည် ပွဲကြည့်ရန် အားခဲနေကြသည်။ တစ်နေ့ထက် တစ်နေ့ ဘုန်းကြီးယုံပွဲရက်နီးလာပြီ။ လက်ချိုးရေတွက်လျှင်ပင် ရနေပေပြီ။

လွိုင်ကြည်ဖြူမွှစ်ရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သို့သော် ဇာတ်ပွဲအငှားသွားသူမှာ ပေါ်မလာသေးချေ၊ ဘုန်းကြီးယုံတွင် ပွဲကြည့်ရန် အားခဲထားသူများမှာ လာနီးငယ်မျှော်ဖြစ်နေကြသည်။ ဇာတ်သွားငှားသူသည် ဘုန်းကြီးယုံပွဲ အဝင်နေ့တိုင်အောင် ရောက်မလာသေးပေ၊ ရပ်ရွာလူထုကား အမျိုးမျိုးဝေဖန်ကာ တက်တခေါက်ခေါက်ဖြစ်နေကြသည်။ ဘုန်းကြီးယုံချမည့်နေ့တွင်မှ ဇာတ်ငှားသွားသူ ပြန်ရောက်လာတော့သည်။ အရပ်ကမျှော်လင့်တကြီး ဝိုင်းမေးကြသည်။ ထိုအခါ “မန္တလေးထိ တက်ငှားတာတောင် ဘယ်ဇာတ်မှ မရခဲ့ဘူး” ဟူသော အဖြေကို ကြားရသည်။ ဇာတ်ငှားသွားသူကို အရပ်က ဆဲကြ၏။ “ဒီလူညံ့လို့ ဒီပွဲမကြည့်ရတာ” ဟု မကျေနပ် မချမ်းနိုင် ပြောဆိုကြသည်။

အမှန်မှာ ကျောင်းဒကာ ဦးစံထွန်းတို့က ပွဲမထည့်ချင်၍ ပရိယာယ်သုံးလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အရပ်က ကျေနပ်အောင် လူယုံကို ဇာတ်ငှားလွှတ်လိုက်ပီး စကားထည့်လိုက်သည်။

“ရန်ကုန်သွားပီး ဘုရားလဲ့ဖူး၊ ဘုန်းကြီးယုံချမဲ့နေမှ ပြန်လာခဲ့၊ ပြန်လာရင် ဇာတ်မရခဲ့ဘူးသာ ပြောလိုက်”

သမိုင်းရွာသို့

၁၂၆၈-ခုနှစ်ဖြစ်သည်။

မုတ်သုန်လေသည် အနောက်တောင်ဖက်မှ အရှေ့မြောက်ဆီ သို့ တိုက်ခတ်လျက်ရှိသည်။ မမာလာရီသည် သမိုင်းရွာသို့ သွားရန် ဝါဆိုလဆန်းကပင် ရန်ကုန်သို့ ရောက်ရှိနေကြသည်။ မိခင်ကြီးဖြစ်သူ ဒေါ်အိုင်စပါးမရောင်းရသေးသဖြင့် ရန်ကုန်တွင် တစ်လခန့် စောင့်ဆိုင်းနေကြရသည်။

ဝါခေါင်လဆန်းတွင် ဒေါ်အိုင်ရောက်လာ၍ သမိုင်းရွာသွားရန် စီစဉ်ကြသည်။ မမာလာရီ မသုဓမ္မစာရီနှင့် ညီမဝင်းကွဲ မဝဏ္ဏစာရီတို့သည် ဒေါ်အိုင်နှင့်အတူ စာညာဆန် ဧရာဝတီသင်္ဘောကြီးဖြင့် လိုက်ပါခဲ့ကြသည်။

ထိုနှစ်တွင် မုံရွာမြို့၊ လယ်တီဆရာတော်ကြီးသည် ပြည်မြို့၊ ဘာဝနာကုန်း (ဝိပဿနာကုန်း တောရ)၌ ဝါကပ်တော်မူသည်။ ဘာဝနာကုန်း၌ မဏ္ဍပ်ကြီးတစ်ဆောင်နှင့် ဝါးကျောင်းကလေးတွေ ဆောက်လုပ်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

လျှင်ခါနီးကြသည်။ လယ်တီဆရာတော်ကြီးသည် ပြည်မြို့၌ 'သံခိပ်အသင်းများ' ဖွဲ့စည်းပေး၍ အဘိဓမ္မာတရားတော်ပြန့်ပွားထွန်းကားရေးအတွက် ဆောင်ရွက်တော်မူလျက်ရှိသည်။

မမာလာရီသည် ပြည်မြို့သို့ခေတ္တဝင်၍ လယ်တီဆရာတော် ကြီးကို ဖူးမြော်ကန်တော့ကြ၏။ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်က လယ်တီဆရာတော်ကြီး ကျွဲကလတ်သို့ကြွ၍ တရားဟောတော်မူရာ သွားရောက်နာယူခဲ့ဘူးလေသည်။ ခန္ဓာငါးပါးတွင် ခန္ဓာတစ်ပါးလျှင် တည ဥပမာဥပမေယျ စုံလင်စွာ တန်ဆာဆင်၍ ဟောတော်မူသည်ဆို၏။

မမာလာရီတို့သည် ပြည်မြို့ရွှေဟင်္သာတောရ၌ တည်းခို၍ လယ်တီဆရာတော်ကြီး၏ တရားဓမ္မကို နာယူရင်း ၁၀-ရက်ခန့် ကြာလေသည်။

ပြည်မြို့၌နေစဉ် မမာလာရီသည် သံခိပ်အသင်းသူ မသက်မေနှင့် သိက္ခာခင်မင်ခဲ့လေသည်။ မသက်မေက-

“ဈာန်မဟဂ္ဂုတ်၊ ဈာန်လောကုတ်၊ သရုပ် ၆၇-ဆိုတဲ့နေရာမှာ ၆၇-ခုကို ရေတွက်ပြစမ်းပါဆရာလေး”ဟု မေးသည်။ မမာလာရီက ချက် ချင်း ရေတွက်ပြလိုက်သည်။ ထိုအခါ မသက်မေက “ဆရာလေး သရိုင်း မသွားပါနဲ့တော့၊ ဒီမှာပဲ ဆရာလုပ်နေပါ။ တပည့်တော်တို့ ကိုးကွယ်ပရစေ”ဟု အတင်းတောင်းပန်လေတော့သည်။

ပြည်မြို့မှ ကျောင်းဒကာများနှင့် သံခိပ် အသင်းယူများကလည်း မမာလာရီကို ပြည်မြို့၌နေ၍ သာသနာပြုရန် ဝိုင်းဝန်း တောင်းပန်ကြပြန်သည်။ ထိုအခါ မမာလာရီက “ကျွမ္မ စာမတတ်သေးပါဘူး၊ ခုမှ စာသင်တုန်းရှိပါသေးတယ်”ဟု ပြောဆို ငြင်းပယ်လေသည်။ “ဟို- ဒီလောက်တတ်ရင် ကျနော်တို့ ကိုးကွယ်ထိုက်ပါပီ”ဟု ကျောင်းဒကာများက ပြောကြသည်။ လယ်တီဆရာတော်ကြီးကလည်း “နင်တို့မှာ ဆရာကောင်းကောင်း မရှိသေးဘူး၊ ဒီ- သီလရှင်ကို ရအောင်ပင့်ထားကြ”ဟု သံခိပ်အသင်းသူများကို မိန့်ကြားသည် ဆို၏။

ကျောင်းဒကာများသည် မမာလာရီက အတန်တန်ငြင်းပယ်သောအခါ “စာသင်ပြီးရင် ပြန်လာနေပါ”ဟု ဖိတ်ခေါ်ကြပြန်သည်။ “ခုမပြောနိုင်သေးပါဘူး၊ အကြောင်းညီညွတ်သလို ဖြစ်မှာပါ”ဟုမမာလာရီက အပြေပေးခဲ့လေသည်။

မမာလာရီတို့ ပြည်မြို့၌ ရှိနေစဉ် ပြည်မြို့မှ ကျောင်းသားများက

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

အမျိုးသမီးများကိုသာ သံခိပ်အသင်းဖွဲ့စည်းပေးခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လယ်တီဆရာတော်ကြီးအား လျှောက်ထားကြသည်။

ထိုအခါ လယ်တီဆရာတော်ကြီးက-

“ဟေ့- ငါက မင်းတို့အတွက် ဟောတာပါ။ မင်းတို့က မသိကြလို့ ဟော. . . ငါက အမေကလေးတွေ လိမ္မာလာအောင် ဟောတော့ အမေကလေးတွေလိမ္မာလာရော၊ အမေကလေးတွေ လိမ္မာတော့ သားသမီးတွေ ပါ လိမ္မာရော၊ သားသမီးတွေလိမ္မာတော့ အဖေလုပ်တဲ့သူ ချမ်းသာရော မဟုတ်လား၊ အဖေလုပ်တဲ့သူဟာ အဖေလုပ်တဲ့သူထက်ပိုပြီး သားသမီးနဲ့ လက်ပွန်းတတီးနေရတယ်၊ ဒါကြောင့် ငါက မင်းတို့အတွက် ဟောတာလို့ ပြောတာ”ဟု မိန့်ကြားဖြေရှင်းတော်မူသည် ဆို၏။

မမာလာရီတို့သည် ပြည်မြို့၌ ၁၀-ရက်ခန့် နေထိုင်ကြပြီးနောက် သင်္ဘောစီး၍ ခရီးဆက်ခဲ့ကြသည်။ စစ်ကိုင်းဆိပ်ကမ်းတွင် ဆင်း၍ စစ်ကိုင်းမြို့ မြေတိုင်း ကျောင်းဆရာဦးစိန်၏တိမ်သို့ သွားရောက် တည်းခိုကြသည်။ ဦးစိန်သည် ခတ္တိယရွာ၌ ကျောင်းဆရာလုပ်ဖူးသည်။ မမာလာရီတို့ ငယ်စဉ်က ဦးစိန်ထံ ဂဏန်းသင်ခဲ့ဖူးသည်။ ဦးစိန်သည် မမာလာရီတို့ သရိုင်းသွားသည့်နှစ်တွင် စစ်ကိုင်းမြို့၌ မြေတိုင်ကျောင်း ဆရာအဖြစ် အမှုထမ်းလျက် ရှိသည်။

ဦးစိန်သည် မိတ်ဟောင်း ဆွေဟောင်း တပည့်ဟောင်းများနှင့် တွေ့ရ၍ ဝမ်းသာနေသည်။ အစစအရာရာ လိုလေသေးမရှိအောင် ကူညီသည်။ ဦးစိန်သည် ဒေါ်အိုင်နှင့်စပ်မိစပ်ရာ ပြောရင်း စစ်ကိုင်းတောင်ဇိုး မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ထံ၌ တရားအားထုတ်ကြောင်း ပြောပြသည်။ ထိုအခါ ဒေါ်အိုင်က နောက်တစ်ခေါက်လာလျှင် မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ထံ လိုက်ပို့ပေးရန် ပြောသည်။ ထိုစဉ်က မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်သည် အရှေ့ဂန္ဓာရုံချောင်၌ သီတင်းသုံးတော်မူလျက် ရှိသည်။

ဦးစိန်သည် မမာလာရီတို့ကို စစ်ကိုင်းဘူတာသို့ လိုက်ပို့၍ မီးရထားလက်မှတ်ခံပေးလိုက်သည်။ မမာလာရီတို့သည် မီးရထားစီး၍ ဝက်လက်သို့ လိုက်ပါခဲ့ကြသည်။ ထိုစဉ်က ဝက်လက်တွင် ၁၅-တိမ်ခန့်သာ ရှိသေးသည်ဆို၏။ ၁၂၅၃-ခုနှစ်၌ စစ်ကိုင်း- ရွှေဘို မီးရထားလမ်း စတင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ စစ်ကိုင်း- ရွှေဘို မီးရထားလမ်းမဖောက်မီက ရှိမ်းမကားသည် နှုတ်ရာမြို့ဖြစ်သည် မီးရထားလမ်းဖောက်ပြီးနောက်

တွင် ရှိမ်းမကားမှ ဝက်လက်သို့ ရွှေပြောင်း၍ နံ့စိုက်ခဲ့လေသည်။

မမာလာရီတို့သည် ဝက်လက်တွင် ဆင်းကြသည်။ ဝက်လက် သူကြီးအိမ်သွား၍ လှည်းငှားပေးရန် အကူအညီတောင်းသည်။ ဝက်လက် သူကြီးက ဂရုတစိုက်လှည်းငှားပေးလိုက်သည်။ ထိုစဉ် ဝက်လက်မှ သရိုင်း သို့ လှည်းခ တစ်ကျပ် ပေးရလေသည်။

မမာလာရီတို့သည် အလွန်ပူပြင်းလှသည့် မွန်းတည့်ချိန်တွင် လှည်းကြမ်းကြီးစီး၍ သရိုင်းရွာသို့ ခရီးဆက်ခဲ့ကြသည်။ သရိုင်းရွာသည် ဝက်လက်၏အရှေ့ဖက်တွင်ရှိ၍ ဝက်လက်နှင့် ၅-မိုင်ခန့် ဝေးသည်။ နေပူ ပူ ဖုံထူသည့်လမ်းကြမ်းကြီးပေါ်ဝယ် နွားတစ်စီးသည် အပမ်းတကြီး ရုန်း နေရွာသည်။ ဒေါ်အိုင်နှင့် မမာလာရီတို့သည် “နွားများ ပမ်းရွာကြပြီ” ဆို ကာ လှည်းမှဆင်း၍ ကုန်းကြောင်းလျှောက်ကြသည်။

လမ်းတွင် နေပူ၍ ခရီးပမ်းလှသဖြင့် ဒေါ်အိုင်သည် မမာလာရီ တို့ရှေ့တွင် ညည်းသည်။

“အော်... အမေက လာစေချင်တဲ့ လမ်းဆိုရင် လိုက်ကြမှာ မှတ်ဖူး၊ သူတို့လာချင်တဲ့လမ်းမို့ အမေက လိုက်ရတာ”

“အမေရယ် ဒီလမ်းကလဲ နိဗ္ဗာန်ရောက်တဲ့လမ်းပါ။ သမီးတို့ ပညာသင်ရတော့ အမေလဲ ကုသိုလ်တွေ ရပါတယ်။ ကုသိုလ်ရရင် နိဗ္ဗာန် ရောက်နိုင်ပါတယ်”

“အေး... အေး၊ ငါ့သမီးပြောတာလဲ ဟုတ်ပါတယ်၊ ဟုတ်ပါ တယ်”

သားအမိနှစ်ဦး စကားတပြောပြောနှင့် ခရီးဆက်လျှောက်ကြ ရာ မကြာမီ သရိုင်းရွာအနီးသို့ ရောက်ခဲ့ကြပေပြီ။ သရိုင်းရွာ၏အရှေ့ဖက် မဟာစေတီလှကြီးအနီးရှိ သီလရှင်ကျောင်းတိုက်သို့ လှည်းကိုမောင်းနှင့် စေ၍ ပစ္စည်းများကို ချကြသည်။ သရိုင်းသီလရှင်ကျောင်းကို ဖျပ်ချပ်သူ မသုဓမ္မစာရီသည် မမာလာရီတို့ကို ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ကြိုဆိုနှုတ်ဆက် သည်။ မသုဓမ္မစာရီသည် မမာလာရီထက် ၂-နှစ်ကြီးသည်။

မမာလာရီတို့သည် သရိုက်ရောက်၍ ခေတ္တ အပမ်းဖြေပြီးနောက် ထရံကာဆရာကြီးအိမ်သို့ သွားကြသည်။ စိမ်းစားငါးပိနှင့် ပုစွန်ခြောက် ၂-ပိသာ၊ ဆင်ဖြူကျွန်းထန်းလျက် ၂-ပိသာတို့ဖြင့် ထရံကာ ဆရာကြီးကို ကန်တော့ကြသည်။ ပုစွန်ခြောက် ရွားပါး၍ အနည်းငယ်မျှ သာ သုံးလေ့ရှိသော အညာဒေသမှာ ပုစွန်ခြောက် ၂-ပိသာလှူသဖြင့်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

များလိုက်တာဟု တဖန်တပြောပြောပြောသည်ဆို၏။

မမာလာရီတို့သည် သမိုင်းသီလရှင်စာသင်တိုက်၌ မသုဓမ္မစာရီတို့နှင့် တရပ်တည်း အတူနေကြသည်။ နောက်တွင် ထရုကာကပ်မိုး ၂-ခန်းလုပ်ကလေးသီးသန့်ဆောက်လုပ်၍ နေကြသည်။ သမိုင်းသူ မအေးသာရီ၏အကိုများက အဝဝ ကူညီကြသည်။ လုပ်ဆောင်ရန် သစ်ဝါးများကို သစ်ဆိမ့်သို့သွား၍ လှည်းဖြင့် တိုက်ရသည်။ ထိုစဉ်က ထရုကာကပ်မိုး ၂-ခန်းလုပ် တစ်ဆောင်အတွက် ဝတ္ထုငွေ ၆၀-ကျပ် ကုန်ကျလေသည်။

အေးငြိမ်းချောင် ဆရာဖြစ်လာမည့် မဥမ္မာရီသည် မမာလာရီတို့ထက် ၂-နှစ်ခန့်စော၍ သမိုင်းသို့ ရောက်နှင့်နေသည်။ မဥမ္မာရီသည် ထိုစဉ်က မင်းကွန်း ဂူကလေးချောင်၌ နေသည်။ သီဝံဂါမိချောင် ဆရာဖြစ်လာမည့် ဉာဏစာရီသည် မမာလာရီတို့ထက် နောက်ကျ၍ သမိုင်းရွာသို့ ရောက်လာသည်။ မဉာဏစာရီသည် သမိုင်းရွာ သီလရှင်စာသင်တိုက်အတွင်း၌မနေဘဲ ထရုကာဆရာကြီး၏ အိမ်ဝင်းအတွင်း သီးသန့် လုပ်ကလေးတစ်ဆောင်ဆောက်၍ နေ၏။

မမာလာရီတို့သည် သမိုင်းရောက်စနစ်၌ ထရုကာဆရာကြီးထံ ဘုံပိုင်းမှစ၍ ဋီကာကျော် တက်ကြသည်။ ညဝါကို မာတိကာမှစ၍ ပဌာန်းအထိ ဆိုကြသည်။ မဉာဏစာရီ ရောက်သောအခါ ဋီကာကျော်ကို အဝမှ စ၍ ပြန်တက်ပြန်သည်။ မမာလာရီတို့ ရောက်သည့်နှစ်တွင် အေးငြိမ်းချောင်ဆရာဖြစ်လာမည့်မဥမ္မာရီသည် ပဌာန်းကုန်၍ မင်းကွန်းသို့ ပြန်သွားလေသည်။

ထရုကာဆရာကြီးသည် သီလရှင်များကို ဂရုတစိုက်ပညာသင်ပေးသည်။ ယနေ့ စစ်ကိုင်းတောင်မှီးရှိ သီလရှင် စာသင်တိုက်များ ကြီးပွားတိုးတက်နေသည်မှာ ထရုကာဆရာကြီး၏ ကျေးဇူးနှင့်မကင်းပေ။ ထရုကာ ဆရာကြီးသည် သီလရှင်များ၏ ပညာရေး ဖခင်ကြီး ဖြစ်ပါပေသည်။

“ခင်ဗျားတို့ နောက် ဆရာလုပ်ကြရအုံးမှာ၊ သဘောပေါက်ပီး ကြေညက်အောင် သင်ထားကြပါ”ဟုပြော၍ မမာလာရီတို့အား ပဌာန်းသုံးချက်စုနှင့်တကွ ညဝါများကို ရှင်းလင်းလွယ်ကူအောင် ပို့ချပေးသည်။ ထရုကာဆရာကြီးသည် ၂-ခန်း ၃-ခန်း ကျယ်သော သူ့အိမ်အပေါ်ထပ်၌ ဖျာကြမ်းပေါ်ထိုင်လျက် စာချလေ့ရှိသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

မမာလာရီတို့သည် သရိုင်းရွာ၌ ၄-နှစ်ခန့်ကြာမျှ စာပေသင် ယူကာ နေထိုင်ကြသည်။ သရိုင်းရွာ၌ နေရသည်မှာ ချမ်းသာလှသည် မဟုတ်၊ ရောက်စတွင် မစားတတ် မသောက်တတ်ဖြစ်၍ စိတ်ဆင်းရဲရ လေသည်။

“သရိုင်းရောက်စက ဆင်းရဲလိုက်တာ၊ ရေသောက်ရတာကလဲ ပေါ့တော့တော့မို့ မသောက်တတ်၊ ဆန်ကလဲ အောက်ကဆန်နဲ့ မတူလို့ မစားတတ်၊ ဒါပေမယ့် အမေ့ မပြောရဲဘူး၊ ကြိတ်မှိတ်နေရတယ်၊ နောက်မှ မအေးသာရီတို့ အကိုက ဟလင်းသွားပီး စပါးဝယ်ပေးတယ်၊ တလင်းကုန် တတင်း မောင်းနဲ့ ထောင်းပေးတာ စားရတယ်၊ ဟလင်းဆန်က ခြွေစွယ် ကလေးလိုဖွေးပီး သိပ်လှတယ်၊ ထမင်းကျတော့လဲ ပြောင်းပြောင်းအိအိ သိပ်ကောင်းတယ်၊ သရိုင်းက သူဌေးတွေဖြစ်ပေမယ့် ဆန် သီးသန့် ဝယ်စား လေ့မရှိဘူး၊ ရောင်းတဲ့ဆန်ကိုပဲ စားကြတယ်၊ တပည့်တော်တို့အောက်မှာ တော့ ရောင်းစပါးနဲ့ ဝမ်းစာစပါးက တခြားစီ၊ ပီးတော့ အဲဒီတုန်းက သရိုင်း မှာ မောင်းပဲရှိတယ်၊ ကျိတ်မရှိဘူး”

မမာလာရီသည် သရိုင်းရွာ၌နေစဉ် ၄-နှစ် လုံးလုံး တစ်ရပ် တခြားသို့ လည်ပတ်သွားလာခြင်းမရှိဘဲ စာကိုသာ တွင်တွင်ကြိုးစားနေခဲ့ ပေသည်၊ ရွှေဘိုမြို့၌ မမာလာရီ၏ အမျိုးမျှရှိသည်၊ ဦးထွန်းမန်း- ဒေါ်မိ တို့ ဖြစ်သည်၊ ဒေါ်မိသည် ဒေါ်အိုင်၏ တူမ ဖြစ်သည်၊ ဒေါ်မိက မမာလာရီတို့ သရိုင်းရွာ၌ နေကြောင်း သတင်းကြား၍ အလည်လာရန် လူကြံ့မှာသည်၊ မမာလာရီသည် စာသင်ပျက်မည်စိုးသဖြင့် တစ်ခေါက်မျှ မရောက်ခဲ့ပေ၊

ထိုစဉ်က သရိုင်းရွာသည် လောကီစီးပွားရေး၌ အထက်တန်းကျ နေသကဲ့သို့ သာသနာရေး၌လည်း အထက်တန်းကျလျက် ရှိသည်၊ သရိုင်း ရွာတွင် သီလရှင်ဆရာလေးတို့၏ စာကျက်သံ၊ စာတက်သံသည် ညံ့လျက် ရှိသည်။

“အဲဒီတုန်းက သရိုင်းက လူရည်တတ် သမီးမှန်သမျှ မယ်သီလ ရင်ဖြစ်တာ များတယ်”ဟု ဒေါ်မာလာရီက ပြောသည်။

မမာလာရီတို့သည် ထရံကာဆရာကြီး၏အိမ်သို့ နေ့စဉ် စာတက် သွားကြသည်၊ တစ်နေ့သ၌ စာတက် ပြန်လာသောအခါ အိမ်တစ်အိမ် ပေါ်မှ ကျောင်းသားကလေးတစ်ယောက်၏ သုတ်စဉ်ကျက်သံကို ကြားရ သည်၊ ထိုအချိန်၌ သစ်ဆိမ့် ရွှေဂူကြီး ဘုရားပွဲသို့ သွားနေကြသဖြင့် တရွာလုံး လူသံ တိတ်လျက် ရှိသည်၊ မမာလာရီသည် ထိုကျောင်းသား

ကလေး၏အမည်ကို ခေါ်ပြီး မေးမြန်းသည်။

“ဟဲ့ မင်းက ဘုရားပွဲ လိုက်မသွားဘူးလား”

“စာစံပျက်မှာစိုးလို့ မလိုက်ဘူးဆရာလေး”

“အေး အေး မင်းက တယ်တော်တဲ့ကလေး၊ မင်းကြီးရင် ဆရာတော်ဖြစ်မှာ သေချာတယ်”

ထိုကျောင်းသားလေးသည် ယခုအခါ ဘာသာမင်္ဂကာကျမ်းများစွာကို ရေးသားပြုစုနေသော ကျမ်းပြု ဆရာတော်ကြီးတစ်ပါး ဖြစ်နေပေပြီ။

ကြောက်စာ ၄- ချပ် အမြဲဖတ်

ဒေါ်စိုင်းသည် သမီးများရှိရာ သမိုင်ရွာသို့ တစ်နှစ်တစ်ခေါက် ရောက်လာစမြဲဖြစ်သည်။ ၁၂၆၈-ခုနှစ်၌မူ သမီးများအနီးတွင် အချိန်မကုန်စေဘဲ စစ်ကိုင်းတောင်မှီးသို့ သွား၍ “မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော် (အရှင်ဥတ္တရ)ထံ တစ်ဝါတွင်းလုံး တရားအားထုတ်နေခဲ့သည်။ ထိုနှစ်၌ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်သည် အရှေ့ဂန္ဓာရုံချောင်၌ သီတင်းသုံးတော်မူလျက်ရှိသည်။ စစ်ကိုင်းမြို့ ဖြေတိုင်းကျောင်းဆရာ ဦးစိန်သည် ဒေါ်စိုင်းကို မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ထံ လိုက်ပို့ပေးသည်။ ဒေါ်စိုင်းသည် အရှေ့ဣန္ဒာသယမယ်တော်ချောင်၌ နေ၍ အရှေ့ဂန္ဓာရုံချောင် အောက်ဇရပ်သို့ သွား၍ နေ့စဉ်တရားထိုင်သည်။ ဝါကျွတ်ပြီးနောက် တန်ဆောင်မုန်းလတွင် သမိန်ထောသို့ ပြန်သည်။

၁၂၇၀-ပြည့်နှစ် ဝါဆိုလတွင် ဒေါ်စိုင်းသည် သမိုင်ရွာသို့ ရောက်လာပြန်သည်။ မမာလာရီတို့ ညီအမသည် ဝါဆိုခါနီးတွင် မိခင်ကြီးကို စစ်ကိုင်းတောင်သို့ လိုက်ပို့ကြသည်။ ထိုအချိန်ကား မဟာဂန္ဓာရုံ ဆရာတော်သည် အရှေ့ ဂန္ဓာရုံချောင်မှ မဟာဂန္ဓာရုံချောင်သို့ ရွှေ့ပြောင်းသီတင်းသုံးတော်မူစ ဖြစ်သည်။

မမာလာရီတို့သည် နံနက်ပိုင်းတွင် ထမင်းချိုင့်များကို ယူဆောင်ခဲ့၍ မဟာဂန္ဓာရုံချောင်သို့ သွားကြသည်။ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ကို ဖူးတွေ့ နိုင်ရန် ဆွမ်းဘုဉ်းပေးချိန်အထိသွားကြရသည်။ အခြားအချိန်၌ ဆရာတော်နှင့် တွေ့ဆုံခွင့်ရရန် မလွယ်ပေ။ ဆရာတော်သည် ကျောင်းတံခါးပိတ်၍ တရားအားထုတ်နေသည်က များသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

မန္တလေးမြို့ မဟာဂန္ဓာရုံ ကျောင်းဒကာ ဦးစော- ဒေါ်အေးရင်တို့က ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းထားသော ထရုကာ ကပ်မိုးနှစ်ထပ်ကျောင်း ကလေး အောက်ထပ်(ယခု ဓမ္မာရုံကြီးနေရာ)၌ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော် ဆွမ်းဘုဉ်းပေးလျက်ရှိစဉ် မမာလာရီတို့ ရောက်သွားကြသည်။ မဟာဂန္ဓာရုံ ဆရာတော်က အာလာပ သလ္လာပစကားအနည်းငယ်ပြောကြားပြီးနောက် မမာလာရီကို မေးသည်။

“ဟဲ့ နင်တို့ ကြောက်စာ ဖတ်ဖူးကြရဲ့လား”

“မှန်ပါ၊ ဖတ်ဖူးပါတယ်ဘုရား (ကျောက်ပြားပေါ်၌ ရေးထား သော ကျောက်စာထင်၍ ပြေသည်။)

“ဘယ်မှာ ဖတ်ဖူးတာလဲ”

“ဘယ်မှာလို့ မမှတ်မိတော့ပါဘုရား”

“ဟဲ့ ငါမေးတဲ့ ကြောက်စာက ဒီလိုကွဲ့”

ရှင်သေ၊ ဖြစ်ပျက်၊ ချ တုန်၊ ဆို၊ တွဲ၊

သူဆင်းရဲ၊ မလွဲမီဌ တမ္ပဌာန်းပါ။

အသက်ရှင်နေရင် သေရမှာ သိပ်ကြောက်တယ်၊ ဖြစ်လာရင်လဲ ပျက်ရမှာ သိပ်ကြောက်တယ်၊ ရလာရင်လဲ ကုန်ရမှာ သိပ်ကြောက်တယ်၊ ဆုံမိပြန်ရင်လဲ ကွဲရမှာ သိပ်ကြောက်တယ်၊ အဲဒါ ‘ကြောက်စာ’ပေါ့ဟဲ့၊ ဒီကြောက်စာ ၄-ချပ်ကို ဘယ်တော့မှ မမေ့နဲ့၊ အမြဲဖတ်၊ ဟုတ်လား၊ ကမ္ပဌာန်းဖြစ်တယ်။”

မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်သည် မမာလာရီတို့အား တရားစကား အနည်းငယ် ဆက်လက်ဟောကြားတော်မူသည်။ ပရိယတ် ပဋိပတ်အလုပ် ကြိုးစားအားထုတ်မုန် တိုက်တွန်းတော်မူသည်။ ထိုအခါ မသုဓမ္မစာရိက စာမသင်တော့ဘဲ တရားအားထုတ်ချင်ကြောင်း လျှောက်သည်။ “ဟဲ့ နင်က ငယ်သေးတယ်၊ စာတတ်အောင် သင်အုံး၊ စာတတ်ပြီးမှ အားထုတ်”ဟု ညွှန်ကြားတော်မူသည်။ မသုဓမ္မစာရိသည် မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ထံတွင် တရားနာရသည့်အချိန်မှစ၍ စာပေသင်ယူရေး၌ များစွာ စိတ်မဝင်စား တော့ဘဲ တရားအားထုတ်ရေး၌သာ စိတ်ဝင်စားနေခဲ့လေသည်။

ဒေါ်တိုင်သည် မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ထံမှ နည်းနာနိဿယ ယူ၍ စစ်ကိုင်းတောင်မှို့၌ တစ်ဝါးလုံး ကမ္ပဌာန်းအားထုတ်လျက်နေခဲ့လေသည်။ မမာလာရီတို့လည်း သမိုင်းသို့ ပြန်၍ စာပေများကို ဆက်လက်သင်ယူကြ၏။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

မိခင်ကြီး ကွယ်လွန်ခြင်း

၁၂၇၁-ခုနှစ် ဖြစ်သည်။

“မြို့ခြေငယ် စွန်းပါလို့၊ နေဝန်းငယ် စက်ရွှန်၊

တောက်လောင်ငယ်ထိန်သည်၊ မန်သူရိန်တေဇာကြောင့်

ပူဇာပါတဲ့လ ကိုလေး... ”

မမာအတုလမင်းကြီးသည် သူ၏ရာသီဖွဲ့ လွမ်းချင်း၌ ကဆုန် လရာသီကို မလွမ်းဘဲ ညည်းတွားခဲ့လေသည်။ “ကဆုန် နယုန်ဆွေဆွေ ခုန်” ဆိုသည့်အတိုင်း အပူဒဏ်နှင့်ကြုံရသူတိုင်း ဆွေဆွေခုန်ခဲ့ကြရသည်။

မမာလာရီသည် အညာနွေ၏ပူပြင်းသော ကဆုန်လတွင် ကျန်းမာရေး ချို့ယွင်းလာသည်။ ၂-ရက် ၃-ရက်ခန့်အပြင်းဖျား၍ အရုပ် ကြိုးပြတ်သကဲ့သို့ ခြေလက်တွေ မသယ်နိုင် မဆုပ်နိုင်ဖြစ်သွားသည်။ သမိုင်းစွာတစ်ရွာလုံးကို မမာလာရီတို့ကို ခင်မင်ကြည်ညိုကြသဖြင့် ဝိုင်းဝန်း ကူညီပြုစုကြသည်။ ခြေမသယ်နိုင် လက်မသယ်နိုင်ဖြစ်နေ၍ အနှိပ်ဆရာ ဖြင့် ကုသရန် စီမံကြသည်။ ရွှေဘိုမြို့နယ် တပင်ကောင်းရွာမှ အနှိပ် ဆရာတစ်ဦးကို ပင့်ပေးကြသည်။ အနှိပ်ဆရာသည် အနှိပ်ပညာတွင် ကျွမ်းကျင်သူဖြစ်သည်။ အရုပ်ကြိုးပြတ်သကဲ့သို့ နှိပ်နယ်ပြုပြင်ပေးရာ တစ်ရက်နှိပ်ရုံဖြင့် ဆုပ်နိုင် ကိုင်နိုင် ဖြစ်လာပြီး သုံးရက်နှိပ်သောအခါ လုံးဝပျောက်ကင်းသလောက် ဖြစ်သွားသည်။

မမာလာရီသည် အရုပ်ကြိုးပြတ်ဖြစ်၍ အိပ်ရာထဲ လဲနေစဉ် “ဗူးလေးရာမရုံဆင့်” သကဲ့သို့ ရင်နှင့်ဖွယ် သတင်းစကားကို ကြားရပြန် ပေသည်။ သမိန်ထောရွာမှ အဒေါ်ဝမ်းကွဲတော်သူ ဒေါ်ပန်းမယ်ရောက် လာသည်။ ကဆုန်လပြည့်ကျော် ၉-ရက်နေ့က ဒေါ်တိုင်ဆုံးသွားပြီဖြစ် ကြောင်း ပြောလာသည်။ မမာလာရီတို့သည် ဝမ်းနည်းကြေကွဲငိုပွဲဆင် ကြရသည်။

ဒေါ်ပန်းမယ်က ပြောပြသည်။

“မမက အကြီးအကျယ်ဖြစ်နေတာတော့ မဟုတ်ဘူး၊ သွားသွား လာလာနဲ့ပဲ ရုတ်တရက်ဆုံးသွားရှာတယ်၊ အိမ်မှာ မှုတ်ဖူး၊ မြောက်ဇရပ် မှာ ဥပုသ်စောင့်နေရင်းဆုံးတာ၊ နယုန်လ စစ်ကိုင်းလာရင် ဆရာတော် တွေလှူဖို့ဆိုပြီး ပခုပ္ပာပိတ်သင်္ကန်း ၄-စုံ ချုပ်ထားပီးသား”

ဒေါ်အိုင်သည် သဒ္ဓါတရားကောင်းသည်၊ တစ်နေ့ ၅-ကြိမ် ဘုရား ရှိခိုးလေ့ရှိသည်၊ ဥပုသ်သီလ မပြတ်ဆောက်တည်သည်၊ မကွယ်လွန်မီ ၃-နှစ်ခန့်မှစ၍ အမြဲတန်း သက်သက်လွတ်စားသည်။

“သီလဖြူစင်ကြောင်း ဖြစ်သော အပို့စွတာ၊ သန္တုဋ္ဌိတာ စသော ဂုဏ်တို့ကို ပြည့်စုံစေရန် သီလဆောက်တည်ပြီး ဖြစ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ် သည် ဓုတင်ဆောက်တည်ခြင်းကို ပြုအပ်၏ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်လာ စာပိုဒ် တစ်ပိုဒ်ကို မမာလာရီက ဖတ်ပြဖူးသည်။ ထိုအခါမှစ၍ ဒေါ်အိုင်သည် ကောသနိကဓုတင်နှင့် ပတ္တဝါဏဓုတင်တို့ကို ဆောက်တည်ခဲ့လေသည်။

၁၂၆၉-ခုနှစ်မှစ၍ နှစ်စဉ် ဝါတွင်းဝါတွင်း၌ စစ်ကိုင်းတောင်စိုး မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ထံ တရားအားထုတ်ခဲ့သည်။ နှစ်စဉ် ဝါဆိုလ၌ စစ်ကိုင်းတောင်သို့လာရောက်၍ တန်ဆောင်မုန်းလတွင် အောက်သို့ ပြန် လေ့ရှိသည်။

၁၂၇၀-ပြည့်နှစ်တွင် အောက်မပြန်မီ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော် အတွက် မဟာသုခချောင်၌ ဂူတူးရန် တာဝန်ယူခဲ့လေသည်။ မန္တလေးမြို့ မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်၊ စစ်ကိုင်းတောင်မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်၊ ချမ်းအေးဆရာတော်၊ မဇ္ဈိမရုံဆရာတော်တို့အား လှူဒါန်းရန် ပဒုမ္မာပိတ် သင်္ကန်းချုပ်၍ နယုန်လ၌ စစ်ကိုင်းတောင်သို့လာရန် စီစဉ်ထားသည်။ ရုတ်တရက် မမာမကျန်းဖြစ်၍ ကဆုန်လပြည့်ကျော် ၉-ရက်နေ့၌ ကွယ် လွန်သွားခြင်း ဖြစ်သည်။

မမာလာရီသည် ကိုယ်တိုင်က မမာမကျန်း ဖြစ်နေရသည်တွင် မိခင်ကြီးဆုံးသွားကြောင်းသိရသဖြင့် ယူကြုံးမရဖြစ်ခဲ့လေသည်။ မမာလာရီသည် မိခင်ကြီး၏ဈာပနာသို့ မလိုက်နိုင်၊ ညီမဖြစ်သူ မသုဓမ္မ တရီနှင့် သရိုင်းမှ မသောရတို့ လိုက်သွားကြသည်။ ညောင်တုန်းခတ္တိယ၊ ရန်ကုန်၊ ဖာပုံမှ ဆွေမျိုးများလည်း ဒေါ်အိုင်ဈာပနာသို့ လာရောက်ကြ သည်။ ဆွေမျိုးများ ဝိုင်းဝန်း၍ တလားကို တညင်းအုပ်ပြီးချသည်။ “တညင်းအုပ်”ဆိုသည်မှာ ရွှေချည်ထိုး ကတ္တီပါအနက်ဖြင့် တလားကို လွှမ်းအုပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

မမာလာရီသည်နယုန်လဆန်းမှစ၍ နာလွန်ထ၍ ကျန်းမာစပြု လာလေပြီ။ သွားနိုင်လာနိုင်သောအခါ သမိန်ထောသို့ပြန်၍ ကျန်းမာ ရေးအတွက် အနားယူရန် စီစဉ်ရသည်။ သရိုင်းမှ မသုဓမ္မာရီနှင့် သီလရှင်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိကနှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

၁၀-ပါးခန့်သည် မမာလာရီတို့ကို လိုက်ပို့ရင်း ဘုရားဖူးရန် လိုက်ပါခဲ့ကြသည်။ မမာလာရီသည် သမိန်ထောသို့ ရောက်သောအခါ မိခင်ကြီး၏ သင်းချိုင်းသို့သွား၍ ရှိခိုးပြီး အမျှအတန်းဝေငှသည်။

“အမေရေ- သမီးပြန်လာပါ၊ အမျှ- အမျှ”

နှုတ်ဖြင့် ဖွင့်ဟတိုင်တန်း၍ အမျှဝေလိုက်ရင်း မျက်ရည်များလည်း တွေ့တွေ့စီးကျလာသည်။ မမာလာရီသည် အတတ်နိုင်ဆုံး စိတ်ကို ထိန်းချုပ်ပြီး သင်းချိုင်းမှ ပြန်လည် ထွက်ခွာလာခဲ့သည်။ မိမိ၏ချွတ်ယွင်းနေသော ကိုယ်ခန္ဓာကို ဆေးဝါးဓာတ်စာ အနှိပ်သည်များဖြင့် ပြုပြင်၍ ၁၂၇၁-ခုနှစ် တစ်နှစ်လုံး သမိန်ထောမှာပင် စာနားယူ၍ နေရလေသည်။

စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးသို့

၁၂၇၂-ခုနှစ်ဖြစ်သည်။

“နယုန်မိုးသေး မြက်သားမွေး”ဟူသည့်အတိုင်း နယုန်မိုးသေးသည် နှင်းမှုံကလေးသာသာ တဖွားဖွားကျလျက်ရှိသည်။ ထိုစာချိန်၌ မမာလာရီ တို့ညီအမသည် ဘခင်ကြီးနှင့်အတူ ရန်ကုန်သို့ရောက်ရှိနေကြသည်။ မကြာမီ စစ်ကိုင်းသို့ ခရီးထွက်ရန် ပြင်ဆင်ထားကြသည်။

ထိုစဉ် မမာလာရီသည် သီလရှင်တစ်ဦးနှင့် စကားလက်ဆုံကျနေသည်။

“ဆရာကြားပီးပလား။ ထရံကာဆရာကြီး စစ်ကိုင်းတောင်မှာ စာချနေသတဲ့”

“အော်- ဟုတ်လား။ မကြားသေးဘူးဆရာရေ၊ ဆရာကြီး ဘယ်ချောင်မှာ နေပါသတဲ့လဲ”

“ဗောဓိချောင်မှာ နေတယ်လို့ ကြားပါတယ်၊ ဆရာကော ဘယ်ချောင်မှာနေမယ် စိတ်ကူးပါသလဲ”

“တပည့်တော် ဘယ်ချောင်နေရမယ် မသိသေးပါဘူး၊ ရင်းရင်း နီးနီး သိတဲ့ချောင်လဲ မရှိသေးဘူး၊ ခေမေသကချောင်ဆရာနဲ့တော့ နဲနဲ ပါးပါး သိဘူးပါရဲ့”

“ဒါဖြင့် ဆရာရယ် ဂူနီချောင်မှာ နေပါလား၊ ဂူနီချောင်က မြစ်ဆိပ်နဲ့လဲ နီးပါတယ်၊ ချောင်ဆရာကြီးကလဲ သဘောကောင်းပါတယ်”

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဝိဂွန်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဒီလိုဆို ကောင်းသားဘုရား”

မမာလာရီသည် ဤမျှဖြင့် စကားဖြတ်၍ သင်္ဘောဆင်းရန် ပြင်ဆင်နေသည်။ အချိန်ကျသောအခါ မမာလာရီတို့သည် သင်္ဘောဆိပ်သို့ ဆင်းခဲ့ကြသည်။ ဦးစက်ဖော်- မမာလာရီ- မသုဓမ္မစာရီ- မဏ္ဍုစာရီတို့သည် သင်္ဘောပေါ်သို့ ရောက်ရှိ၍ နေရာယူထားကြပေပြီ။

မမာလာရီတို့သည် စစ်ကိုင်းသို့ သင်္ဘောဖြင့် လိုက်ပါခဲ့ကြသည်။ စစ်ကိုင်းတောင်မှီးသို့ ရောက်သောအခါ ဂူနီချောင်သို့ သွားရောက်ကြသည်။ ဂူနီချောင်ဆရာကြီးက ဝမ်းပမ်းတသာ လက်ခံ၍ ဝါးရင်းတုတ်ဆရာလေးဇရပ်တွင် နေရာပေးထားသည်။ ဝါးရင်းတုတ်ဆရာလေးကား ဂူနီချောင် တိုက်ကြပ်ဖြစ်သည်။

မမာလာရီတို့သည် မိခင်ကြီးရည်မှန်းထားသည့်အတိုင်း မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်၊ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်၊ ချမ်းစေးဆရာတော်၊ မစိုးရိမ်ဆရာတော်တို့အား ပဒုမ္မာပိတ်သင်္ကန်းတစ်စုံစီ လှူဒါန်းဆက်ကပ်ကြသည်။ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော် သီတင်းသုံးရန် မဟာသုခချောင်၌ ဥမင်လိုက်ဂူကိုလည်း တူးဖောက်စေသည်။ တန်ဖိုးငွေနှစ်ထောင်ခန့် ကုန်ကျလေသည်။ ဂူတူး၍ ပြီးစီးသောအခါ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်အမှုရှိသော ဆရာတော် ၁၀-ပါးကိုပင့်၍ ဂူကို ရေစက်လှူဒါန်းသည်။ ဆရာတော်များအားလည်း ဆွမ်းဘောလှုံဆက်ကပ်၍ သင်္ကန်းတစ်စုံစီ လှူဒါန်းသည်။

ဦးစက်ဖော်သည် မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော် ဘုရား၏ဩဝါဒကို ခံယူ၍ ဥပုသ်သီလဆောက်တည်ပြီး ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာပွားများလျက် စောက်လေတဝန်ချောင်၌ နေထိုင်ခဲ့လေသည်။ ရှစ်စဉ်နတ်တော်လ စပါးသိမ်းချိန်၌ သမီးဖြစ်သူ မသုဓမ္မစာရီနှင့်အတူ သမိန်ထောသို့ ပြန်၍ စပါးများ ရောင်းချပြီးသောအခါ စစ်ကိုင်းတောင်သို့ ပြန်လာလေ့ရှိသည်။

မမာလာရီ၊ မသုဓမ္မစာရီတို့သည် မိမိတို့ကိုယ်တိုင်လည်း ထရံ ကာဆရာကြီးထံ စာလိုက်ကြ၍ နီးစပ်ရာ တပည့်သီလရှင်ကလေးများကိုလည်း စာပေပို့ချပေးသည်။ သီတင်းနေတိုင်း သက်သက်လွတ် စကာသနီက ပတ္တပိုက်စား၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား အားထုတ်ကြသည်။

ထိုစဉ်က စစ်ကိုင်း တောင်မှီးတွင် သီလရှင်ချောင် များစွာ မရှိသေးပေ။ မြောက်ပိုင်း ဂူတစ်လုံးချောင်၊ သစ်ဆိမ့်ချောင် (၁၂၆၀)၊ တောင်ပိုင်း၌ မဂ္ဂင်ချောင် (၁၂၆၅)၊ နိဗ္ဗိန္ဒချောင် (၁၂၆၆)၊ ခေမေသကချောင်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

(၁၂၆၇)၊ ဂူနီချောင်၊ အေးမြို့ချောင် (၁၂၇၀)တို့သာ ရှိသေးသည်။

ထိုချောင်များသည်လည်း ယခုကဲ့သို့ ဝဉ်းဝဉ်းကားကားရှိလှသည် မဟုတ်သေး။ လမ်းပန်းလည်း ယခုကဲ့သို့ သာသာယာယာရှိလှသည် မဟုတ်သေး။ မဂ္ဂင်ချောင်မှ မြစ်ဆိပ်အထိ တစ်လမ်းလုံး မည်သည့်ချောင်မှ မရှိသေးပေ။ ယခုလမ်းမကြီးသည်လည်း ထိုစဉ်က လှည်းသွားဖြစ်ရုံ ကျင်းချိုင့်ထူပြောသော ရွှံ့မြောင်လမ်းကလေးမျှသာ ဖြစ်သည်။ ယခု မြင်းလှည်းဆိပ် ဇောင်ချမ်းပင် ကလေးစောက်၌ အကျော်ဆိုင်ကလေး တစ်ဆိုင်ရှိသည်။ သောတာပန်ရွာ၌လည်း အိမ်ခြေသုံးစိမ်ခန့်သာရှိသေးသည်။ ထိုစဉ်က ထုံးဘိုရွာ၏အရှေ့၌ မြေနုကျွန်းကြီး ပေါ်ထွန်းလျက်ရှိရာ ထုံးဘိုရွာသားများသည် တောင်သူလုပ်ငန်းဖြင့် အသက်မွေးကြသည်။

၁၂၆၇-ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်က စစ်ကိုင်းတောင်မှီး တောင်ပိုင်း၏ အခြေအနေကို မန္တလေးတက္ကသိုလ် အဘိဓမ္မာကျမ်းစာ၊ လက်ထောက် ကထိကဟောင်း ဆရာကြီး ဦးသိန်းအောင်က သူ၏ 'ဗုဒ္ဓဝါဒသုံးလောက သတ္တဝါစာစ ဖြစ်ပုံကျမ်း'နိဒါန်းတွင် ဤသို့ မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ပေသည်။

“ထိုအခါက ဇေတဝန် ချောင်နှင့် ခေမေသက ချောင်တို့၏ အကြား၌ လူအသွားအလာမရှိကြ၊ ထင်းခုတ်သမားတစ်ဦးတလေသာ သွားကြသည်။ ကျားသစ် စသော တောကောင်များရှိသည်။ ကျွန်ုပ်သည် ခေမေသက ချောင်နှင့် ဇေတဝန်ချောင်ကို ယခုလမ်းအတိုင်း မသွားဝံ့သဖြင့် ဇေတဝန် ဘုရားမြောက်ဖက် စောင်းတန်းမှ ဧရာဝတီမြစ်ဆိပ်သို့ သွားသည်။ ထိုအခါ ဇေတဝန်ဆိပ်၌ လှေကြီးများကို ပွဲလျက်တို့နှင့် ဖာထေးကြသော လူတို့ရှိကြသဖြင့် ထိုနေရာကို လှေနာရုံခေါ်ကြသည်။ ထိုလှေနာရုံမှ ဧရာဝတီမြစ်၌ ခတ်သွားသော သမ္ဗန်တို့ကို အဖော်ပြု၍ ကင်းမော်ကို ကျော်ပြီးလျှင် သရက်ပင်ကြီးဆိပ်သို့ သွားရသည်။ ဂူနီချောင်နှင့် ခေမေသကချောင်မှ သီလရှင်တို့သည် သရက်ပင်ဆိပ် ရေခပ်လာကြသဖြင့် သီလရှင်များကို အဖော်ပြုလျက် အမေ၏ရေခပ်သို့သွားသည်။ သီလရှင်တို့ချောင်ဟူ၍ ဂူနီချောင်၊ ခေမေသကချောင်၊ နိပ္ပိန္နချောင်၊ မဂ္ဂင်ချောင်မျှသာ ရှိ၍ အရေအတွက်လည်း နည်းသေးသည်။ တရားစားထုတ်သော လူဝတ်ကြောင်နှင့် အသက်ကြီးရင့်သော သီလရှင်တို့သာလျှင် ရှိ၍ ပရိယတ္တိစာသင်သီလရှင်နည်းသေးသည်”

(၅- ၇- ၈)

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဗိမ္ဗူတယ်စာကြည့်တိုက်

အခန်း(၃)

သီလရှင်ချောင်ဆရာဘဝ

သမိဒွေါဒယချောင် တည်ခြင်း

“သမိန်ထောသူ မမာလာရီ” ဟူသော အမည်သည် တချိန်က စစ်ကိုင်းတောင်မှီးတွင် အလွန်ထင်ပေါ်ကျော်ကြား လူသိများခဲ့ပေသည်။ မမာလာရီ၏ ရုပ်ရည်အကျင့်သီလနှင့် စာပေပရိယတ္တိဂုဏ်တို့သည် ထိုသို့ ထင်ပေါ်ကျော်ကြား လူသိများရန် အရင်းခံအကြောင်းများ ဖြစ်စေသည်။

၁၂၇၂ ခုနှစ် နယုန်လတွင် မမာလာရီသည် စစ်ကိုင်းတောင် မှီးသို့ ရောက်ရှိလာ၍ ဂူနီချောင်၌ နေထိုင်ခဲ့လေသည်။ “အလှတွင် မယ် ဓမ္မ” ဟု စာဖွဲ့ခဲ့ရသော ဂူနီချောင်ဆရာကြီး ဒေါ်ဓမ္မသည် မမာလာရီကို လွန်စွာချစ်ခင် အားထားခဲ့လေသည်။ မမာလာရီ၏အကျင့်သီလ၊ အလိမ္မာဂုဏ်ရည်နှင့် စာပေပရိယတ္တိဂုဏ်တို့ကို များစွာယုံကြည်သည်။ သမိဒွေါဒယချောင် တည်မည်စီစဉ်သောအခါ “တခြားစီခွဲပြီး ချောင်သစ် တည်မနေပါနဲ့ကွယ်၊ ဒီချောင်မှာပဲ နေပါ၊ ချောင်တဝက်ခွဲပေးမယ်” ဟု ဂူနီချောင်ဆရာကြီးက ပြောသည်။

ဂူနီချောင်သည် ရေဆိပ်နှင့်နီး၍ ရေခွိုးရေခပ်လွယ်ကူလေသည်။ ဤသည်ကို မမာလာရီက သဘောကျသဖြင့် ဂူနီချောင်မှာပင် နေရကောင်းမလားဟု စိတ်ဝင်စားခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် မမာလာရီသည် မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ကို မလျှောက်ထား မတိုင်ပင်ဘဲ ကိုယ့်သဘောတစ်ခု ဖြင့် မည်သည့်ကိစ္စကိုမှ ပြုလုပ်လေ့မရှိခဲ့ပေ။ ထိုကိစ္စကို မဟာဂန္ဓာရုံ ဆရာတော်အား လျှောက်ထားကြည့်ရာ “အင်း- ဂူနီချောင် ဆရာရှိတုန်းတော့ ကောင်းပါရဲ့၊ ဒါပေမယ့် ကိုယ့်နေရာကိုယ်မှ ရေရှည်ကောင်းတယ်” ဟု မိန့်ကြားတော်မူလိုက်သည်။

၁၂၇၀-ပြည့်နှစ်၌ပင် ဒေါ်တိုင်သည် သမိဒွေါဒယချောင် ရာဇမြေကို ဝယ်ယူထားခဲ့လေသည်။ ဒေါ်တိုင်သည် ရှေ့နေ နောက်နေ အလွန်မြော်တွေးတတ်သည်။ သမီးဖြစ်သူ မမာလာရီသည် မသုဓမ္မစာရီတို့ကို

စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးရိုး သီလရှင်ချောင်ဆရာကြီးများနှင့် ဆက်သွယ်
ပေးသည်။ ဆုံးမသွန်သင်ရန် အပ်နှံသည်။ မမာလာရီတို့ သမိုင်းရှာ၌
စာသင်နေစဉ် ဒေါ်အိုင်သည် စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး မယ်တော်ချောင်၌ တရား
အားထုတ်လျက် နေထိုင်ခဲ့လေသည်။ ထိုစဉ် အလွန် နာမည်ကြီးသော
မတ္တရာဝန်ကတော်ကြီး (သီလရှင်ဆရာကြီး) ထံ ဆည်းကပ်ဖူးလေသည်။
တစ်ခါက ဒေါ်အိုင်သည် မမာလာရီ၊ မသုဓမ္မစာရီတို့ကို ခေါ်၍ မတ္တရာ
ဝန်ကတော်ကြီးထံ သွားရောက် ကန်တော့စေသည်။ မမာလာရီတို့ ညီအမ
သည် မိခင်ကြီး၏စကား မဖယ်ရှားချင်၍သာ လိုက်သွားကြရသည်။ တော
ထွက် သီလရှင်ကို မည်မျှပင် အသက်ကြီးစေ ရှိမခိုးချင်ကြပေ။

မတ္တရာဝန်ကတော်ကြီးထံမှ ပြန်လာသောအခါ မမာလာရီ၊
မသုဓမ္မစာရီတို့က ညည်းတွားကြသည်။

“အမေကလဲ ဘယ်နှယ်ဟာမှန်းမသိဘူး၊ တောထွက် သီလရှင်တွေကို
ရှိမခိုးချင်ပါဘူး၊ ရွက်ပါတယ်”

“ဟဲ့- သမီးတို့ မပြောကြနဲ့၊ အဲဒါ ညီးတို့သီလရှင်ဝတ်နေပီး မာန
မကျိုးတာပဲ၊ မာနရှိတာမကောင်းဘူး၊ ပျက်စီးတတ်တယ်တော့၊ မတ္တရာ
ဝန်ကတော်ကြီးက ငါ့ဆရာမို့ ညီးတို့ကို ကန်တော့ခိုင်းတာ၊ အသက်
သိက္ခာ ဂုဏ်ဝါကြီးသူကို ကန်တော့ရင် အသက်ရှည်တယ်၊ အဆင်းလှ
တယ်၊ ညီးတို့လဲ သိရက်နဲ့”

ထိုအခါ မမာလာရီသည် “မာနရှိတာမကောင်းဘူး ပျက်စီး တတ်
တယ်”ဟူသော မိခင်ကြီး၏ သတိပေး ဆုံးမစကားကို ကြားရ၍ ကိုယ့်
အပြစ် ကိုယ်မြင်မိလေသည်။ မသုဓမ္မစာရီကမူ စိတ်ထက်သူပီပီ
“အို. . . အမေကလဲ ဒီတောထွက်တွေ ရှိမခိုးချင်ပါဘူးဆိုမှ”ဟု ပြန်ပြော
လေသည်။

ထိုစဉ်က မတ္တရာဝန်ကတော်ကြီးသည် စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးတွင်
အလွန်နာမည်ကြီးခဲ့ပေသည်။ ပုညရှင်ခြင်္သေ့တစ်ကောင် စောင်းတန်းမှ
တက်သွားလျှင် စောင်းတန်း အရှေ့ဘက်ရှိ မတ္တရာဝန်ကတော်ကြီးချောင်
ကို တွေ့နိုင်သည်။ ထိုချောင်ကို မတ္တရာဝန်ကတော်ကြီး တည်ထောင်၍
နှစ်ပေါင်းအတော်ကြာမျှ တရားအားထုတ် နေထိုင်သွားခဲ့လေသည်။
မတ္တရာ ဝန်ကတော်ကြီးကား လူဝင်စားဖြစ်သည်ဆို၏။ ယခင်ဘဝက
ဈေးသည်မကလေးတစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သည်။ မန္တလေးနှင့် မတ္တရာ ခေါက်တုန့်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဝိဂုဏ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ခေါက်ပြန် ဖေးရောင်းသွားရင်း ဖေးတောင်းချကာ ဘုရားထံ ဆုပန်ခဲ့ သည်။

“ဘုရားတပည့်တော်မ ဤလိုဆင်းရဲတဲ့ဘဝမျိုး ဘယ်အခါမှ မဖြစ် ပါရစေနဲ့၊ ဒီဘဝကသေရင် ပစ္စည်းဥစ္စာ ကြွယ်ဝသော သူဌေးမျိုး၌ ဖြစ်ပါရစေသတည်း”

ဤဆုတောင်းကြောင့် ကွယ်လွန်ပြီးနောက် မတ္တရာမြို့၌ သူဌေး သမီးဖြစ်လာသည်။ ၁၆-နှစ် အရွယ်တွင် မတ္တရာဝန်မင်းနှင့်အကြောင်းပါ သည်။ ထိုအခါ ဝန်မင်းထံခွင့်ပန်၍ စာတတ်ပေတတ်ရဟန်းတော်များကို အိမ်သို့ နေ့စဉ်ပင့်၍ စာသင်ရင်း အချိန်ကုန်စေသည်။

မတ္တရာဝန်ကတော် ၂၁-နှစ်အရွယ်တွင် ဝန်မင်းကွယ်လွန်ရာ မသင်္ဂြိုဟ်မီ သီလရှင်ဝတ်လိုက်သည်။ ဝန်မင်းဈာပနကိစ္စပြီးသောအခါ စစ်ကိုင်းတောင်သို့ တောထွက်လာပြီး မတ္တရာဝန်ကတော်ကြီးချောင်တည် ၍ နေသည်။ မတ္တရာဝန်ကတော်ကြီးသည် အလွန်သဒ္ဓါတရားကောင်း သည်ဆို၏။ တရားနာရမည်ဆိုလျှင် မည်မျှပင်ကြာကြာ မထတန်း မလှုပ် တန်း နာနိုင်သည် ဟု သိရ၏။

ဒေါ်အိုင်သည် သမီးများ၏ နောင်ရေးကို မြှော်တွေး၍ ချောင် တည်ရန် သင့်လျော်မည့် မြေနေရာကို ရွာဖွေခဲ့ရာ ယခု သမိဒွေါဒယ ချောင်နေရာကို တွေ့၍ သဘောကျသဖြင့် သောတာပန် ရွာသူကြီး ဦးပြီး ထံမှ ၆၅-ကျပ်ပေး၍ ဝယ်ယူခဲ့လေသည်။ မြေနေရာသည် ၆-ဧကနီးနီး ကျယ်ဝန်းလေသည်။

၁၂၇၃-ခုနှစ်တွင် သမိဒွေါဒယချောင် တည်ရန် စတင်စီစဉ် ကြသည်။ ချောင်ရာမြေကို ရှင်းလင်းသုတ်သင်ကြ မြေညှိကြသည်။ အဆောက်အဦမလုပ်မီ ချောင်ရာမြေတွင် အန္တရာယ်ကင်းစေရန် ဆရာ တော် ၁၀-ပါး ကြွရောက်၍ ပရိတ်တရားအိုးဖြင့်တော်မူကြသည်။ ထို ဆရာ တော်များတွင် ချမ်းအေးဆရာတော် (အရှင်သဒ္ဓမ္မ)၊ အနောက် ဣတ္ထာ သယဆရာတော် (အရှင်ခေမိန္ဒ)၊ ကျိုက်လတ်မြို့ ပစ္ဆိမာရုံဆရာတော် (အရှင်ကေလာသ)၊ မစိုးရိမ်ဆရာတော် (အရှင်နန္ဒဝံသ)တို့ ပါဝင်တော်မူ ကြသည်။

ကျိုက်လတ်ပစ္ဆိမာရုံဆရာတော်ကား ဦးစက်ဖော်- ဒေါ်အိုင်တို့နှင့် ဆရာ၊ ဒကာဖြစ်၍ သိက္ခမ်းရင်းဖြစ်သည်။ ၁၂၇၁- ခုနှစ်တွင် စစ်ကိုင်း တောင်မှူးကျိုက်လတ်ချောင် တည်ထောင်သီတင်းသုံးတော်မူခိုက် ဖြစ်

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သည်၊ ပစ္စိမာရုံ ဆရာတော်သည် ကိုယ်တိုင်ကြွရောက်အိုးမြှောက်တော် မူပြီး “ဟဲ့ မာလာရီ နင်သိပ်ကံကောင်းတယ်၊ ပရိတ်အိုးမြှင့်တဲ့ ဆရာတော် တွေဟာ သီလဝန္တတွေချည်ပဲ၊ သီလား၊ ဒီနေရာ အန္တရာယ်လဲကင်းမယ်၊ ကြီးလဲကြီးပွားမယ်” ဟု အားပေးစကား မိန့်ကြားတော်မူသည်။

ဦးစက်ဖော်သည် အောက်ဇေတဝန်ချောင်၌ ဥပုသ်စောင့်သုံး နေထိုင် ရင်း ချောင်သစ်တွင် ဇရပ်ဆောက်ရန် စီစဉ်သည်။ ဦးစက်ဖော်၏ ဓမ္မ မိတ်ဆွေတစ်ဦးဖြစ်သူ ဂူနီချောင်နေဦးဘိုးရင်က “ဘုရားဒကာ ခင်ဗျား တတ်နိုင်သားဗျာ၊ တိုက်တယ်ပါလား၊ ဒါမှ ဆရာလေးတွေ လုံလုံခြုံခြုံ ရှိမှာ”ဟု အကြံပေးသည်။ ထိုစကားကိုကြား၍ မမာလာရီက “အို တိုက် ကြီး တာကြီးနဲ့ ကြွားကြွားဝင့်ဝင့်မနေချင်ပါဘူး၊ ထရံကာ ကပ်မိုးနဲ့ပဲ ကုပ် ကုပ်နေချင်ပါတယ်၊ အဖေ တိုက်မတယ်ပါနဲ့”ဟု ကန့်ကွက်စကားဆိုသည်။

ဦးစက်ဖော်သည် သမီးသဘောကျဖြစ်စေရန် စီစဉ် ဆောင်ရွက် ပေးသည်။ ဦးကြီးဖေဆိုသူကို ကံထရိုက်ပေး၍ ၂-ခန်း ၃-ခန်း ဆင်ဝင်နှင့် ဇရပ်တစ်ဆောင် ဆောက်လုပ်စေသည်။ အသားခင်းကပ်မိုး ထရံနှစ် ထပ်ကာပြီးလျှင် ကျွန်းတံခါးများ တပ်ဆင်စေသည်။ ထိုခေတ်တန်ဖိုးဖြင့် နှစ်ထောင်ကျော်ကုန်သည်။ တိုက်တည်စေချင်သည့် ဦးဘိုးရင်က ထရံကာ ကပ်မိုးကျောင်းကိုကြည့်ပြီး “အင်မတန်ကုပ်ကုပ်နေချင်တဲ့ ဆရာလေး၊ တိုက်နဲ့နေချင်ရက်နဲ့ မနေနိုင်သူတွေပြည့်လို့၊ ဒီဆရာလေးကဖြင့် တိုက်နဲ့ မနေချင်ဘူးတဲ့အံ့ရောဗျာ”ဟု ပြောသည်။

မမာလာရီတို့သည် ၁၂၇၄-ခုနှစ်တွင် ဂူနီချောင်မှ ချောင်သစ်သို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခဲ့ကြပေသည်။ မမာလာရီနှင့်အတူ ညီမ မသုဓမ္မ စာရီ၊ မသုမာလာ၊ မခေမာစာရီ၊ မပညာစာရီ၊ မပညာဝါ၊ မဏ္ဍနစာရီတို့ လိုက်ပါခဲ့ကြသည်။ မမာလာရီတို့သည် နေရာသစ် ချောင်သစ်ဖြစ်၍ အလုပ်များကြသည်။ ဦးစက်ဖော်နှင့်အတူ ရှင်းလင်းသုတ်သင်ကြရ သစ်ပင်ငယ်များစိုက်ပျိုးကြရသည်။

ချောင်ရာမြေသည် တောင်ခြေဖြစ်သဖြင့် ညီညာချောမွေ့လှသည် မဟုတ်၊ အချို့နေရာတွင် ကျောက်စုန်ငေါငေါဖြင့် မညီမညာရှိသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်တွင် သစ်ပင်များ၊ ခြံပိတ်ပေါင်းများ ထူထပ်ပိတ်ဆို့နေသည်။ ချောင်ဝင်းခြံ အကာအရံမှာလည်း ယခုကဲ့သို့ ခန့်ညားသော တံတိုင်းကြီး မဟုတ်ပေ၊ သယ်ဇာတ နုဗူးချုံများ၊ ရွှားစောင်းပင်ကြီးများသာ ဖြစ်ပေ

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သည်။ လှည်းတစ်စီးဝင်သာရုံ ဖောက်ထားသော ချောင်အဝင်ဝ၌ အသား
တိုင်စိုက်၍ ဝင်းတံခါးတစ်ခု တပ်ဆင်ထားသည်။ ဝင်းတံခါးတိုင်နဖူးစီး
ပျဉ်ချပ်တွင် ချောင်အမည်နှင့် ချောင်တည်ရာ သက္ကရာဇ်ကို ဤသို့
ရေးထွင်းထားသည်။

**သမိဒွေါဒယတိုက်၊ ချမ်းသာကြီးချောင်
၁၂၇၃-ခုနှစ် တည်ထောင်သည်**

ချောင်သစ်အမည်ကို “ချမ်းသာကြီးချောင်”ဟု မဟာဂန္ဓာရုံ
ဆရာတော်က မှည့်ခေါ်စေသည်။ “သံသရာဘေးဆိုး အပူမျိုးတွေ ငြိမ်းအေး
အောင် ပရိယတ် ပဋိပတ်အလုပ်ကို အားထုတ်တဲ့နေရာဖြစ်ဖို့ ‘စ’ ပါရင်
ပိုကောင်းတယ်”ဟု ချောင်အမည်ပေးရင် မိန့်ကြားတော်မူသည်။

စိန်ဇနိနှင့် သက်တူရွယ်တူဖြစ်သည့်အပြင် အလွန်လည်း
ခင်မင်ရင်းနှီးသော မန္တလေးမြို့ အရှေ့ပိသုဒ္ဓါရုံ တိုက်တုပ်ဆရာတော်
(အရှင်ပညာ၊ ၁၂၂၄- ၁၂၉၁)ကမူ ‘သမိဒွေါဒယ’ဟု အမည်ပေးတော်မူ
သည်။ ‘ဟဲ့ မာလာရီ၊ ဒီနာမယ်က စက်ရတယ်၊ နင် ဒီနာမယ်နဲ့ ကြီးပွား
လိမ့်မယ်၊ ကြားလား”ဟု မိန့်ကြားတော်မူသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် ဆရာတော်များကို လေးစားသောအားဖြင့်
အမည် ၂-မျိုးလုံးကိုပင် အသုံးပြုခဲ့သည်။ ခေါ်တွင်စေခဲ့သည်။ သို့ရာတွင်
‘သမိဒွေါဒယ’ဟူသော အမည်သည်သာ ယနေ့တိုင် ထင်ရှား လူသိများ
လျက်ရှိသည်။

**ကျေးဇူးရှင်ဆရာတော်များ
မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်**

“နင်ဟာ အသက် ငယ်သေးတယ်၊ တုပ်ချုပ်သူ များလေ ကောင်း
လေပဲ၊ ဒို့ပြောမှ မှတ်ဖူး၊ ချမ်းအေး ဆရာတော် ပြောနားထောင်၊
မစိုးရိမ်ဆရာတော်ပြော နားထောင်”

မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်သည် သမိဒွေါဒယချောင်ဆရာ ဒေါ်မာလာ
ရီကို သွန်သင်ဆုံးမ ဩဝါဒပေးတော်မူလေ့ရှိသည်။ ဒေါ်မာလာရီသည်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ကို ဘခင်ကြီးအလား အလွန်လေးစားသည်။ ဆုံးမ
ဩဝါဒမှန်သမျှကို တသွေမတိမ်း လိုက်နာကျင့်သုံးလေ့ရှိသည်။ မဟာ
ဂန္ဓာရုံဆရာတော်ကို ယုံကြည်အားကိုး၍ပင် စစ်ကိုင်းတောင်မှီးသို့
လာရောက်နေထိုင်ခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ စစ်ကိုင်းတောင်မှီး၌ ချောင်သစ်
တည်၍ အတည်တကျနေမည် စီစဉ်သောအခါ “သီလရှင်ဆိုတာ အမျိုး
နဲ့မှ ကောင်းတယ်၊ စစ်ကိုင်းတောင်မှာ ဆွေမျိုးတွေနဲ့ ဝေးလွန်းတယ်” ဟု
ဦးကြီးဖြစ်သူက ပြောရာ ထိုအကြောင်းကို မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်အား
လျှောက်ကြားသည်။

“တပည့်တော်က ဆရာသမားတွေ အားကိုးပီး စစ်ကိုင်းတောင်
မှာနေစို့ စိတ်ကူးပါတယ်ဘုရား၊ ဒါပေမဲ့ ဦးကြီးလုပ်သူက ဆွေမျိုးနဲ့
ဝေးလွန်းတယ်လို့ ပြောပါတယ်ဘုရား”

“ဒို့ ဒို့သားပဲ ဖြစ်ပါတယ်”

မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်သည် ဒေါ်မာလာရီအား တိုတိုတုတ်
တုတ်ပင် အမိန့်ရိုတော်မူလိုက်သည်။ ဒေါ်မာလာရီသည်
စစ်ကိုင်းတောင်မှီး သို့ ရောက်လာသည်မှစ၍ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်၏
အဆုံးအမဩဝါဒ ကို အမြဲတစေ ဦးထိပ်ထားခဲ့လေသည်။
မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်အား မလျှောက်ကြားဘဲ မည်သည့်ကိစ္စကိုမျှ
ဆောင်ရွက်လေ့ မရှိပေ။ သို့ဖြစ်၍ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်က
“မာလာရီဟာ ငယ်ပေမဲ့ သောဝစသတာ ဂုဏ်ရှိတယ်” ဟု
ဝိသုဒ္ဓါရုံစည်ရှင် ဆရာတော်အား မိန့်ကြားခဲ့ဖူးလေသည်။

သမိဒွေါဒယချောင် တည်စ အဆောက်အဦးကလည်း များများ
မရှိသေး။ အရိပ်ကောင်းသည့်သစ်ပင်ကြီးများကလည်း မရှိသေးသဖြင့်
ကဆုန်- နယုန် ဆွေ့ဆွေ့ခုန်စောင် ပူပြင်းခဲ့လေသည်။ ဒေါ်မာလာရီတို့
ဆရာတပည့်တစ်စုသည် ခွေးတစ်လုံးလုံးဖြင့် ယပ်ဆောင်ကလေးကိုယ်စီ
တဖျပ်ဖျပ် ခတ်ယင်း တတက်ကြရသည်။ ထိုအခြင်းအရာကို မြင်သော
ဖွားပရိုင်းဆိုသူ ဥပုသ်သည် အဖွားကြီးတစ်ဦးက “ဆရာလေးတွေတော့
ခုကွဲပဲ နေကလဲပူလိုက်တာ၊ တစ်လကိုးသီတင်းလောက် မေမြို့သွားနေကြ
ပါလား၊ တပည့်တော်မ ကျောင်းစောင့်ရစ်မယ်လေ” ဟု အကြံပေးသည်။
ဒေါ်မာလာရီသည် ထိုအကြံကိုလက်ခံ၍ ဆရာတပည့်တစ်စု မေမြို့သို့
တက်သွားကြသည်။ မေမြို့၌ ၁၅-ရက်ခန့် နေထိုင်ကြသည်။ စစ်ကိုင်း

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေ့စိရစာပေတိုက်နှင့် စီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

တောင်၌ မိုးရွာ၍ ဥတုရာသီအေးသွားပြီ ဖြစ်ကြောင်း စစ်ကိုင်းမှာ စာ
ရောက်လာသောအခါ ပြန်လာခဲ့ကြသည်။

စစ်ကိုင်းတောင် ရောက်သောအခါ ဒေါ်မာလာရီတို့ ဆရာ
တပည့်တစ်စု မေမြို့သွားမိသည့်အတွက် အပြစ်သင့်နေပေပြီ မဟာဂန္ဓာရုံ
ဆရာတော်အမိန့်ဖြင့် မဟာသုခချောင်သို့သွားကြရသည်။ (ထိုစဉ် မဟာ
ဂန္ဓာရုံဆရာတော်သည် မဟာသုခချောင်၌ သီတင်းသုံးနေခိုက်ဖြစ်သည်)
မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်က မေမြို့ကို ဘာကိစ္စသွားသလဲ၊ နင်တို့ ဘယ်သူ
မြှောက်ပေးသလဲ” စသည် မေးမြန်းတော်မူပြီးလျှင် “အင်း- နင်ဟာ
အသက်ငယ်သေးတယ်၊ ဆရာသမားတွေနဲ့ ထေးတဲ့နေရာနေလို့မဖြစ်ဘူး”
ဟု ဆုံးမ ဩဝါဒပေး၍ မေမြို့သို့သွားသည့်အတွက် မြစ်ဆိပ်မှ မဟာသုခ
ချောင်အထိ ရေဒဏ် အခေါက်တစ်ရာ ထမ်းရန် အမိန့်ချတော်မူသည်။

ထိုစဉ် အနီးရှိ ဓမ္မာရုံဘုန်းကြီးက “ဆရာတော်ဘုရား အခေါက်
တစ်ရာ များလွန်းပါတယ်၊ တနေကုန်ခပ်ရပါလိမ့်မယ်” ဟု လျှောက်ရာ
‘ဒါဖြင့် ဓမ္မာရုံဘုန်းကြီးပဲ ကြည့်ပြီး ဒဏ်ပေးလိုက်’ မိန့်၍ ကျောင်းပေါ်သို့
ကြွသွားတော်မူသည်။ ဒေါ်မာလာရီတို့ ဆရာတပည့်တစ်စုသည် ဓမ္မာရုံ
ဘုန်းကြီး၏ အစီအစဉ်အတိုင်း ရေဒဏ် ၁၀-ခေါက်စီ ထမ်းကြရသည်။

၁၂၇၇-ခုနှစ် အစိုးရ ပဌမပြန် စာမေးပွဲ၌ သမိဒွေါဒယချောင်မှ
မခေမာစာရီသည် ပဌမ ငယ်တန်းတွင် ထူးချွန်စွာ အောင်မြင်၍ “စကော
လားရှစ်ဆု” ကို ရရှိခဲ့ပေသည်။ သမိဒွေါဒယချောင်မှ ၁၂၈၀-ပြည့်နှစ်
တွင် ပဌမငယ် ၂-ပါး၊ ၁၂၈၁-ခုနှစ်တွင် ပဌမငယ် ၇-ပါး အောင်မြင်ခဲ့
လေသည်။ ထိုစဉ်က မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်သည် ချောင်ဆရာ ဒေါ်မာရီ
နှင့် စာမေးပွဲ အောင်မြင်ကြသည့် သီလရှင်လေးများကို ခေါ်၍ ဩဝါဒ
ပေးတော်မူသည်။

“နင်တို့ စာမေးပွဲအောင်တော့ ဝမ်းမသာကြဘူးလား”
“မှန်ပါ၊ ဝမ်းသာပါဘုရား”
(သီလရှင်လေးများ ပြိုင်တူလျှောက်ကြသည်)

“အင်း ဆရာကလဲ ငယ်သေးတယ်၊ တပည့်တွေကလဲ ငယ်
သေးတယ်၊ စာမေးပွဲအောင်တာ ဝမ်းမသာရဘူးမှတ်ဖူး၊ ဝမ်းသာတော့
သာပေါ့၊ ဒါပေမယ့် ဝမ်းသာတာကို စိတ်ထဲမှာ တင်ထား အမှုအရာ မပျက်
လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဝိဂုဏ်တယ်စာကြည့်တိုက်

စေကြနဲ့၊ စာမေးပွဲစောင်တာ အကြောင်းပြုပြီး မတက်ကြရဘူး၊ မာနတွေ ကုသမာမစ္ဆရိယတွေ မဖြစ်စေရဘူး၊ ကြားလား သတိကြပ်ကြပ်ထားရမယ်”

ချမ်းအေး ဆရာတော်

ချမ်းအေး ဆရာတော် (ဇာရှင်သဒ္ဓမ္မ) သည်လည်း ဒေါ်မာလာရီ ၏ ကျေးဇူးရှင်ဆရာတော်တစ်ပါးပင်ဖြစ်သည်။ ဒေါ်မာလာရီသည် ချမ်းအေးဆရာတော်၏အဆုံးအမကိုလည်း ခံမည်မြတ်နိုးစွာ လိုက်နာခဲ့ပေသည်။ ချမ်းအေးဆရာတော်သည် မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်နှင့်အတူ စစ်ကိုင်းတောင်သို့ တောထွက်လာခဲ့သော ဆရာတော်တစ်ပါးဖြစ်သည်။ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ကို ဆရာဆရာတင်၍ ပဋိပတ်ကျင့်စဉ်များကို အားထုတ်ခဲ့ပေသည်။ ချမ်းအေးဆရာတော်သည် သီလရှင်များချောင်သို့ နေ့စဉ် ဆွမ်းခံကြွတော်မူလေ့ရှိသည်။ သီလရှင်များကို နေနေ ထိုင်နေမှ အစဆုံးမဩဝါဒပေးလေ့ရှိသည်။

၁၂၇၉-ခုနှစ်တွင် ဝါးခယ်မမြို့ ဦးဘိုးသက် ဒေါ်ကြီးညိုတို့က သမိဒွေါဒယချောင်၌ အလွန် လှပခမ်းနားသော ဓမ္မာရုံကြီးတစ်ဆောင် ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းကြသည်။ ၄-ခန်း၊ ၆-ခန်း ဆင်ဝင်နှင့် နှစ်ထပ်ဖြစ်၍ ပန်းတောင် ပန်းခက်များ တပ်ဆင်ထားရာ အလွန်လှပသည်။ ထိုဓမ္မာရုံကြီး ဆောက်လုပ်ပြီးစ ချပ်သင်းချောင်တွင် ချပ်သင်းဦးဘတင်၏နှမများက အလှူပေးကြသည်။ ထိုစဉ် ချပ်သင်းချောင်၌ အလှူပွဲ ကျင်းပရန် အဆောက်အဦ ကြီးကြီးမားမား မရှိသေး၍ ချပ်သင်းချောင်ဆရာက ဒေါ်မာလာရီထံ ပြောလာသည်။

“ဆရာရေ ဆရာတို့ဓမ္မာရုံမှာ အလှူမင်္ဂလာ အခမ်းအနားလုပ်ပရစေ၊ ချောင်မှာ နေရာကျယ်ကျယ်ဝန်းခန်းမရှိလို့ တစ်ရက်လောက်တော့ ခွင့်ပေးပါ၊ ပီးတော့ နရည်းဆိုလား ဘာဆိုလား ပါမယ်တော့ပြောတာပဲ”

“ရပါတယ်ဘုရား၊ လုပ်ပါ လုပ်ပါ”

ဒေါ်မာလာရီက ရှော့ရှော့ရှုရှု ခွင့်ပြုလိုက်သည်။

အလှူရက်နံနက်တွင် သမိဒွေါဒယ ဓမ္မာရုံ၌ အလှူမင်္ဂလာ အခမ်းအနား ကျင်းပ၍ နရည်းကို တီးမှုတ်ကြသည်။ ဒေါ်မာလာရီသည် နရည်းသံကိုကြားသောအခါ မျက်စိ မျက်နှာ ပျက်နေသည်။ သို့သော် အားနာသဖြင့် သွားရောက်တားမြစ်ခြင်းကို မပြုခဲ့ပေ။ ထိုစဉ် ချမ်းအေး

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဆရာတော်သည် သမိဒွေါဒယချောင်သို့ ဆွမ်းခံကြွလာသည်။ နရည်းတီးသံကို ကြားသောအခါ အနည်းငယ် မျက်နှာပြင်၍ ဆွမ်းခံပြီး ပြန်ကြွသွားသည်။

ထိုနေ့ နေ့ပိုင်းတွင် ဒေါ်မာလာရီထံ ချမ်းအေးဆရာတော် အမိန့်ဖြင့် အခေါ်ရောက်လာသည်။ ထိုအခါ ဒေါ်မာလာရီက နရည်းကိစ္စကြောင့် ခေါ်ကြောင်း အတပ်သိသဖြင့် ချပ်သင်းချောင်ဆရာကိုပါ ခေါ်သွားသည်။ ချမ်းအေးချောင်သို့ ရောက်သောအခါ ချမ်းအေးဆရာတော်က “အင်း ဓမ္မာရုံမှ ဆောက်ပြီး ခါစရှိသေး တီးလို့ မှတ်လို့၊ နောက်ကျ နင်ပါက၊ ရလိမ့်မယ်သိလား” စသည်ဖြင့် မြည်တွန်ဆုံးမတော်မူသည်။

ထိုအခါ ဒေါ်မာလာရီက “ချပ်သင်းချောင်ဆရာ အလှူမင်္ဂလာ အခမ်းအနား လုပ်ပရစေလာပြောလို့ ခွင့်ပေးလိုက်မိတာပါ။ တပည့်တော် ဘာမှမသိရပါ”ဟု လျှောက်သည်။ ချပ်သင်းချောင်ဆရာကလည်း “တပည့်တော် နရည်းဆိုတာ ဘာမှန်းမသိပါ။ ဒီတစ်ခါ သည်းခံအော်မူပါ။ နောင်ဒါမျိုး မဖြစ်စေရပါဘုရား”ဟု လျှောက်ထား ဝန်ခံလေသည်။

ချမ်းအေးဆရာတော်သည် ရိုးရိုးသားသား မှားယွင်းမှုဖြစ်သဖြင့် ကျေနပ်တော်မူ၍ “နရည်းဆိုတာ ဒို့လဲမသိဘူး”ဟု အမိန့်ရှိပြီး နောက်တွင် နစ္စ၊ ဂီတသိက္ခာပုဒ် မညှိုးနွမ်းစေရအောင် စောင့်ထိန်းကြရန် ဆုံးမဩဝါဒ ပေးတော်မူလိုက်သည်။

မစိုးရိမ်ဆရာတော်

ဒေါ်မာလာရီ၏ ကျေးဇူးရှင်ဆရာတော်များတွင် မစိုးရိမ်ဆရာတော်လည်း အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ မစိုးရိမ်ဆရာတော် (အရှင်နန္ဒဝံသ) သည် မစိုးရိမ်၊ သေလာဂီရိ၊ ကိန္နရာ၊ လျော်ဖြူ မဟာဗောဓိဟူသော မစိုးရိမ် ၅-တိုက်ကို အုပ်ချုပ်တော်မူသည်။ နောက်တွင် ရွှေပြည်၊ မှန်ကျောင်း ၂-တိုက် တို့၌ မစိုးရိမ် ၇-တိုက်ကို အုပ်ချုပ်တော်မူသည်။ မစိုးရိမ်ဆရာတော်သည် တပည့်သံဃာများနှင့် သီလရှင်များအပေါ် ဩဇာအာဏာရှိသော ဆရာတော်တစ်ပါးဖြစ်သည်။ ဒေါ်မာလာရီသည် မစိုးရိမ်ဆရာတော်ထံ သွားရောက်ဆည်းကပ်၍ ဆုံးမဩဝါဒကို နာယူလေ့ရှိသည်။ မစိုးရိမ်ဆရာတော်က ဒေါ်မာလာရီ၏ အနေအထိုင်သေသပ်ပုံ၊ ရွှေနောက်

ဆင်ခြင်တတ်ပုံကိုသိ၍ “ဆရာသမားတွေ ဆုံးမတဲ့အတိုင်း နေသွားရင် သာသနာတော်မှာ ဘယ်အခါမှ မဆုတ်ယုတ်နိုင်ဘူး၊ အခုနေပုံကောင်း တယ်၊ ဒီအတိုင်း မပျက်စေနဲ့” ဟု ဩဝါဒ ပေးလေ့ရှိသည်။

ရေကန်ချောင် ဆရာတော်

ရေကန်ချောင်ဆရာတော် (အရှင်သာဂရ)သည်လည်း ဒေါ်မာ လာရီ၏ကျေးဇူးရှင်ဆရာတော်တစ်ပါးပင် ဖြစ်သည်။ ရေကန်ချောင်ဆရာ တော်သည် အဟောအပြော အလွန်ကောင်းသည်။ သီတင်းနေ့များတွင် သီလရှင် ယောဂီ သီတင်းသည်တို့အား တရားဓမ္မဟောပြောလေ့ရှိသည်။ ဒေါ်မာလာရီသည် ပီတိသုခချောင်ဆရာကြီး ဒေါ်ယုံကို အဖော်ပြု၍ ရေကန်ချောင်သို့ တရားနာသွားလေ့ရှိသည်။ ထိုအခါ ရေကန်ချောင် ဆရာတော်က “ဟဲ့ နင်တို့ပရိယတ်သမားတွေ စာသာကြိုးစားကြ၊ စာအံ့ စာတတ် မပျက်စေကြနဲ့၊ နွားမဆိုတာ နွားခြံစည်အောင် လုပ်ရသကွ。”ဟု ဒေါ်မာလာရီအား မိန့်ကြားခဲ့လေသည်။

နွားခြံတစ်ခု၌ မျိုးဆက်ပြန့်ပွားစေတတ်သော နွားမများရှိနေ သမျှ နွားဆက်မပြတ်သကဲ့သို့ ပရိယတ္တိတည်ရှိနေသမျှ ပဋိပတ္တိမကွယ် ပနိုင်ပေ၊ ထို့ကြောင့် ပရိယတ္တိသည် မျိုးဆက်ပြန့်ပွားစေတတ်သော နွားမ နှင့်တူသည်ဟု အဋ္ဌကထာဆရာတို့ မိန့်ဆိုခဲ့သည်။ ထိုအဓိပ္ပာယ်ကိုယူ၍ ရေကန်ချောင်ဆရာတော်က “နွားမဆိုတာ နွားခြံစည်အောင် လုပ်ရ သကွ。”ဟု မိန့်ကြားခြင်း ဖြစ်လေသည်။

တစ်ခါက ဒေါ်မာလာရီတို့ ဆရာတပည့်တစ်စုသည် ရေကန် ချောင်ဆရာတော်အား သွားရောက် ကန်တော့ကြသည်။ ထိုအခါ ရေကန် ချောင်ဆရာတော်က “အင်း မာလာရီတို့ ဂိုဏ်း ၃-ဂိုဏ်းကို သတိထားကြ နော်၊ ဂိုဏ်း ၃-ဂိုဏ်းက သဒ္ဓါဂိုဏ်းတဲ့၊ မေတ္တာဂိုဏ်းတဲ့၊ တဏှာဂိုဏ်းတဲ့၊ ဒီဂိုဏ်း ၃-ဂိုဏ်းကို သတိထားနေရင် မကြီးပွားဘဲ မနေဘူး၊ သာသနာမှာ ကြီးပွားမယ်၊ အရောင်တောက်မယ်၊ သာသနာမှာနေရင် အရောင်တောက် မှ ကောင်းတယ်၊ အရောင်မှိန်နေရင် မကောင်းဘူး” စသည်ဖြင့် ဆုံးမ ဩဝါဒပေးသည်။

တောင်ဘီလူးဆရာတော်

ဒေါ်မာလာရီသည် တောင်ဘီလူးဆရာတော် (အရှင်ဒေဝိန) အထံသို့လည်း သွားရောက် ကန်တော့လေ့ရှိသည်။ တောင်ဘီလူးဆရာတော်သည် အကျင့်ကောင်းသောဆရာတော်တစ်ပါးဖြစ်သည်။ သီလရှင်နှင့် ဒကာမများလာရောက်ကန်တော့သောအခါ ကန်လန့်ကာချ၍ အတွင်းမှနေပြီး သီလပေးလေ့ရှိသည်။

စည်ရှင်ဆရာတော်

သမိဒွေိယဒ တချောင်လုံး ကြီးပွားတိုးတက်နေစေရန်အတွက် အဖက်ဖက်မှ စောင့်ရှောက်တော်မူခဲ့သော ဆရာတော်မှာ မန္တလေးမြို့၊ မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်သစ် စည်ရှင်ဆရာတော် (အရှင်ကောသလ္လာဘိဝံသ) ဖြစ်သည်။ စည်ရှင်ဆရာတော်သည် သီလရှင်များအား အနေအထိုင် ပိပြားသေဝပ်အောင် သွန်သင်ဆုံးမတော်မူလေ့ရှိသည့်အပြင် စာသင်ချင်အောင် စာတတ်ချင်အောင်လည်း ဟောပြောတော်မူလေ့ရှိသည်။ သွေးဆောင်တော်မူလေ့ရှိသည်။

“ဟဲ့- မည်သူမည်ဝါ နင် စာတတ်ချင်လား”

“မှန်ပါ၊ တတ်ချင်ပါတယ် ဘုရား...”

“အေး- အေး- စာတတ်ချင်ရင် တတ်ပြီ”ဟု မိန့်ကြားလေ့ ရှိသည်။ မှန်ပါသည်။ စာတတ်ချင်စိတ် ရှိသောသူသည် စာတတ်အောင် ကြိုးစားမည်သာဖြစ်၍ ကန်စာတတ်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လာနိုင်ပေသည်။ “သုဿုသတိ- ကြားနာချင်၏၊ သောတံ သြဒဟတိ- နားထောင်၏၊ အညာ စိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေတိ- သိခြင်းငှာ စိတ်ကို ဖြစ်စေ၏”ဟု ပညာရှည်တိုးတက်မည့် ပုဂ္ဂိုလ်အနေအထားကို ကျွမ်းဂန်များတွင် မိန့်ဆိုလေ့ရှိပေသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် မည်သည့်ဆရာတော် တော်သည်၊ ကျော်သည်၊ အဆုံးအမ သြဝါဒ ကောင်းသည်ဆိုလျှင် သွားရောက် ဆည်းကပ်တတ်သည်။ ဆုံးမသြဝါဒနည်းနာ နိဿယကို အရယူတတ်သည်။ “တပည့်တော်က ကံကောင်းတယ်၊ ဆရာကောင်း သမားကောင်းတွေနဲ့ ချည်းပဲ တွေ့ရတယ်”ဟု ဒေါ်မာလာရီက ပြောဖူးလေသည်။ အမှန်မှာ

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေစိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဒေါ်မာလာရီက ဆရာကောင်း သမားကောင်း တွေ့ဖောက် ရှာခြင်းသာ ဖြစ်ပေသည်။

သီလရှင်ဥပဒေ

စစ်ကိုင်းတောင်၌ သီလရှင်သာသနာပြန့်ပွားတိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ဆရာတော်များတွင် အထင်ရှားဆုံး ဆရာတော်နှစ်ပါး ရှိခဲ့ပေသည်။ ထိုတွင် တစ်ပါးမှာ ထွဋ်ခေါင်ဆရာတော် (အရှင်ဉာဏဝံသ ၁၁၆၀- ၁၂၄၂)ဖြစ်သည်။ နောက်တစ်ပါးကား မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော် (အရှင်ဥတ္တရ ၁၂၂၀-၁၂၈၁) ဖြစ်သည်။

မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်သည် ၁၂၅၇-ခုနှစ်တွင် မန္တလေးမြို့၊ အရှေ့ဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်မှ စစ်ကိုင်းတောင်ဦးသို့ တောထွက်လာခဲ့သည်။ ပဌမ မဟာဂန္ဓာရုံချောင်၌ ၁၂-နှစ်ကြာမျှ ကမ္မဋ္ဌာန်းအလုပ်ကြိုးစားအားထုတ်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်၌ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်၏ ပဋိပတ္တိ ဂုဏ်ရနံ့သည် စစ်ကိုင်းတောင်ဦးကို ဖြတ်ကျော်၍ နယ်အနှံ့ ပြန့်သင်းလျက် ရှိပေသည်။ အရှင် ဓမ္မနန္ဒ (ဟိန္ဒူရဟန်းတော်)၊ အရှင်ဉာဏတိလောက (ဂျာမန်ပြည်ဖွား အင်္ဂလိပ်ရဟန်းတော်)၊ ရှင်တေဇဝံသ (ဩစတေးလျ သာမဏေ) တို့သည် ပဋိပတ္တိ လုပ်ငန်းတွင် မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ကို ရှေ့တန်းတင်၍ အားကိုးခဲ့ကြသည်။ ထိုလူမျိုးခြား ရဟန်းသာမဏေများအပါအဝင် ပဋိပတ္တိအလုပ်ကို ခုံမင်မြတ်နိုးကြသော ဆရာတော် သံဃာတော်တို့၏ တိုက်တွန်း တောင်းပန်ချက်အရ ၁၂၆၈-ခုနှစ်တွင် “နိဗ္ဗာနမဂ္ဂဒီပနီကျမ်း” ကို ရေးသားတော်မူခဲ့ပေသည်။

မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်သည် ပဌမ ဂန္ဓာရုံချောင်မှ မဟာဂန္ဓာရုံချောင်သို့၊ ၎င်းမှတစ်ဖန် မဟာသုခချောင်သို့ အဆင့်ဆင့် ရွှေ့ပြောင်းသီတင်းသုံးတော်မူခဲ့လေသည်။ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ကို အကြောင်းပြု၍ စစ်ကိုင်းတောင်ဦးသို့ လာရောက်နေထိုင်ကြသည့် ရဟန်းရှင်လူ သီလရှင်ယောဂီ သီတင်းသည်တွေ တစ်စတစ်စ များပြားလာခဲ့ပေသည်။ ကျောင်းသစ် ကန်သစ်ချောင်သစ်တွေ တိုးတက်များပြားလာသည်။ ထိုစဉ်က မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်၏ ဩဝါဒခံချောင်ပေါင်း ၃၀-ကျော်အထိ ရှိခဲ့လေသည်။ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်သည် ရဟန်း သံဃာများကို ဝိနည်း

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရဏပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

တရားတော်နှင့်အညီ ကျင့်သုံးနေထိုင်စေ၍ ဓမ္မာနုဂ္ဂဟအာမိသာနုဂ္ဂဟ ၂-ပါးဖြင့် ခိုးမြှောက်တော်မူသည်။ သီလရှင်များကိုလည်း ဆုံးမဩဝါဒ မပြတ်ပေးလျက် နေရေး ထိုင်ရေး မှစ၍ ပိပြားသေဝပ်စေသည်။ ထိုစဉ်က သီလရှင်များမှာ ငယ်ရွယ်သူနည်းပါး၍ အသက်စာရွယ်ကြီးသူက များသည်။ ရဟန်းသံဃာများကိုလည်း ကိုရင်ငယ်ကလေးမှအစ အလွန်လေးစားကြသည်။ လမ်းတွင် ရဟန်းသာမဏေတစ်ပါးပါးနှင့် ရင်ဆိုင်ဆုံမိပါက လမ်းဘေး၌ထိုင်လျက် ထိုရဟန်းသာမဏေလွန်သွားသည်အထိ လက်အုပ်ချီမိုး ရှိခိုးကာ နေတတ်ကြလေသည်။

စစ်ကိုင်းတောင်မိုး၌ ဈေးက သက်ကြီးရွယ်ကြီး သီလရှင်များသာ ပဋိပတ္တိအလုပ် အားထုတ်နေထိုင်ခဲ့ကြသော်လည်း နောက်တွင်မှပဋိပတ္တိအလုပ် အားထုတ်သူ သီလရှင် ငယ်ငယ်ရွယ်ရွယ်များ တစ်စတစ်စ ရောက်လာခဲ့ ကြပေသည်။ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်သည် သီလရှင်များ၏ နောင်ရေးကို မြော်တွေးတော်မူ၍ “သီလရှင်သာသနာ” ရှည်ကြာပြန်ပွားရေးအတွက် အဖက်ဖက်မှ ပြင်ဆင်သောအားဖြင့် ၁၂၇၆-ခုနှစ်တွင် သီလရှင်ဥပဒေကို ရေးသားတော်မူခဲ့သည်။

သီလရှင်ဥပဒေ ရေးသားပြီးသောအခါ သီလရှင်အားလုံးကို ခေါ်ယူစည်းဝေး၍ သာသနာတော်မှာ အကျင့်စာရိတ္တအရေးကြီးပုံ စာမည်မျှပင် တတ်တတ် အကျင့်စာရိတ္တမကောင်းလျှင် မကြီးပွားနိုင်ပုံတို့ကို စုံစုံလင်လင် မိန့်ကြားတော်မူပြီးလျှင် ရေးသားတော်မူပြီးသော သီလရှင် ဥပဒေကို ဖတ်ကြား ပြသစေသည်။

“စောင်းရန်း စည်းရိုး အရံမရှိကုန်သော ကောက်ပင်တို့သည် ကျွဲနွားစသည် ဖျက်ဆီး၍ ပျက်စီးကုန်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဇက်မရှိသော မြင်း၊ ချွန်းမရှိသော ဆင်၊ သခင်မရှိသော ကျွန်၊ အရှင်မရှိသော မြို့ရွာပြည်၊ မိဘ မရှိသော သားသမီး၊ ဆရာမရှိသော တပည့်တို့သည် အကွပ်မရှိသော ကြမ်းကဲ့သို့ ပရမ်းပတာ ဖြစ်တတ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း ထိုနည်းအတူ မင်္ဂလိန်နိဗ္ဗာန်လျှင်မြန်စွာ ရခြင်းငှာ ဥပဒေနည်းလမ်း ကျင့်ခန်း မရှိသော လူသူတော်စင် သီလရှင်တို့သည် ရုပ်နာမ် ခန္ဓာ အာယ တနင်္ဂါတို့၏ မပြတ်ဖြစ်ရာ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ ဩဃကြီးထဲ၌ အဖန်တလဲလဲ ပဋိသန္ဓေပွဲ၊ ဘိပွဲ၊ နာပွဲ စသည် အမြဲဆင်းရဲ ဒုက္ခတို့ကို ပရမ်းပတာ တွေ့ကြုံရကုန်၏”...

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဤဥပဒေ နိဒါန်းမှစ၍ အောက်ပါ ဥပဒေ မာတိကာ ၁၂-ရပ် အတိုင်း ဖော်ပြစေသည်။

၁။ ချောင်၌ နေထိုင်လိုသော သီလရှင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကျင့်ရာသော ပုဗ္ဗပယောဂဥပဒေ၊

၂။ အာမခံတတ်သောပုဂ္ဂိုလ်ကျင့်ရာသော ဥပဒေ၊

၃။ အာမခံအပ်သောပုဂ္ဂိုလ် ကျင့်ရာသော ဥပဒေ၊

၄။ အာမခံအပ်သော ပုဂ္ဂိုလ် ဖောက်ပြန်ရာ၌ ကျင့်ရာသောဥပဒေ၊

၅။ ဘုရားဝတ်တက်သွားရာ ဆွမ်းတော်ကပ်ရာ ဘုရားကျောင်း၌ ကျင့်ရာသော ဥပဒေ၊

၆။ ညဉ့်အခါ စာပြန်ရာ၌ ကျင့်ရာသော ဥပဒေ၊

၇။ နဝကမ္မပြုရာ၌ ကျင့်ရာသော ဥပဒေ၊

၈။ ရေခွိုး ရေခပ်သွားရာ၌ ကျင့်ရာသော ဥပဒေ၊

၉။ ဇာတိ နေရင်း ရပ်ရွာသို့ အခိုက်အတန့် ပြန်လိုသော သီလရှင်တို့ ကျင့်ရာသော ဥပဒေ၊

၁၀။ အထက်နာယက သီလရှင်ကြီး ပြုကျင့်ရာသော ဥပဒေ၊

၁၁။ ဆရာ တပည့် နှစ်ဦးတို့ ကျင့်ရာသော ဥပဒေ၊

၁၂။ သဗ္ဗကိစ္စတို့၌ ကျင့်ရာသော ဥပဒေ၊

ဤ ဥပဒေ ၁၂-ရပ် ဖတ်ကြားပြသစေပြီးနောက် အောက်ပါ နိဂုံးစကားကို ဖတ်ကြားစေသည်။

“ဤသို့ ဆိုအပ်ပြီးသည့် အထွေထွေ နည်းနယ် ဥပဒေကို ကျင့်ရသည့် တို့တတွေမှာ ဘုရားရှင်မင်းပညတ်တော်မိနည်းနယ်အစဉ်ကို ကျင့်ကြံကြိုးပမ်းသည့်ဘိက္ခုရှင် ရဟန်းမတို့သည် ဘေးမသန်းရန် မမြှောင် နိဗ္ဗာန်ပြည်ခေါင်ဝယ် စံပယ်ကာ ပျော်မွေ့စာငြိမ်းစား သုခကြီးကို တွေ့ကြသလို နည်းနယ် ဥပဒေပေါ်ပေါက်လာ၍ တစ်ကြိမ်မျှ တစ်ခေါက် အိပ်မက်ထဲသော်မှ မရောက်ဖူးကြတဲ့ ဘေးမသန်းရန်မကပ် ၁၁-ခန်းမီး ငြိမ်းသည့် ခေမာရပ်သောင်ကမ်းသို့ သော့မကြာ အမြန်လှမ်းရမည်ဟု ဝမ်းပန်းတသာ ကြည်လင်စွာ သဒ္ဓါတရားဖြင့် အနှစ်တရာ ရှည်ကြာမြင့်မှ တစ်ကြိမ်တစ်ခါသာ ပွင့်လန်းရသည့် ပန်းကသစ်ပုပ္ဖာ ဝတီ သာပျော် နတ်ဒေဝါတို့ အခါခါပန်သလို နှစ်ကာလ ရှည်ကြာမြင့်စွာမှ တစ်ကြိမ်ခါ ဘုရား

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေ့စရာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

မြတ်စွာ သာသနာတွေကြွကာမှ ကျင့်ရသည့် နည်းဥပဒေကို သတိ
မိုးစွေရွာ ဝိရိယ တိမ်ထပ်လွှာ ဉာဏ်ပညာဝရန်မိုးပေါက်တို့ဖြင့်
သွေဖယ်ယောင်တန်းအောင် ကြိုးပမ်းလျက် ကျင့်နိုင် ကြနိုင် စွမ်းနိုင်
ကြကုန်၍ အကောင်းတကာတို့ထက် အကောင်းဆုံး ဖြစ်သော၊
အမြတ်တကာတို့ထက် အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ ချမ်းသာ တကာ
တို့ထက် အချမ်း သာဆုံးဖြစ်သော၊ အအေးတကာတို့ထက် အအေး
ဆုံးဖြစ်သော၊ ဆန်ခဲ၍ ကျွေးမွေးခြင်း၊ စာသင်ခြင်း၊ ပန်း၊ ရေ
ဆီမီး စသည် ပူဇော်ခြင်း၊ ဝတ်တက် ဆွမ်းတော်ကပ်ခြင်း၊ ဒါန
သီလ သမထ ဝိပဿနာတို့ဖြင့် ပြုပြင်စီစဉ်ခြင်းကင်းရာ အသစ်တ
နိဗ္ဗာန်အေးမြို့သို့ လျင်မြန်စွာ ရောက် ကြ၍ နိဗ္ဗာန်အေးအေးကြီး
အေးကြပါစေကုန်သတည်း။ အေးအေးကြီး အေးကြပါစေကုန်
သတည်း။”

သီလရှင်ဥပဒေဖတ်ကြားပြသ၍ ပြီးဆုံးသောအခါ သီလရှင်များ၏
သာဓုသံသည် တစ်တောင်လုံးပဲ့တင်ထပ်မျှ မြည်ဟိန်းပေါ်ထွက်
လာလေသည်။

မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်သည် ဘိက္ခုနီသာသနာ၏နေရာတွင်
အစားဝင်လာသော သီလရှင် သာသနာကို ‘အကွပ်မဲ့ကြမ်း’ မဖြစ်စေရန်
သီလရှင်သာသနာသည် ပိုမို၍စနစ်တကျဖြစ်လာသည်။ ပို၍ပီပြင်
လာသည်။

ရွေးကသီလရှင်များသည်အဝတ်အစားကို အဖြူရောင်သန့်သန့်
ဝတ်ဆင်ခဲ့ကြပုံရသည်။ ဘိုးတော်မင်းတရားကြီး လက်ထက်၌မူ တချို့က
အဖြူရောင်ဝတ်၍ တချို့က ဆေးရောင်ဆိုး အနီဝတ်ကြသည်။ ထိုစဉ်
မောင်းထောင်သာသနာပိုင် ဆရာတော်က အဖြူအနီနှစ်မျိုးလုံးပင်
ကျမ်းလာပေလာနှင့် အသင့်ဟု ဆုံးဖြတ်ပေးခဲ့လေသည်။ ထိုသို့ ရှေးခေတ်
က အရောင်နှစ်မျိုး ဝတ်ဆင်ကြသော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင်မူ တစတစ
အဖြူရောင်ဝတ်ဆင်မှုနည်းပါးလာခဲ့ပေသည်။ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်
လက်ထက်တွင် အင်္ကျီမှအပ ဆေးရောင်ဆိုးဝတ်ဆင်ကြ၍ အင်္ကျီကိုမူ
အဖြူရောင်သက်သက်အချို့ ဝတ်ကြသေးသည်။ ထိုအခါ မဟာဂန္ဓာရုံ
ဆရာတော်က အင်္ကျီသည်လည်း ကိုယ်ရုံနှင့် အရောင်ညီညီတူ ဝတ်ဆင်
ကြရန် ဆုံးမသွန်သင်တော်မူခဲ့သည်။ ထိုအခါမှစ၍ တစ်စ တစ်စ

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေ့စိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

အဖြူရောင် ကွယ်ပသွားခဲ့လေသည်။ ယခုခေတ်တွင် အဖြူရောင် သန့်သန့် ဝတ်ဆင်မှုကွယ်သလောက်ရှိနေပေပြီ။

စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးရှိ သီလရှင်အများစုသည် မဟာဂန္ဓာရုံ ဆရာတော်ကို အလွန်လေးစားခဲ့ကြသည်။ မဟာဂန္ဓာရုံ ဆရာတော်၏ ဆုံးမဩဝါဒကို ခုံမင်မြတ်နိုးစွာ လိုက်နာကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်။ “ မဟာဂန္ဓာရုံ ဆရာတော်က သိပ်ဩဇာကောင်းတာပဲ” ဒေါ်မာလာရီက ပြောပြသည်။

မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်သည် သီလရှင်များလိုက်နာကျင့်သုံးရန် နည်းလမ်းဥပဒေများကို ညွှန်ပြပြီးနောက် ဩဝါဒလင်္ကာသံပေါက်များဖြင့် လည်း ဆုံးမသွန်သင်တော်မူခဲ့ပေသည်။

သီလရှင်များသည် သာသနာ့ဝန်ထမ်းများဖြစ်၍ အရာရာတွင် ရွှေ့နောက်စဉ်းစားမှု၊ သတိထားမှု၊ အများနှင့်ညှိနှိုင်းမှုပြုရန် လိုပေသည်။ ထို့နောက်-

“ရွှေ့နောက်စဉ်းစား။ သတိထား။ ဉာဏ်အားအမှန်ကြည့်။

ကြည့်လိုမြင်သော်၊ တော်၊ မတော်၊ အဖော်ညှိနှိုင်းဘိ။

အဖော်နှင့်ပြော၊ ဉာဏ်နှိုးနှော၊ သဘောကျလေ့ရှိ။

ထို့ကြောင့် ကဝိ၊ ပညာရှိ၊ မျက်စိဆုံးစောင့်ကြည့်။

ဘယ်သင်းဘယ်ဟာ၊ အရာရာ၊ ငါသာတတ်ချင်ဘိ။

ပညာသတိ၊ ဉာဏ်မရှိ၊ မှားမှန်းမသိ မှားတတ်၏။

ကဝိတဆူ၊ လုပ်ချင်သူ၊ နှိုင်းယူ အများညှိ။

အများလောက၊ သဘောကျ၊ မုချမှားမရှိ။

သို့မှလွန်ခိုင်း၊ မယိမ်းယိုင်း၊ ကျောက်တိုင် ပမာရှိ”ဟု မဟာဂန္ဓာရုံ ဆရာတော်က ဆုံးမခဲ့ပေသည်။

သီလရှင်များ၏ ပဓာနကာဝန်နှစ်ရပ်မှာ ပရိယတ်နှင့် ပဋိပတ် ဖြစ်သည်။ ထိုတာဝန်နှစ်ရပ်တို့ကိုပြည့်စုံအောင် ထမ်းဆောင်မှသာ ကြီးပွားနိုင်ကြောင်း အောက်ပါအတိုင်း ဆုံးမသွန်သင်ခဲ့ပေသည်။

“ပရိယတ် ပဋိပတ်၊ ကျင့်မြတ်နှစ်ဖြာ၊ ပြည့်စုံပါ၊ တိုက်တာဂုဏ်ကြီးရ။

တိုက်ဂုဏ်ရှိငြား၊ လွန်ကြီးပွား၊ ဘုရားသာသနာအိုးမြှောက်ရသာသနာမှု၊ အိုးမြှောက်သူ၊ နိဗ္ဗာလျင်စွာရ”

သီလရှင်များသည် မိန်းမသားများပီပီ သဒ္ဓါတရားကောင်းတတ်

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေ့စိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ကြ၏။ ကြည်ညိုတတ်ကြ၏။ ကျွေးမွေး လှူဒါန်းချင်ကြ၏။ ဘုန်းကြီးများ ဆွမ်းကပ်ရာ၌ “ဟိုဟင်းလေး ဘုဉ်းပေးပါအုံးဘုရား၊ ဒီဟင်းလေး ဘုဉ်း ပေးပါအုံး ဘုရား”ဟု တစာစာ လျှောက်ထားတတ်ကြ၏။ သို့ဖြစ်၍-

“ဆွမ်းကပ်ပြန်ရာ၊ ဘုဉ်းပေးပါ၊ တစာစာမလျှောက်ကြနှင့်”ဟု ဆုံးမတော်မူသည်။

တစ်ဖန် သီလရှင်များသည် မိန်းမသားများဖြစ်၍ ကြည်ညိုမိလျှင် ဘောင်လွန်သွားတတ်ကြ၏။ အထူးသဖြင့် အသံကောင်းအဟော ကောင်း ဓမ္မကထိက ပုဂ္ဂိုလ်များအပေါ် အကြည်ညိုလွန်မိတတ်ကြသည်။ ထိုအချက်ကို အောက်ပါအတိုင်း မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်က သတိပေး ဆုံးမတော်မူခဲ့လေသည်။

“တရားနာလျှင်၊ သမ္မုဇဉ်၊ ယှဉ်၍ နာပါကြ။
တရားတော်ကို၊ လွန်ကြည်ညို၊ ပုဂ္ဂိုလ်မချစ်ရ။
ပုဂ္ဂိုလ်ချစ်မျိုး၊ စိတ်မစိုး၊ ကိုယ်ကျိုးပျက်စီးရ။

သီလရှင်ချောင်များသည် မိန်းမသားတို့၏ နေရာဖြစ်၍ ဝိသဘာဝ ပုဂ္ဂိုလ်များ ညဉ့်အိပ် တည်းခိုရန် မသင့်လျော်ပေ။ အထူးသဖြင့် ရဟန်း သံဃာတော်များ ဆွေရင်းမျိုးရင်းပင်ဖြစ်စေကာမူ ညဉ့်အိပ်ညနေတည်းခို ခွင့်ပြုရန် မလျှောက်ပတ်ချေ။ သို့ဖြစ်၍-

“ဆွေမျိုးဘုန်းကြီးအား၊ ဝင်ပြန်ငြား၊ ဘုရားကျောင်းမှ ဧည့်ခံကြ။
ညအိပ်ပြန်လို့၊ ထိုဘုန်းမို့၊ ကျောင်းကိုညွှန်ပါကြ”ဟု ဆုံးမတော် မူခဲ့ပေသည်။

တစ်ခါက အထက်ပါဆုံးမသွန်သင်ချက်ကို လိုက်နာမှု ကျင့်သုံးမှု ရှိ မရှိ သမိဒွေါဒယချောင်သို့ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်က စုံစမ်းဖူးသည်။ တစ်ခုသောညနေချိန်တွင် ဒကာကြီးတစ်ယောက်ရောက်လာ၍ သမိဒွေါ ဒယချောင်၌ ဘုန်းကြီးတစ်ပါး တစ်ညလောက် တည်းခိုခွင့်ပြုရန် ခွင့် တောင်းသည်။ ဒေါ်မာလာရီက ခွင့်မပြုနိုင်ကြောင်း လုံးဝ ငြင်းပယ် သောအခါ ထိုဒကာကြီး ပြန်သွားရလေသည်။ ထိုဒကာကြီးနောက်သို့ အမှတ်တမဲ့ လိုက်ကြည့်စေသောအခါ အားလုံးအံ့သြကြရသည်။ အကြောင်းမှာ ထိုဒကာကြီးနှင့်အတူ ကြွလာသောဘုန်းကြီးသည် မဟာ ဂန္ဓာရုံဆရာတော်ကိုယ်တိုင် ဖြစ်နေခြင်းပင်တည်း။

သမိဒွေါဒယချောင် အုပ်ချုပ်ရေး

“ချောင် ဥပဒေသီးခြား မရှိပါဘူး၊ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ရေးတဲ့ သီလရှင် ဥပဒေအတိုင်း အုပ်ချုပ်ပါတယ်”

သမိဒွေါဒယချောင်အုပ်ချုပ်ပုံနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မေးမြန်းရာ ဒေါ်မာလာရိက ဤသို့ အဖြေပေးခဲ့လေသည်။

သမိဒွေါဒယချောင်တည်၍ ၂-နှစ်ခန့်ရှိသောအခါ သီလရှင် ဥပဒေ ပေါ်လာသည်။ ထိုသီလရှင်ဥပဒေနှင့်အညီပင် သမိဒွေါဒယချောင်၌ လိုက်နာကျင့်သုံး နေထိုင်စေသည်။ ထို့ကြောင့် ယနေ့တိုင်အောင် စည်းလုံးညီညာပြီး စည်းကမ်းသေဝပ်သော ချောင်ကြီးတစ်ချောင်ဖြစ် လျက် ရှိသည်။

သမိဒွေါဒယချောင်သို့ လာရောက်နေထိုင်ကြသော သီလရှင်သည် ချောင်ဆရာထံ နှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ် ခွင့်တောင်းသည့်တိုင် အလွယ် တကူ နေခွင့်မရပေ။ ချောင်ဆရာက ပုဂ္ဂိုလ်အခြေအနေကိုကြည့်၍ လက်ခံ သင့်မှ လက်ခံလေ့ရှိသည်။

ထို့ပြင် သမိဒွေါဒယချောင်၌ နေခွင့်ရရန် ချောင်တွင်းမှ ခိုင်မာသော အာမခံဆရာတစ်ဦးဦးရှိရသည်။ ထိုအာမခံဆရာက “ဤသီလရှင်လေး အပေါ် ဆိုဆုံးမရန်ရှိသမျှကို တပည့်တော်မကကြောင့်ကြပြုပြီး ဆိုဆုံးမ ပါမည်။ ဤသီလရှင်ကလေး တစ်စုံတစ်ခု ဖောက်ပြန်ကနူးလွန်ပါလျှင် တပည့်တော်မအား ထိုက်ရာဒဏ် သနားတော်မူပါ”ဟု ချောင် ဆရာထံ ကတိဝန်ခံချက်ပေးရသည်။ ထိုအခါ ချောင်ဆရာက ချောင်၏ စည်းကမ်း ဥပဒေအချို့ကို ပြောပြသည်။

ထို့နောက် အာမခံဆရာက သီလရှင်အသစ်ကို တိုက်အုပ် တိုက်ကြပ် နာယကဆရာကြီးများထံ ခေါ်သွား၍ “ဘုရားတပည့်တော်မအား သနား သဖြင့် ဆုံးမတော်မူပါ။ ဆုံးမတော်မူသမျှကို မသွေမလွန် လိုက်နာ ကျင့်ကြံပါမည်ဘုရား”ဟု လျှောက်ထားစေရသည်။

ထိုအခါ တိုက်အုပ်တိုက်ကြပ် နာယကဆရာကြီးများက နေနည်း ထိုင်နည်းမှစ၍ သွန်သင်ပြသ ဆုံးမဩဝါဒစကား ပြောကြားလိုက် ကြသည်။

သီလရှင်ဝတ်ချင်သူ လူဝတ်ကြောင် အမျိုးသမီးကလေး တစ်ဦးဦးက

သီလရှင်ဝတ်ပေးပါရန် လာရောက်ခွင့်တောင်းခဲ့လျှင် အခြေအနေ အရ ၁၃-နှစ်မှ ၄၀-အတွင်းဖြစ်မှု ချက်ချင်းဝတ်၍ မပေးချေ၊ ၂-လတန် သည် ၃-လတန်သည် ဥပုသ်စောင့်စေ၍ အပြစ်ကင်းစင်ပြီး သီလရှင် ဝိပိနေနိင်ပုံရမှသာ ဝတ်ပေးလေ့ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ဤစည်းကမ်းကို ပုဂ္ဂိုလ် အခြေအနေအရ ကျင့်သုံးလေ့ရှိသည်။

သမိဒွေါဒယချောင်၌ နေလိုသော သီလရှင်များသည်-

“ညဉ့်ရော နံနက်၊ ရက်မပျက်၊ ဝတ်တက် ဆွမ်းတော်ကပ် အမှန် လိုက်ရပါသည်ဘုရား”

ဟူသော သီလရှင်ဥပဒေနှင့်အညီ တစ်နေ့လျှင် ၂-ကြိမ် ဝတ်တက် ဝတ်ကပ် မပျက်စေကြရပေ။ နံနက်စောစောထ၍ မိမိတို့နေရာ ဇရပ်တွင် ဆွမ်းဟင်းများကို ချက်ပြုတ်ပြင်ဆင်ကာ ဆွမ်းတော်ပွဲတုပ်၌ စုပေါင်း ထည့်ပြီးလျှင် ဘုရားကျောင်းကြီးသို့ သွားရောက်၍ ဆွမ်းတော်ကပ်ကြ ရသည်။ သာယာသော နံနက်ခင်းတွင် သီလရှင်ကလေးများ၏ ဘုရား ဝတ်တက်သံသည်လည်းကောင်း၊ တရားဓမ္မ စုပေါင်းရွတ်ဆိုသံသည် လည်းကောင်း၊ အမျှဝေသံ၊ ကြွေးစည်သံတို့သည်လည်းကောင်း အလွန် ကြည်နူးဖွယ်ရှိလှပေသည်။

ညနေမှောင်မပါးချိန်၌ အချက်ပေး ကြွေးမောင်းထိုးသောအခါ သီလရှင်အားလုံး ဘုရားကျောင်းကြီးသို့သွား၍ ဘုရားရှိခိုးကြရသည်။ ရေချမ်းတော် ပန်းတော်ကပ်လှူကြရသည်။ သီလရှင်တို့ဝတ်ပြုရာ ဘုရား ကျောင်းတော်ကြီးအတွင်း၌ အစဉ်သဖြင့် သန့်ရှင်းပြောင်ဝင်းနေသည်။ ဆွမ်းတော်တုပ်နှင့် သောက်တော်ရေခွက်များ၊ ပန်းအိုးများ၊ လှူထားပုံမှာ လည်း အစီအစဉ်တကျ ရှိလှပေသည်။ စိတ်ကူးကောင်းကောင်းဖြင့် သီလ ရှင်ကလေးများ ပြုပြင်လှူဒါန်းထားသော တောပန်းတောင်ပန်းကလေး များမှာလည်း မိုးမိုးကလေးနှင့် ဆန်းနေကြသည်။ လှပနေကြသည်။ သီလ ရှင်တို့၏ဘုရားကျောင်းသည် မည်သည့်နေရာနှင့်မျှမတူအောင် ကြည်နူး ဖွယ် အကောင်းဆုံး နေရာတစ်ခု ဖြစ်ပေသည်။

ညဉ့်အခါ ဘုရားဝတ်ပြုပြီး၍ ဘုရားကျောင်းကြီးမှ ပြန်လည် ဆင်းလာကြသောအခါ ထွေရာလေးပါး စကားမပြောမီကြစေရန် “နမော တဿ ကိုယ်စီရွတ်ဆို၍ ဆင်းကြရမည်”ဟု ချောင်ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီ က ညွှန်ကြားထားသည်။ ထိုညွှန်ကြားချက်အတိုင်း လိုက်နာလျက်ရှိကြ

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိကနှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သည်၊ ဘုရားကျောင်းမှဆင်းပြီးနောက် မိမိတို့နေရာဇရပ်များသို့ စာသီးသီး သွား၍ စာပြန်ကြရသည်၊ စာဆိုကြရသည်၊ ဤသည်မှာ သမိဒွေါဒယ ချောင်၏ နေ့စဉ်လုပ်ငန်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။

“စကားပြောကျယ်၊ အရယ်ကျယ်၊ အခေါ်ကျယ်၊ အချေကျယ်၊ အသန်းကျယ်၊ ကျယ် ၅-ပါးကို ပယ်ရပါသည်ဘုရား”

ဟူသော သီလရှင် ဥပဒေနှင့်အညီ သမိဒွေါဒယချောင်၌ စကား ကျယ်ကျယ် မပြောရပေ၊ ကျယ်လောင်စွာ ရယ်မောခြင်း၊ ကျယ်လောင်စွာ ဟစ်ခေါ်ခြင်း၊ ကျယ်လောင်စွာ ချေဆတ်ခြင်း၊ သန်းခြင်း တို့ကိုလည်း ရှောင်ရလေသည်။ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်မလွန်မီက ထို ဥပဒေအတိုင်း အတိအကျ လိုက်နာခဲ့ကြသဖြင့် သမိဒွေါဒယချောင်၌ စာဖတ်သံ၊ ဘုရားရှိခိုးသံမှတစ်ပါး စကားပြောသံ စသည် မကြားရ သလောက် ရှိခဲ့ပေသည်။ ထိုစဉ်က ဈေးသည်များပင် သမိဒွေါဒယချောင်၌ အော်ဟစ်၍ ဈေးမရောင်းဝံ့ကြပေ၊ ဈေးသည်များသည် ချောင်ဆရာကြီး၊ ဒေါ်မာလာရီ၏တိုက်ရွှေမန်ကျည်းပင်အောက်တွင် ချထားပြီး တိုးတိုး တိတ်တိတ်ရောင်းကြရသည်။ သီလရှင်များကလည်း တစ်ပါးနှင့်တစ်ပါး လက်တို့ တိုးတိုးတိတ်တိတ်ဝယ်ကြရသည်။ တိုးတိုးတိတ်တိတ်နေခြင်း၊ စကားတိုးတိုးပြောခြင်းသည် သူတော်စင်တို့၏နှစ်သက်မြတ်နိုးအပ်သော အကျင့်တစ်မျိုးဖြစ်သည်။

သမိဒွေါဒယချောင် တည်စဉ် ဒေါ်မာလာရီ တစ်ဦးတည်း တပည့် သီလရှင်များကို ဖျပ်ချုပ်ခဲ့လေသည်။ နောက်တွင် ဝိသုဒ္ဓါရုံ စည်ရှင် ဆရာတော်၏ ညွှန်ကြားချက်အရ ညောင်တုန်း ဒေါ်သုမာလာကို တိုက် ဖျပ်၊ သမိုင်ဒေါ်ဇောရကို တိုက်ကြပ်အဖြစ်ခန့်ထားဖျပ်ချုပ်စေသည်။

တိုက်ဖျပ် ဒေါ်သုမာလာသည် အလွန်စိတ်ကောင်းရှိသူ ဖြစ်သည်။ ချောင်ဆရာဒေါ်မာလာရီကို အလွန်လေးစားသည်။ ချောင်ဆရာက “မသုမာလာ ငါဘာလုပ်ချင်တယ်” ဆိုရင် မဖြစ် ဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက် တတ်သည့် ဇွဲသတ္တိရှိသူလည်း ဖြစ်သည်။ တပည့်သီလရှင်ကလေးများကို လည်း အလွန် ကြင်နာတတ်ပေရာ သီလရှင်အများစု၏ ချစ်ကြောက် ရှိသေမှုကို ခံရသူဖြစ်သည်။ ဒေါ်သုမာလာသည် သမိဒွေါဒယချောင် ကြီးပွားရေးအတွက် အဖက်ဖက်မှ စီမံဆောင်ရွက်နေစဉ် “လျော်ကောင်း တုန်း တက်ကျိုး”ဆိုသကဲ့သို့ ဂုဏ်ယုကမ္ဘာစစ်အတွင်း အနိစ္စရောက်သွားခဲ့

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

လေသည်။

ဒေါ်သုမာလာ မရှိသည့်နောက် တိုက်ကြပ် ဒေါ်သောရ၊ ဒေါ်ပုညဝတီ၊ ဒေါ်သုနန္ဒာ၊ ဒေါ်သုစာရီ၊ ဒေါ်စန္ဒဝတီစသော သီလရှင်ဆရာကြီးများသည် ဒေါ်မာလာရိုင်း လက်အောက်မှနေ၍ သမိဒွေဒယချောင်တိုးတက်ကြီးပွားရေးကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ ယနေ့တွင်မူ သမိဒွေဒယချောင် နာယက ဆရာကြီးများ ဖြစ်သော ဒေါ်ကဉ္စနာ(ပဌမကျော်)، ဒေါ်ပါရမီ (ပဌမကျော်)، ဒေါ်ဟေမာရီ (အစိုးရဓမ္မာစရိယ) တို့က ချောင်ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရိုင်းလက်အောက်မှနေ၍ သမိဒွေဒယချောင်ကြီး စည်းကမ်းမပျက် ဆက်လက်တိုးတက်စေရန် စီမံတုပ်ချုပ်လျက် ရှိကြသည်။

ဒေါ်ကဉ္စနာ၊ ဒေါ်ပါရမီ၊ ဒေါ်ဟေမာရီတို့က တချောင်လုံး စည်းကမ်းသေဝပ်အောင် ကြပ်မတ်တုပ်ချုပ်ပေးသကဲ့သို့ အနုနာယက စာချ ဆရာများဖြစ်သည့် ဒေါ်ဣန္ဒဝတီ၊ ဒေါ်ကုလပတိ၊ ဒေါ်စရဝတီတို့ကလည်း စာပေ ပညာများကို အခြေပါပါ သင်ကြားပေးလျက်ရှိကြပေသည်။ သမိဒွေဒယ စာချဆရာများသည် အစိုးရဓမ္မာစရိယဘွဲ့ရများ ဖြစ်၍ စာပေပရိယတ္တိတွင် အခြေခံ လုံလောက်ကြပေသည်။ သင်နည်း စနစ်မှန်ကန်ခြင်း၊ အသင်အပြကောင်းခြင်းကြောင့် သမိဒွေဒယချောင်မှ သီလရှင်ဆရာလေးများသည် နှစ်စဉ်မပျက် စာပေအောင်ပန်း ဆင်မြန်းလျက် ရှိကြပေသည်။

ထို့ပြင် ဒေါ်ဝဏ္ဏာရီ၊ ဒေါ်ဆန္ဒဘာဂီ၊ ဒေါ်စရိတဉာဏီတို့သည်လည်း အစိုးရ ဓမ္မာစရိယဘွဲ့ကို အသီးသီး ရရှိခဲ့ကြ၍ သမိဒွေဒယ ချောင် ပညာရေးအတွက် တတပ်တအား ပါဝင်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိကြသည်။

စည်းကမ်းသည် လောကတွင် အဖိုးအတန်ဆုံးသော ရတနာတစ်ခုဖြစ်ပေသည်။ စည်းကမ်း အဖိုးတန်သလောက် စည်းကမ်းရှိသောသူသည်လည်း တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော သူပင် ဖြစ်ရလေသည်။ စည်းကမ်းကို ချစ်မြတ်နိုးသော သူတို့သည် ထာဝစဉ် ကြီးပွားနိုင်သော သူတို့သာ ဖြစ်ပေသည်။ မည်သည့် အလုပ်မျိုးမဆို စည်းကမ်းရှိလေ ကြီးပွားလေသာ ဖြစ်သည်။ သမိဒွေဒယချောင် ကြီးပွားတိုးတက်နေသည်မှာ စည်းကမ်းရှိ၍ စနစ်တကျ တုပ်ချုပ်သောကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။

ဦးစက်ဖော်၏နောက်ဆုံးနေ့

ဦးစက်ဖော်သည် စိတ်ဓာတ် ပျော့ပျောင်း၍ စိတ်ကောင်းနုလုံးကောင်းရှိသည်။ နိုးသား ပြောင့်မတ်သည်။ လယ်ဧက ငါးရာကျော် ပိုင်သည်။ ဓနရှိသူ ဖြစ်သော်လည်း ဓနမာန် မရှိ။ ဘုရားဒကာ၊ ကျောင်းဒကာဟူသည် သာသနိကဂုဏ် ရှိသော်လည်း ဂုဏ်မာန်မရှိ။ “ကျုပ်တော့ ခင်ဗျားကို သိပ်ကြည်ညိုသဗျာ၊ ကျောင်းဒကာတစ်ယောက် ဖြစ်ရန်နဲ့ ကပွယ်လုပ်နေတာ”ဟု မဟာဂန္ဓာရုံကျောင်းဒကာကြီး ဦးစား၏ တဖုံတဩအပြောခံရသူမှာ ဦးစက်ဖော် ဖြစ်သည်။

ဦးစက်ဖော်သည် မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်၊ ချမ်းအေးဆရာတော် တို့ ဆွမ်းခံကြွတော်မူသောအခါ နောက်မှ ဗျတ်ဆိုင်းကြီးထမ်းကာ လိုက်လေ့ရှိသည်။ သမီးဖြစ်သူ ဒေါ်မာလာရီက “အဖေ အသက်ကြီးပါ တောင်ဆင်း တောင်တက် ပင်ပန်းလွန်းပါတယ်၊ ဆွမ်းဟင်း ဗျတ်ဆိုင်းကို ကိုယ်တိုင် မထမ်းပါနဲ့၊ လူငှားနဲ့ ထမ်းခိုင်းပါ အဖေ”ဟု တားသည်။ ထိုအခါ “ဒီခန္ဓာကိုယ်ကြီး ဘာအသုံးကျမှာလဲ ငါ့သမီးရယ်... အဖေ ပင်ပန်းချင် ပင်ပန်းပါစေ၊ တန်ဖိုးမရှိတဲ့ ခန္ဓာကိုယ်ကို တန်ဖိုးရှိတဲ့ကုသိုလ်နဲ့ လဲယူတာပဲဥစ္စာ”ဟု ဦးစက်ဖော်က တရားဟောသည်။ သို့ရာတွင် ဒေါ်မာလာရီက သည်အရွယ်နှင့် သည်နှယ် ပင်ပမ်းမှုကို မဖြစ်စေချင်၊ “အဖေရယ် ကမ္မဋ္ဌာန်း ထိုင်နေလဲ ကုသိုလ်ရတာပါပဲ”ဟု ဆိုပြန်သည်။ ဦးစက်ဖော်သည် သမီးဖြစ်သူ ဒေါ်မာလာရီ စိတ်မကောင်းဖြစ်မည်စိုး၍ ဗျတ်ဆိုင်း ထမ်းမြဲထမ်းသော်လည်း ရှေ့တွင်မူ တတ်နိုင်သမျှ ရှောင်သည်။ ဒေါ်မာလာရီကွယ်ရာ၌ ဗျတ်ဆိုင်းကြီး ထမ်းလျက်ရှိစဉ် သမိခွေဒါယ ချောင်မှ သီလရှင်ကလေးများနှင့် မတော်တဆ ဆုံမိလျှင်လည်း “ဟဲ့-မယ်မာလာရီကို သွားမပြောကြနဲ့နော်”ဟု နှုတ်ပိတ်လေ့ရှိသည်။

ဦးစက်ဖော်သည် ဒေါ်အိုင် ဆုံးသွားပြီးနောက် ၁၂၇၂-ခုနှစ်မှ စ၍ စစ်ကိုင်းတောင်မိုးသို့ လာရောက် နေထိုင်ခဲ့လေသည်။ ရောက်စ နှစ်တွင် အောက်ဇေတဝန် ချောင်၌နေ၍ ဥပုသ်သီလဆောက်တည်ကာ ကမ္မဋ္ဌာန်း ဘာဝနာပွားများခဲ့ပေသည်။ နောက်တွင် မဟာဂန္ဓာရုံချောင်သို့ ရွှေ့ပြောင်း၍ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်အား ဝတ်ကြီး ဝတ်ငယ် ပြုစုနေထိုင်သည်။ နှစ်စဉ် စပါးသိမ်းချိန်တွင် သမီးဖြစ်သူ မသုဓမ္မာစာရိနှင့်အတူ

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သမိန်ထောသို့ပြန်၍ စပါးများကို သိမ်းယူရောင်းချပြီး စစ်ကိုင်းတောင်
ရိုးသို့ ပြန်လာလေသည်။

ဦးစက်ဖော်သည် မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်၏ ဩဝါဒအတိုင်း ဗုဒ္ဓါ
နုဿတိ ဘာဝနာကို ၈-နှစ်တိတိ အားထုတ်ခဲ့လေသည်။ ပင်ကိုယ်က
ပင် နူးညံ့ပျော့ပျောင်းလျက်ရှိသော ဦးစက်ဖော်၏ စိတ်သည် ဗုဒ္ဓါနုဿတိ
ဘာဝနာဖြင့် ထုံမွမ်းပေးလိုက်သောအခါ ပို၍ နူးညံ့လာသည်။ အကုသိုလ်
စိတ် မဝင်လာအောင် သတိထားတတ်လာသည်။ “အဖေက မုသားဆိုရင်
အရိပ်တောင် မပြောဘူး။ အကုသိုလ်ဆိုရင် သိပ်ကြောက်တယ်”ဟု
ဒေါ်မာလာရိက ပြောသည်။

ဦးစက်ဖော်သည် ဗုဒ္ဓါနုဿတိ ဘာဝနာကို ၈-နှစ်တိတိ အားထုတ်
ပြီးသောအခါ ဝိပဿနာနည်းသို့ ကူးပြောင်းအားထုတ်ခဲ့သည်။

“နာမ ရူပ ပရိစ္ဆေဒ ဉာဏ်ကို စီးဖြန်းလိုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည်
မိမိခန္ဓာကိုယ်ကြီးကို “ဆံပင်၊ ဦးခေါင်း၊ လက်၊ ကိုယ်၊ ခြေ၊ အားဖြင့်
ငါးပိုင်းပိုင်း”ဟု မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော် သွန်သင်သည့်အတိုင်း ခန္ဓာ
ကိုယ်ကို ငါးပိုင်း ပိုင်း၍ စီးဖြန်းခဲ့လေသည်။

“ဆံပင်၊ ဦးခေါင်း၊ လက်၊ ကိုယ်၊ ခြေ၊

ဆံပင် မရှိ၊ ရုပ်သာ ရှိ၏။

ဦးခေါင်းမရှိ၊ ရုပ်သာ ရှိ၏။

လက်မရှိ၊ ရုပ်သာ ရှိ၏။

ကိုယ်မရှိ၊ ရုပ်သာ ရှိ၏။

ခြေမရှိ၊ ရုပ်သာ ရှိ၏။

ဦးစက်ဖော်သည် မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်အား လုပ်ကျွေးပြုစုရင်း
ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာပွားများအားထုတ်နေရာ ၉-နှစ်ခန့်ပင် ကြာခဲ့လေပြီ။
ဦးစက်ဖော် အသက်သည် ၆၆-နှစ်အတွင်းသို့ ရောက်ခဲ့ပေပြီ။ မြန်မာ
လူမျိုး အချို့သည် ၆-ဂဏန်းကို ကြောက်ရွံ့လေ့ရှိသည်။ ‘ခြောက်နှင့်
ချောက်’ သံတူဖြစ်၍ ‘ချောက်ထဲကျရင် ပြန်တက်ဖို့မလွယ်ဘူး’ဟု ဆို
လေ့ရှိကြသည်။ သက်တော် ၆၁-နှစ်ရှိ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်သည်
၁၂၈၁-ခုနှစ် ဝါခေါင်လဆုတ် ၈-ရက်နေ့တွင် လွန်တော်မူသည်။ ဦးစက်
ဖော်သည် များစွာတုန်လှုပ်၍ သံဝေဂကြီးစွာ ဖြစ်မိသည်။

မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော် လွန်တော်မူပြီးနောက် ဦးစက်ဖော်သည်

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေစိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

အိပ်မက်အထူးအဆန်းကို မြင်မက်သည်။ အိပ်မက်အကြောင်းကို သမီးများအား ပြောပြဦးမည်ကြံစည်၍ မဟာဂန္ဓာရုံချောင်မှ သမိခွေချောင်သို့ ဆင်းလာသည်။ ဦးစက်ဖော်၏မျက်နှာသည် လန်းဆန်းမှုမရှိလှ၊ ရင့်ရော် နှမ်းလှသော အသွင်ကို ဆောင်နေသည်။ ဒေါ်မာလာရီသည် ဘခင်ကြီး လာနေသည်ကို ခပ်လှမ်းလှမ်းမှပင်မြင်၍ စိတ်ထဲ နွေးကနဲ ဖြစ်သွားသည်။ ဘခင်ကြီးကို မမှိတ်သော မျက်စိဖြင့် စိုက်ကြည့်နေရင်း “အဖေ သေဖို့များ လာပြောတာလေလား” ဟု မဆီမဆိုင် တွေးမိပြီး မျက်ရည် ဝိုင်းလာသည်။ ဦးစက်ဖော် အနီးရောက်သောအခါ ဒေါ်မာလာရီသည် မျက်စိမျက်နှာပျက်လျက် “အဖေ ဘာလို့လာတာတုန်း” ဟု မေးရင်း တုန်တုန်ယင်ယင်ဖြစ်ကာ မျက်ရည်တွေကျလာသည်။ ဦးစက်ဖော်သည် အိပ်မက်အကြောင်းပြောရန် ဟန်ပြင်ပြီးမှ မပြောတော့ဘဲ တစ်နေရာသို့ ထွက်ခွာသွားခဲ့လေသည်။

ဦးစက်ဖော်သည် မသုဓမ္မစာရိအား ထိုအိပ်မက်အကြောင်းကို ပြောပြဖူးလေသည်။

“အဖေ တစ်နေ့က အိပ်မက်မက်တယ်၊ အဖေက ဝိမာန်ကြီးနဲ့ နေရတယ်၊ အဲဒီဝိမာန်ကြီးနားမှာ စကားဝါပင်ကြီးတစ်ပင်ရှိတယ်၊ တစ်ပင်လုံး ဝါထိန်အောင် ပွင့်နေလိုက်တာ မွေးကြိုင်နေတာပဲ”

ထိုအခါ မသုဓမ္မစာရိက “အဖေ- အဖေ အဲဒီစကားဝါပန်းတွေကို နတ်သမီးတွေ မယူနဲ့နော်” ဟု ရယ်မောစရာပြောသည်။ ၁၂၈၂-ခုနှစ်၌ ဦးစက်ဖော်သည် အနည်းငယ်နေထိုင်မကောင်းဖြစ်၍ မဟာဂန္ဓာရုံချောင်မှ သမိခွေဒယချောင်သို့ ပြောင်းရွှေ့လာခဲ့၏။ ဒေါ်မာလာရီတို့ ညီအမသည် ဘခင်ကြီးကို ဆေးဝါးဓာတ်စာဖြင့် ကျန်းမာအောင် ကျန်းမာအောင် ပြုစုကြသည်။ ဦးစက်ဖော်၏ ကျန်းမာရေးကား အဆိုးဆုံးဟု မဆိုနိုင်သကဲ့သို့ အကောင်းကြီးလည်း ဖြစ်မလာသေးပေ၊ ‘တစ်နေ့ရွှေ- တစ်နေ့ငွေ’ အထွေထွေ ပြောင်းနေသည်။ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်းစတွင် အဆိုးဖက်သို့ ယိုင်လာသည်။

ဦးစက်ဖော်သည် အိပ်ရာထက်တွင် လူမမာကြီး ဖြစ်လျက် ရှိနေသည်။ ထိုင်နိုင် ထနိုင်ရှိသေးသော်လည်း အားစင်ကား နည်းလှပေပြီ။ သို့ရာတွင် ဦးစက်ဖော်သည် ကမ္မဋ္ဌာန်းအလုပ်ကို မမေ့ချေ၊ အမြဲမပြတ် နှလုံးသွင်းနေသည်။ အနည်းငယ်ရောဂါသက်သာသောအခါ အိပ်ရာထက်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

တွင် ကမ္မဋ္ဌာန်း ထထိုင်လေ့ရှိသည်။

“အဖေ စောင်ကြီး ခြုံပြီး ဘာလုပ်နေတာတုန်း”

မသုဓမ္မစာရိသည် ဘခင်ကြီးအနီးသို့လာရင်း ထိုင်နေသည်ကို မြင်၍ မေးသည်။

“ငါ့ပိုင်း လုပ်နေတာ”

ခန္ဓာကိုယ် ငါးပိုင်း ပိုင်း၍ ကမ္မဋ္ဌာန်း စီးဖြန်းနေသည်ကို ရည်ရွယ်ပြီး ငါးပိုင်း လုပ်နေတာဟု ပြောခြင်း ဖြစ်သည်။

“အဖေ-အဖေ ငါမဟုတ် ငါ့သမီးသာဟုတ်၏၊ ဟုတ်လား၊ အဖေ”

မသုဓမ္မစာရိသည် ဘခင်ကြီးအား ပြောနေကျအတိုင်း ရယ်စရာ ပြောသည်။

တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၅-ရက်နေ့ညဖြစ်သည်။ ကောင်းကင်သည် တိမ်တိုက်ကင်းစင်၍ ကြည်လင်နေသည်။ ပင်လုံးကျွတ် ပွင့်နေသော ဇွန်ပန်းခုံကြီးပမာ ကြယ်တာရာများသည် ပြာလဲ့လဲ့ ကောင်းကင်ပြင်၌ ဖွေးဖွေးလက်တောက်ပနေကြသည်။ ၅-ရက် လ သည် မလင်း တလင်းသာ၍ ညဉ့်မနက်မီ ဝင်သွားသည်။

ထိုနေ့ည၌ ဦးစက်ဖောင်၏ အိပ်ရာခေါင်းရင်းတွင် ကထိန်ခင်းရန် ပစ္စည်းများကို ပြင်ဆင်ထားကြသည်။ တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၆-ရက်နေ့တွင် အနောက်ဂန္ဓာရုံ (ပဌမဂန္ဓာရုံ) ချောင်၌ ကထိန်ခင်းရန် စီစဉ်ထားသည်။ “အဖေ- ချမ်းအေးဆရာတော် ဆွမ်းခံကြွလာရင် ကထိန် ရေစက်ချပင့်ရအောင်၊ အဖေ့ခေါင်းရင်းမှာ လှူရန်ပစ္စည်းတွေ ပြင်ထား တယ်”ဟု ဒေါ်မာလာရီက ပြောသည်။ ဒေါ်မာလာရီတို့ ညီအမသည် ဘခင်ကြီးအနီး ဝဲယာရံ၍ အိပ်ကြသည်။

အချိန်ကား သန်းခေါင်ချိန်တည်း။ ဒေါ်မာလာရီသည် တရေ နိုး၍ ဖခင်ကြီးကို ထ၊ စမ်းသည်။

“ဟောတော် အဖေဘယ်သွားပါလိမ့်”

ဒေါ်မာလာရီသည် အိပ်ရာတွင် ဖခင်ကြီးကို မတွေ့ရ၍ ကဗျာ ကရာ မီးထွန်းကြည့်သည်။ ထိုအခါ ခေါင်းရင်းဖက်ရှိ ကထိန်လှူရန် ပစ္စည်းများ အနီးတွင် ငုတ်တုတ်ထိုင်နေသော ဖခင်ကြီးကို တွေ့ရသည်။

“အဖေ ဘာလုပ်နေတာတုန်း”

“ငါ ကထိန်ရေစက်ချနေတာ”

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဒေါ်မာလာရီသည် မီးရောင်ဖြင့် ဖခင်ကြီး၏ နဖူးတွင် ချွေးတွေ စိုနေသည်ကို မြင်ရ၏။ လက်ကိုင်ပုဝါဖြင့် နဖူးမှချွေးများကို သုတ်ပေးရင်း လက်များကို စမ်းကြည့်၏။ လက်ဖျားကလေးတွေ စေးနေသဖြင့် ထိတ်သွားသည်။ “အဖေ သေတော့မှာ ထင်ပါရဲ့ သွေးတွေဆုတ်ကုန်ပြီ”

“မယ်သုဓမ္မ၊ မယ်သုဓမ္မ ထစုံ၊ ထစုံ၊ အဖေ လက်ဖျားတွေ စေးနေတယ်တော့”

ညီမကို နှိုးပြောပြီး အိပ်ရာပေါ်ရွှေ့၍ စောင်ခြံပေးကြသည်။

“အဖေ နန်းတွင်း ရွာပွတ်ဆေးလေး နေ့လယ်က ဖျော်ထားတာ ကျန်သေးတယ်၊ သောက်လိုက်ပါစုံလား”

“အင်း... အင်း”

ဦးစက်ဖော်သည် သမီးတိုက်သော ဆေးများကို အကုန်သောက်လိုက်သည်။ ထိုအခါ မသုဓမ္မစာရိက ဒေါ်မာလာရီအနီးသို့ကပ်၍ တိုးတိုးပြောသည်။

“အမ... အမ အဖေက ခါတိုင်းဆို ဆေးသိပ်ငြင်းတယ်၊ အခု မငြင်းဘူး၊ ဆေးမငြင်းရင် ကြောက်ရတယ်တော့”

ဒေါ်မာလာရီသည် ဘခင်ကြီး၏လက်ဖျားကို စမ်းကြည့်ပြန် သည်။ လက်ဖမိုးအထိ စေးနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဒေါ်မာလာရီသည် သက်ပြင်းတစ်ချက်ချ၍ မသုမာလာစသော တပည့်ကြီးများကို သွားနှိုးသည်။

“ဟဲ့... မယ်သုမာလာ မယ်သုမာလာ- လာစုံ၊ အဖေတော့ လက်တွေ သိပ်အေးနေတယ်တော့၊ သွေးဆုတ်တာနဲ့ တူတယ်”

မသုမာလာသည် ကဗျာကရာထ၍ လိုက်လာသည်။

“အဖိုးလေးတော့ နတ်ပြည်ရောက်မှာ သေချာပါတယ်၊ ဓမ္မာရုံ ရှေ့မှာ အဖိုးလေးအတွက် ပြာသာဒ်နဲ့မြင်းရထား ၂-စီး တောင်ရောက်နေတယ်”ဟု ဒေါ်မာလာရီလာနှိုးစဉ် သူမြင်မက်နေသော အိပ်မက်အကြောင်းကို မသုမာလာက ပြောပြလေသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် “အဖေတော့ သွေးတွေ ဆုတ်ကုန်ပြီ၊ သေတော့မှာပဲ”ဟု သိ၍ “အဖေ ကျမရောင်ခြည်တော်ဖွင့်ဘုရားရှိခိုးကို ရွတ်မယ်၊ အာရုံပြုနော်အဖေ”ဟု ပြောပြပြီး ဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော် ဇေယျာတော်မူသော ရောင်ခြည်တော်ဖွင့် ဘုရားရှိခိုးကို ရွတ်ဆိုလေသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

“နာထော၊ ဗြဟ္မာနတ်လူ သုံးဘုံလူတို့၏ ကြည်ဖြူညွတ်ပျောင်း ကိုးကွယ် လဲလျောင်းရာ ဖြစ်တော်မူသော၊ ယော ဗုဒ္ဓေါ၊ သစ္စာ လေးပါး မြတ်တရားကို ပိုင်းခြားသိမြင် သခင်စောထီး အကြင်ဘုရား ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးသည်။ သတ္တသတ္တာဟ မဇ္ဈိမိ၊ ပလ္လင်္က၊ အနိမိသ၊ စက်မ၊ ရတနာယရ၊ အဇပါလ၊ မုစလိန္တ၊ ရာဇာယတန ဟု သတ္တာ ဟု ခုနစ်လိနောစာလိရက် ဗွေလည်ချက်ချာ ရတနာယရ သတ္တာဟ ဌံ။ သတ္တ၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီ၊ ဝိဘင်း၊ ဓာတုကထာ၊ ပုဂ္ဂလပညတ်၊ ကထာ ဝတ္ထု၊ ယမိုက်၊ ပဌာန်း- အဘိဓမ္မာ ခုနစ်ကျမ်းတို့ကို။ သမ္ပတိ၊ ကပ် အလီလီ ဖြည့်ခဲ့ညီသည့် ပါရမီဘုန်းတော် အာနုဘော်တော်ကြောင့် ရတော်မူစာပ် သဗ္ဗညုတရွှေဉာဏ်တော် မြတ်ဖြင့် သုံးသပ်ဆင်ခြင် တော်မူလေပြီ။ တဒါ၊ ထိုသို့ လေ့လာဆင်ခြင်တော်မူသောအခါ၌။ အဿ၊ ထိုသုံးလူထွတ်ထားရှင်တော်ဘုရား၏။ ဉာဏံ၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ် သဗ္ဗညုတ ရွှေဉာဏ်တော်မြတ်သည်။ သမန္တပဌာနံ၊ ရှစ်သောင်း လေး ထောင် နက်ဝှမ်းဆောင်သည့် ကျောက်တောင် ပတ်ခွေသမုန်ရေ ထက် ရာကုဋေမကနက်နဲကျယ်ဝန်းလှသော သမန္တပဌာန်းကျမ်းကြီး သို့။ ပတ္တာ၊ ကောင်းစွာထုတ်ချောက် အစဉ်ရောက်၍။ ဩကာသံ၊ မြူးထူးပျော်ပါး ကစားခွင့်ကို။ လဘတေ၊ ရတော်မူလေ၏”

ဦးစက်ဖော်သည် သမီးရွတ်ဆိုသော ရောင်ခြည်တော်ဖွင့် ဘုရားရှိခိုး ကို ကြားနာရင်း မလွှပ်မယှက် အလွန်ငြိမ်သက်စွာ ဇီဝိန်ချုပ်ငြိမ်း တဘဝ တာ ရုပ်သိမ်းသွားလေပြီ။ ဦးစက်ဖော်၏ နောက်ဆုံးနေ့ကား ၁၂၈၁-ခု တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း (၅) ရက်နေ့ ဖြစ်ပေသတည်း။

ဦးစက်ဖော်သည် ချစ်သောသမီးများထံ ဥတုလရုပ်ကြီးကို ချွင်းချန် ထားခဲ့၍ ဘဝသစ် ထူထောင်သွားလေပြီ။ ဒေါ်မာလာရီသည် ဖခင်ကြီး၏ ရုပ်ပလာပ်ကို ဓမ္မာရုံကြီးပေါ်တွင် ပြင်ဆင်၍ ၇-ရက်ထားပြီးလျှင် တရား ပွဲများ ဆင်ယင်ကျင်းပသည်။ မင်းကွန်း ရန်ကင်းချောင်ဆရာတော်နှင့် စိန်ဇနီလူထွက်ဆရာခင်တို့က သံဝေဂဖြစ်ဖွယ်တရားများကို ဟောကြား ကြသည်။

စာပနနေ့တွင် ဆရာခင်ကိုယ်တိုင် ရေစက်ချ အမျှဝေပြီးလျှင် ဆွေမျိုးများက အလောင်းကို တညင်းအုပ်၍ ထမ်းပို့ကြသည်။ ဦးစက်ဖော် ၏ ရုပ်ကလာပ်ကို ရှင်ပင် နန်းဦး ဝေတီတော်အနီးတွင် သင်္ဂြိုဟ်ကြသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဈာပနသို့ ပင့်သံယာ ၇၆-ပါးနှင့် သီလရှင်ပရိသတ်နှစ်ရာကျော် ကြွရောက်ကြသည်။ သံယာတော်များအား သင်္ကန်း၊ မျက်နှာသုတ်ပုဝါ၊ ဖယောင်းတိုက်၊ ဆပ်ပြာခဲတို့ကို လှူဒါန်း၍ သီလရှင်များအား ဝတ္ထုငွေ ၅-မူစီ လှူဒါန်းသည်။ (ထိုခေတ်က ၅-မူသည် ကြေးကြီးဖြစ်၏။ တမတ်သာလျှင်လည်း များသည်)

ဒေါ်မာလာရီသည် ဖခင်ကြီးကွယ်လွန်သွားသဖြင့် စိတ်ပမ်းကိုယ်ပမ်း ဖြစ်လျက်ရှိသည်။ ဖခင်ကြီး၏ ဈာပနနှင့်စပ်၍ ကိစ္စအဝဝ ဆောင်ရွက်ပြီးနောက် စိတ်ပြေလက်ပျောက် ရှိစေရန် စာဝါများကို ပြန်ကောက်ခဲ့လေသည်။ တပည့်သီလရှင်များအား စာပေပို့ချခြင်းဖြင့် ဖခင်အေပေါ်လွမ်း ဆွတ်သောစိတ်ကို ဖြေသိမ့်ခဲ့လေသည်။ သို့ဖြင့် တစ်နှစ်တာအချိန်သည် ကြာလှသည် မထင်ရဘဲ ကုန်လွန်သွားခဲ့လေသည်။

သီဟိုဠ်နှင့် အိန္ဒိယသို့

၁၂၈၂-ခုနှစ် ဖြစ်သည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် အသက် ၄၀-အတွင်းသို့ ရောက်လာပေပြီ။ သီလရှင်ဖြစ်သည်မှ စ၍ စာကိုသာ တသမတ်တည်းကြိုးစားခဲ့ပြီး စာပေတတ်မြောက်၍ ချောင်ဆရာဖြစ်လာသောအခါလည်း စာပေပို့ချမှုဖြင့်သာ အချိန်ကုန်ခဲ့ပေသည်။ ဒေါ်မာလာရီသည် သီလရှင်ဖြစ်လာသည်မှစ၍ ၂၁-နှစ်လုံးလုံး စာပေကမ္ဘာအတွင်း၌သာ မွေ့လျော်ရွှင်ပြုံးနေခဲ့သဖြင့် အချိန်တွေ ကုန်မှန်းမသိ ကုန်လာသည်။

အားကိုးရာဖြစ်၍ အလွန်ချစ်သော မိဘနှစ်ပါးလည်း မျက်ကွယ်ပြုသွားလေပြီ။ အလွန် အားထားနေသော မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်သည် ပျံလွန်တော်မူသွားလေပြီ။ ဤအကြောင်းအချင်းအရာတို့ကို တွေးမိတိုင်း သင်္ခါရများအပေါ် အားကိုးချင်စိတ်များလည်း ကုန်ခန်းသွားလေပြီ။ စိတ်ပမ်းသဖြင့် ကိုယ်နွမ်းသွားသည်။ သို့ဖြစ်၍ စိတ်ပြေလက်ပျောက် တစ်ခေါက် တစ်ခါ ဘုရားဖူးသွားရလျှင် ကောင်းလေစွာဟု တောင့်တမိလေသည်။ အထူးသဖြင့် သီဟိုဠ်မှ ဗုဒ္ဓစွယ်တော်အကြောင်း ဖတ်ဖူး၍ သွားရောက်ဖူးမြင်လိုလှသည်။ အရွယ်ကောင်းတုန်း ပစ္စည်းလည်း တတ်နိုင်တုန်း သီဟိုဠ်နှင့် အိန္ဒိယသို့ သွားရောက်ရန် မျှော်မှန်းကြံစည်လျက်ရှိသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေ့စိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဒေါ်မာလာရီ၏အကြံအစည်သည် မကြာမီပင် အောင်မြင်ရန် အခွင့်အလမ်းကြုံလာ၏။ ရန်ကုန်မြို့ ကျောင်းတော်ရာ ရွှေကျင်တိုက်မှ ဘုန်းတော်ကြီး ဦးဓမ္မောဒယ ဦးဆောင်သော ရဟန်းရှင် လူ တစ်ရာကျော် တို့သည် သီဟိုဠ်နှင့် အိန္ဒိယသို့သွားရန် စီမံနေကြသည်။ ထိုတွင် ဦးဓမ္မောဒယနှင့် ရင်းနှီးသူ ဒကာမကြီးတစ်ဦးသည် ဒေါ်မာလာရီနှင့် သိက္ခမ်းသဖြင့် ဘုရားဖူးလိုက်ရန် ဒေါ်မာလာရီထံ အကြောင်းကြားသည်။ ထိုအခါ ဒေါ်မာလာရီသည် ဝမ်းသာအားရ ဘုရားဖူးလိုက်ရန် ချက်ချင်း စီစဉ်လေသည်။ ဒေါ်မာလာရီနှင့်အတူ ညီမဖြစ်သူ မသုဓမ္မစာရီအပြင် အခြား သီလရှင် ၄-ပါးလည်း လိုက်ပါကြမည်။ သီဟိုဠ်နှင့် အိန္ဒိယသို့ ရောက်သောအခါ ဗုဒ္ဓဌာနများနှင့် သံဃာတော်များအား လှူဒါန်းရန်အတွက် ငွေညောင်ရေအိုး ၂-လုံး၊ ပိုးခါးပန်းကြိုး ၁၀-ချောင်းနှင့် အခြားလှူဖွယ် ပစ္စည်းများကို ယူဆောင်ခဲ့ကြလေသည်။ ဒေါ်မာလာရီတို့သည် ဦးဓမ္မောဒယဦးဆောင်သော ဘုရားဖူးအဖွဲ့နှင့်အတူ သီတင်းကျွတ်လတွင် သင်္ဘောစီး၍ သီဟိုဠ်သို့ စတင်ခရီးထွက်ခဲ့ကြသည်။ လမ်းခရီးတွင် အပြင်းလည်းပြေ ဗဟုသုတလည်း ရစေရန် ရည်သန်၍ ရန်ကုန်မြို့ သရက်တောတိုက်မှ ဘုန်းကြီးဦးသူမနက နေ့စဉ် ညနေအချိန် သင်္ဘောအပေါ် ထပ်သို့ တက်ပြီး သီဟိုဠ်အိန္ဒိယ ဗုဒ္ဓဌာနများအကြောင်းကို စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဟောပြောလေ့ရှိသည်။ ဘုရားဖူးအဖွဲ့မှ စိတ်ဝင်စားသူများ တက်ရောက် နားထောင်ကြ၏။ ဒေါ်မာလာရီတို့လည်း နေ့စဉ်ပင် တက်ရောက် နားထောင်ခဲ့ကြသည်။

နက်ဝှမ်းကျယ်ပြောသော ပင်လယ်ပြင်ကြီးကို သင်္ဘောကြီး ဖြတ်သန်း ခုတ်မောင်းလျက်ရှိစဉ် အများအားဖြင့် သာယာသော ရာသီဥတုနှင့် ကြုံရသော်လည်း နှစ်ရက်ခန့် မုန်တိုင်းငယ်နှင့် ကြုံတွေ့ခဲ့ရသေးသည်။ ခရီးသည်အချို့ သင်္ဘောလူးသဖြင့် လှိုင်းမူးကြ၏။ “တပည့်တော်တို့က ပင်လယ်ထဲ သွားနေကျမို့ သူများလို သင်္ဘောလူးပေမဲ့ လှိုင်းမမူးပါဘူး”ဟု ဒေါ်မာလာရီက ပြောသည်။

သင်္ဘောကြီးသည် ၉-ရက်ခန့် ပင်လယ်ပြင်ကို ဖြတ်သန်းခုတ်မောင်းခဲ့ပြီးနောက် လှပသော ကိုလံဘိုဆိပ်ကမ်းသို့ ဆိုက်ကပ်ခဲ့လေသည်။ သီဟိုဠ်ရှိ ဦးဓမ္မောဒယ၏ ဒကာ ဒကာမများသည် ဆိပ်ကမ်းမှကြိုဆိုနေကြသည်။ ဦးဓမ္မောဒယသည် သီဟိုဠ်၌ ကထိန်ခင်းရန် ထင်းစူးသေတ္တာ ၁၀-လုံးဖြင့်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ပစ္စည်းများကို သယ်ဆောင်လာခဲ့သည်။ တန်ဆာခရှင်ရာနီးပါး ကုန်ကျသည်။

ကိုလံဘိုဆိပ်ကမ်း အကောက်ဌာနမှ ထိုပစ္စည်းများအတွက် အကောက်ခွန်တောင်းယူသည်။ ထိုအခါ ဦးဓမ္မောဒယက အကောက်ခွန် ဌာန အမှုထမ်းများအား သိဟိုင်စကားဖြင့် ရှင်းပြသည်။

“ဒီပစ္စည်းတွေ ဒီမှာ လှူခဲ့မဲ့ ပစ္စည်းတွေချည်းပဲ၊ ဒကာတို့က အကောက်ခွန်ပေးရမယ်ဆိုရင် ပေးမယ်၊ မငြင်းပါဘူး၊ ဒါပေမဲ့ လှူတဲ့ ပစ္စည်းတောင် အကောက်ခွန် ကောက်တယ်ဆိုပီး အကဲ့ရဲ့ ခံရလိမ့်မယ်၊ ဒကာတို့နိုင်ငံ နာမည်ပျက်လိမ့်မယ်၊ ရွက်စရာလဲကောင်းတယ်”

ဦးဓမ္မောဒယ အပြောကောင်းသဖြင့် အကောက်ခွန်ဌာန အမှုထမ်း များ လက်တွန့်သွားကြသည်။ နောက်ဆုံးတွင် အချင်းချင်း တီးတိုးတိုင် ပင်ပြီး အကောက်ခွန်မတောင်းဘဲ သယ်ယူခွင့်ပြုလိုက်သည်။

ဦးဓမ္မောဒယနှင့်အဖွဲ့သည် သိဟိုင်ရှိထင်ရှားသော ကျောင်းတိုက်ကြီး များသို့သွားရောက်၍ ကထိန်သင်္ကန်းများ ကပ်လှူကြသည်။ ထိုကျောင်း တိုက်များတွင် သိဟိုင်မဟာဝိသုဒ္ဓါရာမတိုက်ကို ဖုတ်ချုပ်သောဆရာတော် မှာ မြန်မာနိုင်ငံ၌ နှစ်ပေါင်းအတော်ကြာ နေထိုင်ပြီး ရန်ကုန်ကျောင်း တော်ရာ ဆရာတော်၊ မန္တလေး ဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်တို့ထံ ပညာသင်ယူ၍ “မဟာဝိသုဒ္ဓါရာမိက ထေရုပ္ပတ္တိဒီပနိကျမ်း”ကို ပြုစုခဲ့သော အရှင်သီရိ ဓမ္မဖြစ်ပေသည်။ ဆရာတော် အရှင်သီရိဓမ္မသည် မြန်မာနိုင်ငံမှလာ ရောက်၍ ကထိန်ခင်းကြသဖြင့် ဝမ်းသာအားရ ဖြစ်လျက်ရှိသည်။ ဆရာ တော် အရှင်သီရိဓမ္မက “မပြောရတာ ကြာလို့ မြန်မာစကားတောင် မေ့ တော့တော့ဖြစ်နေပြီ”ဟု ရယ်ရယ်မောမော သိဟိုင်သံဝဲဝဲဖြင့် အမိန့်ရှိသည်။

မြန်မာနိုင်ငံမှ ဘုရားဖူးအဖွဲ့သည် သိဟိုင်ရှိထင်ရှားသော ဗုဒ္ဓဌာန များကို လှည့်လည် ဖူးမြော်ကြသည်။ ကိုလံဘိုမြို့မှ ပေ ၉၇၀၀-ကျော် မြင့်သော စေတီပါဒတောင်သို့တက်၍ ခြေတော်ရာကို ဖူးမြော်ကြသည်။ ထိုစေတီပါဒတောင် တက်ရသည်မှာ လွယ်ကူလှသည် မဟုတ်ပေ၊ အချို့ နေရာ၌ အလွန် မတ်စောက်သဖြင့် သင်္ကြံများကိုဆွဲကိုင်၍ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း တက်ကြရသည်။ ထိုသို့ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း တက်ရသဖြင့် စေတီပါဒတောင် မှ ပြန်ဆင်းလာသောအခါ ဘုန်းကြီး ဦးသုမနက တောင်ခြေတစ်နေရာ၌ စာတန်းကလေးတစ်ခု ကောက်နေခဲ့လေသည်။

“ဤတောင်သို့ ငါကဲ့သို့မိုက်သောသူများ တက်ကြလေ”

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဦးသုမန၏တတန်းကို ဖတ်၍ ဘုရားဖူးအဖွဲ့ ရယ်ကြသည်။ ထိုအခါ ဦးသုမနက “မရယ်ကြနဲ့ဗျာ၊ လိမ့်ကျရင်သေမှာ၊ မလွယ်ဘူး” ဟု မှင်သေ သေဖြင့် ပြောပြန်ရာ ထပ်မံ ရယ်ကြရပြန်လေသည်။

ဘုရားဖူးအဖွဲ့သည် ဗုဒ္ဓစွယ်တော်မြတ်ကို ဖူးမြော်ရန် သေခံန္တသေလူ မြို့သို့လည်း သွားရောက်ကြသည်။ စွယ်တော်ဌာန၌ ၁၀-ရက်ခန့် နေထိုင် ခဲ့ကြသည်။

“စွယ်တော်ထားပုံက သိပ်ခမ်းနားတာပဲ၊ စွယ်တော် ကိန်းဝပ်တဲ့ ကြွတ်ကိုက ၁၄-ထပ်ရှိတယ်၊ အဲဒီတုန်းက တပည့်တော် သိပ်ကံကောင်း တယ်၊ စွယ်တော်ကြွတ်ကို ခေါင်းပေါ်တင်ပြီး ပူဇော်ခွင့်ရခဲ့တယ်၊ “တပည့် တော်များ စွယ်တော်ကို ဖူးမြော်ရန် အတွက် အသက်စွန့်လာခဲ့ရပါသည်။ ဆီးဖြင့်တော်မူပါ” ဟု စိတ်ထဲကဆိုပြီး ခေါင်းပေါ်တင်၍ ပူဇော်လိုက်တော့ ပိတ်ဖြစ်လွန်းအားကြီးပြီး မေ့သလိုတောင် ဖြစ်သွားတယ်” ဟု ဒေါ်မာလာရီ က ပြောသည်။

ဘုရားဖူးအဖွဲ့သည် သီဟိုဠ်၌ ၂-လခန့် နေထိုင်ပြီးနောက် အိန္ဒိယသို့ ခရီးဆက်ကြသည်။ အိန္ဒိယ၌ တစ်လခန့်မျှ ဗုဒ္ဓဌာနများကို လှည့်လည် ဖူးမြော်ကြသည်။ ကုသိနာရုံသို့ ခရီးထွက်သောအခါ ဘုန်းကြီး ဦးသုမနက “ကုသိနာရုံရောက်ရင် မငိုကြနဲ့နော်၊ အားလုံး မငိုစတမ်း” ဟု ဘုရားဖူး အဖွဲ့ကို ပြောသည်။ သို့ရာတွင်ကုသိနာရုံရှိ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူဟန် ဗုဒ္ဓ ရုပ်ပွားတော်ကို ဖူးမြင်ကြရသောအခါ မည်သူမျှ မျက်ရည်မဆည်နိုင်ကြပေ၊ ဗုဒ္ဓအရှင်မြတ်ကို မှန်းဆသတိရ၍ တမ်းတကြေကွဲ ငိုပွဲဆင်မိကြလေသည်။

ဘုရားဖူးအဖွဲ့၏ ခရီးဆုံးသော နေရာမှာ ကလကတ္တားမြို့ဖြစ်သည်။ ကလကတ္တားမြို့၌ တည်းခိုနေစဉ် ဒေါ်မာလာရီ၏ နှစ် ၄၀-ပြည့်မွေးနေ့ နှင့် ကြိုကြိုက်လေသည်။ အသက် ၄၀-ပြည့်သည့်နေ့တွင် နွားနို့တစ်ပိဿာ ကုန်အောင်သောက်၍ အမိနို့ဆက်ရသည်ဟု ဆိုကြသည်။ ဒေါ်မာလာရီ သည် ထိုအဆိုအတိုင်း နွားနို့တစ်ပိဿာ သောက်ခဲ့လေသည်။ မွေးနေ့ ကုသိုလ်အဖြစ်လည်း ဗုဒ္ဓါနုဿတိ ဘာဝနာကို အထူးပွားများ ခဲ့လေ သည်။ ဒေါ်မာလာရီသည် ဘုရားဖူးသွားစဉ်အခါလည်း ၁၀ ပါးသီလမြဲ လျက်ရှိသည်။ ညီမဖြစ်သူ မသုဓမ္မစာရိက အသုံးလိုသမျှ ဆောင်ရွက်ပေး သည်။ ဘုရားဖူးအဖွဲ့သည် ပြာသိုလဆန်းစတွင် ကလကတ္တားမြို့မှ သင်္ဘောစီး၍ မြန်မာပြည်သို့ ပြန်လည်ထွက်ခွာခဲ့ကြလေသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ထံရံကာဆရာကြီး၏ နောက်ဆုံးနေ့

“ရွှေကျင်တိုက်၏ ခြင်္သေ့ကြီး”ဟု နာမည်ကြီးခဲ့သော ရွှေကျင်တိုက် စာချ အရှင်ဣန္ဒကသည် ၁၂၃၄-ခုနှစ်တွင် ရွှေကျင်ငါးတိုက် အပါအဝင် ထံရံကာတိုက်ကို အုပ်ချုပ်ရလေသည်။ ထိုအချိန်၌ ရဟန်းဝါ ၇-ဝါမျှသာ ရှိသေးသော်လည်း စာပေကျမ်းဂန်အရာတွင် အလွန်ထက်မြက်လှပေသည်။ အပြောအဟောအလွန်ကောင်း၍ ရှင်းလင်းပြတ်သားလှပေသည်။ စာပေ အယူအဆနှင့် စပ်လာလျှင် ခြင်္သေ့မင်းပမာ ရဲတင်းလှသည်။ “စမ်းချင်ရာ စမ်း”ဟု လက်မဲ့တန်းဝံ့သော သတ္တိရှိသူဖြစ်သည်။

ရဟန်း ၇၀-ဝါအရတွင် မင်းတုန်းမင်းကြီးက “ဣန္ဒက ဘိဇ္ဇေသီရိ ပဝရ မဟာဓမ္မရာဇဓိ ရာဇဂုရု”ဟူသောဘွဲ့တံဆိပ်ကိုဆက်ကပ်ခဲ့လေ သည်။ တစ်ဖန် ရဟန်း ၁၀-ဝါအရတွင် သီပေါမင်းက အလားတူ ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ကို ဆက်ကပ်ခဲ့ပြန်သည်။ ၁၂၄၇-ခုနှစ် တိုင်းရေး၊ ပြည်ရေး ရှုပ်ထွေး နေချိန်တွင် ထံရံကာ ဆရာတော် အရှင်ဣန္ဒကသည် လူဝတ်လဲခဲ့လေ သည်။ ငယ်နာမည် ဦးအုန်းညွှန်ဖြစ်သော်လည်း ထံရံကာဆရာတော် လူ ထွက်ဖြစ်သည့်အတွက် ထံရံကာဆရာကြီးဟုသာ အများက ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

ထံရံကာ ဆရာကြီးသည် ဇာတိဖြစ်သော သရိုင်းရွာသို့ ပြန်လည် နေထိုင်ရာမှ မဆွေတုတ်ဆိုသူ အမျိုးသမီးကလေးတစ်ဦးနှင့် အကြောင်း ပါသည်။ သားသမီး ၅-ယောက် ထွန်းကားသည်။ ထံရံကာ ဆရာကြီး သည် အိမ်ထောင်ရက်သား ကျနေစေကာမူ စာပေပို့ချသည့်အလုပ်ကိုပင် ဆက်လက် ဆောင်ရွက်နေခဲ့ပေသည်။ ဆရာကြီးကို အကြောင်းပြု၍ အနယ်နယ် အရပ်ရပ်မှ သီလရှင်ဆရာ အများအပြား သရိုင်းရွာသို့ လာရောက်နေထိုင်ကာ စာပေသင်ယူခဲ့ကြလေသည်။

ထံရံကာ ဆရာကြီးသည် အသက် ၄၀-ခန့်တွင် လူဝတ်လဲ၍ သရိုင်း ရွာ၌ စာပေပို့ချလာရာ အသက် ၆၀-ကျော်တိုင် ဖြစ်သည်။ ထံရံကာ ဆရာကြီး အသက် ၆၀-ကျော် အရွယ်တွင် ဒေါ်မာလာရီတို့ သရိုင်းသို့ ရောက်လာကြသည်။ “ခင်ဗျားတို့ ဒီလာရတာ မဝေးဘူးလား၊ စစ်ကိုင်း တောင်ဆို ပိုကောင်းမှာပဲ”ဟု ထံရံကာ ဆရာကြီးက ဒေါ်မာလာရီအား

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ပြောဖူးသည်။ ထိုစဉ်ကပင် ထရံကာဆရာကြီးသည် စစ်ကိုင်းတောင်၌ နေထိုင်ရန် ဆန္ဒရှိနေဟန် တူပေသည်။

၁၂၇၂-ခုနှစ်တွင် ခေမေသကချောင်မှ ဒေါ်ဝဏ္ဏဝါသည် ဗောဓိချောင် ကျောင်းဒကာကြီး ဦးစံဟိန်နှင့်တိုင်ပင်၍ ထရံကာဆရာကြီးကို စစ်ကိုင်းတောင်သို့ ပင့်ခေါ်ကြသည်။ ဦးစံဟိန်က ဗောဓိချောင်၌ ထရံကာဆရာကြီး နေထိုင်ရန် ဇရပ်တစ်ဆောင် ဆောက်ပေးသည်။ ထရံကာဆရာကြီးအတွက် တစ်လ ၃၀-ကျပ်လည်း ထောက်ပံ့လေသည်။ စစ်ကိုင်းတောင်မိုးရှိ ရဟန်းသာမဏေများနှင့် သီလရှင်များသည် ထရံကာ ဆရာကြီးထံ ပညာရင်နှံ သောက်စို့ကြသည်။

ထရံကာ ဆရာကြီးသည် ၁၂၇၂-ခုနှစ် ကဆုန်လတွင် စစ်ကိုင်းတောင်မိုးသို့ရောက်၍ မမာလာရီတို့က ထိုနှစ် နယုန်လတွင် ရောက်သည်။ မမာလာရီတို့သည် ဗောဓိချောင်သို့သွား၍ ထရံကာ ဆရာကြီးကို ကန်တော့ကြသည်။ မမာလာရီက “ဆရာကြီး ဘုန်းကံကြီးပါပေတယ်၊ စစ်ကိုင်းတောင်မှာ ထောက်ပံ့လှူဒါန်းမဲ့သူနဲ့ ချမ်းချမ်းသာသာ နေရတယ်၊ ကျမတို့ကြားရကထဲက ဝမ်းသာနေပါတယ်”ဟု ပြောရာ “ကျုပ်ဘုန်းဟုတ်ပါဘူးဗျာ၊ ခင်ဗျားတို့ဘုန်းပါ၊ ကျုပ်က ခင်ဗျားတို့အတွက် ဒီလာ နေရတာပါ”ဟု ပြန်၍ပြောလေသည်။

ထရံကာ ဆရာကြီးသည် စစ်ကိုင်း တောင်မိုး၌ ကွယ်လွန်သည်အထိ ၁၅-နှစ်ခန့်နေထိုင်၍ စာပေပို့ချခဲ့သည်။ ၁၂၇၉-ခုနှစ်တွင် ‘အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ’ ဘွဲ့တံဆိပ်ဖြင့် အင်္ဂလိပ် အစိုးရက ဂုဏ်ပြုခဲ့လေသည်။ ထရံကာဆရာကြီးကို အစတွင် ဦးစံဟိန်က တစ်လ ၃၀-ကျပ် ထောက်ပံ့ခဲ့သည်။ ဦးစံဟိန် မတတ်နိုင်သည့်နောက်တွင် သမိဇ္ဈဒယချောင် ဒေါ်ဟေမာရီ၏ ဘဌေး ဖြစ်သူ အဖေပိုင် ဦးဘုန်းခိုင်-ဒေါ်မမကြီးတို့က ဆက်လက် ထောက်ပံ့ခဲ့ကြပေသည်။

ထရံကာဆရာကြီးသည် နှစ်ပေါင်းများစွာ စာပေပို့ချခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ဆရာကြီး၏ အနှစ်ရတနာ စာပေပညာတို့ကား မကုန်နိုင်အောင် ရှိသည်။ အနှစ်ရတနာ ပညာရည်စွမ်း မကုန်ခန်းနိုင်သော်လည်း ဆရာကြီး၏ ရုပ်ခန္ဓာကြီးကား ညှိုးတိုနွမ်းလှ ပင်ပမ်းလှလေပြီ။ အသက် ၈၁-နှစ်အရွယ် အဘိုးတို့ကြီးဖြစ်၍ ကျန်းမာရေး ယိုယွင်းလာသည်။ ပြီတော့မည့် အိမ်တို့ကြီးပမာ ဆေးဝါး ဓာတ်စာတို့ဖြင့် ကျွေးကန် ကြရသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဆရာကြီးကို ဝိုင်းဝန်း ပြုစုကြရာတွင် ဒေါ်မာလာရီသည် အတက်ကြွဆုံး ဂရုစိုက်ဆုံး ဖြစ်၏။ ဆရာကြီး၏ ကျန်းမာစွာ အသက်ရှည်ရေးအတွက် အစစ လွယ်ကူစေရန် အသွားအလာ ခက်ခဲသော ဗောဓိချောင်မှ အသွားအလာ လွယ်ကူသော သမိဒွေါဒယချောင်သို့ ပင့်ခေါ်၍ ပြုစုခဲ့လေသည်။ ဆရာကြီးကို သမိဒွေါဒယချောင် သီးသန့်လှောင်တစ်ဆောင်တွင် ထားသည်။ ဆရာကြီးသည် လူကြီးရောဂါဖြင့် အိပ်ရာထက်တွင် လျောင်းစက်နေရလေသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် စာပေပို့ချပေးခဲ့သဖြင့် ဆပ်မကုန်နိုင်သော ဆရာကြီး၏ ကျေးဇူးကို အထူးအာရုံပြုထားသည်။ တတ်နိုင်သမျှ ထိုကျေးဇူးကို ဆပ်သည်။ ဆရာကြီး အစစအရာရာစိတ်ချမ်းသာမှုရှိစေရန် 'ဒဂါးငွေတစ်ရာ'ဖြင့် ကန်တော့သည်။

“ဆရာကြီးအတွက် ကျမက ငွေတစ်ရာ ကန်တော့ပါတယ် ဆရာကြီး

“ဆေးဘိုး ဝါးခလား”

“မဟုတ်ပါဘူး ဆရာကြီး၊ ဆေးဘိုးဝါးခအတွက်လဲ ကျမက တာဝန်ယူပါတယ်”

“သာဓုဗျာ- သာဓု၊ ငါ့တပည့် သိပ်ကျေးဇူးသိတတ်ပါပေတယ်၊ အင်း... ငါ့တပည့် လိုရာဆန္ဒပြည့်ဝပါစေကွယ်”

ထင်ကာဆရာကြီးသည် အိပ်ရာထက်တွင် လျောင်းစက်ရင်း ခေါင်းကိုက်ဝေဒနာကို အောင့်အည်း သည်းခံနေရရှာသည်။ ကိုက်လွန်းမက ကိုက်သောအခါ တစ်ချက်တစ်ချက် ညည်းတွားမိလေသည်။ ထိုအခါ ဒေါ်မာလာရီက “ဆရာကြီးခေါင်းကိုက်သက်သာအောင် ကျမ ဆရာဝန်ခေါ်ပေးပါမယ်”ဟု ပြောရာ “အင်း... ဆရာဝန်ခေါ်ချင်ခေါ်ပါ၊ ဆေးတော့ မထိုးပါရစေနဲ့”ဟု ပြောသည်။

ထင်ကာ ဆရာကြီးသည် မထ မပြောင်းတော့သော လျောင်းစက်ခြင်းဖြင့် အိပ်ရာထက်တွင် လျောင်းစက်နေ၏။ သားရဟန်းတော်အရှင်ဝိသုဒ္ဓိသည် ဘခင်ကြီးအား ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်ကြီးကို ရွတ်ဆိုဟောကြားနေ၏။ ထိုစဉ် ထင်ကာဆရာကြီးသည် စုတိကမ္မလရုပ်ချုပ်ငြိမ်း၍ တဘဝတာ ရုပ်သိမ်းခဲ့လေသည်။

သီလရှင်များ၏ “စာပေ ဖခင်ကြီး”ဖြစ်သော ထင်ကာ ဆရာကြီး၏ နောက်ဆုံးနေ့ကား...

“၁၂၈၇-ခု၊ တန်ဆောင်းမုန်းလပြည့်ကျော် ၆-ရက်နေ့” ဖြစ်သည်။
လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ပရိယတ္တိ သာသနာပြုပုံ

“ပရိယတ္တိသာသနာပြု”ဆိုသည်မှာ စာပေကို ကိုယ်တိုင်လည်း စနစ်တကျ သင်ယူ၍ တပည့်များကိုလည်း တတ်သိနားလည်အောင် သင်ကြားပို့ချပေးခြင်းပင်တည်း။

ပရိယတ္တိသာသနာပြုမည့် ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း ဆရာကောင်းသမားကောင်းတို့ထံ ချဉ်းကပ်၍ ပိဋကတ်စာပေများကို စနစ်တကျ လေ့လာသင်ယူထားရပေမည်။ “စာပေ မသင်၊ နှုတ်တွင်မဆောင်၊ သိအောင်မပြု” သော ရှင်ရဟန်းသည် သာသနာပြုမဖြစ်၊ သာသနာကို ကွယ်ပစေသူပင် ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ရွှေကျင်ဆရာတော်ဘုရားကြီး (၁၁၈၄-၁၂၅၆)က “စာမတတ်သူ၊ အခေါက်ထူ၊ လူထဲ ရှင်ထဲ အသုံးမကျ”ဟု သတိပေး ဆုံးမတော်မူခဲ့သည်။ အရှင်မဟာရဋ္ဌသာရကလည်း စာမတတ်လျှင် အထူးအထူးအသုံးမကျ လူရာမဝင်မဖြစ်စေရန် “မှတ်ဖွယ်ရာရာ၊ ထိုထိုစာကို၊ ရှာ၍ မပြတ်၊ အိမ်တွင်ဖတ်”ဟု တိုက်တွန်း၍ “စာပေစကား၊ နေ့တိုင်းကြားကာ၊ ထူးခြားလိမ္မာရှိသည်သာ” ဟု စာဖတ်ချင်အောင် စာသင်ချင်အောင် သွေးဆောင်ခဲ့ပေသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် သီလရှင်ဖြစ်သည်မှစ၍ ၁၄-နှစ်ကျော်ကျော် ဆရာကောင်း သမားကောင်းများထံ ချဉ်းကပ်ပြီး ပိဋကတ်စာပေများကို သင်ယူခဲ့လေသည်။ ထို့နောက် အသက် ၃၂-နှစ်တွင် သမိဒွေါဒယချောင်တည်ထောင်၍ တပည့်သီလရှင်များအား နေ့ဝါ ညဝါ စာပေ ပို့ချလာခဲ့ရာ ယနေ့အသက် ၉၀-ကျော်တိုင်ပင် ဖြစ်သည်။ ဒေါ်မာလာရီ၏ စာပေပို့ချနည်းမှာ နာမည်ကျော် ထရ်ကာဆရာကြီး၏ ပို့ချနည်းမျိုးပင် ဖြစ်သည်။ ကျမ်းတစ်ဆောင်တစ်ဖွဲ့ကို ကျမ်းမှီးကြေအောင် ပို့ချပေးလေသည်။

ဒေါ်မာလာရီ၏ တပည့်လည်းဖြစ် တူမလည်းဖြစ်သူ ဒေါ်ဟောမာရီက “အဒေါ်ကြီးထံ သီလကွန်တို့ အဋ္ဌသာလိနီတို့သမ္မောအဋ္ဌကထာတို့တက်ခဲ့ပါတယ်။ ရက်မပျက်ရန် အဋ္ဌသာလိနီကို တစ်နှစ်တက်ရပါတယ်။ အဋ္ဌသာလိနီများ အခေါက်ခေါက် အခါခါတက်ရလို့ ‘ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ’ ပါသော ဂါထာတွေအလွတ်တောင် ရနေတယ်”ဟု ပြောပြသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် စာပေအခြေပြုစ သီလရှင်ကလေးများကို ဝိသုဒ္ဓါ

ရုံသုတ်နက် ကျက်စေ၍ သဒ္ဓါကြီးကို ပို့ချပေးလေ့ရှိသည်။ ဝိသုဒ္ဓါရုံသုတ်နက်လာ နာမ်ဂိုဏ်း အာချာတ်ဂိုဏ်းများကိုလည်း ကြေညက်အောင် ဆိုစေသည်။

၁၂၈၀-ပြည့်နှစ်တွင် မုံရွာမြို့လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး စိတ္တသုခချောင်၌ သီတင်းသုံးနေစဉ် ဒေါ်မာလာရီသည် သွားရောက်ဆည်းကပ်ခဲ့သည်။ ထိုအခါ လယ်တီဆရာတော်က “ဘာစာချနေသလဲ” မေးရာ နာမ်ဂိုဏ်း အာချာတ်ဂိုဏ်းပို့ချနေကြောင်းလျှောက်သည်။ “ဒို့ နေတဲ့ လယ်တီပဒမာလာဟာ သင်လို့လွယ်တယ်၊ ဒို့မုံရွာမှာ ပေးမယ်” ဟု အမိန့်ရှိသည်။

ပဌမပြန် စာမေးပွဲနှင့် ဓမ္မာစရိယ စာမေးပွဲများ ခေတ်စားလာသောအခါ ရှေးက ပို့ချရိုးပြုသော “ဝိထိလက်ရိုး” “သုံးချက်စု”စသော အဘိဓမ္မာဆိုရိုးကျမ်းကို သင်ယူပို့ချမှုတစ်စတစ်စနည်းပါးလာသည်။ ဒေါ်မာလာရီက “ညီးတို့ဓမ္မာစရိယအောင်ပေမဲ့ ကျမ်းရိုးမကျေဘူး၊ ဝိထိလက်ရိုး ဆိုကြအုံး”ဟု တိုက်တွန်း၍ ဓမ္မာစရိယအောင်ပြီး သီလရှင်ဆရာများအား ဝိထိလက်ရိုးစသော လက်ကျမ်းများကို ပို့ချပေးလေ့ရှိသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် ပဌမပြန် စာမေးပွဲ ဝင်ရောက်ဖြေဆိုရန် အခွင့်ကြံ့သော်လည်း မဖြေခဲ့ပေ (၁၂၆၃-ခုနှစ်မှစ၍ မစ္စတာတော်စိန်ခို အကြံပေးသည့်အတိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာ သီလရှင်များကို ပဌမပြန် စာမေးပွဲ ဝင်ခွင့် ပြုပြီးလျှင် သီလရှင်များအား သီးသန့်စစ်ဆေးခဲ့သည်။ ပဌမပြန် စုံစမ်းရေးကော်မီတီ အစီရင်ခံစာမှ) သမိုင်ရွာသို့ စာသင်ထွက်လာစဉ် ရန်ကုန်မြို့၌ “ပဌမပြန်မယ်ဌေး” ဆိုသူ အမျိုးသမီးတစ်ဦးနှင့် အသိအကျွမ်းဖြစ်ဖူးသည်။ အမျိုးသမီးများထည်းမှ ထူးထူးချွန်ချွန် ပဌမပြန်စာမေးပွဲ ဝင်ရောက်ဖြေဆိုသူဖြစ်၍ “ပဌမပြန်မယ်ဌေး”ဟု ခေါ်ကြသည်။ မယ်ဌေးကဒေါ်မာလာရီကို စာမေးပွဲဝင်ရောက်ဖြေဆိုရန် တိုက်တွန်းသောအခါ “စာမေးပွဲအောင်ဖို့ထက် စာတတ်ဖို့က ပိုအရေးကြီးပါတယ်”ဟု အဖြေပေးခဲ့လေသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် သမိဌေးဒယချောင် တည်ထောင်ပြီးနောက် တပည့်များကိုမူ ခေတ်အခါအလိုက် စာမေးပွဲဖြေဆိုနိုင်အောင် ပို့ချပေးခဲ့လေသည်။ သမိဌေးဒယချောင်မှ အဦးဆုံးစာမေးပွဲအောင်မြင်သူမှာ မခေမာစာရီ (ယခု မော်လမြိုင်မြို့ အိမ်တော်ရာတိုက် ဆရာကြီးဒေါ်ခေ

လှိုင်ကြည်ဖြူမွန်ရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

မာတရီ) ဖြစ်သည်။ မခေမာတရီသည် ၁၂၇၇-ခုနှစ်တွင် ပဌမငယ်တန်းကို နံပါတ် (၁)မှ ထူးချွန်စွာ အောင်မြင်သဖြင့် အစိုးရက စကောလားရှစ်ဆုအဖြစ် ဝတ္ထုငွေ ၅၀-ကျပ် လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။ (ထိုစဉ်ပဌမငယ်တန်း၌ မိုးမိုးအောင်သူမှာ ဆုငွေ ၃၀-ကျပ်သာရရှိလေသည်)

၁၂၇၇-ခုနှစ်မှစ၍ သမိဒွေးဒယချောင်သည် သီလရှင်လောကတွင် ထင်ပေါ်လာခဲ့သည်။ ပဌမပြန်စာမေးပွဲ၌ တစ်နှစ်ထက်တစ်နှစ် တိုးတက်အောင်မြင်လာခဲ့သဖြင့် စာပေ ပရိယတ္တိဂုဏ်လည်း ကြီးမြင့်လာခဲ့ပေသည်။ ဒေါ်မာလာရီ၏ ပရိယတ္တိသာသနာပြုလုပ်ငန်းသည် စာမေးပွဲအဆင့်ဖြင့် တိုင်းတာကြည့်လျှင် များစွာ အောင်မြင်ကြောင်း သိနိုင်ပေသည်။ သမိဒွေးဒယနှစ် ၆၀-ခရီးတွင် စာပေဘွဲ့ရ ထူးချွန်သူ သီလရှင်ဆရာများအောက်ပါ ဇယားအတိုင်း ပေါ်ထွက်ခဲ့ပေသည်။

ပဌမကျော်ဘွဲ့ရများ

- ၁။ ဒေါ်ပါရမီ (၁၂၈၆-ခု)
- ၂။ ဒေါ်သုနန္ဒီ (၁၂၉၁-ခု)
- ၃။ ဒေါ်ကဥ္ဇနာ (၁၂၉၃-ခု)
- ၄။ ဒေါ်ဉာဏသီရိ (၁၃၃၀-ပြည့်)
- ၅။ ဒေါ်ဓမ္မေသီ (၁၃၃၅-ခု)
- ဓမ္မာစရိယဘွဲ့ရများ
- ၁။ ဒေါ်ဟေမာရီ (၁၃၀၉-ခု)
- ၂။ ဒေါ်ဣန္ဒဝတီ (၁၃၁၆-ခု)
- ၃။ ဒေါ်ပုဏ္ဏမီ (၁၃၁၆-ခု)
- ၄။ ဒေါ်စရဝတီ (၁၃၁၉-ခု)
- ၅။ ဒေါ်ကုလပတိ (၁၃၂၁-ခု)
- ၆။ ဒေါ်ဝဏ္ဏာရီ (၁၃၂၂-ခု)
- ၇။ ဒေါ်ဆန္ဒဘာဂီ (၁၃၃၆-ခု)
- ၈။ ဒေါ်စရိတဉာဏီ (၁၃၃၆-ခု)

ဒေါ်မာလာရီ၏ ပရိယတ္တိ သာသနာပြု လုပ်ငန်းတည်းဟူသော ပင်မကြီးသည် ပင်စည်ထွားကျိုးသကဲ့သို့ အခက်အကိုင်တို့ဖြင့်လည်း

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိကနှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ယှက်လှိုင်းဝေဆာလျက် ရှိခဲ့လေသည်။ ပင်မမှ အကိုင်းအခက်တွေ ပြာထွက်နေသည့်ပမာ သမိဇ္ဈဒါယ ချောင်ခွဲတိုက်ခွဲတွေ ပေါ်ထွက်ကြီးပွားလျက်ရှိပေသည်။ သမိဇ္ဈဒါယတိုက်ခွဲများမှာ-

- (၁) မော်လမြိုင်မြို့၊ အိမ်တော်ရာတိုက်။
- (၂) ရန်ကုန်မြို့၊ အလယ်တောရ သမိဇ္ဈဒါယ မော်လမြိုင်တိုက်။
- (၃) ရန်ကုန်မြို့၊ ဟံသာဝတီ သမိဇ္ဈဒါယ သုခိတာရာမမြန်အောင်တိုက်။
- (၄) မြန်အောင်မြို့၊ သမိဇ္ဈဒါယ သုခိတာရာမ တိုက်သစ်။
- (၅) ပြန်တန်ဆာမြို့၊ သမိဇ္ဈဒါယဓမ္မဇောတိကာရုံစာသင်တိုက်။
- (၆) စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး ဇေယျသီရိချောင်တို့ ဖြစ်ပေသည်။

သမိဇ္ဈဒါယချောင်ခွဲ တိုက်ခွဲများသည် သီလရှင်သာသနာတွင် ထင်ရှားပေါ်လွင်လျက် ရှိကြပေသည်။ သီလရှင်ဦးရေ အနည်းဆုံး နှစ်ဆယ်အစိတ်မှ တစ်ရာကျော် နှစ်ရာအထိ ရှိကြပေသည်။ ဒေါ်မာလာရီ၏ အရှိန်အဝါ ဩဇာအာဏာများသည် သမိဇ္ဈဒါယချောင်ခွဲ တိုက်ခွဲများသို့ သက်ဆင်း ယုံနှံလျက်ရှိပေသည်။

သမိဇ္ဈဒါယ ပရိယတ္တိစာပြန်ပွဲ

သမိဇ္ဈဒါယပရိယတ္တိ သာသနာပြုလုပ်ငန်းများစွာ အောင်မြင်မှု ရရှိကြောင်း ပြခဲ့ပေပြီ။ ထိုသို့ အောင်မြင်မှု ရရှိခြင်း၌ အကြောင်းများစွာ ရှိပေသည်။ ထိုအကြောင်းများအနက် ပဓာနအကျဆုံးဖြစ်သော အကြောင်းတစ်ခုမှာ “သမိဇ္ဈဒါယပရိယတ္တိအခြေပြု အာဂမယုတ္တိစာပြန်ပွဲ” ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် တပည့် သီလရှင်ကလေးများ ပရိယတ္တိသာသနာဖက်၌ များစွာတိုးတက်စေရန် သမိဇ္ဈဒါယ ပရိယတ္တိအခြေပြု အာဂမယုတ္တိစာပြန်ပွဲ”ကို ၁၂၈၈-ခုနှစ်မှစ၍ ကျင်းပပေးခဲ့လေသည်။ ထိုစာပြန်ပွဲ ကျင်းပရာ၌ မန္တလေးမြို့၊ ဝိသုဒ္ဓါရုံစည်ရှင်ဆရာတော်၏ အကြံဉာဏ်များကို ရယူခဲ့လေသည်။

ဝိဇ္ဇကတ် အခြေခံလည်း လုံလောက်စေ၊ အစိုးရပဌမပြန်စာမေးပွဲ အတွက်လည်း အထောက်အကူဖြစ်စေ၊ ရည်ရွယ်၍ ပဌမပြန်စာမေးပွဲ နှင့်အညီ အတန်းနှင့်ကျမ်းစာတို့ကို “သမိဇ္ဈဒါယ ပရိယတ္တိစာပြန်ပွဲ၌”

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဝိဇ္ဇကတ်စာကြည့်တိုက်

သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားလေသည်။ ပဌမငယ်တန်း၌ သဒ္ဒါရှစ်စောင်၊ သင်္ဂြိုဟ်ကိုးပိုင်း၊ မာတိကာ၊ ဓာတုကထာ၊ ပုဒ်စစ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပဌမလတ်တန်း၌ ယမိုက် တိုး၍လည်းကောင်း၊ ပဌမကြီးတန်း၌ အဘိဓာန်၊ အလင်္ကာ၊ ဆန်း၊ ပဋ္ဌာန်းတိုး၍လည်းကောင်း ပြဋ္ဌာန်းခဲ့လေသည်။ သို့ရာတွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော ကျမ်းစာများတွင် မပါဝင်သော သုံးချက်စု၊ သဒ္ဒါငယ်စသော ကျမ်းစာများကိုလည်း ပြန်ဆိုနိုင်ပေသည်။

ထို့ပြင်အပိုတန်းများအဖြစ်လည်း သူငယ်တန်း၊ လူကြီးတန်းနှစ်တန်း ခွဲခြား၍ မည်သူမဆို ရရာစာကို ပြန်ဆိုနိုင်ခွင့်ရှိသည်။ သူငယ်တန်းတွင် သုတ်နက်၊ ပုဒ်စစ်၊ ပရိတ်ကြီးကိုလည်းကောင်း၊ လူကြီးတန်းတွင် ပရိတ်ကြီး ဓမ္မစကြာအပါအဝင် အနတ္တလက္ခဏသုတ်၊ သတိပဋ္ဌာန်၊ ပဋ္ဌာန်းပါဠိ စသည်တို့ကိုလည်းကောင်း ပြန်ဆိုကြလေသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် ဖခင်ကြီးအား အမျှဝေ၍ ကျေးဇူးဆပ်သည့် အထိမ်းအမှတ်လည်းဖြစ်စေ၊ မိမိအတွက် ပါရမီကုသိုလ်လည်းဖြစ်စေ သာသနာတော်၏ တာဝန်ကိုထမ်းဆောင်မှုလည်း ဖြစ်စေဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖခင်ကြီး ကွယ်လွန်သည့်တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၅-ရက်နေ့ကို ဆုနှင်းသဘင်နေ့အဖြစ် သတ်မှတ်ထားလေသည်။

ပဌမအကြိမ်ပရိယတ္တိစာပြန်ပွဲကို ၁၂၈၈-ခု တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၁-ရက်နေ့မှ စတင်ကျင်းပသည်။ ထိုအကြိမ်၌ အကြီးတန်းတွင် ၅-ပါး၊ အလတ်တန်းတွင် ၁၉-ပါး၊ သူငယ်တန်းတွင် ၅-ပါး၊ လူကြီးတန်းတွင် ၃-ပါး စုစုပေါင်း သီလရှင် ဆရာကြီး ဆရာလေး ၃၂-ပါး ပါဝင်ပြန်ဆိုခဲ့ကြလေသည်။

ဝင်ရောက်ပြန်ဆိုကြသော သီလရှင်ဆရာကြီး ဆရာလေးတို့အား အရည်အချင်းအလိုက် ပဒုမ္မာပိတ် တစ်ဖျပ်စီ၊ ခါးဝတ်ပိတ်အတောင် ၂၀-စုံမှစ၍ အနည်းဆုံး ပိတ်ငါးထောင်စီ လှူဒါန်းခိုးမြှင့်ခဲ့လေသည်။ ထူးချွန်စွာ စာပြန်နိုင်သော သီလရှင်ဆရာလေးတို့အား စောင်ကော်လောဝတ္ထုငွေများနှင့် အခြား အသုံးအဆောင်များကိုပါ အပိုဆုအဖြစ် ခိုးမြှင့်ခဲ့လေသည်။

၁၃၀၂-ခုနှစ် ၁၅-ကြိမ်မြောက် ကျင်းပသော စာပြန်ပွဲတွင်မူ ထူးချွန်သော သီလရှင်ဆရာလေးများအား ရွှေတံဆိပ်၊ မိုးကြိုးတံဆိပ်၊ ရွှေချိပ်၊ မိုးကြိုးချိပ်ကိုပါ ထည့်သွင်း၍ အထူးဆုအဖြစ် ခိုးမြှင့်ခဲ့လေသည်။ ထိုနှစ်

လွိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဝိဂုဏ်တယ်စာကြည့်တိုက်

၌ ရွှေတံဆိပ်အိုးဖြင့်ခံရသူမှာ မဟေမာဓီ (ယခု သမိဒွေါဒယချောင် နာယကကြီး ဒေါ်ဟေမာဓီ) ဖြစ်သည်။ မပုဏ္ဏဝီ (လေယျသီရိချောင်ဆရာ ကြီး ဒေါ်ပုဏ္ဏဝီ)က မိုးကြိုးတံဆိပ်၊ မသုစာဓီက ရွှေချိပ်၊ မိုးကြိုးချိပ်တို့ကို ရရှိခဲ့လေသည်။ ၁၃၀၄-ခုနှစ်တွင် မဟေမာဓီနှင့် မမေယတို့က ရွှေတံဆိပ်၊ မပုဏ္ဏဝီက ငွေတံဆိပ်အသီးသီးရရှိခဲ့ကြသည်။

ရွှေ၊ ငွေ၊ မိုးကြိုးတံဆိပ်တို့ကို လှူဒါန်းကြသည့်အလှူဒကာများမှာ ရန်ကုန်မြို့၊ ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဘက်ရှိ ဦးဘဦးနှင့်နှမ မအာဓိယနန္ဒီ၊ မန္တလေး မြို့၊ အတွင်းဝန် ဦးခင်မောင်ဦး ဒေါ်တင်တင်နုတို့ဖြစ်သည်။

စာပြန်ပွဲ၌ စာထောက် စာမစာဖြစ် ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ကြသည့် သီလရှင်ဆရာကြီးများအားလည်း ပိတ် ၁၀-တောင်မှစ၍ အတောင် ၂၀၊ ၃၀-အထိ လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။

သမိဒွေါဒယ ပရိယတ္တိစာပြန်ပွဲအတွက် လှူဒါန်းအားပေးကြသူများ မှာ မြို့နယ်အစုံမှ ကုန်သည်ပွဲတားများ၊ အစိုးရ အရာထမ်း အမှုထမ်းများ၊ စက်ဝိုင်းများ၊ မြေပိုင်ရှင်များမှအစ လူမျိုးစုံဖြစ်ပေသည်။ ပဌမစာကြိမ်၌ စာပြန်ပွဲအတွက် လှူဒါန်းကြသော ဝတ္ထုငွေမှာ ၄၅၀-ကျပ်ဖြစ်သည်။ ထိုတွင် ချောင်ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာဓိ၏ အလှူငွေ ၂၀၀ ကျပ်တိတိ ပါဝင်ခဲ့လေသည်။ ဒုတိယစာကြိမ် အလှူငွေ ၅၈၉ ကျပ် ၁၂ ပဲ၊ တတိယ စာကြိမ် ၄၂၆ ကျပ် စသည်ဖြင့် စာပြန်ပွဲအတွက် အားပေးလှူဒါန်းခဲ့ကြ သည်။

သမိဒွေါဒယ ပရိယတ္တိစာပြန်ပွဲကြီးကို ၁၂၈၈-ခုနှစ်မှစ၍ ၁၃၀၄- ခုနှစ်အထိ နှစ်စဉ်ကျင်းပခဲ့သည်။ ၁၃၀၄-ခုနှစ် (၁၇) ကြိမ်မြောက် ကျင်းပ ပြီးသောအခါ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးနှင့်ကြုံ၍ စာပြန်ပွဲကြီးကို ရပ်နားထားရ လေသည်။ စစ်ပြီးသောအခါလည်း အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် ရုတ်တရက်ပြန်လည်မစနိုင်ဘဲ ၁၃၁၃-ခုနှစ်တွင် ပြန်လည် ကျင်းပနိုင်ခဲ့ လေသည်။

ထိုနှစ်၌ 'စာထောက် စာမ' အဖြစ် ဆရာတော်များကို ပင့်ဆောင်ကြ သည်။ ရွှေဟင်္သာဆရာတော် (အရှင်ပဏ္ဍိတ)ပါဠိကာဓီ သုံးခွဆရာတော် (အရှင်ဝရသာမိဘိဝံသ)၊ စေတီလှစာချဆရာတော် အရှင်ဓမ္မာနန္ဒာဘိဝံသ (ယခု ရတနာပိမာန်ဆရာတော်)၊ ပဌမဂန္ဓာရုံဆရာတော် (အရှင်သုပညိန္ဒာ ဘိဝံသ)တို့ ပါဝင်ဆောင်ရွက်တော်မူကြသည်။ ဆုနှင်းသဘင်နေ့တွင်

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

မဟာဝိဇ္ဇာဒယဆရာတော် (အရှင်ပညဝန္တ)ကတရားခိုးဖြင့်တော်မူသည်။

၁၃၁၈-ခုနှစ်တွင် သမိဒွေါဒယ ပရိယတ္တိ စာပြန်ပွဲကြီးကို တိုးချဲ့ ကျင်းပခဲ့လေသည်။ ယခင်က သမိဒွေါဒယချောင်မှ သီလရှင်များ အတွက်သာ ဖြစ်သော်လည်း ထိုနှစ်တွင်မူ စစ်ကိုင်းတောင်မှီရှိ သီလရှင် အားလုံးအတွက် ဖြစ်လာခဲ့ပေသည်။ မည့်သည့်ချောင်မှမဆို ထိုစာပြန်ပွဲ သို့ ဝင်ရောက်ပြန်ဆိုခွင့် ပြုခဲ့ပေသည်။ ထိုအချိန်၌ စစ်ကိုင်းတောင်မှီရှိ သီလရှင်ငယ်ကလေးများအတွက် ရည်ရွယ်၍ “မင်္ဂလာတံခွန်စာမေးပွဲ” ကျင်းပရန် ပဲခူးမြို့ ရွှေခြံ ဦးသူတော်က မ,တည် လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။ ထိုအခါ ဒေါ်မာလာရီက “သာသနာ့တံခွန်စာမေးပွဲလဲ လုပ်ပါအုံး၊ အဲဒီ စာမေးပွဲက စာအခြေဖြစ်တယ်”ဟု တိုက်တွန်းသဖြင့် ဦးသူတော်ကပင် ဒကာခံ၍ “သာသနာ့တံခွန် စာမေးပွဲ”ကိုလည်း ကျင်းပပေးခဲ့လေသည်။

၁၃၀၂-ခုနှစ်တွင် ဒေါ်မာလာရီ ဦးဆောင်၍ စစ်ကိုင်းတောင်မှီရှိ ချောင်အသီးသီးမှ ချောင်ဆရာ၊ စာချဆရာများပါဝင်သော “သီလရှင် သာသနာဒယအသင်းကြီး” ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြသည်။ ထိုအသင်းကြီးက တာဝန်ယူ၍ “မင်္ဂလာ တံခွန်စာမေးပွဲ” နှင့် “သာသနာ့တံခွန် ပရိယတ္တိ စာမေးပွဲ”တို့ကို ဆက်လက်ကျင်းပပေးလေသည်။ ဤသည်မှာ ဒေါ်မာလာ ရီ၏ ပရိယတ္တိ သာသနာပြုလုပ်ငန်း အဆင့်အတန်းမြင့်မြင့် အောင်မြင် လာခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။

ဤ “မင်္ဂလာတံခွန်” “သာသနာ့တံခွန်ပရိယတ္တိ စာမေးပွဲကြီး”များ နှင့်စပ်လျဉ်း၍ စစ်ကိုင်းတောင် ဝေဇယန္တာချောင်အရှင်မဟောသပေဏ္ဍိ တက “တောင်ထိပ်ပန်း” ဟူသော ခေါင်းစီးဖြင့် ဓမ္မဗျူဟာစာစောင်တွင် ဆောင်းပါးတစ်စောင် ရေးသားခဲ့ဖူးလေသည်။

တောင်ထိပ်ပန်း

သာသနာတော် စည်ပင် ပြန့်ပွားရေးတွင် ပရိယတ္တိစာပေသည် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်သည်။ “သိ, ပယ်, ဆိုက်, ပွား”ရန်အတွက် ပရိယတ္တိ စာပေသည် မီးမောင်း ထိုးပေးလျက် ရှိသည်။ နိုင်ငံအစိုးရသည် ငယ်, လတ်, ကြီးနှင့် ဓမ္မာစရိယ စာချတန်း စာမေးပွဲများကို နှစ်စဉ်ကျင်းပလျက် ပရိယတ္တိသာသနာကို အသက်ဆက်ပေးလျက်ပင် ရှိနေပါသည်။ မှန်ပါ

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သည်၊ ၁၉၆၀ပြည့်နှစ်မှ ၁၉၆၉-ခုနှစ်အတွင်း ဓမ္မာစရိယဘွဲ့ရ ရဟန်းတော်ပေါင်း ၁၉၉၇-ပါးနှင့် ပါဠိဂုဏ်ထူးအောင် ၁၆၅-ပါး၊ မြန်မာဂုဏ်ထူးအောင် ၁၈၃-ပါးတို့ကို ဖော်ထုတ်ပေးနိုင်ခဲ့လေသည်။ ထို့ပြင် မန္တလေးမှ သက္ကသိဟပရိယတ္တိစာသင်း၊ ရန်ကုန်မှ စေတိယာဏစာသင်း၊ မော်လမြိုင်မှ သုသမာစာရ စာသင်းစသည်တို့ကလည်း ပရိယတ္တိသာသနာ ပြန့်ပွားထွန်းသစ်ရေးကို အားဖြည့်ပေးလျက် ရှိနေပါသည်။

ဤအထဲတွင် စစ်ကိုင်းတောင်မှ ပရိယတ္တိအခြေပြု အာဂမယုတ္တိစာပြန့်ပွဲမှာ ထူးထူးခြားခြားပင် ရှိလှပါသည်။ အမျိုးသမီးစာသင်ယူနေလေ့တို့အတွက် ပရိယတ္တိအခြေရစေရန် ရည်သန်၍ သီလရှင် စာချဆရာကြီးများက ကြိုးပမ်းလာခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဤအာဂမယုတ္တိစာပြန့်ပွဲသက်တမ်းမှာ ယနေ့ဆိုလျှင် နှစ်ပေါင်း ၄၀-ကျော်မျှပင် ရှိလာပြီဖြစ်သည်။ စစ်ကိုင်းတောင်မှ သမိဒ္ဓေါဒယချောင်ဆရာကြီးနှင့်ဒေါ်ကဉ္စနာ (ပဌမကျော်စာချ) ဆရာကြီး၊ ဒေါ်ပါရမီ (ပဌမကျော်စာချ) ဆရာကြီး၊ ဒေါ်ဟေမာရီ (ဓမ္မာစရိယစာချ)တို့က ကြိုးပူး၍ ၁၂၈၈-ခုနှစ်တွင် ဤပရိယတ္တိအခြေပြု အာဂမယုတ္တိစာပြန့်ပွဲကို စတင်ကျင်းပခဲ့လေသည်။

“စာသင်ဟူက၊ ကျမ်းထိုမျှကို၊

တွေ့က မရှောင်၊ ကြောင်ပုစွန်စား၊

ကျွတ်ကျွတ်ဝါးသို့၊ လွှသွားပမာ၊

ကျောက်ထက်စာသို့၊ လိုရာရအောင်၊

ကြံဆောင်လေ့ကျက်၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်၊

နှုတ်ဝယ်ရွရွ ထားချေမှတည်း”ဟု

အရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ စသော ရှေးအကျော်အမော် ဆရာတော်များ မိန့်မှာခဲ့သည့်အတိုင်းပင် အမျိုးသမီး စာသင်ငယ်လေးတို့အား အာဂမယုတ္တိဖက်တွင် သွက်လက်ချက်ချာ စေချင်သည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို နှုတ်ဝယ်ရွရွ ရှိထားကြစေချင်သည်။ ဤစေတနာဖြင့် ဒေါ်ကဉ္စနာ စသော ပဌမကျော်စာချ သီလရှင်ဆရာကြီးများသည် အားခဲလျက် ပရိယတ္တိအခြေပြု အာဂမယုတ္တိ စာပြန့်ပွဲကြီးကို ကျင်းပခဲ့ကြလေသည်။

သဒ္ဓါသင်္ဂြိုဟ်အဘိဓာန်ဆန်း အလင်္ကာ စသော ကျမ်းစာတို့ကို အာဂုဏ်ပြန်ဆိုနိုင်သော သီလရှင်ဆရာလေးတို့အား ပဒုမ္မာပိတ် (၁၀)တောင်၊ ခါးဝတ်ပိတ် (၁၀)တောင် ဆုအဖြစ် ခိုးမြှင့်ခဲ့သည်။ ဤအာဂုဏ်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ပြန်ဆိုပွဲသည် စတင်ကျင်းပသည့် ၁၂၈၈-ခုနှစ်မှ ၁၃၁၈-ခုနှစ် အထိ ကား ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် မဟုတ်သေးပေ။ သမိခွေါချောင်စာတွင်းရှိ သီလ ရှင်ဆရာလေးများသာ ပြန်ဆိုနိုင်ခွင့် ရှိခဲ့လေသည်။ သို့သော် ၁၃၁၉- ခုနှစ်မှ ၁၃၂၇-ခုနှစ်တွင်ကား စစ်ကိုင်းတောင်မိုးရှိ မည်သည့်ချောင်မှ သီလရှင် ဆရာလေးမဆို ဝင်ရောက် ပြန်ဆိုနိုင်ခွင့်ပြုလိုက်သဖြင့် ကျယ် ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဖြစ်လာခဲ့သည်။ တစ်တောင်မိုးလုံးရှိ သီလရှင်ဆရာလေး များနှင့် သက်ဆိုင်သော "အာဂုဏ်စာပြန်ပွဲကြီး"ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။

မည်သည့်အလုပ်ငန်းမျိုးမဆို ကြိုးပမ်းရာတွင် ခိုင်မြဲသောစိတ်သတ္တိ နှင့် မဆုတ်နစ်သော ဇွဲစိရိယတို့ကား ရှိရမည်ပင်။ ဤအာဂုဏ် စာပြန်ပွဲ ကြီး အသက် ဆက်တည်နေအတွက် စာချဆရာကြီးများသည် တကဲ့ရဲ့ သတ္တိတို့ဖြင့် ကြိုးပမ်းလျက် ရှိပေသည်။ ၁၃၂၈-ခုနှစ်တွင်ကား အခက် အခဲတို့ကို ကျော်လွှား၍ ရှေ့သို့ တစ်ဆင့်တက်လှမ်းနိုင်ခဲ့ပြန်သည်။

ဤနှစ်တွင် "သာသနာဒယ (သာသနာတိုးတက် ပြန့်ပွားရေး) အသင်း"ကို တိုးချဲ့၍ ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းနိုင်ခဲ့သည်။ အသင်းကြီး၏ ဩဝါဒါ စရိယအဖြစ် ပါဠိကာရိ သုံးခွဆရာတော်နှင့် ဇေယျသိမ်ဆရာတော်တို့က လည်းကောင်း၊ နာယကအဖြစ် သမိခွေါဒယချောင် ဆရာကြီးကလည်း ကောင်း၊ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် စာချဆရာကြီး ဒေါ်ကဉ္စနာကလည်းကောင်း၊ ဒုဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် စာချဆရာကြီး ဒေါ်ဟေမာရီ (ဓမ္မာစရိယ)ကလည်း ကောင်း၊ အတွင်းရေးမှူးအဖြစ် ဒေါ်ဣန္ဒဝတီ (ဓမ္မာစရိယ)ကလည်း ကောင်း၊ ဆောင်ရွက်၍ တွဲဘက် အတွင်းရေးမှူးအဖြစ် စာချဆရာ ဒေါ်ဣန္ဒသီဂီ (ဓမ္မာစရိယ ပါဠိ ပါရဂူ) ဧဠိချောင်ကလည်းကောင်း၊ ဘဏ္ဍာရေးမှူးအဖြစ် ဒေါ်စရဝတီ (ဓမ္မာစရိယ)ကလည်းကောင်း ဆောင်ရွက်လျက် ရှိပေသည်။

အသင်းကြီး၏ အောက်တွင် မင်္ဂလာတံခွန် စာပြန်ပွဲနှင့် ရေးဖြေ စာမေးပွဲကို ဝါခေါင်လဆန်း (၇-၈)ရက်နေ့များတွင်လည်းကောင်း၊ သာသနာတံခွန် ပရိယတ္တိစာမေးပွဲကို နတ်တော်လဆန်း (၇-၈)ရက်နေ့များ တွင်လည်းကောင်း နှစ်စဉ် ကျင်းပပေးလျက်ရှိသည်။ လွန်ခဲ့သည့် ဝါခေါင် လ မင်္ဂလာတံခွန် စာပြန်ပွဲနှင့် ရေးဖြေစာမေးပွဲတွင် အာဂုဏ်ပြန် အောင်မြင်သော သီလရှင် ဆရာလေးများမှာ ၃၉ ပါးရှိ၍ ရေးဖြေတွင် ၂၁ ပါး အောင်မြင်ခဲ့သည်။ ဆုအဖြစ် အာဂုဏ် ပြန်သူတို့အား ၅-ကျပ်စီ၊

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဝိဇ္ဇာတယ်စာကြည့်တိုက်

ရေးဖြေတွင် ပထမရသူအား ၃၀-ကျပ်၊ ဒုတိယရသူအား ၂၀-ကျပ်နှင့် ဖိုးဖိုးအောင်မြင်သူတို့အား ၁၀-ကျပ်စီ ခိုးမြှင့်သည်။

လာမည့် နတ်တော်လတွင်လည်း “သာသနာ့တံခွန် ပရိယတ္တိစာမေးပွဲ”ကို ကျင်းပပေလိမ့်မည်။ ယခင်က “ပရိယတ္တိ အခြေပြုအာဂမယုတ္တိ စာပြန်ပွဲ”အစား ယခု ရေးဖြေ စာမေးပွဲအဆင့်သို့ တိုးမြှင့်ပေးလိုက်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ဤသာသနာ့တံခွန် ပရိယတ္တိစာမေးပွဲကိုလည်း နိုင်ငံ အစိုးရက ကျင်းပပေးသကဲ့သို့ ပဌမကြီးတန်း၊ ပဌမလတ်တန်းနှင့် ပဌမ ငယ်တန်းဟူ၍ သုံးဆင့် ခွဲထားလေ၏။ စာမေးပွဲကို လေးကျွန်း မာရ် အောင် ဘုရားပရိဝုဏ်အတွင်းရှိ ဓမ္မသာလာ ဇရပ်ကြီးတွင် ကျင်းပသည်။ အောင်မြင်သူတို့အား ဆုအဖြစ် အောင်လက်မှတ်နှင့် ပုံသေခိုးမြှင့်ငွေမှာ-

“ပဌမကြီးတန်း အကျော် ၅၀-ကျပ်
 ပဌမကြီးတန်း ဒုတိယ ၃၀-ကျပ်
 ပဌမကြီးတန်းဖိုးဖိုး ၂၀-ကျပ်
 ပဌမလတ်တန်းပဌမ ၂၅-ကျပ်
 ပဌမလတ်တန်း ဖိုးဖိုး ၁၅-ကျပ်
 ပဌမလတ်တန်း ပဌမ ၂၀-ကျပ်
 ပဌမငယ်တန်း ဖိုးဖိုး ၁၀-ကျပ်စီ

ဖြစ်သည်။

သာသနာ့တံခွန် ပရိယတ္တိစာမေးပွဲသို့ ဝင်ရောက်ဖြေဆိုကြသော သီလရှင်ဆရာလေးများမှာ ၄၀-ကျော် ၅၀-မျှအထိပင် ရှိသည်။ စာအောင် ဆရာလေးများကို ဓမ္မာနုဂ္ဂဟအဖြစ်ဆုခိုးမြှင့်ရသည်မှာလည်း မလွယ်ကူ ပေ။ တစ်ဦးတည်း တစ်ယောက်တည်း အင်အားဖြင့်လည်း ရေရှည် ထမ်း ဆောင်နိုင်မည်မဟုတ်ချေ။ ထို့ကြောင့်ပင် အနယ်နယ်အရပ်ရပ်မှစေတနာ ရှင်တို့၏ ကုသိုလ်လုပ်အားကို တန်ဖိုးထား မြှော်လင့်နေရပေသည်။ ပရိယတ္တိသာသနာတော်ကြီးကို စည်ပင်ပြန့်ပွားစေလိုသော စေတနာရှင် တို့သည် ငါးကျပ်၊ တစ်ဆယ်မှစ၍ နည်းများမဆို ကုသိုလ်ပါဝင်ခြင်းဖြင့် “သာသနာ့တံခွန် ပရိယတ္တိ စာမေးပွဲကြီး”ကို အားပေး ခိုးမြှောက်ကြ ပါရန် တိုက်တွန်း ရေးသားရပေသည်။

“ဥဇုဘူတ၊ လုံလပြင်းစွာ၊

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဝိဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သွယ်ထက်ငါဟု၊ နှုတ်မှာရွှေရွှေ
ကြိုးပမ်းကလျှင်၊ သိပ္ပကျေးလူ၊
အထူးသိမြင်၊ ပညာရှင်ဟု၊
မထင်မပေါ်၊ မကျော်စောဘဲ၊
တိမှာလွဲတဲ့”

ဟူသကဲ့သို့ပင် ထိုသာသနာ့တံခွန် ပရိယတ္တိ စာမေးပွဲကြီး၏ ကျေးဇူးကြောင့် စစ်ကိုင်းတောင်စိုးမှ သီလရှင်ဆရာလေးများသည် အစိုးရစာမေးပွဲများ၌ အလွယ်တကူဖြင့် အောင်ပွဲအဆင့်ဆင့်ကို ရယူလျက် ရှိကြလေသည်။ ပဌမကျော်များ၊ ဓမ္မာစရိယများ၊ မြန်မာဂုဏ်ထူး၊ ပါဠိပါရဂူ အောင်မြင်သူများမှာ တဖွဲဖွဲ တသဲသဲဖြင့် အောင်ပွဲဆင်လျက် ရှိကြတော့သည်။ ဤကား သာသနာ့တံခွန် ပရိယတ္တိ စာမေးပွဲကြီးမှ ပေါ်ထွက်လာသော အကျိုးအမြတ် ရလဒ်များပင် ဖြစ်ကြပါ၏။

ကျေးဇူးများလှသော ဤသာသနာ့တံခွန်စာမေးပွဲကြီးကား စေတနာရှင်တို့၏ မဆုတ်မနစ် ဇွဲအားသစ်မှုကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပဌမကျော်-စာချ ခေါ်ကဉ္စနာ စသော ဆရာကြီးတို့၏ မဆုတ်မနစ်ဇွဲအားသစ်မှုကြောင့်လည်းကောင်း၊ နှစ်ပေါင်း လေးဆယ်ကျော်အထိ မားမားမတ်မတ် ရပ်တည်လျက်ပင် ရှိနေပါသေးသည်။ တင်စား၍ ဆိုရပါသော် စစ်ကိုင်းတောင်မှ “ဤသာသနာ့တံခွန် စာမေးပွဲကြီး”ကား အဖြစ်ထူးဆန်း၊ အံ့ဘနန်းမျှ တောင်ထိပ်တွင် ပွင့်လန်းနေသည့်တစ်ခုတည်းသော ပရိယတ္တိ ကြာပန်းခိုင်ကြီးသာလျှင် ဖြစ်ပေတော့သည်။ အနီ “ပရိယတ္တိ ကြာပန်းခိုင်ကြီး”ကို သီလရှင်ဆရာလေးများဖြစ်ကြသော စာသင်ပျို့နုလှမျိုးစုတို့သည် ယုယုယယလွဲလွဲလဖြင့် အရယူငယ် အလှဆင်နိုင်ကြပါစေသတည်း။

ပဌမပြန် စုံစမ်းရေးကော်မတီ

ယခုခေတ် “ပဌမပြန်စာမေးပွဲ”၏ ရွှေပြေးဖြစ်သော ပဌမစာတော်ပြန်ပွဲ”ကို သာလွန်မင်းတရားကြီး လက်ထက်တထောင်ပြည့်နှစ်မှ စတင်ခဲ့သည်ဟု သမိုင်းသုတေသီတို့က ဆိုကြသည်။ ထိုပဌမ စာတော်ပြန်ပွဲကို မြန်မာမင်းအဆက်ဆက် လက်ခံကျင်းပလာခဲ့ရာ သီပေါမင်းတရား

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မစိရတပေတိုက်နှင့် ဝိဇ္ဇာတယ်စာကြည့်တိုက်

လက်ထက် ၁၂၄၇-ခုနှစ် အထိ ဖြစ်လေသည်။ ထို့နောက်တွင်မူ မြန်မာ မင်းဆက်ပြတ်၍ ပဌမစာတော်ပြန်ပွဲလည်း ရပ်ခဲ့လေသည်။ ၁၂၄၇-ခုနှစ် မှ စ၍ ၁၂၅၆-ခုနှစ်အထိ ၉-နှစ်လုံးလုံး တိမ်ဖုံးသော လပမာတိမ်မြှုပ် ဖျောက်ကွယ်နေခဲ့ပေသည်။ ၁၂၅၃-ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်အစိုးရ၏ပညာ ဝန်ကြီးဖြစ်သူ “မစ္စတာဂျန်ဗင်ဆိုမရန်ပုတ်” သည် တောင်တော် သာသနာပိုင် ဆရာတော်၊ ပုခန်းဆရာတော်၊ လှထွေဆရာတော်၊ ကင်းဝန် မင်းကြီးစသော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများနှင့်တိုင်ပင်၍ ပါဠိဘာသာ သင်ကြားရေး အားပေးရန် အစိုးရထံ အကြံပေးလွှာ တင်သွားခဲ့လေသည်။ ထိုအကြံပေး ချက်ကို လက်ခံစဉ်းစား၍ မြန်မာဘုရင်များ လက်ထက်တော်က မူရင်း အတိုင်း ပဌမစာတော်ပြန်ပွဲများ ကျင်းပရန် ၁၂၅၆-ခုနှစ်တွင် အစိုးရထံ မှ အမိန့်ရခဲ့လေသည်။

၁၂၅၇-ခုနှစ်ဦးအစတွင် “ပဌမပြန် ကော်မတီကို ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့လေ သည်။ ထိုကော်မတီက နှစ်စဉ်စာမေးပွဲ ကျင်းပရန်နှင့် ပါဠိဘာသာ စာအုပ်ကောင်းများ ရွေးချယ်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရန် တာဝန်ယူသည်။ ၁၂၅၇- ခုနှစ်မှစ၍ ပဌမပြန်စာမေးပွဲကို နှစ်စဉ်ကျင်းပပေးခဲ့သည်။ ၁၂၅၇-ခုနှစ် မှစ၍ ၁၂၉၉-ခုနှစ်အထိ နှစ်ပေါင်း ၄၀-ကျော်အတွင်း ပဌမပြန် စာမေးပွဲ သည် တည်ငြိမ်မှုမရှိဘဲ အမျိုးမျိုးပြောင်းလဲခဲ့ရလေသည်။ ရဟန်းရှင် လူ အများကလည်း ပဌမပြန်စာမေးပွဲ နည်းဥပဒေကို ပြုပြင်ရန် အစိုးရထံ အမျိုးမျိုး တတင်ကြသည်။ သို့အတွက် အစိုးရသည် ပဌမပြန်စာမေးပွဲ နည်းဥပဒေကို ပြုပြင်ရန် နည်းလမ်းရှာရလေသည်။ ၁၂၉၉-ခုနှစ်တွင် ပဌမပြန်စာမေးပွဲနှင့် ပတ်သက်၍ အရပ်ရပ်စုံစမ်းစေခြင်းငှာ “ပဌမပြန် စာမေးပွဲ စုံစမ်းရေးကော်မတီ”ကို အစိုးရက ခန့်အပ်ခဲ့လေသည်။ ထို ကောင်မတီတွင် ဒေါ်မာလာဓိသည် အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးအဖြစ်ပါဝင်ခဲ့လေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတော် အစိုးရမင်းတို့ ပညာဝန်ကြီးချုပ်ဆိုင်ရာ ပညာရေးဌာန ပြဌာန်းချက်

၁၉၁၇-ခုနှစ် မတ်လ ၁၃-ရက် (၁၂၉၈) ခုနှစ် နှောင်းတန်ခူးလဆန်း ၃-ရက်နေ့စွဲပါ မြန်မာနိုင်ငံတော် အစိုးရမင်းတို့ ပညာရေးဌာန စီရင်

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေစီရစာပေတိုက်နှင့် စီကွပ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဆောင်ရွက်သည့် မှုခင်းမှတ်တမ်း နံပါတ် ၃-ကျူအာရ် ၃၇-မှ ထုတ်နုတ်
ချက်။

ပဌမပြန် စာမေးပွဲပြုလုပ်စဉ် ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်မှုနှင့်စပ်လျဉ်းသည့်
အရေးကိစ္စကို ဂိုဏ်းဂဏ အဖွဲ့အသီးသီးပါဝင်သည့် ကော်မတီတစ်ရပ်
အား စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းပြုစေရန်၊ မြန်မာနိုင်ငံတော် အစိုးရမင်းတို့ ပညာ
ရေးဝန်ကြီးချုပ်ဆိုင်ရာက အလိုဆန္ဒအာသိတရှိသည့်အလျောက် ထို
အရေးကိစ္စကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းပြုစေရန်၊ စုံစမ်းရေးကော်မတီတစ်ရပ်
ကို ဆိုလတ္တံ့သည့်ပုဂ္ဂိုလ်များပါဝင်စေလျက် ဖွဲ့စည်းဖို့ရန် ပြဋ္ဌာန်းချက်
ချမှတ်လေသည်။

- (၁) မန္တလေးမြို့၊ မိုးကောင်းတိုက်၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတဘွဲ့တံဆိပ်ရ
ညောင်ရမ်းဆရာတော် ဦးရေဝတ။
- (၂) မန္တလေးမြို့၊ ရွှေဂူတိုက် အဂ္ဂမဟာ ပဏ္ဍိတ ဘွဲ့တံဆိပ်ရ
အဘယာရာမဆရာတော် ဦးအဂ္ဂဓမ္မာဘိဝံသ။
- (၃) မန္တလေးမြို့၊ ခင်မကန်တိုက်၊ အဂ္ဂမဟာ ပဏ္ဍိတဘွဲ့တံဆိပ်ရ
သုဌေးဆရာတော်ဦးရေဝတ။
- (၄) မန္တလေးမြို့၊ မစိုးရိမ်တိုက်၊ အဂ္ဂမဟာ ပဏ္ဍိတ ဘွဲ့တံဆိပ်ရ
မစိုးရိမ်ဆရာတော် ပဌမကျော်ဦးသူရိယ။
- (၅) မန္တလေးမြို့၊ ဘုရားကြီးတိုက်၊ ဟံသာဝတီ ဆရာတော်ဦးဣန္ဒာ
သဘ။
- (၆) ရန်ကုန်မြို့၊ အရှေ့ပိုင်း ဘုရားဖြူ ကျောင်းတိုက် ဘုရားဖြူဆရာ
တော် ဦးရာဇိန္ဒာ။
- (၇) ရန်ကုန်မြို့၊ သရက်တော ကျောင်းတိုက်၊ နှစ်ကျိပ်ရွှစ်ဆူ
ဆရာတော်ဦးသူမနု။
- (၈) ပခုက္ကူမြို့၊ မဟာဝိသုတာရာမတိုက် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတဘွဲ့
တံဆိပ်ရ ဆရာတော်ဦးပညာ။
- (၉) မော်လမြိုင်မြို့၊ တောင်ပေါက်ကျောင်း အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတဘွဲ့
တံဆိပ်ရ မဟာဝေယံဘုံသာ ဆရာတော်ဦးစက္ကပါလ။
- (၁၀) သိုင်းချောင်းမြို့၊ ဌီချ ကျောင်းကြီး ဆရာတော်ဦးသောဘိတ။
- (၁၁) စစ်ကိုင်းမြို့၊ စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး၊ သမိဒွေ၊ ဒယချောင်သမိဒွေ၊
ဆရာမကြီး သီလရှင်ဒေါ်မာလာရီ။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဝိဂ္ဂဟယ်စာကြည့်တိုက်

(၁၂)မန္တလေးမြို့ ပဌမပြန် စာမေးပွဲ ကော်မတီလူကြီးဦးကျော်ရန်၊
(၁၃)ရန်ကုန်မြို့၊ ယူနီဘာစီတီ သိပ္ပံကျောင်းတော်ကြီး (ပဌမပြန်
စာမေးပွဲကော်မတီလူကြီး) အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတဘွဲ့တံဆိပ်ရ
ဆရာလင်း။

(၁၄)ရန်ကုန်မြို့၊ ၁၂၃-လမ်း၊ အငြိမ်းစား၊ ပင်ရှင်ရ မြေဖက်ဌာနဝန်၊
ရန်ကုန်မြို့၊ စေတီယက်က အသင်းဥက္ကဋ္ဌ၊ ဦးဘိုသောင်း။

(၁၅)အင်းစိန်မြို့၊ ကြို့ကုန်းရပ်၊ အငြိမ်းစား ပင်ရှင်ရ မြန်မာနိုင်ငံ
တော် မီးရထား စာရင်းဖက်ဆိုင်ရာဝန် ဦးဘစိန်။

(၁၆)မြန်မာနိုင်ငံတော် ပဌမတန်း ပညာဝန်ထမ်းအဖွဲ့ဦးစံရွှေ၊
ဦးစံရွှေမှာ ကော်မတီဆိုင်ရာ အမှုဆောင်လူကြီးနှင့် စက္ကမိတေရီ
အဖြစ် ဆောင်ရွက်လိမ့်မည်၊ ကော်မတီမှာ မိမိ၏ဥက္ကဋ္ဌကို မိမိ
ရွေးကောက်တင်မြှောက်လိမ့်မည်။

(က) ပဌမပြန်စာမေးပွဲဆိုင်ရာ ရှိရင်းနည်းစနစ်ကို စုံစမ်းစစ်
ဆေးလိမ့်မည်၊ ထိုသို့စုံစမ်းစစ်ဆေးရာတွင် စာမေးပွဲ
ကော်မတီဖွဲ့စည်းမှု၊ စာမေးပွဲအတွက် သင်အံ့လေ့ကျက်
ရန် လိုသည့် စာပေကျမ်းဂန် ပညာရပ်များ၊ အောင်မြင်
သည့်ပုဂ္ဂိုလ်များသို့ ခိုးမြှင့်သော ဆုငွေစသည့်ဝတ္ထုပစ္စည်း၊
၎င်းအပြင် စာချပုဂ္ဂိုလ်တို့အား လှူဒါန်းသော ရိက္ခာတော်
ဆွမ်းဆန်စသည့်ဝတ္ထုပစ္စည်းများအကြောင်းကိုလည်း
ပါဝင်ထည့်သွင်း၍ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း ပြုလိမ့်မည်။

(ခ) စာမေးပွဲဆိုင်ရာ နည်းစနစ် ကောင်းသည်ထက် ကောင်း
အောင် ပြုပြင်စီမံရန် လိုအပ်လျှင်လည်း မည်သို့ပြုပြင်
စီမံရန် လိုအပ်လျှင်လည်း မည်သို့ပြုပြင်စီမံသင့်ကြောင်း
ဖြင့် အကြံဉာဏ်ပေးလိမ့်မည်။

ကော်မတီမှာ မိမိထံသို့ စာဖြင့် ရေးသားပေးပို့သည့်အစစ်ဆေးခံချက်
များကို လက်ခံလိမ့်မည်ပြင် သက်သေတို့ကိုလည်း မန္တလေးမြို့နှင့် ရန်ကုန်
မြို့များတွင် နှုတ်ဖြင့် စစ်ဆေးမေးမြန်းလိမ့်မည်။

ကော်မတီတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် သဘောတူညီကြသည့်ပုဂ္ဂိုလ်
တို့အား မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရမင်းတို့ ပညာရေးဝန်ကြီးချုပ်ဆိုင်ရာက
များစွာ ကျေးဇူးဥပကာရ တင်ရှိပါကြောင်း။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

အမိန့်။ ။ယခုပြဌာန်းချက် တစ်စောင်စီကို ကော်မတီဝင်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်များအားလုံးနှင့်တကွ မြန်မာနိုင်ငံတော်ပညာရေးဌာနဝန်ကြီး၊ ပညာ ဝန်တို့ထံ ပေးပို့စေ။

နောက်ထပ်အမိန့်။ ။ဤပြဌာန်းချက်ကို အများသိစေရန် မြန်မာနိုင်ငံတော် အမိန့်တော်ပြန်တမ်းတွင် ထုတ်ပြန်ကြေငြာစေ။

အမိန့်အရ

ကျော်ဒင်

မြန်မာနိုင်ငံတော် အစိုးရမင်းတို့ ဒုတိယအတွင်းဝန်

ပညာရေးဌာန။

ပဌမပြန်စုံစမ်းရေး ကော်မတီ အစည်းအဝေးကို ၁၉၃၇ (၁၂၉၉)ခု မေလ ၂၅-ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့ အစိုးရအထက်တန်းကျောင်း၌ စတင် ကျင်းပခဲ့သည်။ ထိုအစည်းအဝေးတွင် အမှုဆောင်လူကြီးနှင့် စက္ကရီတေရီက ပဌမပြန်စာမေးပွဲဆိုင်ရာ အမေးပုစ္ဆာ ၉၅-ချက်ကို တင်သွင်းသည်။ မေ ၂၇-ရက်နေ့၌ ထပ်မံ အစည်းအဝေးထိုင်ပြီးလျှင် ထိုအမေးပုစ္ဆာ ၉၅-ချက်ကို စိစစ်ပြင်ဆင်၍ အတည်ပြုကြသည်။ အမေးပုစ္ဆာ စာတွင်းထောင် ရိုက်နှိပ်၍ မြန်မာပြည်ရှိ ပါဠိဆရာများ၊ ပဌမပြန်စာမေးပွဲနှင့်ပတ်သက် သော အသင်းများ၊ ရဟန်း ရှင် လူများထံ ပေးပို့ခဲ့လေသည်။

ပဌမပြန် စုံစမ်းရေးကော်မတီသည် ရန်ကုန် တစ်လှည့်၊ မန္တလေး တစ်လှည့် ရက်ပေါင်း ၃၃-ရက်၊ အကြိမ်ပေါင်း ၇-ကြိမ် အစည်းအဝေး ထိုင်သည်။ ရန်ကုန်တွင် အစိုးရအထက်တန်းကျောင်းနှင့် မန္တလေးမြို့တွင် ဇမ္ဗူမိတ်ဆွေပဋိကတ်တိုက်သူဌေးဦးဘကျော်ပိုင် အမတ်တော်ဘုရားတိုက်၌ စည်းဝေးကြသည်။ ရန်ကုန်မြို့၌ အစည်းအဝေးထိုင်စဉ် ကိုယ်တိုင်တက် ရောက် အကြံဉာဏ်ပေးသောပုဂ္ဂိုလ်ပေါင်း ၆၀၊ မန္တလေးမြို့၌ ၅၆-ဦးရှိ သည်။ အမေးပုစ္ဆာများကို စာဖြင့် ဖြေဆိုရေးသား၍ အကြံပေးသော ပုဂ္ဂိုလ် များမှာ ၁၂၅၀-ခန့်ရှိလေသည်။

ကိုယ်တိုင် တက်ရောက် အကြံပေးသောပုဂ္ဂိုလ်များတွင် စစ်ကိုင်း တောင်ဇိုး အောင်မြေဘုံစံဆရာတော် (အရှင်ဉာဏုတ္တရ)သည် တက်ကြွ စွာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။ ကော်မတီအစည်းအဝေးသို့ အကြိမ် ပေါင်းများစွာ တက်ရောက်အကြံပေးခဲ့သည်။ စာချီတန်းစာမေးပွဲ ကျမ်းစာ နှင့်ဆုငွေများကို အောင်မြေဘုံစံဆရာတော်က စီစဉ်ရေးသား၍ ဒေါ်မာ

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

လာရိက ကော်မတီသို့ တင်သွင်းခဲ့သည်။ ဒေါ်မာလာရီ၏ တင်သွင်းချက်ကို ကော်မတီဝင် ဆရာတော်ကြီးများက လက်ခံစဉ်းစားတော်မူကြသည်။

၁၂၉၉-ခု တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၁၂-ရက်နေ့တွင် “ပဌမပြန်စုံစမ်းရေးကော်မတီ၏သြဝါဒကထာနှင့် အစီရင်ခံစာ”ကို အစိုးရထံ တင်သွားကြသည်။ ထိုကော်မတီ၏အကြံပေးချက်အရ “မြန်မာပြည် ပါဠိဘာသာပညာရေးအဖွဲ့” ပေါ်လာခဲ့ပေသည်။ ပဌမပြန်စာမေးပွဲများလည်း ယနေ့ကျင်းပဆဲ ပုံစံသို့ပြောင်းလဲလာသည်။ ထို့ပြင် စာချကန်းစာမေးပွဲဟု အမြင့်ဆုံးစာမေးပွဲတစ်ခုကိုလည်း တိုးချဲ့ကျင်းပပေးခဲ့သည်။ ပါဠိတက္ကသိုလ်များပေါ်ပေါက်လာခြင်းမှာလည်း ထိုကော်မတီ၏ အကြံပေးချက်အရပင် ဖြစ်သည်။

ပဋိပတ္တိသာသနာပြုပုံ

သာသနိကပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ တာဝန်နှစ်ရပ်မှာ ပရိယတ်နှင့်ပဋိပတ်ဖြစ်သည်။ ပရိယတ်တာဝန်ဟူသည် ဝိဇ္ဇကတ်စာပေကိုသင်ယူလေ့ကျက်ခြင်း၊ တစ်ဆင့်ပို့ချပေးခြင်းပင်တည်း။ ပရိယတ်တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရာ၌ ရည်ရွယ်ချက်မှန်ရသည်။ ဘုန်းကြီးရန် လာဘ်သပ်ပကာပေါများရန်၊ ထင်ပေါ်ကျော်ကြားရန်ဟူသော မမှန်ကန်သော ရည်ရွယ်ချက်မျိုးကို မထားရချေ။ စာပေက ညွှန်ပြသည့်အတိုင်း ရှောင်သင့်သည်ကိုရှောင်၊ ဆောင်သင့်သည်ကို ဆောင်ပြီးလျှင် ဘဝဒုက္ခမှလွတ်မြောက်ရန်ဟူသော မှန်ကန်သည့်ရည်ရွယ်ချက်မျိုးကိုသာ ထားရပေသည်။

“အလိမ္မာ စာမှာရှိ”ဟူသည်နှင့်အညီ ဝိဇ္ဇကတ်စာပေ၌ အလိမ္မာတွေများစွာ တွေ့ရှိရပေသည်။ စာရှိ အလိမ္မာများကို ကိုယ်မှာရှိအောင် လုပ်ယူနိုင်လျှင် “လူလိမ်မာ၊ ရှင်လိမ်မာ” ဖြစ်နိုင်လေသည်။ ပဋိပတ်တာဝန်ဟူသည် စာရှိအလိမ်မာကို ကိုယ်မှာရှိအောင် လေ့ကျင့်ယူခြင်းပင်တည်း။ ပဋိပတ်အလုပ်သည် “အပြောလွယ်လျက် အလုပ်ခက်”သော အရာမျိုးသာ ဖြစ်သည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် စာရှိအလိမ်မာကို ကိုယ်မှာ ရှိအောင် လုပ်ယူရေး၌ အမြဲသတိချပ်လျက်ရှိသည်။ စာပေသင်ယူလျက် ရှိနေစဉ်ကပင် ပဋိပတ်အလုပ်ကို မမေ့ခဲ့ချေ။ အထူးသဖြင့် ကိုယ်ကျင့်သီလများကို များစွာ

ဂရုစိုက်သည်။ သီလရှင်ဝတ်သည်မှစ၍ ဆယ်ပါးသီလမြဲလျက်ရှိသည်။ သီလကျိုးမည် ပေါက်မည်ကို အလွန်ကြောက်သည်။

မဟာဂန္ဓာရုံတရား

ဒေါ်မာလာရီသည် စစ်ကိုင်းတောင်သို့ ရောက်လာသည့်အချိန်မှစ၍ ပရိယတ်ပဋိပတ်တာဝန် ၂-ရပ်လုံး မျက်ခြေအပြတ်မခံဘဲ ကြိုးစားအားထုတ်လေသည်။ သီလရှင်သာသနာပြန့်ပွားစေလိုသည့် ဆန္ဒကြောင့်လည်းကောင်း၊ သာသနာတော်ကြီး၏ မူလဘူတဖြစ်ခြင်းကြောင်းလည်းကောင်း၊ ပရိယတ်အလုပ်ကို အချိန်များများ ဖေးခဲလေသည်။ သို့ရာတွင် ပဋိပတ်အလုပ်ကို လုံးဝလက်လွှတ်ထားခြင်း မရှိပေ။ တစ်နှစ်တွင် တစ်လတန်သည် နှစ်လတန်သည် ပဋိပတ်အလုပ်ကို အချိန်ယူအားထုတ်ခဲ့လေသည်။

“ဆိတ်၊ တင်၊ ဖြောင့်၊ ငါး၊

ရှေ့၊ မြ၊ ပွား၊ ကြိုးစားဘာဝနာ”

ဟူသော မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်၏ လမ်းစဉ်အတိုင်း ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို ၇-နှစ်တိတိ အားထုတ်ခဲ့လေသည်။ (ဆိတ်ငြိမ်ရာကပ်၊ တင်ပလ္လင်ခွေထိုင်) (အမျိုးသမီးဖြစ်မှု ဒူးတုပ်ထိုင်) ခါးဆန့်ဖြောင့်ဖြောင့်ထား၊ ခွါရင်းပေါက်ပိတ်၊ မိမိရှေ့၌ ဘုရားပင့်ထား၊ ဘုရားအာရုံ၌ သတိမြဲ စေ၍ ဂုဏ်တော်ပွား) မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်သည် ၁၂၈၀-ပြည့်နှစ် မတိုင်မီ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ ပွားများခိုင်းလေ့ရှိသည်။ ၁၂၈၀-ပြည့်နှစ်တွင်မူ ဝိပဿနာအလုပ်ကို ပြသပေးတော်မူသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ထံ ကမ္မဋ္ဌာန်းသွားယူသည်။ ထိုအခါ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်က ဝိပဿနာစီးဖြန်းနည်းကို သင်ပြပေးတော်မူလိုက်၏။

“ဖောက်ပြန်လျှင် ရုပ်၊ ညွတ်လျှင် နာမ်၊

ရုပ်နာမ် ၂-ပါးမှတ်။

မသိလျှင် ရုပ်၊ သိလျှင်နာမ်၊

ရုပ်နာမ် ၂-ပါးမှတ်”

“ဒီအတိုင်း မိမိခန္ဓာမှာ ရုပ်နာမ်ကွဲအောင်ပွား၊ စာတတ်ပီးသားပဲ၊

အကျယ်ပြောဖို့ မလိုပါဘူး”

ဒေါ်မာလာရီသည် ကမ္မဋ္ဌာန်းယူပြီးနောက် ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်းကလေး တစ်ခုသို့ သွားရောက်၍ တရားအားထုတ်သည်။ ထိုစဉ် မဟာဂန္ဓာရုံ ချောင်၊ ဦးစံရီ- ဒေါ်မယ်တို့ တိုက်နေရာ၌ ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်းကလေး ၁၀ လုံးခန့်ရှိသည်။ ဒေါ်မာလာရီသည် မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော် သင်ပြသည့် အတိုင်း-

“ဖောက်ပြန်လျှင်၊ ရုပ်၊ ညွတ်လျှင် နာမ်၊

မသိလျှင် ရုပ်၊ သိလျှင် နာမ်”

ဟု အဖန်ဖန်စီးဖြန်းလျက်နေ၏။ အချိန်ကုန်သောအခါ ကပ္ပိယဒကာ ဦးပြားကြီး ဆိုသူကိုခေါ်၍ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ထံ သွားရောက် ကန်တော့သည်။

“အင်း ကမ္မဋ္ဌာန်းထိုင်တော့ ဘာတွေထင်သလဲ”

“ရုပ်ကို ထင်ပါတယ်ဘုရား”

“ဘယ်လို ထင်သလဲ”

“ကမ္မဋ္ဌာန်း စီးဖြန်းရင်း ကျောင်းကလေးကိုမော့ကြည့်ပြီး

“အော်- သူလဲ ရုပ်ပဲ၊ ငါလဲ ရုပ်ပဲ”ဟု ထင်မြင်စဉ်းစားမိပါတယ် ဘုရား”

“ဟင်- နင်စာတတ်တာ အလကားပဲ၊ ရုပ်ဆိုတာ ဒီလို ထင်ရတာ မဟုတ်ဘူး၊ သဘောလက္ခဏာထင်အောင် ရှုရတာ”

မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်သည် ဒေါ်မာလာရီ၏ ကမ္မဋ္ဌာန်းရှုပုံမှာ မှားကွက်ကို ချက်ချင်း ပြင်ဆင်ပေးတော်မူသည်။ နောက်တွင် ရှုမှတ်ပွားပုံ များ ပုံမှန်လာသဖြင့် ရုပ်သဘောဝနာမ်သဘာဝတွေ သဘောကျလာ၏။

“ငါတော့မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ဘုရားကို မှီခိုပီး ဧကန်တရားထူးတရား မြတ်ရတော့မှာပဲ”ဟု စွဲမြဲစွာ ယုံကြည်လျက် ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ဒေါ် မာလာရီ၏ မျှော်လင့်ချက်သည် ‘လှော်ရင်းနစ်’ ခဲ့ရလေပြီ။ ဝိပဿနာ အလုပ်မှ စကော ရှိသေး၊ အလွန်ယုံကြည်အားထားအပ်သော မဟာဂန္ဓာရုံ ဆရာတော် လွန်တော်မူသွားလေ၏။ ဒေါ်မာလာရီသည် သီလရှင် ဣန္ဒြေ မဆည်နိုင်အောင်ပင် အပူမီးတောက်ခဲ့သည်။

“ပီးရော ငါလဲ ဘာတရားထူးမှ မရသေးဘူး၊ ဆရာတော်ဘုရားလဲ မရှိတော့ဘူး၊ ငါတော့ ဒီဘဝမှာ တရားထူး တရားမြတ်ရတော့မှာ မဟုတ်ဘူး”

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဒေါ်မာလာရီသည် ခုံးခုံးချ၍ ငိုလေ၏။

“မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ဘုရား ယုံလွန်တော်မူတုန်းကလို့ ဘယ်တုန်းကမှ သောက မဖြစ်ဖူးဘူး၊ အဲဒီတုန်းက သိပ်ပူတာပဲ၊ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်ဘုရားက ပုလိပ်ကအပြန် နေမကောင်းပြီး ၈-ရက် အပြင်းအထန် ဖြစ်တယ်၊ ယုံလွန်တော်မူခါနီးတော့ သုံးဆယ့် တစ်ဘုံကြီးသည် အလွန်ပူသော မီးပုံကြီးနှင့် တူပါတကား၊ နိဗ္ဗာန်သည် အလွန်အေးမြပါတကား” လို့ နှုတ်ကရွတ်နေတယ်။

ဒေါ်မာလာရီသည် မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်မရှိသည့်နောက် ဝိပဿနာဆရာတော် (အရှင်ဣန္ဒာသဘ)ထံ ကမ္မဋ္ဌာန်းယူပြီး အားထုတ်ခဲ့သည်၊ ဝိပဿနာဆရာတော်ကား မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်၏ လက်နံ့တပည့်ကြီးတစ်ပါးဖြစ်၍ ဝိပဿနာချောင်ကြီးကို တည်ထောင်ခဲ့သော ဆရာတော်ဖြစ်သည်။ ဝစ်ကိုင်းမြို့နယ်စာရေးရွာ ဇာတိဖြစ်သည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် တပည့်သီလရှင်အချို့ကိုခေါ်၍ တစ်နှစ်တွင် တစ်လကုန်သည်၊ နှစ်လတန်သည် ဆိတ်ငြိမ်ရာချောင်များသို့ စားအိုးစာခွက်ပါ ယူဆောင်ပြီး ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်သွားလေ့ရှိသည်။ လူသူဝေးသော ဥရုဝေဠုချောင်၊ တောင်ဖိလာချောင်သို့လည်းကောင်း၊ ဆိတ်ငြိမ်သော အရှေ့ဂန္ဓာရုံချောင်၊ ပဲခူးဂူချောင်သို့လည်းကောင်း သွားရောက်အားထုတ်ခဲ့သည်။

ထိုစဉ် အဓိဓကမ္မဋ္ဌာန်းကို များစွာ အလေ့အလာပြုခဲ့သည်။ သမာဓိအရှိန်ရရှိပြီး အာရုံနိမိတ်တွေ ပီပီပြင်ပြင်ထင်လာသည်။ မည်သူ့ကိုကြည့်ကြည့် အဓိဓက သဏ္ဌာန်ကြီးကိုသာ မြင်နေတော့သည်။ ထိုအခါ ဒေါ်မာလာရီသည် အကျေနပ်ကြီး ကျေနပ်လျက် “တပည့်တော်တော့ ဟန်ကျပြီ ဘုရား၊ ဂတိမြဲတော့မှာပဲ” ဟု ချမ်းအေးဆရာတော်နှင့် ဦးဝိသုဒ္ဓိ(ဝိဇ္ဇာဒပွဏ်) တို့ကို လျှောက်သည်။ ဦးဝိသုဒ္ဓိက “ဒကာမကြီး ဆက်အားထုတ်ပါအုံး”ဟု တိုက်တွန်းသည်။ ဒေါ်မာလာရီသည် အဓိဓကယဂတာသတိစသည် မျိုးစုံအောင် အားထုတ်သည်။ သို့ရာတွင် သမာဓိ ဖြစ်ရုံမှအပ ဉာဏ်စဉ်မတက်ပဲ ရှိလေသည်။

မိုးညှင်းတရား

ထိုစဉ် မုံရွာမြို့နယ် မိုးညှင်းဆရာတော်သည် နာမည်ကြီးလျက်ရှိ၏။ ပရမတ် ပညတ် ကွဲစောင်း ရုပ်သဘော နာမ်သဘောတွေပေါ်အောင် ဥပမာအမျိုးမျိုးဖြင့် ဟောပြောသည်။ မိုးညှင်းဆရာတော်၏တပည့် ဓမ္မကထိကဆရာတော်များကလည်း အဟောအပြောကောင်းကြသည်။ မနုပညာပုဂ္ဂိုလ်များပင် ပရမတ် ပညတ်ကွဲကြသည်။ ရုပ်သဘော နာမ်သဘောတွေ နစ်နစ်နောနော သဘောပေါက်ကြသည်။ အဟောတရားတွင် မိုးညှင်းသည် အကောင်းဆုံးဖြစ်လျက်ရှိသည်။

၁၂၉၂-ခုနှစ် ဖြစ်သည်။

ရန်ကုန်မြို့ လမ်းမတော် သင်္ကန်းကုမ္ပဏီ ဦးစံဦး-ဒေါ်တို့တို့က ဒေါ်မာလာရီအတွက် သမိဋ္ဌေါချောင်အတွင်း တိုက်ဆောက်လှူဒါန်းကြသည်။ မူလ ဇရပ်ဟောင်းကို ဖျက်၍ ၎င်းနေရာ၌ ၅-ခန်း၊ ၃-ခန်း နှစ်ထပ် တိုက်တည်သည်။ လက်သမားပန်းရံများ နေ့စဉ်အလုပ်ဝင်လျက်ရှိသည်။ ထိုစဉ် ဒေါ်မာလာရီသည် မိုးညှင်းသို့ တရားနာသွားရန် စီစဉ်သည်။ ထိုအခါအများက ပိုင်းပြောကြသည်။

“တိုက်မှ မပြီးသေးဘဲ ဒီအတိုင်း ပစ်ထားခဲ့လို့ ဖြစ်ပါမလား”

“ဟို... ဖြစ်ဖြစ် မဖြစ်ဖြစ် တိုက်ပြီးအောင် စောင့်မနေနိုင်ပါဘူး၊ တရားထက် အရေးကြီးတာ ဘာရှိအုံးမလဲ”

ဒေါ်မာလာရီသည် သမိန်ထောနေသူ ညီမ မသုဓမ္မစာရီကို စာပေးခေါ်ယူ၍ တိုက်တည်နေစဉ်ပင် မိုးညှင်းသို့ သွားခဲ့လေသည်။ မိုးညှင်း၌ ၁၅-ရက်ခန့် နေထိုင်၍ နေ့စဉ် တရားနာသည်။

“မိုးညှင်းက ဓာတ် ၄-ပါး သိပ်အဟော ကောင်းတာပဲ၊ ပရမတ်-ပညတ်သိပ်ပီးကွဲတယ်၊ ကင်္ခါဝိတရဏ ဝိသုဒ္ဓိအပြောသိပ်ပိုင်တယ်”ဟု ဒေါ်မာလာရီက ပြောသည်။

မိုးညှင်းတရားကို ၁၅-ရက်ခန့် နာယူ၍ စစ်ကိုင်းသို့ပြန်လာသည်။ ညီမဖြစ်သူ မသုဓမ္မစာရီလည်း မိုးညှင်းသို့သွား၍ တရားနာသည်။ မိုးညှင်းတိုက်အတွင်း၌ ဇရပ်တစ်ဆောင် ဆောက်လုပ်ပြီး အတော်ကြာအောင် နေခဲ့သည်။ ဒေါ်သုဓမ္မစာရီ ဇရပ်ကို ‘သမိဋ္ဌေါဒယ ဇရပ်’ဟုခေါ်ကြသည်။

ရွှေမင်းဝံတရား

ဒေါ်မာလာရီ မိုးညှင်းတရားနာ၍ ပြန်လာသောအခါ မဂ္ဂင်ချောင်နေ ဝန်ထောက်ဦးဖိုးဝင်းသည် ဒေါ်မာလာရီထံလာ၍ မိုးညှင်းသတင်းကို စုံစမ်း လေသည်။

“ဘယ့်နဲ့လဲ ဆရာ၊ မိုးညှင်း တရား ကောင်းရဲ့လား၊ ဟောစမ်းပါအုံး”

ဒေါ်မာလာရီသည် မိုးညှင်းက ဓာတ် ၄-ပါး အဟောကောင်းပုံ၊ ကင်္ခါ ဝိတရုဏဝိသုဒ္ဓိ အပြောပိုင်ပုံတို့ကို ဦးဖိုးဝင်းအား စုံစုံစေ့စေ့ပြောပြသည်။

“ဟာ... ကြိုက်ပီဆရာ၊ သိပ်ကောင်းတာပဲ၊ သဘောကျတယ်၊ ဝိတရားမျိုး စစ်ကိုင်းရောက်ရင် ကောင်းမှာပဲ”

“ဒီကိစ္စ ဒကာကြီး ဆောင်ရွက်ရင် ခက်မယ် မဟုတ်ဘူး၊ ဖြစ်နိုင်ပါ တယ်”

ဦးဖိုးဝင်းသည် မိုးညှင်းသို့ သူကိုယ်တိုင်သွား၍ တရားနာပြီးလျှင် စစ်ကိုင်းတောင်၌ မိုးညှင်းတိုက်ခွဲတစ်ခု ထားပါရန် ဆရာတော်ကြီးအား လျှောက်ထားလေသည်။ ထိုအခါ မိုးညှင်းဆရာတော်ကြီးက စစ်ကိုင်းမှာ ဆိုရင် သမိဒွေါချောင်ဆရာပါမှ ပိုကောင်းမယ်၊ တိုင်ပင်ကြည့်အုံးပေါ့”ဟု အမိန့်ရှိလိုက်သည်။

ဦးဖိုးဝင်းသည် စစ်ကိုင်းပြန်လာပြီး ဒေါ်မာလာရီနှင့်လည်းကောင်း၊ စစ်ကိုင်း ဒေါ်အမာ၏ဘခင် ဦးစံဖူးတို့နှင့်လည်းကောင်း တိုင်ပင်၍ ရွှေမင်းဝံတောင် မိုးညှင်းချောင်ကို တည်ထောင်ကြသည်။ စစ်ကိုင်းမြို့ ဦးစံဖူးနှင့် စစ်ကိုင်း မင်းတိုင်ပင်အမတ် ဦးမောင်မောင်- ဒေါ်အမာတို့က မြေနေရာဝယ်၍ ကျောင်းကန် ဇရပ်များကို ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းကြ၏။ ဒေါ်မာလာရီကလည်း သမိဒွေါဒယချောင်အတွင်းရှိ ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်း ၄-လုံးကို ရွှေမင်းဝံသို့ ရွှေပြောင်း ဆောက်လုပ်စေသည်။ တစ်ကျောင်း လျှင် လှည်းတိုက်ခ ငါးမူးနှင့် လက်သမားခ ငါးကျပ်သာကုန်သည်ဆို၏။ ရွှေမင်းသို့စံ မိုးညှင်းဓမ္မကထိက ဆရာတော်ဦးကောသလ္လကြွရောက် သီတင်းသုံးတော်မူသည်။ ထိုအခါမှစ၍ မိုးညှင်းတရားသည် စစ်ကိုင်းသို့ ရောက်ရှိပျံ့နှံ့ထွန်းကားလာ၏။

ဒေါ်မာလာရီသည် ၁၂၉၃-ခုနှစ်မှစ၍ ရွှေမင်းဝံသို့ သွားချီပြန်လှည့် တရားအားထုတ်နေခဲ့ပေသည်။ ၁၃၀၃-ခုနှစ်၌မူ

“ဒီတစ်ခါ တရားထူး တရားမြတ် မရရင် မပြန်တော့ဘူး”ဟု ဆုံးဖြတ်၍ ရွှေမင်းဝံသို့ ရွှေပြောင်းလာခဲ့သည်။

ရွှေမင်းဝံဆရာတော်က “ဒကာမကြီး ဟိုကို ဒီအတိုင်း ပစ်ထားခဲ့လို့ ဖြစ်ပါ့မလား၊ တပည့်တပန်းတွေနဲ့”ဟု အမိန့်ရှိရာ “အရှင်ဘုရား၊ ကိုယ့်အရေးထက် ဘယ်က ပိုပြီးအရေးကြီးအုံးမှာလဲ၊ ဘယ်နှယ်ကြေနေကြ၊ ကိုယ်တရားထူးရဖို့သာ အရေးကြီးပါတယ်”ဟု လျှောက်ထားသည်။ ဒေါ်မာလာရီသည် ထိုနှစ်ဝါခေါင်လမှ တပေါင်းလအထိ ၈-လခန့်မျှ တကယ့်စွဲ တကယ့်သတ္တိဖြင့် မရမနေ ကြိုးစား အားထုတ်ခဲ့ပေသည်။ ရွှေမင်းဝံဆရာတော်ကလည်း “ဒီမှာက နိဗ္ဗာန်လိုချင်သူတွေချည်းစုနေတာပဲ၊ တခြားစကား မပြောကြနဲ့၊ ကိုယ့်တရား ကိုယ်ကြိုးစားကြပါ”ဟု တရားဟောရင်း သတိပေးသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် ည ညတွင် တရားနာ၍ နေ့ နေ့တွင် တရားအားထုတ်သည်။

ဦးခေါင်းသည် တစ်လုံးတစ်ခဲတည်းမဟုတ်၊ အစိတ်စိတ်အမွှာမွှာ သေးငယ်လှစွာသော ရုပ်ကလာပ်တို့ဖြင့် မွှမကြ၍ နေကုန်ပါတကား”ဟူသော သုတမယဉာဏ်အသိဖြင့် မိမိ၏ဦးခေါင်းကို ရှာကြည့်သည်။ ဘာဝနာမယဉာဏ် ဖြစ်အောင် ကြိုးစားသည်။ သို့ရာတွင် သမာဓိမျှပင် မရမူ၍ ရှုစရာ အာရုံတွေ ပျောက်ပျောက်ကုန်သည်။ ထိုအခါ လယ်တီဆရာတော်ကြီး၏ ‘အနတ္တ ဒီပနီ’ စာအုပ်ကို ကောက်ကြည့်ပြီး သဘောကျသည်ကို မှတ်ထား၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းထိုင်ပြန်သည်။ သမာဓိမရချေ၊ ထိုအကြောင်းကို ရွှေမင်းဝံဆရာတော်အား လျှောက်ထားရာ “အေး ဟယ် ငါ့မလဲ ဒီလိုပဲ ပျောက်တောက်တောက် ဖြစ်နေတယ်”ဟု အမိန့်ရှိသည်။ ရွှေမင်းဝံဆရာတော်ကား အလွန်ဖြောင့်မတ်သော စိတ်ရှိတော်မူသည်။ ရိုးသားပွင့်လင်းတော်မူသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် ကမ္မဋ္ဌာန်းအမျိုးမျိုးပြောင်း၍ အားထုတ်ကြည့်သည်။ သို့ရာတွင် ‘နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်’ မပိုင်သဖြင့် အသားမတက်ဘဲ ရှိသည်။ “ဘာဖြစ်ဖြစ် အခြေခံကောင်းမှ အထက်တက်နိုင်တာ၊ အဲဒီတုန်းက နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်မပိုင်လို့ အထက်မတက်နိုင်ခဲ့ဘူး၊ လန့်လန့်ကျတယ်”ဟု ဒေါ်မာလာရီက နောက်တွင် ပြန်လည် မှတ်ချက်ချပြလေသည်။

၁၃၀၃-ခုနှစ် ကုန်ခါနီးတွင် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးကြောင့် တိုင်းပြည်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

မငြိမ်မသက် ဖြစ်လာသည်။ ထိုနှစ်တပေါင်းလမှာ မန္တလေးနန်းတွင်း ဗုံးကြဲခံရလေသည်။ ထိုအခါ တပည့်သီလရှင်များက ဒေါ်မာလာရီကို လာရောက်ခေါ်ကြသည်။ ဒေါ်မာလာရီက “ငါမလိုက်ချင်ဘူး” ဟု နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင် ငြင်းပယ်လိုက်သည်။ တတိယအကြိမ် လာခေါ်ပြန်သောအခါ အခါသမယက မကောင်းသဖြင့် မလိုက်ချင်လိုက်ချင်နှင့် ပြန်လိုက်ခဲ့ရလေသည်။

ထိုနှစ် နှောင်းတန်ခူးလဆုတ် ၄-ရက်နေ့၌ မန္တလေးတစ်မြို့လုံးကို ဗုံးကြဲခံရလေသည်။ ဒေါ်မာလာရီသည် စစ်ကိုင်းအောင်မြေဘုံစံဆရာတော် (အရှင်ဉာဏုတ္တရ) ၏ အကြံပေးချက်အရ တံတားဦးမြို့နယ်ပေါက်တောပေါက်မြိုင်သို့ စစ်ဘေး တိမ်းရှောင်ရန် ထွက်ခွာသွားခဲ့လေသည်။ အောင်မြေဘုံစံဆရာတော်က မြေပုံကြည့်ပြီး ဂျပန်စစ်လမ်းလွတ်ရာသို့ သွားရောက်နေထိုင်ရန် အကြံပေးခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဒေါ်မာလာရီတို့သွားရောက်နေထိုင်ရာအရပ်ကို လေယာဉ်ယှံ့မှ ဗုံးများကြဲချသဖြင့် ပါသွားသော ပစ္စည်းအားလုံး မီးလောင်ကုန်ဆုံးခဲ့လေသည်။

သမိဒွေါဒယချောင်၌ ဆရာကြီး ဒေါ်ကဉ္စနာနှင့် သီလရှင်လေး၊ ငါးဆယ်ပါးခန့်သာကျန်ရစ်သည်။ သီလရှင်အများစုမှာ မိမိတို့ ဆွေမျိုးမိဘများရှိရာသို့ ပြန်ကြသည်။ “သမိဒွေါဒယချောင်၌ လေး၊ ငါးလခန့်မျှ ဂျပန်ကင်ပေတိုင်ဌာန ဖွင့်ထားသည်။ ချောင်အဝင်ဝ၌ ဂျပန်စာတမ်းကြီး ချိတ်ဆွဲထားသည်။ ကင်ပေတိုင်ဗိုလ်မှာ “ရှိဗာဒါ” ဆိုသူဖြစ်သည်။ ချောင်ဆရာကြီး တိုက်ပေါ်၌နေသည်။ နောက်တိုင် ကင်ပေတိုင် ဌာနကို စစ်ကိုင်းမြို့အိုးတန်းလေးရပ်သို့ ပြောင်းဖွင့်သည်။ ကင်ပေတိုင်ပြောင်းသွားပြီးနောက် သမိဒွေါဒယချောင် ဗုံးချခံရသည်။ ချောင်ဆရာကြီး တိုက်အလယ်တည့်တည့် ဗုံးကျသဖြင့် ပြိုကျသွားပြီး အခြားဇရပ်များ မီးလောင်ခံရသည်။ ဂျပန်စစ်သားများသည် လူသူမရှိသော ဇရပ်တံခါးများကို ဖျက်ယူမည် လာသောအခါ မဖျက်ရန် တောင်းပန်ရသည်” ဟု ဆရာကြီး ဒေါ်ကဉ္စနာက ပြောပြသည်။

စစ်ပြီးသောအခါ ဒေါ်မာလာရီသည် စစ်ကိုင်းသို့ပြန်လာခဲ့ကြသည်။ သမိဒွေါဒယချောင်၏ အပျက်အစီးများသည် ဒေါ်မာလာရီတို့ကို ကြိုဆိုနေပေသည်။ ပါသွားသော ပစ္စည်းတွေလည်းကုန်၊ ချောင် အဆောက်အအုံတွေလည်းပျက်နှင့် စစ်၏ရက်စက်မှုမှာ ခံနိုင်ဖွယ်ပင် မရှိတော့ချေ။ ဒေါ်မာလာရီသည် အသင့်အတင့် နှလုံးသွင်း၍ဖြေ၏။ “ခေတ်ပျက်ထဲမှာ

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

အားထုတ်လာခဲ့တဲ့ သမာဓိတွေအကုန်ပျက်၊ ဘာမှ မကျန်တော့ဘူး၊ “သုညာဂါရံ ပဝိဋ္ဌဿ”ဆိုတဲ့ တဂါထာပဲ ကျန်တော့တယ်” ဟု ဒေါ်မာလာရိက ပြောသည်။

ဒေါ်မာလာရိသည် ခေတ်ပျက်တွင် ပစ္စည်းဥစ္စာတွေ ပျက်သည်ထက် သမာဓိပျက်သည်ကို ပို၍ နှမြောသည်၊ ပို၍ ဝမ်းနည်းသည်။ “ငါ ဒီလိုနဲ့ များ သေသွားရင်တော့ ကိုယ်ကျိုးနဲ့တော့မှာပဲ”ဟု သောကရောက်နေသည်။ ဗုံးဒဏ်ကြောင့် ပြိုကျသွားသောတိုက်ကို ပြင်ဆင်ရန် သီလရှင်တစ်ဦးအား တာဝန်ပေး၍ နေ့အချိန်တွင် ပဲခူးဂူချောင်သို့တက်ပြီး တရားအားထုတ်သည်။ “ဓာတ် ၄-ပါး ပေါင်းစပ်ပြုပြင်ထားလို့ လူတွေဖြစ်နေပါလား”ဟု နှလုံးသွင်းပြီး သမာဓိရအောင် ကြိုးတားကြည့်၏။ လေးငါးရက်ကြာသော်လည်း သမာဓိ မရနိုင်ဘဲ ရှိလေ၏။ တစ်ဖန် လယ်တီဆရာတော်ကြီး နည်းအတိုင်း စိတ်ကူးဖြင့် တစ်ကိုယ်လုံး ဓာတ်မှုန့်တွေဖြစ်အောင်လုပ်ပြီး ချွတ်ညှပ်ပြန်သည်။ သမာဓိမရချေ။ “ဆရာမပြ နည်းမကျ”ဆိုသည့်အတိုင်း ဆရာမရှိဘဲ အလုပ်လုပ်ရင် မဖြစ်ဘူး၊ မအောင်မြင်ဘူး”ဟု ဒေါ်မာလာရိက ပဲခူးဂူချောင်သို့သွား၍ တရားအားထုတ်ခဲ့ပုံကို ပြောရင်း မှတ်ချက်ချခဲ့လေသည်။

ဒေါ်မာလာရိသည် ခေတ်ပျက်သည်နှင့်အတူ ပျက်စီးသွားသော မိမိ၏ သမာဓိကို ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ရင်း တရားထူး တရားမြတ် ရအောင် ဟောပြောနိုင်မည့်ဆရာကို မျှော်လင့်နေမိသည်။

ဆိပ်ခွန်တရား

“ဆိပ်ခွန်တရား ကောင်းလှသတဲ့၊ အဟောတရားမဟုတ်၊ လက်တွေ့တရားဖြစ်သတဲ့”

ဤသတင်းသည် အနယ်နယ် အရပ်ရပ်သို့ ပြန့်နှံ့လာခဲ့လေသည်။ မြန်မာပြည်လွတ်လပ်ရေးသတင်းနှင့်အတူ ပဋိပတ္တိနယ်သို့ ထိုးဖောက်ဝင်ရောက်လာခဲ့လေသည်။

ဒေါ်မာလာရိသည် ဆိပ်ခွန်သတင်းကြား၍ လွန်စွာစိတ်ဝင်စားလျက် ရှိသည်။ ဆိပ်ခွန်တရား အကြောင်းကို သေချာစွာ သိချင်နေ၏။ သို့ဖြစ်၍ သီလရှင်တစ်ပါးကို ဆိပ်ခွန်သို့ အစုံစမ်းလွှတ်လိုက်လေသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

၁၃၀၉-ခုနှစ် ဝါခေါင်လ ဖြစ်သည်။

ရန်ကုန်မြို့မှ သူဌေးကြီး ဆာဦးသွင်သည် သမီးဖြစ်သူ ဒေါ်ခင်ခင်ကြီးရှိရာ စစ်ကိုင်းမြို့သို့ ရောက်လာသည်။ စစ်ကိုင်းရောက်ခိုက် စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးသို့ အလည်အပတ်သွားရင်း သမိဒွေးဒယချောင်သို့ ဝင်ရောက်လာသည်။ ဆာဦးသွင်သည် သမိဒွေးဒယချောင်ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီနှင့် တွေ့၍ စကားလက်ဆုံကျခဲ့သည်။

“ဆရာတို့ စစ်ကိုင်းတောင်က သိပ်ကျော်တာပဲနော်”

“ဟုတ်တယ် ကျော်ပါတယ်”

“ကမ္မဋ္ဌာန်းဆရာတွေလဲ ပေါများပါ”

“ဟာ- ပေါပါတယ် ဒကာကြီး”

“ဒါဖြင့် လိုက်ပို့ပေးစမ်းပါ”

ဒေါ်မာလာရီသည် သီလရှင်တစ်ဦးထည့်လိုက်ပြီး ဆာဦးသွင်သွားလိုသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတိုက်များသို့ လိုက်ပို့စေသည်။ ဆာဦးသွင်သည် ကမ္မဋ္ဌာနစရိယ ဆရာတော်များကို လိုက်လံဆည်းကပ်စုံစမ်းပြီး ပြန်လာသည်။ သမိဒွေးဒယသို့ ပြန်ရောက်သောအခါ “ဆရာတို့ စစ်ကိုင်းတောင်က သိပ်ကျော်တယ်၊ ဒါပေမယ့် ကျွန်တော့်အမြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းဖက်က သင့်ရဲ့ပဲရှိတယ်” ဟု ပြောသည်။ ပဋိပတ္တိ သာသနာပြု ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဆာဦးသွင်ရှာနေမှန်း ထိုစဉ်က ဒေါ်မာလာရီ မသိခဲ့ချေ။ ‘ဆာဦးသွင်စုံစမ်းနေတာ တရားနာချင်လို့ ထင်ပါရဲ့၊ တရားအားထုတ်ချင်လို့ ထင်ပါရဲ့’ ဟုသာ ထင်မှတ်ခဲ့လေသည်။

ဆာဦးသွင်သည် ချပ်သင်းချောင်သို့လည်း အလည်အပတ်သွားရောက်ခဲ့လေသည်။ ထိုအခါ ချပ်သင်းချောင်သို့ ရောက်ရှိနေသူ ရေဦးမြို့မှ စက်ပိုင်သူဌေးဦးသဘင်နှင့်ဆုံမိကြသည်။ ဆာဦးသွင်သည် ဦးဘသင်နှင့် စကားလက်ဆုံကျရင်း ပဋိပတ္တိသာသနာပြုဆရာတော်တစ်ပါး အလိုရှိ၍ စုံစမ်းနေကြောင်း ပြောပြသည်။ ဦးဘသင်က “ဆိပ်ခွန်မဟာစည်ကိုယ်တော်ဟာ ဦးလိုချင်တဲ့ အရည်အချင်းနဲ့ပြည့်စုံပါတယ်” ဟု ပြောပြ၏။ ထိုအခါ ဆာဦးသွင်က မဟာစည်ကိုယ်တော်ကို ကိုယ်တိုင် ဖူးမြော်၍ တရားနာလိုသဖြင့် ပင့်ပေးရန် ဦးဘသင်အားပြောပြသည်။ ဦးဘသင်က “ပင့်တော့ ပင့်ပေးပါမယ်၊ ဝါတွင်းဖြစ်နေလို့ ကြွ၊ မကြွတော့ အတိအကျ မပြောနိုင်ဘူး” ဟု ဆို၍ သွားရောက်ပင့်သည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

မဟာစည်ဆရာတော်သည် တရားနာလို၍ ပင့်သဖြင့် တရားကို အလေးဂရုပြုပြီး လက်ခံတော်မူသည်။ “ဓမ္မဉ္စသောတုံ” နှင့်အညီ တရားနာလို၍ ပင့်လျှင် ဝါတွင်း၌ သတ္တာဟင်္ဂိစ္စဖြင့် သွားခွင့်ရှိသည်။ မဟာစည်ဆရာတော်ထံမှ ခွင့်ပြုချက်ရသောအခါ စစ်ကိုင်းသို့ပြန်လာပြီး ဆာဦးသွင်အား အကျိုးအကြောင်း ပြောပြသည်။ ဝါခေါင်လပြည့်ကျော် ၂-ရက်နေ့တွင် မဟာစည် ဆရာတော်ကို သွားရောက်ပင့်ကြသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် နေ့အခါ ခေမေသကချောင် အထက်ထပ်သို့ တက်၍ တရားထိုင်သည်။ ထိုစဉ် ချပ်သင်းချောင်ဆရာသည် ဒေါ်မာလာရီထံ လာရောက်တွေ့ဆုံသည်။ ဒေါ်မာလာရီက ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်းမှ ထွက်၍ မေးသည်။

“ဘာကိစ္စလဲ ဆရာ”

“ဖော်... အခြားကိစ္စတော့ မဟုတ်ပါဘူး။ ဆိပ်ခွန်မဟာစည် ဆရာတော်ကလေး တရားပွဲ ဆရာ့ချောင်မှာလုပ်ချင်ပါတယ်။ အဲဒါလာပြောတာပဲ”

“လုပ်ပါ၊ လုပ်ပါ၊ ခွင့်ပြုပါတယ်။ ခွင့်ပြုရုံတောင်မကပါဘူးလေ။ ဘုန်းကြီးလဲ ဆွမ်းကပ်စားမယ်၊ တရားနာလဲ ဖိတ်ပေးစားမယ်၊ ဓမ္မာရုံလဲ ရှင်းပေးစားမယ်”

ဒေါ်မာလာရီသည် ဝန်ခံသည့်အတိုင်း အားတက်သရော ဆောင်ရွက်ပေးလေ၏။ ဝိပဿနာချောင်စသော သီလရှင်များသော ချောင်များသို့ လည်းကောင်း၊ ရွှေမင်းဝံသို့လည်းကောင်း သွားရောက်ပြီး တရားနာဖိတ်သည်။

မဟာစည်ဆရာတော်သည် ဝါခေါင်လပြည့်ကျော် ၂-ရက်နေ့တွင် စစ်ကိုင်းသို့ ကြွလာသည်။ ဝါခေါင်လပြည့်ကျော် ၃-ရက်နေ့ ၂-နာရီအချိန် သမိဒွေါဒယဓမ္မာရုံ၌ ‘မာလုကျပုတ္တသုတ်’ကို လက်တွေ့နှင့်ညှိပြီး ဟောပြောတော်မူသည်။ ဓမ္မာရုံ၌ တရားနာပရိသတ်ပြည့်လျက်ရှိသည်။ ဆာဦးသွင်၊ စက်ပိုင်ဦးဘသင်တို့အပြင် စစ်ကိုင်းမြို့ ဆန်စက်ပိုင်ရှင် ဦးမြကြီးနှင့် ဦးဘကြွယ် ဒေါ်သိန်းတင်တို့လည်း တရားနာကြသည်။

တရားပွဲပြီးသေအခါ ဒေါ်မာလာရီက နောက် ၂-ရက်ဆက်ပြီး တရားခိုးမြင့်ရန်နှင့် သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ဖြစ်ပုံထည့်သွင်းဟောကြားတော်မူရန် လျှောက်ထားတောင်းပန်လေ၏။ ထိုအခါ မဟာစည်ဆရာတော်က သင်္ခါ

လွှင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ရူပေက္ခာဉာဏ်ဖြစ်ပုံကို အလုပ်လုပ်ပြီးမှသာ ဟောလေ့ရှိကြောင်း၊ ဒကာမကြီး နာချင်သည်ဆိုက ထည့်သွင်းဟောပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း အမိန့်ရှိပြီး၊ နောက်ရက်များတွင် ထည့်သွင်း ဟောကြားတော်မူသည်။

မဟာစည်ဆရာတော် ဟောတော်မူသော တရားမှာ အလုပ်တရား၊ လက်တွေ့တရားဖြစ်၍ စစ်ကိုင်း သီလရှင်ပရိသတ်မှာ နားမယဉ်ဘဲ ရှိနေကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ နောက် ၂-ရက် တရားပွဲ၌ တရားနာပရိသတ်မှာ သမိဒ္ဓေါဒယချောင်မှ သီလရှင် ၂၀-ခန့်သာ ရှိလေသည်။ ဒေါ်မာလာရီကား စာပေတတ်မြောက်ပြီး ဖြစ်သည့်အပြင် ကမ္မဋ္ဌာန်းအလုပ် ကြိုးစားအားထုတ်နေသူဖြစ်သဖြင့် မဟာစည်ဆရာတော်၏အလုပ်တရား၊ လက်တွေ့တရားကို များစွာ သဘောကျလျက် ရှိသည်။

“တပည့်တော် မကြာမီ ဆရာတော်ခြေရင်းအရောက်လာပါမယ်ဘုရား”

“အင်း... ကောင်းပါတယ်၊ ဒါပေမယ့် တရား အားထုတ်ရတာ ဆင်းရဲလိမ့်မယ်”

“ဆင်းရဲပါစေဘုရား၊ တပည့်တော် ဒီမှာလဲ ချမ်းသာအောင် မနေပါဘူး”

မဟာစည်ဆရာတော်သည် ၃-ရက်ပတ်လုံး တရားအိုးမြှင့်ပြီးနောက် ဆိပ်ခွန်သို့ ပြန်လည် ကြွသွားဟော်မူသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် ဆိပ်ခွန်သို့ တရားအားထုတ်သွားရန် ညီမဖြစ်သူ ဒေါ်သုဓမ္မစာရီသို့ စာပေးမှာလိုက်၊ ဒေါ်သုဓမ္မစာရီသည် ထိုစဉ်က သမိန်ထောင့်နေသည်။ သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၁-ရက်နေ့ စစ်ကိုင်းသို့ ရောက်လာသည်။ လဆန်း ၈-ရက်နေ့၌ ဒေါ်မာလာရီတို့ ညီအစ်မနှစ်ဦးသည် မထေရီ မစန္ဒာရီတို့နှင့်အတူ ဆိပ်ခွန်သို့သွားကြသည်။ သီတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်မုန်း၊ နတ်တော်သုံးလပတ်လုံး မပြတ်မလပ် ကြိုးစားရှုမှတ်ရာ ကျေနပ်လောက်သော အဆင့်သို့ရောက်ခဲ့လေသည်။ ထိုအခါ ကမ္မဋ္ဌာနစရိယ ဆရာကြံက ဒေါ်မာလာရီကို မေးသည်-

“ဘယ်နဲ့လဲဆရာ သဘောကျရဲ့လား”

“ဟာ... သဘောကျပါတယ်”

“သဘောကျရင် ဆာဦးသွင်ထံ စာရေးပါ”

“ရေးမယ်... ရေးမယ်”

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဒေါ်မာလာရီသည် ကိုယ်တွေ့ ဆိပ်ခွန် တရားအကြောင်းကို ဆာဦး သွင်ထံ စာရေးလိုက်သည်။ စာရေးရာတွင် တရားစာထုတ်ရသည်ကို ကျေနပ်လွန်းလှသဖြင့် “သူဌေးကြီး၊ သူဌေးကြီးရဲ့ ကျေးဇူးကြောင့် ကျမတို့ အပါယ်ဘေးနှင့် ဆင်းရဲမှ လွတ်ကင်းပါပြီ” ဟု ထည့်သွင်းဖော်ပြခဲ့လေ သည်။

ဆာဦးသွင်က များစွာသဘောကျ၍ ဆရာတော်ကို သူကိုယ်တိုင် လာပင့်မည်ဖြစ်ကြောင်း ချက်ချင်း စာပြန်လိုက်သည်။ ဒေါ်မာလာရီသည် ကိုယ်တွေ့ခံစားရသော တရားအရသာကို တပည့်များလည်း ခံစားစေလို သော စေတနာဖြင့် တရားစာထုတ်လာကြရန် စာပေးမှာသည်။

ဒေါ်သုဓမ္မစာရီသည် ပြာသိုလဆန်းတွင် သမိန်ထောသို့ ပြန်သွား သည်။ ဒေါ်မာလာရီသည် စစ်ကိုင်းတောင်သို့ ပြန်လာခဲ့၏။ ထိုစဉ် စစ်ကိုင်းတောင်မှ ဆိပ်ခွန်တရားကို ဘဝင်မကျသူ များစွာရှိနေသည်။ အချို့က ဆိပ်ခွန်တရားကို ‘ဝိနိဖောင်းတရား’ဟု နှာခေါင်းရှုံ့ကြသည်။ ဆိပ်ခွန်တရားစာထုတ်သူကိုလည်း “ပေါ်ပင်လိုက်သူ”ဟု အပြစ်တင် ကြ၏။ မည်သို့ပင် ဖြစ်စေဒေါ်မာလာရီကား ဆိပ်ခွန်တရားကို ကျေနပ်စွာ လက်ခံလျက်ရှိသည်။ ဒေါ်မာလာရီသည် လက်တွေ့လုပ်ကြည့်ပြီး စာတွေ့ နှင့်ညီကြည့်သည်။ စာတွေ့နှင့်လက်တွေ့ညီညွတ်သည်ကိုတွေ့ရသဖြင့် အမှန်တရားကို လက်ခံထားလေသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် မိမိ၏တပည့်သီလရှင်များကိုလည်းကောင်း၊ ရင်းနှီးသော အခြားသီလရှင်များနှင့် ဒကာ- ဒကာမများကိုလည်းကောင်း၊ ရင်းနှီးသော ဆရာတော် သံဃာတော်ကိုလည်းကောင်း၊ ဆိပ်ခွန်တရား အားထုတ်ကြည့်ရန် တိုက်တွန်းလျှောက်ထားခဲ့လေသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် ဆိပ်ခွန်မှပြန်လာသောအခါ ရွှေမင်းဝံသို့ မသွား ရဲသေးချေ။ ရွှေမင်းဝံဆရာတော်ကို အားနာသလို ဖြစ်နေသည်။ ရွှေမင်းဝံ ဆရာတော်ကမူ ဒေါ်မာလာရီ ဆိပ်ခွန်မှ ပြန်ရောက်လာကြောင်း သတင်း ကြား၍ ဒေါ်မာလာရီနှင့် တွေ့ချင်နေသည်။ ထိုအခါ ရွှေမင်းဝံနေ ဦးဘအို သည် ဒေါ်မာလာရီကို လာခေါ်သည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် ထိုနှစ် တပေါင်းလဆန်း ၇-ရက်နေ့တွင် သီလရှင် တစ်ပါး အဖော်ခေါ်၍ မုန့်ဟင်းခါးနှင့် မဟာစည်ဆရာတော်၏ ဝိဿနာ ရှုနည်းစာအုပ် ၂-အုပ်ကို ယူဆောင်ပြီး ရွှေမင်းဝံသို့ သွားသည်။ ရွှေမင်းဝံ

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဝိဇ္ဇာတယ်စာကြည့်တိုက်

ဆရာတော်က ကျန်းမာချမ်းသာကြောင်း မေးမြန်းပြောဆိုပြီးနောက် ဆိပ်ခွန်အကြောင်း စကားစ၊ သည်။

“ဒကာမကြီးဟာ- သဒ္ဓါတရားလဲကောင်းတယ်၊ စာလဲတတ်တယ်၊ မဟုတ်တာလဲ မလုပ်ဘူးဆိုတာ ဘုန်းကြီးယုံကြည်တယ်၊ ဘာပဲဖြစ်ဖြစ်၊ တရားအားထုတ်ခဲ့တဲ့အကြောင်း ပြောစမ်းပါအုံး”

ထိုအခါ ဒေါ်မာလာရီက ကိုယ်တွေ့သိမြင်ခဲ့သော ‘သဒ္ဓါရပေက္ခာ ဉာဏ်ဖြစ်ပုံကို လျှောက်ထားလေသည်။

“ဟာ... ဒါမှတရားစစ် တရားမှန်ပဲ၊ ဒီလိုတရားမှ အားမထုတ်ရင် လွဲတော့မှာပေါ့၊ ရောင်တစ်လုံးအဆုံးခံပြီး သာသနာဝင်လာတာ ဒီလိုနဲ့ အချိန်ကုန်နေလို့ ဘာအကျိုးရှိမှာတုန်း၊ နက်ဖန်သွားမယ်”

“ဘုန်းကြီး နက်ဖန်ကြွလို့ မဖြစ်သေးဘူးဘုရား”

“ဘာလို့လဲ”

“ဘာလို့လဲဆိုတော့ ခု တန်ခူးလရောက်တော့မယ်၊ တန်ခူးလကျရင် ဟိုမှာ သိပ်ပူတယ်၊ တရားကလဲ အပင်ပန်းခံပြီး အားထုတ်ရတာ၊ ဘုန်းကြီး မခံနိုင်ပေဘူး”

“ဒါဖြင့် ဘယ်တော့သွားရမလဲ”

“တပည့်တော် ဆိပ်ခွန်ကို စာရေးလိုက်ပါ့မယ်၊ မိုးကျရင် လာပင့်ပါ လိမ့်မယ်၊ အဲဒီကျမှ ကြွတာပေါ့ဘုရား”

“အင်း- ဒီလိုဆိုလဲ ကောင်းသားပဲ”

ဒေါ်သုဓမ္မစာရီ၏ နောက်ဆုံးစု

“ဆရာဘုရားနှင့် ဖွားလေးကတော့ တစ်ဘာသာစီပါပဲ”

တစ္ဆေတုံဆင်း ညီမအရင်းဖြစ်ကြသော သမိဒ္ဓေါဒယချောင်ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီနှင့် ညီမ ဒေါ်သုဓမ္မစာရီတို့အကြောင်းကို ရင်းနှီးသူတိုင်းက မှတ်ချက်ချလေ့ရှိကြသည်။

ဒေါ်မာလာရီသည် အလုပ်လုပ်ရာ၌ ပြတ်ပြတ်သားသား လုပ်လေ့ ရှိသော်လည်း တပည့်ဒကာမများနှင့် ဆက်ဆံရာတွင် သိမ်မွေ့သည်၊ သာယာနာပျော်ဖွယ်ရှိအောင် စိတ်ချမ်းသာအောင် လိုက်နာချင်အောင် ဟောပြောတတ်သည်၊ အပြောအဟောကောင်းသည်၊ ဒေါ်မာလာရီ၏

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

စိတ်ဓာတ်နှင့် ပြောဟန်ဆိုဟန်တို့မှာ ယဉ်ကျေးဖွယ်ရာ၍ အဆွေဓာတ်ရှိသည်။

ဒေါ်သုဓမ္မစာရီကမူ စိတ်ထက်သည်၊ ပြောဆိုစရာရှိလျှင်လည်း ခိုးခိုးဒေါက်ဒေါက်ပြောချလိုက်သည်။ မဟုတ်သည်ကို မိမိလည်းမလုပ်၊ သူတစ်ပါးလုပ်လျှင်လည်း မခံတတ်၊ မဟုတ်မခံ ဇတ်ဇတ်ကျဲဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ ဒေါ်သုဓမ္မစာရီကို မည်သူမျှပြန်မပြော၊ သူကိုယ်တိုင်ကလည်း မဟုတ်သည်ကို မလုပ်တတ်သဖြင့် လေးစားကြလေသည်။

ဒေါ်သုဓမ္မစာရီသည် အမဖြစ်သူဒေါ်မာလာရီကို အလွန်ချစ်သည်။ ဒေါ်မာလာရီ သီလရှင်ဝတ်သွားသောအခါ “မမနဲ့ မခွဲနိုင်ဘူး” ဟုဆိုကာ လိုက်ပြီး သီလရှင်ဝတ်လေသည်။ ဒေါ်မာလာရီတို့ ညီအစ်မနှစ်ယောက်သည် သမိန်ထော တောင်ကျောင်းဘုန်းတော်ကြီးအထံ၌လည်းကောင်း၊ အကိုဝမ်းကွဲဖြစ်သူ စိန်ဇနီ ခေါ် ဆရာခင်အထံ၌လည်းကောင်း သမိုင်ရွာထဲရံကာ ဆရာကြီး အထံ၌လည်းကောင်း စာအတူသင်ခဲ့ကြသည်။

၁၂၆၉-ခုနှစ် သမိုင်ရွာ၌ စာသင်နေစဉ် စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးသို့ အလယ်အပတ်ရောက်ခိုက် မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်၏တရားကို နာယူကြရသည်။ ထိုအခါမှစ၍ ဒေါ်သုဓမ္မစာရီသည် ပဋိပတ္တိအလုပ်ကိုသာ စိတ်ဝင်စားခဲ့လေသည်။ သမိဒွေါဒယချောင်တည်ပြီးနောက် စာပေပို့ချခဲ့သေးသော်လည်း ပဋိပတ်အလုပ်ကိုသာ များများလုပ်ခဲ့ပေသည်။ ဦးစက်ဖော်သည် နှစ်စဉ် သမိန်ထောသို့ပြန်၍ စပါးများကို သိမ်းယူရောင်းချသည်။ ဒေါ်သုဓမ္မစာရီသည် ဖခင်ကြီးနှင့်အတူ သမိန်ထောသို့လိုက်ပါသွားလေ့ရှိပြီး သမိန်ထော၌ပင် အနေများသည်။

စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးသို့ လာသောအခါလည်း သမိဒွေါဒယချောင်၌ ကြာကြာမနေမှု၍ ပီတိသုခချောင် ဒေါ်ယုံတို့ ဒေါ်ဝွမ်းတို့ထံသွားပြီး တရားအားထုတ်နေလေ့ရှိသည်။ “ညီးတို့ ဆရာသာ နွားကျောင်းသားလုပ်နေ၊ ဒို့တော့ နွားကျောင်းသား မလုပ်နိုင်ပေါင်” ဟု သမိဒွေါဒယချောင်မှ သီလရှင်ကလေးများအား ဒေါ်သုဓမ္မစာရီက ပြောလေ့ရှိသည်။

၁၂၈၁-ခုနှစ်၊ ဖခင်ကြီးကွယ်လွန်၍ ဈာပနာကိစ္စပြီးစီးသောအခါ ဒေါ်မာလာရီသည် စိတ်ပြေလက်ပျောက်ရှိစေရန် တပည့်များအား စာပြန်ချသည်။ သီလရှင်ကလေးများသည် ဒေါ်မာလာရီထံ “မာတိကာ ဓာတု

ကထား" လာရောက်ဆိုကြသည်။ ထိုအခါ ဒေါ်သုဓမ္မစာရီသည် ဖခင်ကြီး
အပေါ် လွမ်းဆွတ် ကြေကွဲသောစိတ်က မပြေနိုင်သေးသဖြင့် အမဖြစ်သူ
စာချနေသည်ကို မကြားနိုင် မကြည့်နိုင် ဖြစ်လာသည်။ စာချနေရာသို့
လာ၍ "မမကတော့ တပည့်တွေစာချပြီး ဖြေနိုင်တာပေါ့"ဟု ပြောပြော
ဆိုဆို ငိုလေ၏။ စာတက်လာသူ သီလရှင်ကလေးများလည်း စိတ်မထိန်း
နိုင်ကြတော့သဖြင့် ငိုယိုကာ ထ၊ ပြန်သွားကြရလေသည်။ ဒေါ်မာလာရီ
သည် ညီမဖြစ်သူအား ချော့မော့ဖောင်းဖျေ တရားချရသည်။

ဒေါ်သုဓမ္မစာရီသည် ၁၂၈၂-ခုနှစ်တွင် အမဖြစ်သူ ဒေါ်မာလာရီ
နှင့်အတူ သီဟိုဠ်နှင့် အိန္ဒိယသို့ ဘုရားဖူး သွားခဲ့လေသည်။ ၁၂၉၂-
ခုနှစ်တွင် မုံရွာမြို့နယ် မိုးညှင်းတိုက်သို့သွားရောက်နေထိုင်ခဲ့သည်။
မိုးညှင်းတိုက်တွင်းရှိ သမိဒွေဒယ ဇရပ်သည် ဒေါ်သုဓမ္မစာရီ၏ ဇရပ်
ဖြစ်သည်။ ၁၃၀၉-ခုနှစ်တွင် အမဖြစ်သူ ဒေါ်မာလာရီနှင့်အတူ ဆိပ်ခွန်
သို့သွား၍ တရားအားထုတ်ခဲ့သည်။ ဆိပ်ခွန်မှအပြန် သမိန်ထောသို့သွား
ရောက်နေထိုင်သည်။

၁၃၁၁- ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်သာသနာ့ရိပ်သာသို့ မဟာစည်ဆရာ
တော် ကြွရောက် သီတင်းသုံးသောအခါ ဒေါ်သုဓမ္မစာရီသည် သမိန်ထော
မှ ရန်ကုန်သို့ ပြောင်းရွှေ့လာခဲ့သည်။ ရန်ကုန်သာသနာ့ရိပ်သာတွင် အမျိုး
သမီးယောဂီများကို ဖွဲ့စည်းလျက် ကိုယ်တိုင်လည်း ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်
ကာ နေထိုင်ခဲ့လေသည်။

ဒေါ်သုဓမ္မစာရီသည် သာသနာ့ရိပ်သာ၌ အနှစ် ၂၀-တိတိနေထိုင်၍
ပဋိပတ္တိသာသနာကို ဝိုင်းဝန်းပြုခဲ့လေသည်။ အမျိုးသမီးယောဂီများအား
နေနည်း၊ ထိုင်နည်း၊ စားသောက်နည်းမှစ၍ အမျိုးမျိုးအောင် သွန်သင်
ပြသပေးသည်။ ကမ္မဋ္ဌာနစရိယထံ တရားအစစ်ခံသွားသောအခါ
ကိုယ်တိုင်ရှေ့မှလိုက်ပြီး အစစ်ခံစေသည်။

ဒေါ်သုဓမ္မစာရီသည် တရားအားထုတ်လာသူ ယောဂီများကို
တကယ်ကြိုးကြိုးပမ်းပမ်းလုပ်မှ ကြိုက်သည်။ ပေါ့တော့တော့ ရော့ရဲရဲ
ဆိုလျှင် မကြိုက်၊ ပေါ့တော့တော့ ရော့ရဲရဲ နေသည်ကိုတွေ့လျှင် ခိုးခိုး
ဒေါက်ဒေါက် မညှာမတာ ပြောပစ်တတ်သည်။ တစ်ခါက မင်းကြီးကတော်
တစ်ဦး တရား အားထုတ်စဉ် ဆေးလိပ်သောက်နေသဖြင့် "ဆေးလိပ်
သောက်ချင်အိမ်ပြန်"ဟု ခပ်ပြတ်ပြတ် ပြောချလိုက်သည်။ ထိုသို့ ပြတ်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ပြတ်လုပ် ပြတ်ပြတ်ပြောတတ်သဖြင့် ဒေါ်သုဓမ္မစာရီကို အားလုံးက ကြောက်ရွံ့ လေးစားကြသည်။ ကြောက်ရွံ့လေးစားကြ၍ ပေါ့ပေါ့မနေရဲဘဲ ကြိုးစားအားထုတ်ကြသဖြင့် မိမိတို့ရည်မှန်းသည့်ပန်းတိုင်သို့ ရောက်ကြရသည်။ ထိုအခါ ဒေါ်သုဓမ္မစာရီကိုပင် များစွာ ကျေးဇူးတင်ကာ ချစ်ခင် ကြည်ညိုကြသည်။

ဒေါ်သုဓမ္မစာရီသည် အနှစ် ၂၀-တိတိ ကိုယ်နှင့်အသက်ကို မငဲ့ကွက်ဘဲ ပဋိပတ္တိသာသနာအတွက် ကြိုးစားခဲ့လေသည်။ “ညီးတို့ ဒီလိုနဲ့ အသေခံကြမှာလား၊ စာတတ်ရုံလေးနဲ့ ကျေနပ်မနေကြနဲ့တော့၊ တရားအားထုတ်လို့ကြစုံး” ဟု စစ်ကိုင်းတောင်စိုး သမိဒွါဒယ သီလရှင်များ မိမိထံရောက်သောအခါ တိုက်တွန်းလေ့ရှိသည်။

၁၃၃၀-ပြည့်နှစ်တွင် ဒေါ်သုဓမ္မစာရီသည် ၈၆-နှစ်တွင်းသို့ ရောက်ခဲ့လေသည်။ အသက်ကြီးလာသည်နှင့်အမျှ ကျန်းမာရေးလည်း ယိုယွင်းလာသည်။ မဟာစည်ဆရာတော်က ဒေါ်သုဓမ္မစာရီအား ပြုစုစောင့်ရှောက်ရန် ယောဂီများကို ညွှန်ကြားထားလေသည်။ ယောဂီများလည်း မပြိုမပြင် ပြုစုကြသည်။

ထိုအခါ သမိဒွါဒယချောင်ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီသည် ညီမဖြစ်သူ မကျန်းမာကြောင်း သိရသဖြင့် တပည့်ကြီးဖြစ်သူ ဒေါ်ကဋ္ဌနာနှင့်တူမ ဒေါ်ဟေမာရီတို့ကိုရန်ကုန်သို့စေလွှတ်လိုက်သည်။ ဒေါ်မာလာရီက ငွေတစ်ထောင်လက်ထဲထည့်လိုက်ပြီး

“ရော- ငါ့ညီမလေး အခြေအနေဆိုးလို့ မတော်တဆဖြစ်သွားရင် အဲဒီမှာပဲ သင်္ဂြိုဟ်ခဲ့ကြ၊ ဖြစ်နိုင်သေးရင်တော့ စစ်ကိုင်းအရောက်ခေါ်ခဲ့ကြ” ဟု မှာလိုက်သည်။

ဆရာကြီး ဒေါ်ကဋ္ဌနာနှင့် ဒေါ်ဟေမာရီတို့သည် ရန်ကုန်ရောက်သောအခါ ဒေါ်သုဓမ္မစာရီထံသွား၍ အကျိုးအကြောင်း လျှောက်ထားကြသည်။

“ဒီမှာလဲ ငါ့ပြုစုမယ့် သူတွေရှိတယ်၊ မလိုက်နိုင်ဘူး” ဟု ခပ်ပြတ်ပြတ် ပြောလိုက်သည်။ ထိုအခါ ဒေါ်ကဋ္ဌနာတို့သည် ကြံရာမရဖြစ်၍ မဟာစည်ဆရာတော်ထံ အကျိုးအကြောင်း လျှောက်ကြသည်။ မဟာစည်ဆရာတော်က...

“ဒေါ်သုဓမ္မစာရီဟာ မိဂ်သာတည်ကထဲက အတူတူ သာသနာပြုခဲ့

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

တာဖြစ်လို့ 'လိုက်သွားပါ'လို့ ဘုန်းကြီးနှုတ်က မပြောရက်ပါဘူး။ မပြောနိုင်ပါဘူး" စသည်ဖြင့် အမိန့်ရှိတော်မူသည်။

ဗုဒ္ဓဆိုလျှင် ဖရုံမသီးသော ဒေါ်သုဓမ္မစာရီ၏ အကြောင်းကို သိထားပြီးဖြစ်၍ ဒေါ်ကဉ္စနာတို့သည် ဆရာတော် ဦးဉာဏုတ္တရနှင့် အခြားပုဂ္ဂိုလ်များထံ ဝိုင်းဝန်းပြောပေးဖို့ အကူအညီတောင်းကြရလေသည်။ သို့ရာတွင် "လိုက်သွားပါ"ဟု မည်သူကမျှ မပြောရက်ကြပေ။

ထိုအခါ ဒေါ်ကဉ္စနာသည် ဒေါ်သုဓမ္မစာရီနေသည့် ဇရပ်သို့မိပ်သာမှ ဆရာတော်များကိုပင့်ပြီး ဒေါ်သုဓမ္မစာရီ ကြားအောင် အကျိုးအကြောင်း လျှောက်ထားသည်။

"တပည့်တော်များမှာ အမိန့် ၂-ခုနဲ့ လာရတာပါဘုရား၊ ဖွားဘုရားက 'ငါ့ညီမ မတော်မဆ ဖြစ်သွားရင် ရန်ကုန်မှာပဲ သင်္ကြိုဟ်ခွဲကြရမယ်ဆိုတဲ့ အမိန့်နဲ့ ဖြစ်နိုင်သေးရင်တော့ ငါ့ဆီအရောက် ခေါ်ခွဲရမယ်ဆိုတဲ့ အမိန့်၊ ဒီအမိန့် ၂-ခုနဲ့လာရပါတယ်၊ ခုလို ဖွားလေးက မလိုက်ဘူး ငြင်းနေတော့ တပည့်တော်တို့လဲ မတတ်နိုင်ဘူး၊ ဒီလဲ ကြာကြာမနေနိုင်ဘူး၊ ပြန်ရမှာ ပါပဲ ဘုရား"

ဆရာတော်များသည် ပြန်ကြွသွားသည့်တိုင်အောင် မည်သို့မျှ အမိန့် မရှိဘဲ နေကြသည်။ ဒေါ်သုဓမ္မစာရီလည်း ဒေါ်ကဉ္စနာလျှောက်ထားသည်ကို နားထောင်ရင်း စဉ်းစားနေဟန်ရှိသည်။ ထို့နောက် ဒေါ်ကဉ္စနာတို့က "ဖွားလေးသဘော ဘယ်လိုပါလဲဘုရား" မေးသောအခါ "ညီး ပြောသလို ဆို ငါလိုက်ရတော့မှာပေါ့"ဟု ဖြေသည်။

"ဟုတ်တာပေါ့ဖွားလေးရဲ့ ဟိုမှာဆိုရင် ဖွားလေးအတွက် ပြုစုပေးပုဂ္ဂိုလ်တွေ အများကြီးရှိတယ်၊ ဒီမှာဆိုတော့ ယောဂီတွေ အားနာစရာ၊ သူတို့ခမျာ တရားအားထုတ်ဖို့ လာနေတာ၊ သူနာပြုဖို့လာနေကြတာမဟုတ်ဘူး၊ ဖွားလေးပဲ စဉ်းစားပါဘုရား"

"ဒါဖြင့် မနက်ဖန်သွားမယ်"

"ဟင်- ဖွားလေးကလဲ သွားမဲ့ သွားတော့လဲ မြန်လိုက်တာ၊ နက်ဖန်တော့ မဖြစ်နိုင်ပါဘူး၊ ရထားရဇတ် လုပ်ရဇုံးမယ်၊ ကြို့ဖို့ဆိုဖို့ ဝစ်ကိုင်းကို သံကြိုးရှိက်ရဇုံးမယ်"

"ဒါဖြင့် သဘက်ခါ သွားမယ်စော"

ဒေါ်ကဉ္စနာနှင့် ဒေါ်ဟေမာရီတို့သည် တရက်တည်းဖြင့် ပစ္စည်းတွေ

လှိုင်ကြည်ဖြူမွှစ်ရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သိမ်း၊ ရထားရုတ်လုပ်၊ သံကြိုးရိုက်၊ နှုတ်ဆက်သင့်သူတွေကို နှုတ်ဆက်ကာ အားချင်း လုပ်ကြရသည်။ နောက်ရက်တွင် ရိပ်သာမှ ဒေါ်သုဓမ္မစာရီကို မီးရထားသို့ လိုက်ပို့ကြသည်။

၁၃၃၀-ခုနှစ် တော်သလင်းလဆန်း ၅-ရက်နေ့တွင် ဒေါ်သုဓမ္မစာရီသည် သမိဒွေးဒယချောင်သို့ရောက်လာသည်။ ဒေါ်မာလာရီသည် ညီမရောက်လာသောအခါ ချမ်းသာအောင် ထားပြီး ပြုစုစေသည်။ ဒေါ်သုဓမ္မစာရီသည် အဓိဝါသနာရှိတရား အလွန်ပြည့်ဝလေသည်။ မည်မျှပင် ရောဂါခံစားနေရသော်လည်း တစ်ချက်မှ မညည်းခဲ့ပေ။ အစာစားချင်လှသော်လည်းလည်ချောင်းမှ မျှိမရသဖြင့် မစားရရှာပေ။

ပြုစုသူ သီလရှင်ဆရာကြီး၊ ဆရာလေးတို့အား “ညီးတို့ ကိုယ့်အလုပ်ကိုယ်လုပ်ကြ ငါခေါ်မှလာ၊ ငါလဲငါ့အလုပ် ငါလုပ်မယ်”ဟု ပြောကာ ခြင်ထောင်ချပြီး တရားနှလုံးသွင်းနေသည်။ အနှိပ်သည် ‘ဘု’ဖြင့် ကြမ်းခေါက်ခေါ်သောအခါမှ အနားသို့ သွား၍ ခိုင်းသည်ကို ပြုလုပ်ပေးရသည်။

မိမိအနီးအပါး စကားထိုင်ပြောပြီး အချိန်ဖြုန်းနေသည်ကို မြင်လျှင် မကြိုက်ပေ။ “ညီးတို့ တရားအားမထုတ်ဘဲ အလကားစကားပြောနေ”ဟု လှမ်းပြီး မာန်မဲလေ့ရှိသည်။ နေထိုင်မကောင်းချိန်တွင် သူ့အနီးအပါး စာလာရွတ်မည်ဆိုလျှင်လည်း ခွင့်မပြုချေ။ “ဘာစာမှ ရွတ်ဖို့မလိုဘူး၊ ကိုယ့်တရားကိုယ်နှလုံးသွင်းနေတာ”ဟု ပြောသည်။

မဆုံးမီ ၁၅-ရက်ခန့် အလိုတွင် ဒေါ်မာလာရီသည် ညီမထံသွား၍ ရောဂါအခြေအနေကို မေးမြန်းရင်း...

“ညီး သေရမှာ ကြောက်သလား”

“မကြောက်ပေါင်၊ ဘာလို့ ကြောက်ရမှာလဲ”

“ဒါဖြင့် တုသိတာဘုံ စိတ်ညွတ်ပါလား၊ တုသိတာဘုံက ကောင်းတယ်ထင်တယ်”

“ဟိုး- မမကလဲ ဒီ ‘ဘဝစကား’ လာပြောနေပြန်ပါပြီ၊ ဘဝဆိုတာ ဘာလုပ်စရာလဲ”

ဒေါ်မာလာရီသည် ညီမ၏စကားကို ကြားရသောအခါ အနည်းငယ် တုန်လှုပ်သွားသည်။ “ဟင်- ငါမှားသွားပါလား၊ ငါ့ညီမက ငါ့ထက်သာနေပြီ သူက ဘဝကို မလိုချင်တော့ဘူး၊ ငါကတော့ သေရင် တုသိတာ ဖြစ်ရင် ကောင်းမလား စဉ်းစားမိနေတာ၊ ငါ့ညီမနေပါသေးလား”ဟု တွေးတောကာ

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ငေးမောနေမိသည်။

“စေးဟယ်၊ ငါက တုသိတာများ ကောင်းမလားလို့ ပြောမိတာ၊ ငါများသွားတယ်၊ ဟုတ်တယ်တော့ ဘဝဆိုတာ ဘယ်ဘဝမှ မကောင်းဘူး၊ ညီးက တော်ပါပေတယ်”

ဒေါ်သုဓမ္မစာရီသည် သမိဒွေါဒယချောင်ရောက်၍ ၂-လ တိတိရှိသောအခါ နာကျည်းဖွယ်ကောင်းလှသော အပြင်းအထန်ဆုံး ဘဝ ဒုက္ခကို ခံသွားရရှာလေသည်။ သူမြတ်နိုးသော ပဋိပတ္တိသာသနာတော်နှင့် ခွဲခွာ၍ စုတိကမ္မဇရုပ် ချုပ်ငြိမ်းပြီး တစ်ဘဝ ရုပ်သိမ်းခဲ့လေပြီ။ သူ စွန့်လွှတ်လိုက်သော ဘဝသည်သူ့အဖို့ နောက်ဆုံးဘဝ ဖြစ်မည်မဖြစ်မည်ကိုကား သူကလွဲ၍ မည်သူမျှ မသိလိုက်ကြပါ။ ဘဝကိုလွန်စွာပင် ရွံရှာမုန်းတီးကြောင်းကိုသာလျှင် သိလိုက်ကြရပေသည်။

ဒေါ်သုဓမ္မစာရီ၏ နောက်ဆုံးနေ့ကား “၁၃၃၀ - ပြည့်နှစ် တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၅-ရက်နေ့” ပေတည်း။

ဘုရားကြည်ညိုပုံ

ပင်ကိုယ်သဒ္ဓါဓာတ်ခံရှိသောသူတို့သည် ဘုရားကို ကြည်ညိုရာ၌ လိုက်လိုက်လွဲလွဲရှိကြ၏။ သို့ရာတွင် သဒ္ဓါဓာတ်ခံအားကောင်း သလောက် ပညာစွမ်းအားနည်းပါးပျော့ညံ့နေပါမူ ထိုသူတို့၏ ကြည်ညိုမှုသည်ခိုင်မြဲခြင်း မရှိတတ်ပေ၊ ‘မုဓပ္ပသန္တ’ ခေါ် ‘အချည်းနှီးကြည်ညိုမှု’ မျက်ကန်းကြည်ညိုမှုမျိုးလည်း ဖြစ်နေတတ်ပေသည်။

ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီကား ပင်ကိုယ် သဒ္ဓါဓာတ်ခံအား ကောင်းသည့်ပြင် စာပေ တတ်မြောက်ထားသဖြင့် ပညာရည်စွမ်းအားကလည်း ကြီးမားလျက်ပင် ရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီ၏ ဘုရားကြည်ညိုပုံမှာ ခိုင်မာ လေးနက်လှပေသည်။

ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီသည်စာပေပရိယတ်ကို နှစ်ပေါင်းများစွာ လေ့လာသင်ယူပို့ချခဲ့၏။ ထိုစာပေများမှ ဘုရား၏ဂုဏ်တို့ကို ခြေခြေမြစ်မြစ် နားလည်ခွင့်ရခဲ့သည်။ တရားတော်၏ မှန်ကန်သောတရားဖြစ်မှုကိုလည်း အကဲခတ်မိခဲ့၏။ ဤအကြောင်းများသည် ဆရာကြီးဒေါ်မာလာရီ၏ ဘုရားကြည်ညိုရာတွင် လေးနက်ခိုင်မြဲစေသော အကြောင်းများဖြစ်ပေ

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သည်။

တစ်ဖန် နှစ်ပေါင်းများစွာ မဟာဂန္ဓာရုံဆရာတော်၏ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုပွားများအားထုတ်ခဲ့သည်။ မဟာစည်ဆရာတော်၏ဝိပဿနာ လုပ်ငန်းကိုခရီးရောက်စောင့်ကြီးစားခဲ့၏။ ထက်မြက်သော ဝိပဿနာ ဉာဏ်များကို ကိုယ်တိုင်သိမြင်ရရှိခဲ့၏။ ထိုဉာဏ်ကိုရရှိခြင်းဖြင့် တရား တော်၏ မှန်ကန်မှုကို ဆုံးဖြတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်နှင့်အတူ 'တရား ရှင်' ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားကိုလည်း 'သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝတ၊ သောဘဂဝါ' ထိုမြတ်စွာဘုရားသည် 'သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ' အစစ်ဖြစ်တော်မူပေ သည်တကား' ဟု အခိုင်အမာယုံကြည်ခဲ့သည်။

သမိဒ္ဓေါဒယချောင် ဓမ္မာရုံဘုရားကျောင်းကြီးအပေါ်တွင် အလွန် သပ္ပာယ်သော ရုပ်ပွားတော်တစ်ဆူကို ပူဇော်ထားသည်။ ဘုရားအမမှာ နမ္မတူဗြူဒေါ်သွယ်ဖြစ်သည်။ သမိဒ္ဓေါဒယချောင်မှ သီလရှင်ဆရာကြီး ဆရာလေးများသည် ထိုရုပ်ပွားတော်ရှေ့တွင် နေ့စဉ် ဆွမ်းတော်၊ ပန်း တော်၊ ရေချွမ်းတော်များ ကပ်လှူကြရသည်။ တစ်နေ့နှစ်ကြိမ် ဘုရားဝတ် ပြုကြရသည်။

ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာဓီသည် အသက် ၉၀-ပြည့်သည့်တိုင်အောင် မပျက်မကွက် နေ့စဉ် ဘုရားဝတ်တက် လိုက်ပါလျက် ရှိသည်။ တပည့် သီလရှင်များကိုလည်း အကြောင်းမဲ့ ဘုရားဝတ်တက်မပျက်စေရန် ဆုံးမ သည်။

‘နံနက် နေ့ညဝတ်တက်ဝတ်ကပ် မပျက်စေဘဲ မြင့်မြတ်သော စိတ်ဓာတ်မြတ်သောသဒ္ဓါတို့ဖြင့် ကောင်းမွန်စွာ အာရုံပြု၍ ဘုရား ရှိခိုးကျောင်းသို့သွားပြီး ဘုရားရှိခိုးကြရမည်’

ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာဓီသည် အနည်းဆုံး တစ်နေ့ နှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ် ဘုရားရှိခိုးရမှ ကျေနပ်လေ့ရှိသည်။ အဋ္ဌကထာ ဋီကာ “ကျမ်းဦးပဏာမ များ”ဖြင့်လည်းကောင်း၊ အဋ္ဌသာလိနီကျမ်းဦးလာ ဂါထာနှစ်ဆယ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဂုဏ်တော် ၉-ပါး ပါဌ်အနက်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ မဟာ ဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ကြီး ဇေယျာတော်မူအပ်သော “ရောင်ခြည်တော်ဖွင့် ဂါထာ ပါဌ်အနက်”ဖြင့်လည်းကောင်း ဘုရားရှိခိုး ပူဇော်လေ့ရှိသည်။

ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာဓီသည် ဘုရားရှိခိုးရာ၌လည်းကောင်း၊ ဆွမ်း ရေချွမ်း ပန်းတို့ဖြင့် လှူဒါန်းပူဇော်ရာ၌လည်းကောင်း၊ သက္ကဋ္ဌဂါရဝများစွာ

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရဇာပေတိုက်နှင့် ဝိဇ္ဇာတယ်စာကြည့်တိုက်

ထားပြီး ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ မွေးနေ့ဖြစ်သည့်နတ်တော်လပြည့်ကျော် ၁၄-ရက်နေ့တိုင်း၌လည်းကောင်း၊ တန်ခူးလ ဝါဆိုလတို့၌လည်းကောင်း တပည့်သီလရှင်များနှင့်အတူ ဆွမ်းတော်ကြီးပွဲ ၃၀ ကျော် ၄၀ ခန့် ဘုရားရှင်အား ကပ်လှူပူဇော်သည်။ နှစ်စဉ် သီတင်းကျွတ်လပြည့်နေ့တိုင်း၌လည်း ဆွမ်းကပ်ကြီး ကပ်ပွဲ ဆီမီးပူဇော်ပွဲတို့ကို ခမ်းနားသိုက်မြိုက်စွာ ကျင်းပသည်။ ဆွမ်းတော်ကြီးပွဲပေါင်း နှစ်ရာကျော် သုံးရာ နီးပါးခန့် ပြင်ဆင်ကပ်လှူသည်။

သီတင်းကျွတ်လပြည့်နေ့ ဆွမ်းတော်ကြီး ကပ်လှူပွဲသည် အမြိုင်ဆိုင် ဆုံးဖြစ်သည်။ “ဝါကျွတ်မီးထွန်းပွဲ”လည်း ဖြစ်သဖြင့် ရောင်စုံမီးပုံးများ ညှိထွန်းပူဇော်သည်။ ဘုရားကျောင်းဆောင်ကြီး တစ်ဆောင်လုံး ရောင်စုံမီးပုံးတို့ဖြင့် ရှုမဆုံးအောင် လှပနေပေသည်။ ထိုနေ့၌ သီလရှင် ဆရာလေးများသည် ဘုရားပူဇော်ရန် ဆီမီးပန်းတို့ကို အဆန်းတကြယ် ဖွယ်ဖွယ် ရာရာဖြစ်အောင် ပြုလုပ်ကြသည်။ စိတ်ကူးကောင်းကောင်းဖြင့် သပ်သပ် ယပ်ယပ်ပြုလုပ်တတ်သော သက္ကစစေတနာသည် အနုပညာလက်ရာ မြောက်လှသော ပူဇော်ဖွယ် ပစ္စည်းဝတ္ထုတို့ကို ထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ပန်းပွင့်ကလေးများကို ပုလဲနဖူးစီးသဏ္ဌာန်စီကုံး၍လည်းကောင်း၊ ဇာကွန်ရက်သဖွယ်စီခြယ်၍လည်းကောင်း၊ လက်စွမ်းပြ လှူဒါန်းထားကြသည်မှာ ရင်သပ်ရှုမော အံ့ဩလောက်အောင် လှပပါပေသည်။ အုန်းသီးအလုံးမပျက် အုန်းမှုတ်ကိုခွာပြီးလျှင် အုန်းသီးဆံ အလုံးကို သေးငယ်လှစွာ စိတ်ဖြာ၍ ပတ်လည်ဖြန့်ထားရာ ပန်းပွားလုံးကြီးပမာ အလွန်ကြည့်၍ လှပေသည်။ သဘောသီး၊ ကမ္မလာသီး စသော အခြား သစ်သီးများကိုလည်း လှပအောင်ပြုပြင်၍ လှူဒါန်းကြသည်။ သမိဒွေါဒယချောင်၌ သီတင်းကျွတ်လပြည့်နေ့တိုင်း ခမ်းနားသိုက်မြိုက်စွာ ဆွမ်းတော်ကြီးပွဲ ကပ်လှူခဲ့သည်မှာ နှစ်ပေါင်း ၄၀-ကျော်ခဲ့လေပြီ။

ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီသည် အသက် ၉၅-နှစ်ပြည့်သည့်ယနေ့ တိုင်ပင် ဆွမ်းတော်ကြီးပွဲကပ်လှူရာတွင် ကိုယ်တိုင်ပါဝင်ပူဇော်လျက် ရှိသည်။

ကိုယ်ကျင့်တရားလေးစားပုံ

“သီလံ ယာဝ ဇရာ သာဓု”

“သီလသည် ဧဝံသည်ဇာတိ ကောင်း၏”

“လူမှာအဝတ်”ဟု ဆိုကြ၏။ လူသည် အဝတ်ဝတ်ဆင်တတ်မှ တင့်တယ်သည်။ ကိုယ့်အရွယ်နှင့်ကိုယ်သင့်လျော်မည့်အဝတ်မျိုးရွေးချယ်ဝတ်ဆင်ရသည်။ အရွယ်နှင့်လိုက်အောင် အဆင်ရွေးရသည်။ အသွေးရွာရသည်။ ကလေးအရွယ်က အဖိုးကြီးအဆင်ဝတ်ထားလျှင် “ဒီကောင်လေးက နူးနူးကြောင်ကြောင် ထင်ပါရဲ့”ဟု မှတ်ချက်ချပေလိမ့်မည်။ အဖိုးကြီးအရွယ်က ကလေးဆင် ဝတ်ဆင်ထားပြန်လျှင်လည်း “သေခါနီးလို့ သူငယ်ပြန်နေတာ”ဟု မေးငေါ်ကြပေလိမ့်မည်။ သို့ဖြစ်၍ ငယ်စဉ်က အဝတ်အဆင်သည် ဧဝံသည်ဇာတိ ဝတ်ဆင်ရန် အသုံးမဝင်ချေ။ အကျင့်သီလသည်လည်း လူတို့၏ အဝတ်တန်ဆာတစ်မျိုးပင်ဖြစ်သည်။ လူသည် အဝတ် ဝတ်ဆင်ထားမှာ လူရာဝင်သကဲ့သို့ အကျင့်သီလရှိမှ လူရာဝင်၏။ လူပီသ၏။ အကျင့်သီလမရှိလျှင် လူရာမဝင်၊ လူပင် မပီသချေ။ အကျင့်သီလတည်းဟူသော အဝတ်တန်ဆာကား ပကတိ အဝတ်တန်ဆာနှင့်မတူ၊ တမူဆန်းလေ၏။ မည်သူပင် ဆင်ဆင် ယဉ်သည်သာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် “သီလသည် ဧဝံသည်ဇာတိ ကောင်း၏”ဟု ဘုရားဟောတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။

သီလရှင်တို့၏ သီလမှာ ၈-ပါးသီလဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဆရာကြီးဒေါ်မာလာဓိသည် သီလရှင်ဖြစ်သည်မှစ၍ အစဉ်မပြတ် ၁၀-ပါး ထိန်းလျက်ရှိသည်။ ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာဓိသည် ကိုယ်ကျင့်သီလကို များစွာ အလေးဂရုပြုလျက်ရှိသည်။ မိမိသီလကို ကျိုး၊ ပေါက်၊ ပြောက်ကျားစေမည် ဝေးစွာ သီလ ညှိုးငယ်မည့်အလုပ်မျိုးကိုပင် ရှောင်ကြဉ်လေ့ရှိသည်။ ‘အဏုမတ္တေသုဝဇ္ဇေသု ဘယဒဿာဝီ’နှင့်အညီ သေးငယ်သော အပြစ်များ၌ပင် ကြောက်ဖွယ်ဟု ရှုမြင်လေ့ရှိသည်။ အပြစ်ဟူသည် ငယ်သည်ဖြစ်စေ၊ ကြီးသည်ဖြစ်စေ မကောင်းကျိုးပေးတတ်သဖြင့် ကြောက်စရာချည့်သာဖြစ်သည်။

ဝိကာလဘောဇန သီလစောင့်ထိန်းသောပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ဝိကာလအချိန် အာဟာရအလိုငှာ မည်သည့်အစာမှ မစားကောင်းချေ။ အဖျော်

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ယမကာပင်ဖြစ်စေဦးတော့ အကြောင်းရှိမှ သောက်ခွင့်ရှိ၏။ အကြောင်းရှိ၍ သောက်ပြန်လျှင်လည်း အဖတ်အနှစ်မပါအောင် စစ်ပြီးမှ အပ်၏။ အဖတ်အနှစ်ပါနေသည်ကို သောက်မိလျှင် ဝိကာလဘောဇန ညှိုးနွမ်းရလေသည်။ ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီကား အကြောင်းမရှိဘဲ ရှောက်ရည်၊ သံပုရာရည်စသည်သောက်လေ့မရှိပေ။ အကြောင်းရှိ၍ သောက်ခွင့်ကြုံပြန်လျှင်လည်း အဖတ်အနှစ် မပါရအောင် စစ်စေပြီးမှသာ သောက်သည်။ အကြောင်းရှိ၍ ထန်းလျက်ကြိုရလျှင် စိုးသန့်သန့်ဖြင့် ကြိုစေသည်။ မသင်္ကာလျှင် စစ်မေးတတ်သည်။ “ညီးတို့ဟာ စိုးသန့်သန့်နဲ့ကြိုတာ ဟုတ်ရဲ့လား။ ဆွမ်းတွေ၊ ဟင်းတွေ ချက်တဲ့စိုးနဲ့ဆိုရင် မကောင်းဘူး” ဟု ပြောသည်။

ဝိနည်းကို အလေးဂရုပြုသောဆရာတော်များသည် မန်ကျည်းသီးမှည့်အနှစ်ပါသော ‘တေဆေး’များကို ဝိကာလအချိန်၌ ဘုဉ်းပေးသုံးဆောင်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်တော်မူကြ၏။ ဆရာကြီးဒေါ်မာလာရီသည် ဝိကာလအချိန်ဖြစ်မှ မည်သည့်အခါမှ တေဆေးကို သုံးဆောင်လေ့မရှိချေ။ တပည့်များအားလည်း “ညီးတို့ ညဘက်မှာ တေဆေးမစားကြနဲ့တော့၊ မအပ်ဘူး။ သီလပျက်လိမ့်မယ်” ဟု သတိပေးဆုံးမလေ့ရှိသည်။

ဒေါ်မာလာရီတို့ သမိုင်ရွာ၌ စာပေသင်ယူနေကြစဉ် ထရံကာ ဆရာကြီးမှာ သားငယ်သမီးငယ်ရှိနေသည်။ အချို့သီလရှင်ဆရာလေးများသည် ထရံကာဆရာကြီးထံ စာလာတက်ရင်း သားအငယ်ဆုံးမောင်ဘရွှေကို ချီကြ၏။ ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီကား မည်သည့်အခါမျှ မချီခဲ့ချေ။

“ဆရာကြီးက ချီစေချင်ပုံရတယ်။ တပည့်တော်ကတော့ ဝိသဘာဂဖြစ်လို့ သီလပျက်မှာစိုးတာနဲ့ တစ်ခါမှ မချီခဲ့ဘူး” ဟု ပြောပြသည်။

ဆရာကြီးဒေါ်မာလာရီသည် ငယ်စဉ်မှစ၍ ဝိသဘာဂကို များစွာရှောင်သည်။ ရင်းနှီးအောင် အကျွမ်းဝင်အောင် မည်သည့်အခါမှမပြုချေ။ တပည့်သီလရှင်များအား မကြာခဏ ဩဝါဒပေးရာတွင် ဤသို့ထည့်သွင်းသတိပေးလေ့ရှိသည်။

“ရဟန်းယောက်ျားနဲ့ဖြစ်စေ၊ လူယောက်ျားနဲ့ဖြစ်စေ ဝိသဘာဂအာရုံများနဲ့ ကူးလူးဆက်ဆံခြင်းကို များများကြီး ရှောင်ကြဉ်ကြရမယ်။ သို့မှ သီလရှင်ဘဝ တာရှည်စွာတည်နိုင်မည်”

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဝိဂုဏ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီသည် ဇာတိရူပ သီလကိုလည်း များစွာ စောင့်ထိန်းခဲ့သည်။ ဒကာ၊ ဒကာမ များက ဝတ္ထုကြေးငွေတို့ဖြင့် ကန်တော့သော အခါ မည်သည့်အခါမှ ထိကိုင်ခြင်းမပြုချေ။

“ဖွားဘုရားက ငွေလာလျှာရင် ထိမှာစိုးလို့ နောက်တောင်ဆုတ်နေသေး” ဟု စာနီးနေတပည့်များက ကိုယ်တွေ့မျက်မြင်ကို ပြောပြကြသည်။

ဆရာကြီးဒေါ်မာလာရီသည် ၁၇-နှစ်သမီးမှစ၍ ယနေ့ထိနှစ်ပေါင်း ၈၀-နီးပါး ငွေကြေးနှင့်ကင်းကွာနေသဖြင့် ငါးကျပ်တန်၊ ဆယ်တန် စသည်ပင် မသိချေ။ သီဟိုဠ်နှင့် အိန္ဒိယသို့ ဘုရားဖူးသွားစဉ်ကလည်း ညီမဖြစ်သူ မသုဓမ္မစာရိက ငွေကြေးကိုင်တွယ်သည်။ ဝယ်စရာခြမ်းစရာ ရှိသောအခါ “မမ ဘာလိုချင်တယ်၊ ဝယ်ပေးစမ်းပါ” ဟု ခိုင်းလေ့ရှိသည်။ ထိုအခါ စိတ်မရှည်တတ်သော မသုဓမ္မစာရိက “မမကလဲတော် ခဏ်း သွားတုန်း ၁၀-ပါး သီလ လုပ်နေ” ဟု ဖော်သည်။

“အေးဟယ်- ငါကလဲ ညီးပါနေလို့ ငါကပွဲယရှိသားပဲဆိုပြီးနေတာပါ” ဟု ပြုံးရွှင်စွာ ပြန်ပြောခဲ့လေသည်။

ဆရာကြီးဒေါ်မာလာရီသည် ကိုယ်ကျင့်တရားကို လွန်စွာလေးစားသည်။ စင်ကြယ်သောစာကျင့်သီလနှင့် ပြည့်စုံ၏။ သီလရှိသော သီလရှင်ဘဝကို များစွာတန်ဖိုးထားသည်။

‘သီလရှင်အဖြစ်သည် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော ဘဝပဒေသာပင်ကြီး တစ်ခုဟု ဆိုထိုက်သည်။ အချို့က သူတစ်ပါးထံ မျက်နှာစောက်ချတောင်းစားရ၍ သီလရှင်မလုပ်ချင်ဟု ပြောလေ့ရှိသည်။ မြတ်စွာဘုရား ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးသည် စကြာမင်းစည်းစိမ်ကို ခံစားနေလျှင် အဘယ်မှာ တောထွက်နိုင်ပါမည်နည်း” ဟု တပည့်သီလရှင်များအား ဩဝါဒပေးရာ၌ ထည့်သွင်းပြောကြားခဲ့သည်။

ဆရာကြီးဒေါ်မာလာရီ၏ ပစ္စုပ္ပန်သီလစင်ကြယ်မှုမှာ ကိုယ်တွေ့မျက်မြင်ဖြစ်၍ လူတိုင်း သိနိုင်ကြ၏။ ကြည်ညိုနိုင်ကြ၏။ ဆရာကြီးသည် အသက် ၉၅-နှစ်ရှိပြီဖြစ်သော်လည်း ပြောပလောက်အောင် မျက်စိမှဝါးနားပါးလေးလံခြင်းမရှိ။ သွားများလည်း အကောင်းပကတိပင်ဖြစ်၏။ ဆရာကြီးနှင့် တွေ့သူတိုင်းက “သီလကောင်းလိုက်တာနော်” ဟု အံ့သြ ခိုးမွမ်း

ကြရ၏။ ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အသက်ရှည်ခြင်း၊ မျက်စိ နား သွား ဖျက်ပြား ယုတ်လျော့မှုမရှိခြင်းကို မြင်ရ၍ 'ကျိုးမြင်ကြောင်းသိ၊ အနုမာနနည်း' ဖြင့် အတိတ်ဘဝ၌ သီလစင်ကြယ်ခဲ့ပုံကိုလည်း မှန်းဆသိနိုင်သည်။

သာသနာရေး အားပေးပုံ

မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမဩဝါဒကို “သာသနာ”ဟု ခေါ်၏။ ထိုအဆုံးအမဩဝါဒများ ရှည်ကြည်စွာ တည်တံ့ပြန့်ပွားအောင် ဆောင်ရွက်ရသည့်အရေးသည် “သာသနာရေး”ဖြစ်၏။ မြတ်စွာဘုရား၏အဆုံးအမဩဝါဒများသည် သတိမူမှတ်သား၍ လိုက်နာကျင့်သုံးကြသည့် ရှင်ရဟန်းတို့၌ များသောအားဖြင့် တည်ရှိနေပေသည်။ ထိုရှင်ရဟန်းတို့၏ ကြိုးပွားတိုးတက်ရေးစသော အရေးများသည်လည်း “သာသနာရေး”ပင် ဖြစ်ပေသည်။

မြတ်စွာဘုရား၏ အဆုံးအမဩဝါဒများကို ကိုယ်တိုင်သင်ယူကျင့်သုံးခြင်း၊ စပ်ရာစပ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်တွေ ကျင့်သုံးလာအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် သာသနာရေး အားပေးခြင်းဖြစ်သည်။ သာသနာ့ဝန်ထမ်း ရှင်ရဟန်းတွေ သီလရှင်ဆရာတွေ ကြိုးပွားတိုးတက်အောင် ချမ်းချမ်းသာသာဖြစ်အောင် ထောက်ပံ့ခြင်းသည်လည်း သာသနာရေး အားပေးခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီသည် စာပေပရိယတ်ကို နှစ်ပေါင်းများစွာ သင်ယူခဲ့သည်။ မိမိနည်းတူ စာပေ ပရိယတ်တတ်ကျွမ်းသည့် သီလရှင်ဆရာတွေ များစွာ ပေါ်ထွက်လာစေရန် သမိဒ္ဓေါဒယချောင်တည်ထောင်၍ စာပေပို့ချပေးခဲ့သည်။ ကိုယ်ကျင့်တရားကောင်းအောင် သွန်သင်ဆုံးမ၏။

သာသနာရေးနှင့်စပ်လာလျှင် သီလရှင်ကို ဖြစ်စေ ရဟန်းကိုဖြစ်စေ မိမိတတ်နိုင်သည့်ဘက်မှ ကူညီအားပေးသည်။ ဥပမာ သာသနာတွင် အဖိုးတန်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ပါးဖြစ်သည့် အောင်မြေဘုံစံဆရာတော် (အရှင်ဉာဏုတ္တရ)အား ၁၂၉၇-ခုနှစ်တွင် အောင်မြေဘုံစံကျောင်းတိုက်ကို တည်ထောင်ပေးခြင်းဖြင့် အားပေးကူညီခဲ့သည်။ ပစ္စည်းလေးပါး မလိုရအောင် အစဉ်မပြတ် ထောက်ပံ့လှူဒါန်းခဲ့သည်။

အကျင့်ကောင်း အနေအထိုင်ကောင်းပြီး စာပေပရိယတ်ပို့ချပေးနေ

သည့် မည်သည့်ဆရာတော်ကိုမဆိုကြည်ညို၏။ အခွင့်အခါသင့်တိုင်း စွမ်းနိုင်သည့်ဘက်မှ ထောက်ပံ့ကူညီခဲ့သည်။ ဆွမ်းတန်ဆွမ်း၊ သက်န်းတန်သက်န်း မနွမ်းရ မပမ်းရအောင် လှူဒါန်းလေ့ရှိသည်။

“ဘုရားသာသနာမှာ ခဏိရောက်မည့်သူကိုတော့ သိပ်ပြီး ခိုးမြှောက်ချင်တဲ့စိတ်ရှိ၏။ သာသနာမှာ ခဏိရောက်မည့်သူကား အလွန်ရှား၏” ဟု တပည့်သီလရှင်များအား ဩဝါဒပေးရာတွင် ထည့်သွင်းပြောကြားခဲ့၏။

ပစ္စည်းနှမ်းပါး၍ စာပေကြီးစားသော ကိုရင်ငယ်ကလေးများအား တတ်နိုင်သမျှ လှူဒါန်းထောက်ပံ့သည်။ ဆွမ်းဒကာ ဆွမ်းအမ၊ ရဟန်းဒကာ၊ ရဟန်းအမ ရှာပေးတန် ပေးသည်။ အကျင့်စာရိတ္တကောင်းဖို့ စာပေကြီးစားဖို့ ရိုသေစွာ သတိပေးလျှောက်ထားလေ့ရှိသည်။ စာသင်သားဘဝ ပစ္စည်းလေးပါးမပြည့်စုံသော ရဟန်းတော်ကလေးများအားလည်း တတ်နိုင်သမျှ လှူဒါန်းထောက်ပံ့ခဲ့သည်။

နေ့စဉ်လည်း ဆွမ်းခံကြွလာသော သံဃာတော်များအား ဆန်တပြည် ချက်နှင့် ဆွမ်းဟင်း ၁၅-ခွက် နိစ္စဘတ်လောင်းလှူစေသည်။ နှစ်သစ်ကူး၊ ဝါဦး၊ ဝါကျွတ်၊ အခါကြီး ရက်ကြီးများ၌လည်း သက်ကြီးဝါကြီး ဆရာတော်များကို တချောင်လုံး သွားရောက်ကန်တော့စေသည်။

တပည့်များအား ချီးမြှောက်ပုံ

“အာစရိယေန ဘိက္ခုဝေ အန္တေဝါသိကောသင်္ဂဟေ၏
တဇ္ဇော အနုဂ္ဂဟေ တဇ္ဇော ဥဒ္ဓေသေန ပရိပုစ္ဆာယ
ဩဝါဒေန အနုသာနိယာ”

“ရဟန်းတို့ ဆရာဖြစ်သော သူသည် တပည့်ဖြစ်သူကို ပါဠိသင်ပေးခြင်း၊ အဋ္ဌကထာ သင်ပေးခြင်း၊ ဩဝါဒပေးခြင်း၊ ဆုံးမသွန်သင်ခြင်းဖြင့် ခိုးမြှောက် မ၊ စရမည်”

ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီသည် ဆရာတာဝန်ကို ကျေပွန်စွာ ထမ်းဆောင်လျက်ရှိ၏။ တပည့်သီလရှင်များအား နှစ်ပေါင်းများစွာ စာပေပို့ချခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ နေ့စဉ် ဆုံးမဩဝါဒပေးခြင်းဖြင့်လည်းကောင်း ခိုးမြှောက်ခဲ့ပေသည်။ မိမိထံပညာသင်ရန်ရောက်ရှိလာသော သီလရှင်ကလေးများအား သဒ္ဒါသင်္ဂြိုဟ် စသော အခြေခံစာများကို အထူးဂရုစိုက်

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေစီရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ပြီး သင်ကြားပေးလေ့ရှိသည်။

“စာဆိုတာ ငယ်ငယ်ကသင်ရမှ အခြေဖြစ်တယ်၊ အခြေခံစာတွေ ကြောစေရတယ်၊ စာအခြေရမှ အထက်တန်းတက်နိုင်တာ၊ ညီးတို့ ငယ်တုန်း ကြိုးစားကြတော့”

ဒေါ်မာလာရီက မကြာခဏ ဆုံးမလေ့ရှိသည်။

သီလရှင်ကလေးများ စာအံ့နေချိန်တွင် မည်သည့်ကိစ္စစေခိုင်း သည်ကိုမှ မကြိုက်ချေ၊ ကိုယ်တိုင်လည်း စေခိုင်းလေ့မရှိပေ၊ စာပေကြိုး စားပြီး အနေအထိုင် နိုးသားသော သီလရှင်ကလေးများကိုမူ အထူးဂရု စိုက်လေ့ရှိသည်။ အစားအသောက်အနေအထိုင်မှအစ မဆင်းရဲရအောင် စောင့်ရှောက်လေ့ရှိသည်။ ပညာရည်ထူးချွန်သူဖြစ်ခဲ့လျှင် ဉာဏ်စွမ်းရှိ သလောက် ကြိုးပွားတိုးတက်စေရန် သင့်လျော်မည့် ဆရာသမားများထံ ကိုယ်တိုင်အပ်နှံပေးလေ့ရှိသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကိုလည်း များစွာ မြှောက် စားလေ့ရှိသည်။

“တွင်ကျယ်မည့်ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြှောက်စားမှ သီလရှင်သာသနာ ကြီးပွားနိုင်မည်၊ တွင်ကျယ်မည့်သူကို နှိမ်လျှင် ဘယ်အခါမှ မကြီးပွားနိုင်”

ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီက တပည့်သီလရှင်များအား ဩဝါဒပေးရာ ၌ ထည့်သွင်းပြောကြားခဲ့ဖူးသည်။

ဆရာကြီးဒေါ်မာလာရီသည် တပည့်များအား ပရိယတ်ဖြင့် ခိုးမြှောက်သကဲ့သို့ ပရိပတ်ဖြင့်လည်း ခိုးမြှောက်လေ့ရှိသည်။ သင့်လျော် မည့်တပည့်များကို အထောက်အပံ့ပေး၍ တရားအားထုတ်ရန် ရိပ်သာများ သို့ပို့ပေးသည်။ တရားရှုမှတ်ပွားများနည်းကို စနစ်တကျသင်ပြပေးသည်။

မမာမကျန်းဖြစ်သော တပည့်များကိုလည်း ကိုယ်ဖိ ရင်ဖိ ပြုစုသည်။ သင့်လျော်မည့်ဆေးဝါးဓာတ်စာများကို ရှာဖွေပေးသည်။ နားလည်သော ဆေးဆရာများကို ပင့်ခေါ်ပေးသည်။ မကြာခဏလာရောက်ပြီး အားပေး စကား ပြောကြားသည်။ မကျန်းမမာဖြစ်နေသည့်အခါ ပိုပြီးတရားနှလုံး သွင်းနေရန် သတိပေးသည်။

ဆရာကြီးဒေါ်မာလာရီသည် တပည့်များအပေါ် ဆရာလိုလည်း ခိုးမြှောက်သည်။ မိခင်လိုလည်း စောင့်ရှောက်သည်။ ဆရာကြီး၏ပြုစု စောင့်ရှောက်မှုကို ခံယူခဲ့ကြရသော တပည့်များသည် ဆရာကြီး၏ဂုဏ်

လွှင့်ကြည်ဖြူမွေ့ဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ကျေးဇူးကို ပြောမပြီးနိုင်ရှိကြသည်။

“ဆရာဘုရားကတော့ တပည့်များကို စောင့်ရှောက်တဲ့နေရာမှာ လိုလေသေးမရှိပါဘူး၊ ဆရာဘုရားကျေးဇူးကို တစ်ဘဝမပြောနဲ့ ဆယ်ဘဝ ဆပ်တောင် ကုန်မယ်မထင်ပါဘူး”

ဒကာ ဒကာမများနှင့်ဆက်ဆံပုံ

သီလရှင်များသည် အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်များဖြစ်၍ ဒကာ ဒကာမများကို မှီခိုအသက်မွေးကြရသည်။ ဒကာ ဒကာမနှင့်မကင်းနိုင်ကြသဖြင့် အစဉ် ထာဝရ ဆက်ဆံနေကြရသည်။ ဒကာ- ဒကာမများနှင့်ဆက်ဆံရာဝယ် ပြေပြစ်ချောမွေ့စေရန် အလှူခံဘက်မှ ‘အလိုက်သိမှု’သည် အရေးကြီး ဆုံးအချက် ဖြစ်ပေသည်။

အလိုက်သိမှုဆိုသည်မှာ ဒကာ-ဒကာမများ၏အထာ၊ ပစ္စည်း၏ ပမာဏ၊ မိမိ၏လိုအပ်ချက်တို့ကို နားလည်ခြင်း ဖြစ်သည်။

(၁) ပစ္စည်းဝတ္ထုကား များပါ၏။ ဒကာ- ဒကာမက အနည်းငယ်သာ လှူချင်၏။ ဒကာ- ဒကာမများ၏ဆန္ဒအတိုင်း အနည်းငယ်သာ အလှူခံသင့်သည်။

(၂) ပစ္စည်းဝတ္ထုကားနည်း၏။ ဒကာ-ဒကာမက အများကြီးလှူချင်၏။ ပစ္စည်းပမာဏကိုကြည့်၍ အနည်းငယ်သာ အလှူခံသင့်သည်။

(၃) ပစ္စည်းဝတ္ထုကလည်းများ၏။ ဒကာ ဒကာမကလည်း အများကြီး လှူချင်၏။ မိမိလိုအပ်ချက်နှင့်အညီ သင့်ရုံမျှအလှူခံသင့်သည်။

ဤ ၃-ချက်နှင့်အညီ လိုက်နာကျင့်သုံးပါမူ ‘အလှူရှင်- အလှူခံ’တို့ အကြားကွာဟခြားနားချက်မထင် အစဉ်ပြေပြစ် နေပေလိမ့်မည်။ လာဘ် ဟောင်းခိုင်မာ လာဘ်သစ်တွေလည်း ဝင်လာနိုင်ပေသည်။ မကြည်ညိုသေး သူများပင် ကြည်ညိုစိတ် ဝင်လာနိုင်သည်။ ကြည်ညိုပြီး သူများလည်း အကြည်ညိုတိုးပွားလာနိုင်သည်။

ဤစကားရပ်များကို အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာ (၂၄၁-၃၇၃)တွင် ရေးသား ဖော်ပြထားပေသည်။

ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီသည် အင်္ဂုတ္တိုရ် အဋ္ဌကထာလာ ကျင့်စဉ်ကို ပင် ထာဝစဉ်ကျင့်သုံးလျက်ရှိပေသည်။ ‘အလိုရှိလျှင် ပြောပါ’ဟု ဖိတ်မန်

ထားသော ဒကာ- ဒကာမကိုပင် မည်သည့်အခါမျှ အလှူခံလေ့မရှိ၊ မိမိတို့ သဘောဖြင့် လှူလာပြန်လျှင်လည်း သင့်ရုံသာ အလှူခံလေ့ရှိသည်။

ဆရာကြီးဒေါ်မာလာရီငယ်စဉ်က သမိန်ထောသို့ ပြန်သောအခါ ရန်ကုန်မြို့ရှိ ဆွေမျိုးများအိမ်၌ တည်းခိုလေ့ရှိသည်။ လမ်းမတော်၌ အကို ဝမ်းကွဲတော်သူ ဦးဘချိုတို့ မိသားစုရှိ၏။ ထိုအိမ်သို့ အလည်အပတ်သွား သောအခါ လမ်းမတော်သင်္ကန်းကုန်သည် ဦးစံဦး-ဒေါ်အိတို့ နေအိမ်ရှေ့ မှ ဖြတ်သွားရသည်။ ဦးစံဦး- ဒေါ်အိတို့က ဒေါ်မာလာရီကို လမ်းဖြတ် သွားစဉ် မြင်သောအခါ ကြည်ညိုစိတ် ဖြစ်မိကြသည်။

တစ်နေ့သ၌ ဦးစံဦးက ဦးဘချိုနှင့် ဆုံမိသောအခါ မေးကြည့်သည်။

“ခင်ဗျားအိမ် ကြွကြွလာတဲ့ ဆရာလေးက ခင်ဗျားနဲ့ ဘာတော်သလဲ”

“ဟာ ကျနော် နှမတော်ပါတယ်”

“ဘယ်မှာနေလဲ”

“စစ်ကိုင်းတောင်မှာလေ၊ သမိဌေးဒယချောင် ဆရာပေါ်ဗျာ”

“အဲဒီဆရာလေး နေပုံထိုင်ပုံကြည့်ရတာ ကြည်ညိုစရာပဲဗျာ၊ ကျနော် ဒကာခံချင်တယ်”

ဦးစံဦးသည် ဦးဘချိုအား စကားအနည်းငယ်ပြောဆိုပြီး ပြန်သွား သည်။ နောက်တွင် ဒေါ်မာလာရီနှင့် တွေ့ဆုံသောအခါ ဦးဘချိုက ဦးစံဦး ပြောသွားသည်ကို ပြန်လည် ပြောပြသည်။

“အို- နေပါစေ၊ သီလရှင်လုပ်တာ ကိုယ့်ဟာကိုယ်ကောင်းပါတယ်၊

ဒကာ- ဒကာမတွေနဲ့ဆက်ဆံရတာ ဒုက္ခများပါတယ်”

ဒေါ်မာလာရီက ငြင်းပယ်ခဲ့သည်။

ဦးစံဦး- ဒေါ်အိတို့သည် ဒေါ်မာလာရီကို ပိုပြီးကြည်ညိုလာကြသည်။ ဒေါ်မာလာရီအတွက် တိုက်ဆောက်လှူမည်ဟု ဝန်ခံကြသည်။ ဒေါ်မာလာ ရီနေသည့် ဇရပ်ဟောင်းကိုဖျက်၍ တိုက်တည်ရန် စီမံကြသည်။

ထိုအခါ ဒေါ်မာလာရီက “လက်ရှိဖရပ်ကောင်းသေးလို့ နေပါအုံး”ဟု ဆိုင်းငံ့ထားသည်။ နောက်နှစ်တွင် ဆောက်ရန် ပြောသောအခါလည်း “ဒီနှစ် နေပါအုံး”ဟု ပြောပြန်သည်။ ထိုအခါ ဦးစံဦးက “ဆရာလေးက ဇရပ်ဟောင်းကို နှမြောလို့ ထင်ပါရဲ့”ဟု ရယ်မော ပြောဆိုလေသည်။ ဒေါ်မာလာရီက ‘တစ်နှစ်ဖြင့် နေပါအုံး တစ်နှစ်ဖြင့် နေပါအုံး’ဟု ဆိုင်းငံ့ ထားခဲ့ရာ သုံးနှစ်မျှ ကြာသွားလေသည်။

လွိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဝိဇ္ဇာတယ်စာကြည့်တိုက်

ထိုအခါ ဦးစံဦး- ဒေါ်စိတို့က 'ဆရာလေး ဒီနှစ်တော့ လုပ်ဖြစ်အောင် လုပ်ပါ။ ပစ္စည်းသင်္ခါရု လူသင်္ခါရု ဘယ်သူမှ မသိနိုင်ပါဘူး' ဟု ပြောဆိုကြသည်။ ဒေါ်မာလာရီသည် 'လုပ်ပါမယ်' ဟု တာဝန်ယူခဲ့ရ၏။ ဇရပ်ဟောင်းကို ဖျက်ပြီး ထိုနေရာ၌ ၃-ခန်း ၄-ခန်း ၂-ထပ်တိုက်တည်စေသည်။ တိုက်စတည်သည့်နှစ်မှာ ပဲခူးတွင် အကြီးအကျယ် ငလျင်လှုပ်သည့် ၁၂၉၂-ခုနှစ်ဖြစ်၏။

ဒေါ်မာလာရီသည် တိုက်တည်ရာ၌ ငလျင်ဒဏ် ခံနိုင်ရန်၊ ရာသီဥတုမျှတစေရန် ရွှေ့မျက်နှာတွင် ဖုတ်နံရံ တည်စေ၍ နောက်ကျောဖက်တွင် ယဉ်ထောင်ကာစေသည်။ တန်ဖိုးငွေ တစ်သောင်းကျော် ကုန်ကျလေသည်။

ဆရာကြီးဒေါ်မာလာရီသည် ရင်းနှီးသော ဒကာ- ဒကာမများပင် ဖြစ်စေကာမူ ဦးစံဦး- ဒေါ်စိတို့ကို မည်သည့်ပစ္စည်းမျှ မတောင်းခဲ့ဘူးချေ။ ပေးလှူသမျှဖြင့်သာ ကျေနပ်ရောင့်ရဲခဲ့ပေသည်။ ဦးစံဦး- ဒေါ်စိတို့ကား အလွန်သဒ္ဓါတရား ကောင်းမွန်သူများဖြစ်ကြသည်။ သံသရာဦးငွေ ရာတွင် ဦးစံဦးထက် ဒေါ်စိက သာသည်။

"ဒေါ်စိက သိပ်တော်တာပဲ၊ သားတစ်ယောက် ရကထဲက စိတ်ညစ်ပီး သံသရာဆိုသိပ်ကြောက်တယ်၊ ဒါန- သီလ သိပ်စား ထုတ်တာပဲ၊ မက်ညက်- ဖိုလ်ညက် ဒီဘဝရရင်ရု မရရင် နောက်ဘဝရ ရမယ်ဟု ပြောပြီး ကြိုးစားရှာတယ်" ဟု ဒေါ်မာလာရီက ပြောပြသည်။

ဆရာကြီးဒေါ်မာလာရီသည် မိမိထံရောက်လာသော ဒကာ-ဒကာမများစား သာသနာတော်ကြီးနှင့် ကြုံတွေ့ခိုက် သီလ စောင့်ထိန်းကြရန် အပ္ပမာဒတရား လက်ကိုင်ထားကြရန် ဗြဟ္မစိုရ်တရားပွားများကြရန် တိုက်တွန်းလေ့ရှိသည်။ မိဂ်သာအသီးသီးသို့သွားရောက်ပြီး သမထ ဝိပဿနာ အလုပ် စားထုတ်ကြရန် သတိပေးလေ့ရှိသည်။

ဆရာကြီးဒေါ်မာလာရီသည် ဒကာ-ဒကာမများနှင့် ဆက်ဆံရာတွင် အလိုက်သိသဖြင့် ပြေပြစ်ချောမွေ့၏။ ကြည်ညိုမိသူများ အကြည်ညိုပွားကြ၏။ ချစ်ခင်လေးစားကြ၏။ ဆုံးမဩဝါဒကို ရိုသေစွာ လိုက်နာကြ၏။

"သီလရှင်များဟာ ဒကာ- ဒကာမတွေ မှီပီး အသက်မွေးကြရတာ၊ ဒီတော့ဟာ 'ယထာလာဘသန္တောသ' ဆိုတာတွေကို နှလုံးသွင်းပြီး သလ္လေခတရားများများကြိုး ထားရမယ်၊ 'ရလေ- လိုလေ စိုတဇ္ဈေ' 'သောက်လေ-ငတ်လေ ဆားငံရေ' ဆိုသလို မဖြစ်စေကြ

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ရ၊ ဒကာ- ဒကာမထံ အလှူခံတယ်ဆိုတာ တော်ရုံကောင်းတယ်၊
လောဘကို ရွှေ့မထားကြနဲ့”

ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီက တပည့်သီလရှင်များအား ဆုံးမသြဝါဒ
ပေးရာတွင် ဒကာ-ဒကာမဆက်ဆံရေးကို အလေးအနက်သတိပေးခဲ့ပါသည်။

အခန်း ၄

သီလရှင်ဖွားဘုရားကြီးဘဝ

တာဝန်တွေထမ်းဆံ့

၁၃၃၇-ခု နတ်တော်လပြည့်ကျော် ၁၄-ရက်နေ့တွင် ဆရာကြီးသည်
၉၅-နှစ်တင်းတင်းပြည့်ပေတော့မည်၊ ၉၅-နှစ်သက်တမ်းဆိုသည်မှာ
လူတိုင်း မျှော်မှန်းနိုင်သော အရာမဟုတ်ပေ။ ယနေ့ လူတို့၏ သက်တမ်းကို
၇၅-နှစ်တမ်းဟု ယူဆကြ၏။ ထိုအတိုင်း မှန်ခဲ့လျှင် ဆရာကြီးသည် လူ
သက်တမ်းကိုပင် ကျော်နေပေပြီ။

အသက်ကြီးသူများကို အိုမင်းမစွမ်းဟု ဆိုကြ၏။ ဆရာကြီးကား
အိုပင်အိုမင်းနေပြီဖြစ်သော်လည်း စွမ်းနေပေသေးသည်၊ ယနေ့ထက်ထိ
အနားမယူသေး၊ ပရိယတ် ပဋိပတ် သာသနာ့တာဝန်တွေ ထမ်းဆောင်
နေဆဲပင် ဖြစ်သည်။

ဆရာကြီးနှင့်အတူနေ သီလရှင်ဆရာလေးများ ၂၇-ပါးခန့်ရှိသည်။
ဓမ္မာစရိယ ဒေါ်ဣန္ဒြေဝတီနှင့် ဒေါ်ကုလပတိတို့က ကြပ်မတ်စာုပ်ချုပ်ပြီး
စာပေ သင်ကြားကြ၏။ ဆရာကြီးသည် “ဒေါ်ဣန္ဒြေဝတီနှင့် ဒေါ်ကုလပတိ
ကို အနီးခေါ်ပြီး စာကျက်တန် ကျက်ခိုင်းသည်။ စာပြန်တန် ပြန်ခိုင်းသည်။
ဒေါ်ဣန္ဒြေဝတီ ဒေါ်ကုလပတိ တစ်ပါးပါး ခရီးသွားနေသောအခါမူ
ဆရာကြီးက အားလုံး တာဝန်ယူ၍ စာပေပို့ချပေးသည်၊ သဒ္ဒါစုံတွက်ပေး
သည်၊ သင်္ဂြိုဟ် သရုပ်ခွဲပေးသည်။

“ဒကာမကြီး ငယ်ငယ်က သင်ထားတဲ့ သဒ္ဒါ သင်္ဂြိုဟ်တွေ မေ့မကုန်
သေးဘူးလား”ဟု စာရေးသူက မေးကြည့်သောအခါ “သိပ်မမေ့ပါဘူး၊
သူတို့ဆိုတာ နားထောင်ရင် မှားတယ် မှန်တယ် ပြောနိုင်ပါတယ်”ဟု

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဖြေသည်။

ဆရာကြီးသည် မည်သူ့ကိုမဆို စာသင်မှုကြိုက်၏။ အသက်အရွယ် ကြီးမှ ဝတ်လာသော သီလရှင်ကြီးများကိုပင် “ညီးတို့ အလကားမနေကြ နဲ့တော့၊ တစ်လုံးတတ်တတ် စာသင်ကြအုံး” ဟု တိုက်တွန်းပြီး ခေါ်၍ သင်ပေးသည်။ ပရိတ်ကြီးတို့ ဓမ္မစကြာတို့ ချပေးသည်။ အချို့ စာမဖတ် တတ်သေးသော သီလရှင်ကြီးများပင် စာဖတ်တတ်သွားကြ၏။

ဆရာကြီးသည် မိမိကိုယ်တိုင်လည်း အအားမနေတတ်၊ အချိန်ရ သရွေ့ စာဖတ်သည်။ တရားမှတ်သည်။ စာဖတ်ရာ၌ မဟာစည်ဆရာ တော်၏ တရားစာအုပ်များနှင့် မိုးကုတ်ဆရာတော်ဦးဝိမလ၏ တရား စာအုပ်များကို အများအားဖြင့် ဖတ်လေ့ရှိသည်။ ရံခါ သီလရှင်လေးများ ကို ဖတ်ပြစေပြီး နားထောင်လေ့ရှိသည်။

နနက်အရုဏ်မတက်မီ အိပ်ရာမှထသည်။ အရုဏ်တက်ချိန်တွင် ဟောလစ်သောက်၍ ဘုရားရှိခိုးသည်။ ပြီးလျှင် အိပ်ရာထက်တွင် ရှုမှတ် နေကျ ဝိပဿနာအလုပ်ကို အားထုတ်သည်။ နနက် ၆-နာရီအချိန်တွင် အာဟာရတစ်မျိုးမျိုး မှီဝဲပြီးနောက် တရားနှလုံးသွင်းလျက် နေပြန်သည်။ နေ့ ၁၀-နာရီအချိန်တွင် “ဇိဝုပ္ပပဋိစ္စ ရသေ့ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဇိဝှာ- ဝိညာဏံ တိဏှံ သင်္ဂတိမသော” စသော ပါဠိကိုရွတ်ဆို ဆင်ခြင်ပြီး ထမင်းသုံး ဆောင်သည်။ ထို့နောက် အချီအချဉ် ဆက်လက်မှီဝဲပြီး နေ့ ၁၂-နာရီ အချိန်တွင် တရားမှတ်ရင်း ခဏအိပ်စက်သည်။

နေ့ ၂-နာရီမှ စ၍ ကိုယ်တိုင်လည်း စာဖတ်သည်။ ရံခါသီလရှင် လေးများကို ဖတ်ပြစေပြီး နားထောင်သည်။ ထို့နောက် အနီးအပါးခေါ်ပြီး စာပြန်ခိုင်းတန်၊ ခိုင်းသည်။ စာချပေးတန်၊ ချပေးသည်။ ဤနည်းဖြင့် တစ်နေ့တာအချိန်ကို ကုန်လွှတ်စေသည်။

ညအချိန်တွင် သီလရှင်လေးများက လာရောက်နှိပ်နယ်ပေးကြ၏။ ထိုအခါ ဆုံးမစရာရှိ၊ ဆုံးမသည်။ စာရွတ်ခိုင်းတန်ခိုင်းသည်။ ညအိပ်ရာ မဝင်မီ ဘုရားဝတ်ပြုပြီး ၉-နာရီခန့်တွင် တရားမှတ်ရင်း အိပ်စက်သည်။

ဆရာကြီးသည် တစ်နေ့တာအချိန်ကို အလဟဿမကုန်စေဘဲ မိမိ အကျိုး၊ သူတစ်ပါး အကျိုးတို့ကို စွမ်းအား ရှိသလောက် ဆောင်ရွက်သည်။

သာသနာတော်၏ အကျိုးကို သည်ပိုးသည်၊ ဆရာကြီးသည် ၉၅-နှစ် ရှိပြီ ဖြစ်၍ အသက်ကြီးလှပေပြီ သို့ရာတွင် အိုမင်းမစွမ်းကားမဟုတ်၊ တာဝန် တွေ ထမ်းဆောင်နေဆဲပင်ဖြစ်သည်။

ဆရာကြီး၏ကျန်းမာရေး

“ကိုးဆယ့်တစ်နှစ်ကကို အသက်တစ်ရာတိုင်အောင် ဆယ်နှစ်သည် သယန ဒသက၊ အိပ်ရာ၌သာ အိပ်နေရသော အရွယ်ဖြစ်၏’ (ဥတု ဘောဇန သင်္ဂဟ၊ ၅၁ - ၁၈)

ဆရာကြီးသည် ၉၅-နှစ်ရှိပြီဖြစ်၍ သယန ဒသက အရွယ်ဖြစ်သည်၊ သို့ရာတွင် အိပ်ရာ၌သာအိပ်နေရသည်မဟုတ်၊ သွားနိုင် လာနိုင် စာဖတ် နိုင် စာရေးနိုင် ဖြစ်၏။ မိမိနေရာ တိုက်အပေါ်ထပ် အောက်ထပ် ဆင်းချီ တက်ချီနေ၏။

ကျောင်းအမကြီး ဝိသာခါသည် သားသမီး မြေးမြစ်များနှင့်အတူ ရောနှောပြီးနေလျှင် “ဝိသာခါ ဘယ်ဟာလဲ”ဟု မေးယူရလောက်အောင် အရွယ်တင်သည်။ ဆရာကြီးကား ဝိသာခါလောက် အရွယ်တင်သည်။ ဆရာကြီးကား ဝိသာခါလောက် အရွယ်မတင်သော်လည်း၊ အသက်နှင့် စာလျှင်ကား အရွယ်တင်သည်ဟုပင် ပြောနိုင်၏။

ဆရာကြီး၏မျက်လုံးသည် ကြည်လင်နေ၏။ ပါဝါနှစ်ရာသုံးရာခန့်ရှိ စာကြည့်မျက်မှန်ကို တပ်လိုက်လျှင် စာဖတ်နိုင်၏။ သွားများလည်း အကောင်းပကတိပင်ဖြစ်သည်။ ၉၅-နှစ်ထည်းတွင် နားအနည်းငယ်လေး သွားသည်၊ အနည်းငယ်အသံမြင့်ပြောမှ ကြားသည်။

ဆရာကြီးမှာ မကြာခဏ နှိပ်စက်တတ်သော ဆီးရောဂါရှိသည်။ ဆီး ထိုးသည်၊ ဆီးအောင့်သည်၊ ဆီးပူထပြီး ဖျားတတ်သည်၊ ဆေးဝါးဓာတ်စာ များဖြင့်လည်းကောင်း၊ လက်နှိပ်ဆရာ၊ ဆရာဝန်များဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပြုပြင်ကုသနေရသည်။ သင့်လျော်မည့်ဆေးဝါးဓာတ်စာများကို အမြဲမှီဝဲ သည်၊ မြန်မာနည်း နိုင်ငံခြားနည်းမျိုးစုံဖြစ်၏။

ဆရာကြီးသည် ဆေးဝါးဓာတ်စာအနေ အထိုင် အသွားအလာတို့ဖြင့် ကာယကျန်းမာရေးကို ပြုပြင်၏။ အကျင့်သီလ သမထ ဝိပဿနာတို့ဖြင့် စိတ္တကျန်းမာရေးကို ပြုပြင်၏။ ကာယကျန်းမာရေးရှိမှ စိတ္တကျန်းမာရေး

ရှိမည်၊ စိတ္တကျန်းမာရေးရှိမှလည်း ကာယကျန်းမာရေးရှိနိုင်၏။ အပြန်အလှန်သဘောဖြစ်သည်။ ဆရာကြီးသည် ကာယ စိတ္တ နှစ်မျိုးလုံး ကျန်းမာအောင် ကြိုးစားလျက်ရှိသည်။

ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှု

၁၃၃၂-ခုနှစ် နတ်တော်လပြည့်ကျော် ၁၄-ရက်နေ့တွင် ဆရာကြီးသည် အနှစ် ၉၀-တင်းတင်းပြည့်ခဲ့လေသည်။ ထိုနေ့တွင် သမိဒွေဒယ အနာဂတ်ခဏိအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်သောအားဖြင့် တပည့်ကြီးများအား အထူးတာဝန်များကို အပ်နှင်းရန် သဘောတူခဲ့လေသည်။

တူမလည်းဖြစ် တပည့်ကြီးလည်းဖြစ်သော သီလရှင်လောကတွင် ပဌမဆုံးဓမ္မာစရိယဘွဲ့ရသော သမိဒွေဒယ စာချစာရေးကြီးဒေါ်ဟောမာရီကို 'သမိဒွေဒယချောင်ဆရာ' အဖြစ် သဘောတူသည်။

သမိဒွေဒယ၌ ကြီး၍ နှစ်ပေါင်းများစွာ သမိဒွေဒယအကျိုးကို စွမ်းစွမ်းတမန် သည်ပိုးရွက်ဆောင်တတ်သောအရာရာတွင် ချက်ချက်ချာချာရှိသော ပဌမကျော် စာချဆရာကြီး ဒေါ်ကဉ္စနာနှင့် စာပေဖက်တွင် ထက်ထက်မြက်မြက် ရှိသလောက် နိဝါတနိမာန ရှိလှသော နဝမရွှေကျင်သာသနာပိုင် စံကင်းဆရာတော်ကြီး၏ တပည့်ရင်းဖြစ်သော ပဌမကျော်စာချ၊ စံကင်းဆရာကြီးဒေါ်ပါရမီတို့ကို 'သမိဒွေဒယနာယက' အဖြစ် သဘောတူသည်။

တက်တက်ကြွကြွ စာပေပို့ချပြီး သမိဒွေဒယ ပညာရေးကို ရှေ့တန်းတင်ကာ ဆောင်ရွက်နေကြသည့်အပြင် ဆရာကြီးကို ကိုယ်ဖိ ရင်ဖိ ပြုစုနေကြသော ဓမ္မာစရိယဘွဲ့ရများဖြစ်သော ဒေါ်ဣန္ဒဝတီ၊ ဒေါ်ကုလပတိ၊ ဒေါ်စရဝတီတို့ကို 'သမိဒွေဒယ အနုနာယက၊ စာချဆရာများ'အဖြစ် သဘောတူသည်။

ထိုနေ့တွင် ဆရာတော်ကြီးများကို ပင့်၍ အသိအမှတ်ပြုစကားကို လျှောက်ကြားသည်။ တာဝန်ယူရန် သဘောတူခြင်း ခံရသော တပည့်ကြီးများအား ဆရာကြီးက "ညီညီညွတ်ညွတ်ဆောင်ရွက်ကြပါ"ဟု မှာသည်။ ထိုတပည့်ကြီးများသည် ဆရာကြီး၏ 'အမှာစကားအတိုင်း' သမိဒွေဒယ၏ အနာဂတ်တာဝန်ကို ကျေပွန်အောင် ထမ်းဆောင်သွားကြပေလိမ့်မည်။

မွေးနေ့ကုသိုလ်

အများအားဖြင့်လူရော ရှင်ပါ မိမိတို့၏ မွေးနေ့ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုလေ့ရှိကြ၏။ ဆရာကြီးလည်း ၁၃၁၁-ခုနှစ်မှစ၍ ‘မွေးနေ့ကုသိုလ်’ ပြု ခဲ့ပေသည်။

‘ဒကမကြီး မွေးနေ့ကုသိုလ်လုပ်တာ ဘာရည်ရွယ်ချက်နဲ့လဲ၊ အသက် ရှည်အောင်လား’ ဟု စာရေးသူက မေးကြည့်သည်။

“အသက်ရှည်အောင်ရယ်လို့တော့ မဟုတ်ပါဘူး၊ နိဗ္ဗာန်ရဲ့ အထောက်အပံ့ဖြစ်အောင် ဆိုပြီး လုပ်တာပါပဲ၊ နောက်တော့ သံဃာတော် တွေပင့်ပီး ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်ကပ်ရတာဟာ သာသနာတော်ကို ခိုးမြှောက် ရတာ တစ်မျိုးပဲဆိုပြီး သာသနာတော်ကြီး ခိုးမြှောက်ချင်တဲ့ ရည်ရွယ်ချက် နဲ့ လုပ်ပါတယ်” ဟု ဖြေသည်။

ထိုနောက် ဆရာကြီးက ဆက်ပြန်သည်။

“နောက်တော့ မွေးနေ့လုပ်ရတာ ပလိဗောဓများလို့ စိတ်တောင်ပျက် မိပါတယ်၊ ဒီ ပလိဗောဓကလဲ ဝိပဿနာများကို ဖျက်ဆီးတာပါလားလို့ တွေးမိတယ်၊ ချက်ချင်းချစ်ရ စိမ့်ရနဲ့ဆိုတော့ ပလိဗောဓတွေ သိပ်များတာပဲ၊ ဝိပဿနာအလုပ် မလုပ်နိုင်တော့ဘူး၊ ‘ဣမံ ဒါနဝတ္ထု ခယဓမ္မံ ဝယဓမ္မံ’ လောက်သော ဆင်ခြင်နိုင်တယ်၊ ဝိပဿနာ အစစ်မဖြစ်နိုင်ဘူး၊ လှူဒါန်း နေတုန်းတော့ ‘ပရမတ် အနိစ္စ’ မထင်နိုင်ဘူး၊ ‘ပညတ် အနိစ္စ’ လောက်နဲ့ ပြီးနေရတယ်”

ဆရာကြီးဟာ မဟာစည်ဆရာတော်၏ ကမ္မဋ္ဌာန်းသံပေါက်လေးကို ဆက်ပြီး ရွတ်ပြသည်။

“ပညတ်အနိစ္စ၊ သိကာမျှ၊ အနတ္တ ဉာဏ်မပိုင်၊

ပရမတ်အနိစ္စ၊ သိမြင်မှ၊ အနတ္တဉာဏ်ပိုင်သည်၊

ဉာဏ်ပိုင် အနတ္တ၊ ပြည့်စုံမှ၊ အရိယမဂ်ဉာဏ် ဆိုက်ရောက်သည်။

ရွှေကျင်မယ်သီလ

ရန်ကုန် ဒေါ်ဉာဏစာရိသည် နှစ်စဉ်လိုလို ဆရာကြီး၏ မွေးနေ့တွင် လာရောက်လှူဒါန်းလေ့ရှိသည်။ ကိုယ်တိုင်မလာနိုင်သော နှစ်များတွင် လည်း တစ်ဆင့်ပို့လှူဒါန်းစေသည်။ ဒေါ်ဉာဏစာရိသည် ဆရာကြီးကို

လွှင့်ကြည်ဖြူမွေ့ဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

များစွာချစ်သည်။ ဆရာကြီး၏ မွေးနေ့ကို ခမ်းခမ်းနားနား ဖြစ်စေချင်သည်။

ဒေါ်ဉာဏစာရီသည် ၁၃၃၄-ခုနှစ် ဆရာကြီးမွေးနေ့တွင် ဧည့်ခံရန် မန္တလေးစည်တော်ကြီးကို ငှားလာသည်။ မွှောရုံကြီးပေါ်တွင် စည်တော် ရွမ်းပြီး သံဃာတော်များကို ဆွမ်းကပ်သည်။ သီလရှင်များကို ပင့်ဖိတ် ကျွေးမွေးသည်။ ဤသို့ စည်ကားသိုက်မြိုက်စွာ ကျင်းပရသည်ကို ဒေါ်ဉာဏစာရီသည် ပျော်မဆုံးအောင် ဖြစ်နေသည်။

ဆရာကြီးသည် စည်တော်ကြီး ပါလာသည်ဆိုကတည်းက မျက်နှာ ပျက်နေသည်။ ပြောရအခက် မပြောရအခက် ဖြစ်နေ၏။ သူ့စေတနာ ပျက်မည်ကိုလည်း စိုးသည်။ အကြံခက်နေ၏။ “ဒုက္ခပါပဲ၊ ဟံသာဝတီ ဆရာ ဘယ့်နှယ်လုပ်မှန်း မသိပါဘူး” ဟု ညည်းရှာသည်။ (ရန်ကုန် ဟံသာဝတီရပ်ကွက်ရှိ သီလရှင်တိုက်၌ နေသောကြောင့် ဒေါ်ဉာဏစာရီကို ဟံသာဝတီဆရာဟု ခေါ်သည်) ဆရာကြီးသည် ဘုရားရုပ်ပွားတော်၏ နောက်ဖက်အခန်းသို့ စိတ်ညစ်ညစ်ရှိသဖြင့် သွားနေသည်။

ထိုစဉ် အချို့သည် သီလရှင်များသည် စည်တော်ကြီး သံဖြင့် ပျော်ရွှင်ပုံရသည်။ စားကြ သောက်ကြ ကျွေးမွေးဧည့်ခံကြဖြင့် ရွှင်ရွှင်ပျပျရှိနေကြ၏။ ဆရာကြီးသည် ထိုအခြင်းအရာကိုကြည့်ပြီး ခေါင်းတဆတ်ဆတ် ငြိမ့်နေသည်။ အနီးအပါးရောက်လာသော သီလရှင်များကို ဆရာကြီးက မဲ့မဲ့ရွဲ့ရွဲ့ပြောသည်-

“ညီးတို့က ဆိုင်းသံ ဗုံသံတွေ နားထောင်ပြီး ပျော်နေကြတယ်ပေါ့လေ၊ ကိုယ့်သီလ ပျက်တာတော့ မသိကြဘူး၊ ဒို့မယ်ရှိတာမှ ၁၀-ပါးရယ်၊ ၃-ညီးတို့မှာ သီလမှ ရှိကြသေးရဲ့လားတော့”

မွေးနေ့ပြီးသည့်နောက်ရက်တွင် ဆရာကြီးက ဒေါ်ဉာဏစာရီကို ပြောသည်။

“ညီး- နောက်နှစ် မလာနဲ့တော့”

“ဘာလို့တုန်း ဆရာဘုရား”

“ညီးက ဆိုင်း သိပ်ကြိုက်တယ်၊ ဘာလေးဖြစ်ဖြစ် ဆိုင်းပါမှ၊ ငါက ဆိုင်းဆိုရင် သိပ်မုန်းတာ၊ ဒို့က ‘ရွှေကျင်မယ်သီလ’ မို့ ဆိုင်းဆို သိပ်ကလန့်ကျတယ်၊ ရွှေကျင်နားနဲ့မတဲ့ဘူး၊ နားမထောင်ချင်ဘူး”

ဘုရား မပြင်ပါ

တစ်ခါက ဆရာကြီးသည် နွေရာသီတွင် ရန်ကုန် ဒေါ်ဉာဏစာရိယ သွားရောက် နွေခိုသည်။ ထိုစဉ် ဒေါ်ဉာဏစာရိယ လိုက်ပို့သဖြင့် ဆေးဝက်ဘာဆရာတော်ထံရောက်သွားသည်။ ဆေးဝက်ဘာ ဆရာတော်က ဘုရားဟောင်းများကို ပြုပြင်ပြီး သာသနာပြုကြောင်း စသည်ပြောပြပြီးနောက် “ဒကာမကြီးရော ဘုရားမပြင်ဘူးလား”ဟု မေးသည်။

ထိုအခါ ဆရာကြီးက “တပည့်တော် ဘုရား မပြင်ပါဘူး၊ ပြင်နိုင်လောက်အောင်လဲ ငွေမရှိပါဘူး။ ဘုရားဟောတော်မူတဲ့ တရားတော်ကို ဖတ်ပီး သက်တော်ထင်ရှား မြတ်စွာဘုရားရဲ့ တရားတော်ကိုပဲ နေ့စဉ် နာနေရပါတယ်”ဟု လျှောက်သည်။

“ဟာ... ဒကာမကြီးက ဘုန်းကြီးထက် သာပါပေတယ်၊ လိုရင်း အလုပ်လုပ်နေတာကို”ဟု ဝမ်းသာအားရ ပြောဆိုပြီး “ဒကာမကြီး လိုချင်တာပြော၊ ဘုန်းကြီးရအောင် ဆောက်ရွက်ပေးမယ်”ဟု ဖိတ်ကြားလေသည်။

သန္တိဋ္ဌိကောနဲ့ လွဲနေပြီ

ရန်ကုန် ဒေါ်ဉာဏစာရိယ ဆရာကြီးရောက်ရှိနေထိုင်ခိုက် ဖြစ်သည်။ ဒေါ်ဉာဏစာရိယသည် အတွင်ကျယ်ဆုံး အမျိုးသမီးသာသနာပြု သီလရှင် ဆရာကြီးတစ်ဦးဖြစ်၍ အလုပ်များလှပေသည်။ လာရောက်တွေ့ဆုံကြသော ဧည့်ပရိတ်လည်း နေ့စဉ်မပြတ် ရှိနေသည်။ မင်းပိုင်း စိုးပိုင်း အရာရှိပိုင်းမှအစ လူတန်းစား အလွှာစုံ လာရောက်ကြသည်။ ဒေါ်ဉာဏစာရိယသည် နေ့စဉ်ပင် ဟောရ ပြောရ ဧည့်ခံရသဖြင့် မအားရအောင် ရှိနေသည်။

ထိုအခါ ဆရာကြီးသည် ဒေါ်ဉာဏစာရိယကိုကြည့်၍ အရေးမကြီးသော အလုပ်များဖြင့် အချိန်ကုန်နေသည်ဟု မြင်သည်။ “မယ်ဉာဏစာရိယကိုတော့ ငါသတိပေးဖူးဖူးပဲ”ဟု စဉ်းစားမိသည်။ မိမိထံ ဆည်းကပ်လာချိန်တွင် ဒေါ်ဉာဏစာရိယကို သတိပေးစကားပြောသည်။

“ညီးမှာ ပလိတောစတွေ များလွန်းတယ်၊ ကိုယ့်တရားပင် ကိုယ်အားထုတ်ခွင့် မရတော့ဘူး၊ ဒီတော့ ဘယ်နှယ် လုပ်မတုန်း၊ သေခြင်းတရားကို လက်ကိုင်ထားဖူးတော့၊ ညီးဒီလိုနဲ့ချည်း နေလို့တော့ မဖြစ်ဘူးထင်တယ်”

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေစီရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

“ဆရာ ဘုရား၊ တရားဟောရတာပဲ ဥစ္စာ”

“အေး . . . ညီးဟာက ‘သန္တိဋ္ဌိကော ဓမ္မော’နဲ့ လွဲနေပြီ၊ ညီးလုပ်တာ တွေက အသန္တိဋ္ဌိကတွေ များနေတယ်”

ထိုစဉ် ‘ပြန်တန်ဆာဆရာကြီး ဒေါ်ဓမ္မစာရီ’လည်း ဆရာကြီးနှင့်အတူ ရန်ကုန်လာနေသည်။ ပြန်တန်ဆာ ဆရာကြီးက “ဆရာဘုရား ဟံသာဝတီ ကို တင်းတင်းပြောပါဘုရား”ဟု တိုက်တွန်းသည်။

“အေးကွယ် သိပ်တင်းတင်းကြီး ပြောလို့လဲ မဖြစ်ဘူး ထင်တယ်၊ ငါက သူထမင်း စားနေရတာ”

အချစ်ဆုံးတပည့်

ဆရာကြီး၏ တပည့်ဖြစ်သူ ရန်ကုန်ဟံသာဝတီဆရာကြီး ဒေါ်ဉာဏ စာရီသည် ၁၃၃၇-ခုနှစ် တန်ခူးလပြည့်ကျော် ၂-ရက်နေ့ (၂၇-၄-၇၅) ည ၉-နာရီ ၁၀-မိနစ်အချိန်တွင် ရန်ကုန်သီလရှင်တိုက်၌ပင် ကွယ်လွန် အနိစ္စရောက်သွားလေသည်။

တန်ခူးလပြည့်ကျော် ၃-ရက်နေ့တွင် ဒေါ်ဉာဏစာရီအကြောင်း ဆရာကြီးထံ တယ်လီဖုန်းလာသည်။ သို့ရာတွင် ထိုအကြောင်းကို ဆရာ ကြီးအား ရုတ်တရက် အသိမပေးပုံကြသေးချေ။

ဒေါ်ဉာဏစာရီ မမာမကျန်းဖြစ်နေကြောင်းကား ဆရာကြီးအသိပင် ဖြစ်သည်။ ဆရာကြီးက မကြာခဏ စာဖြင့် လှမ်းပြီး သတင်းမေးသည်။ ထိုအခါ ဒေါ်ဉာဏစာရီက “သူ့မှာ ဆေးဝါး ဓာတ်စာ အပြုအစု အားလုံး ပြည့်စုံကြောင်း၊ မသေခင်ဆရာဘုရားကို တွေ့ချင်သည့် ဆန္ဒတစ်ခုသာ မပြည့်စုံသေးကြောင်း” စာပြန်လာသည်။

“ညီးကလဲ ဇရာဒုဗ္ဗလ ငါကလဲ ဇရာ ဒုဗ္ဗလ၊ ဘသူ ဘသူဆီမှ မသွား နိုင် မလာနိုင်ကြတော့ဘူး၊ အဲဒီတော့ ကိုယ့်တရားကိုယ် နှလုံးသွင်းနေပါ” ဟု ဆရာကြီးက စာပြန်လိုက်သည်။

ဒေါ်ဉာဏစာရီ ဆုံးသွားကြောင်း တယ်လီဖုန်းလာသောအခါ ဒေါ်ကဉ္စနာဒေါ်ဟောမာရီစသော တပည့်ကြီးများသည် ဆရာကြီးအား အသိပေးသင့် မပေးသင့် စဉ်းစားနေကြသည်။ ဖွားဘုရားကြီး စိတ်များ ထိခိုက်သွားမလားဟု စိုးရိမ်မကင်းဖြစ်နေကြ၏။ ဆရာကြီး တိုက်သို့လာ

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

လိုက် ပြန်သွားလိုက်ဖြင့် ကျန်းမာရေး အခြေအနေကို အကဲခတ်ကြသည်။
'မယ်ကဉ္စနာတို့ မယ်ဟေမာတို့ လူးလာခတ်နေသည်၊ အကြောင်းတစ်ခုခု
တော့ ရှိပုံရတယ်'ဟု ဆရာကြီးက စဉ်းစားနေသည်။

ဆရာကြီးကို ပြုစုနေသူ ဒေါ်ကုလပတိသည် လိမ္မာပါးနပ်စွာပင်
ဆရာကြီး နေ့စာ မသုံးဆောင်ရသေးမီ အသိမပေးဘဲထားသည်။ အစာ
အာဟာရ သုံးဆောင်ပြီးသောအခါ စိတ်အေး လက်အေးရှိချိန်မှ "ရန်ကုန်
က ဖွားဘုရားတော့မရှိတော့ဘူး၊ ဘာသူသေသေ ငတေမာပြီးရော မဟုတ်
လား ဖွားဘုရား" ဟု ရယ်ဖွယ်နှော၍ ပြောသည်။

"ဘယ်အချိန်က ဆုံးသတဲ့လဲ"

"မနေ့ည ၉-နာရီက ဆုံးတာပါတဲ့ ဘုရား"

"ညီးတို့ ဘယ်အချိန်က သိကြတာလဲ"

"မနက်ကထဲကပါ ဘုရား"

"ညီးတို့က ငါစိတ်မကောင်းဖြစ်မှာစိုးလို့ မပြောကြတာလား၊ ငါက
နှလုံးသွင်းပြီးသားပါအေး၊ မတုန်လှုပ်ပါဘူး"

ထို့နောက် ဆရာကြီးက ဒေါ်ဉာဏစာရီ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးတွေကို
ပြန်လည်သတိရပြီး ဤသို့ မှတ်ချက်ချခဲ့ပေသည်။

"အင်း... မယ်ဉာဏစာရီဟာ ငါ့ရဲ့အချစ်ဆုံးတပည့်၊ ဘာမဆို သိပ်
တော်တယ်၊ ငါကသာ လုပ်ချင်တယ် ပြောလိုက်ရင် ချက်ခြင်း မဖြစ်
ဖြစ်အောင် လုပ်ပေးတယ်၊ ဘယ်တော့မှာလဲ ပြန်မပြောဘူး၊ သူသေသွား
တာ သိပ်နာတယ်၊ ငါ့မှာလက်နဲ့ပြုတ်သွားတာပဲ"

လူအိုကို သည်းခံနိုင်ခဲ့တယ်

၁၃၃၇-ခု တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၁၀-ရက်နေ့က ကျွန်လတ်
ချောင် ဆရာကြီး ဒေါ်သီလဝတီသည် ဝါးခယ်မမှ ဧည့်သည်နှစ်ယောက်
နှင့်အတူ ဆရာကြီးထံ လာရောက်ကန်တော့သည်။ ထိုအခါ ဆရာကြီးနှင့်
စပ်စိစပ်ရာပြောရင်း ကျွန်လတ်ချောင်ဆရာက "အသက်ကြီးလာတော့
ဒီပြင်ဟာ ကိစ္စမရှိဘူး ရသတဏှာကခက်နေတယ်၊ ချို့ချို့ချင်ချင်စားချင်တဲ့
စိတ်ကလေးက ရှိနေတယ်၊ ကြီးစားပြီး နှိပ်တော့ နှိပ်ပါတယ်"ဟု ပြောသည်။
ထိုအခါ ဆရာကြီးက ပြောသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

“အာဟာရ ပရိယေသန ရှောင်လိုက်ရင် ဒုက္ခတွေ အတော်စား သွားတယ်၊ ကျွန်လတ်ဆရာပြောတာ ဟုတ်ပါရဲ့၊ ကိုယ်လဲ ငယ်စဉ်တုန်းက ဘာချက်ကျွေးကျွေး သူများ ချက်ကျွေးတာစားလိုက်တာပဲ၊ ခု-အိုလာတော့ ဇီဇာကျယ်လာပီ၊ မကုလတို့ ငါ ဘာစားချင်တယ်ဆို ခိုင်းထား၊ စားပြန်တဲ့ အခါကျတော့ မဟုတ်ပြန်ဘူး၊ တခြားဟာ စားချင်ပြန်ရော၊ ဒါကြောင့်မို့ သူတို့ကို ပြောရတယ်၊ လူအိုကို သည်းခံနိုင်ခဲ့တယ်အော့၊ ခုတစ်မျိုး ခုတစ်မျိုး ဇီဇာကျယ်တတ်တယ်၊ ညီးတို့သည်းခံကြလို့”

သံသရာခရီးတို့မှကောင်းတယ်

၁၃၃၇-ခု တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၁၃-ရက်နေ့တွင် မန္တလေးမှ ဧည့်သည် ဒကာ-ဒကာမအချို့ ဆရာကြီးထံရောက်လာကြသည်။ ဆရာကြီးနှင့် စကားစမြည်းပြောပြီး ပြန်ရန် ကန်တော့ကြသည်။

ထိုအခါ မိမိအား လာရောက်ကန်တော့ကြသော ဒကာများကို ဆရာကြီးက မေးသည်။

“မင်းတို့ တရားများ အားထုတ်ကြရဲ့လား”

“အားထုတ်ပါတယ် ဖွားဘုရား”

“ဘာတရားများ အားထုတ်သလဲ”

“ဗုဒ္ဓါနုဿတိပါပဲ”

“ဘယ်လို အားထုတ်သလဲ”

“အရဟံ-အရဟံနဲ့ ဘုရားကို အာရုံပြုပြီး ပုတီးစိပ်ပါတယ်”

“နို့- ပုတီးစိပ်တော့ ဘာတွေထင်သလဲ”

ထိုအခါ ဒကာတစ်ဦးက “ဘာတွေထင်တယ်တော့ မပြောပါရစေနဲ့ ဖွားဘုရား၊ ထင်တော့ ထင်ပါတယ်၊ ထင်တာတွေကို တပည့်တော်ပြောလေ့ မရှိပါဘူး”ဟု ပြောသည်။

ဆရာကြီးသည် ထိုဒကာကို ခဏ အကဲခတ်ပြီး သတိပေးစကားပြောသည်။

“အင်း-ဗုဒ္ဓါနုဿတိဆိုတော့ သမထပါပဲ၊ သမထ အခြေခံပိုင်ရင် ဝိပဿနာလွယ်ပါတယ်၊ ဝိပဿနာလဲ လုပ်အုံးပေါ့၊ ဒို့တတွေဟာ သံသရာခရီးသွားနေတာပဲကွယ်၊ သံသရာခရီး ဆိုတာ တို့မှကောင်းတယ်၊ ရှည်နေ

ရင် မကောင်းဘူး၊ ဒါတောင်မှ ဘုရားသာသနာနဲ့တွေ့ရလို့ သံသရာခဏီ
တိုမှန်း ရှည်မှန်း သိရတာ၊ ဘုရားသာသနာမရှိရင် တိုမှန်းရှည်မှန်းတောင်
သိမယ်မဟုတ်ဘူး”

သံသရာမကြောက်သူ

စာရေးသူသည် ဆရာကြီးထံ မကြာခဏ ရောက်ပါသည်။ တစ်ခါက
ဆရာကြီးနှင့် စကားစမြည်ပြောရင်း “ဒကာမကြီး ဘာဆုတောင်းလဲ” ဟု
မေးကြည့်မိသည်။ ဆရာကြီးကဖြေသည်။

“တပည့်တော် ဘာဆုမှမတောင်းဘူး၊ ဒီဘဝ နိဗ္ဗာန်ရချင်တာပဲ”
ထို့နောက် ဆရာကြီးက ငယ်စဉ်အတွေ့အကြုံတစ်ခုကို ဆက်ပြော
သည်။

“ငယ်ငယ်တုန်းက အကို (စိန်ဇနီ) က ပြောတယ်၊ ငါဘုရားဆုတောင်း
ထားတယ်၊ ငါ့မှာ လက်ယာရံဆု တောင်းမဲ့သူ မရှိသေးဘူး၊ နင်ဆုတောင်း
ပါလားတဲ့၊ အမယ်လေး မတောင်းပရစေနဲ့၊ သံသရာရှည်မှာ သိပ်ကြောက်
တယ်၊ တော်ကြာ မတော်တဆများ အပါယ်လေးဘုံခြေချော်သွားရင်း ကိုယ်
ကျွန်းနဲ့ရချည့်လို့ တပည့်တော်ကပြောရပါတယ်”

ဆရာကြီးက စကားဆက်ပြန်သည်။

“ဘုရားဆုတောင်းတယ်ဆိုတာ သိပ် သတ္တိ ကောင်းလိုတောင်းနိုင်
တာ၊ ဘုရားဆုတောင်းတဲ့သူက သံသရာမကြောက်ဘူး၊ ဘယ်ဘုံရောက်
ရောက်ပါ၊ ပါရမီပြည့်တဲ့ တစ်နေ့ကျ သူက ဘုရားဖြစ်မှာကိုး၊ တပည့်တော်
ကတော့ သံသရာရှည်မှာ သိပ်ကြောက်တယ်၊ ဘုရားဆုတောင်းရလောက်
အောင်လဲ ကိုယ့်မှာ သတ္တိမရှိဘူး”

ဝိပဿနာ ဖွဲ့ပိုက်သေတယ်

ဆရာကြီးသည် သေခြင်းတရားကို စဉ်းစားဆင်ခြင်လေ့ရှိသည်။
အောက်မေ့လေ့ရှိသည်။ ၃၆-နှစ် အရွယ်က သမိန်ထောသို့ ခေတ္တရောက်
နေစဉ် ညီမဖြစ်သူကိုပြောသည်။

“ငါ စစ်ကိုင်းပြန်မှပဲ”

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

“ဘာလို့လဲ”

“ငါဒီနှစ် ၃၆-နှစ်တော့၊ ၃၆-နှစ်က သေတတ်တယ်၊ သေခြင်းသေ စစ်ကိုင်းပြန်သေမယ်”

ဆရာကြီးသည် ထိုစဉ်က စစ်ကိုင်းသို့ပြန်လာခဲ့၏။ သို့ရာတွင် ဆရာကြီး ထင်သလို မသေခဲ့ပါ။ အသက် ၈၆-နှစ်တွင် ရန်ကုန် ဒေါ်ဉာဏစာရိထံ သွားနေသည်။ ၆-လခန့်ကြာ၏။ ထိုစဉ်က ဒေါ်ဉာဏစာရိနှင့် စပ်မိစပ်ရာပြောရင်း “ငါဒီနှစ် ၈၆-နှစ် ထဲရောက်ပီ၊ ၈၆-ဆိုတာ သေတတ်တယ်၊ ငါသေရင် ဘယ်သေရမှန်းမသိဘူး”ဟု ဆိုသည်။

“ဆရာဘုရားသေရင် ရန်ကုန်မှာသေပေါ့”

“ဘာတုန်း ညီးတို့နဲ့နီးလို့လား”

“တင်ပါဘုရား”

သို့ရာတွင် ထိုစဉ်ကလည်း ဆရာကြီးထင်သလို မသေခဲ့ပါ။

ဆရာကြီးသည် ယခုအသက် ၉၅-နှစ်ထဲမှာဖြစ်၏။ ၁၃၃၇-ခု နတ်တော်လပြည့်ကျော် ၁၄-ရက်နေ့တွင် ၉၅-နှစ် တင်းတင်းပြည့်မည်။

“၉၆-နှစ်ထဲဆိုရင် သေမှာထင်ပါရဲ့၊ သေရင်တော့ ဒါန သီလ၊ သမထ၊ ဝိပဿနာ တရား ၄-ခုလုပ်ထားတာပဲ၊ အဲဒီတရားထဲက ဝိပဿနာကိုပွေ့ပိုက်သေရမှာပဲ”

ဆရာကြီးသည် သေခြင်းတရားနှင့် ရင်ဆိုင်ရန် အသင့်ပြင်ထားသည်။ အထူးသဖြင့် သေခါနီးတွင် ဝိပဿနာတရား နှလုံးသွင်းပြီး သေနိုင်ရန် အတွက် ကြိုးစားလျက်ရှိသည်။

ဝိပဿနာတရားသည် ဆရာကြီးအတွက် “အသေရဲဆေး” တစ်ခွက် ဖြစ်သည်။

ဆရာကြီးကပြောသည်။

“သေရမှာမကြောက်ပါဘူး၊ ကိုယ့်မှာ အားကိုးရာတွေ အများကြီးပဲ၊ သူတော်ကောင်းဥစ္စာတပုံကြီးပဲဥစ္စာ၊ ငယ်ငယ်ကထဲက သေသေကြည့်တယ်၊ မကြောက်ဘူး၊ ငါ့မှာစိတ်ကောင်းရှိတယ်၊ ငါသေရင် သုဂတိဘုံ ရောက်မှာပဲဆိုပီး မကြောက်ဘူး၊ တစ်ခုတော့ စိုးရိမ်မိတယ်၊ သုဂတိဘုံ ရောက်ပြီး အယူများ လွဲသွားလေမလားဆိုတာ”

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဆရာကြီးက စကားဆက်ပြန်သည်။

“တစ်နေ့က သေကြည့်တယ်၊ ကိုယ်မှန်းတဲ့ဘုံ ရောက်ရင် သစ္စာ နုလောမိကဉာဏ်ရှိထားလို့ တမင်တဖိုလ်မြန်မြန်ရမယ်လို့ ထင်တာပဲ”

“ခေတ်ပျက်ပြီးစတုန်းက သေရမှာသိပ်ကြောက်တယ်၊ ဘာလို့လဲ ဆိုတော့ အဲဒီတုန်းက ကိုယ့်မှာဘာမှမရှိဘူး၊ ရထားတဲ့ သမာဓိတွေကလဲ အကုန်ပျက်၊ ဘာတရားမှ မိမိရရ လက်ကိုင် မရှိဘူး၊ ငါ ခုနေမှားသေရင် ကိုယ်ကျိုးနဲ့ရချည်ရဲ့လို့ သေရမှာ သိပ်ကြောက်သွားတယ်”

“သေခါနီးမှာဝေဒနာက ပြင်းထန်မှာ သေလောက်အောင် ပြင်းထန် လို့ သေရတာကိုး၊ ကိုယ်က မိမိရရတရားလက်ကိုင်ရှိထားမှ ဝေဒနာဖိတာ ခံနိုင်မှာ၊ မခံနိုင်လို့ ဒေါမနဿတွေ ဖြစ်ပြီး ဘုန်းကြီး မယ်သီလတွေ ဒီနေရာ ဂတိလွဲကုန်ကြတာပဲ၊ အဲဒီတော့ ဝေဒနာဖိလာရင် သစ္စာနုလောမိ ကဉာဏ်နဲ့ ထိန်းပေးရမယ်၊ “ဒုက္ခဝေဒနာပဲ ငါမဟုတ်ဘူး”လို့ ငါနဲ့ဝေဒနာ တွဲနေရင် သက္ကာယဒိဋ္ဌိဖြစ်ပြီး ဒုက္ခတွေ့ရော”

ဆရာကြီးသည် သေခြင်းတရားနှင့် အချိန်မရွေး ရင်ဆိုင်ရန် အသင့် ပြင်ထားသည်၊ သစ္စာ နုလောမိကဉာဏ် ခိုင်မာအောင် ရင့်သန်အောင် ကြိုးစားနေ၏၊ ဘယ်နေ့ ဘယ်ရက် ဘယ်အချိန်သေသေ သေခါနီးဖြစ်လာမှ ဝေဒနာကို သစ္စာနုလောမိကဉာဏ်ဖြင့် ထိန်းရန် အဆင်သင့်ဖြစ်နေသည်။

သို့ရာတွင် ဆရာကြီးကား သေခြင်းတရားကို တော်တော်နှင့် ရင်ဆိုင် ရဦးမည် မထင်ပါ၊ အသက်ရာကျော် ရှည်ရဦးမည် ထင်ပါသည်၊ အသက် ရှည်နေသမျှ ကာလပတ်လုံးလည်း ဆရာကြီးသည် မိမိအကျိုး၊ သူတစ်ပါး အကျိုး၊ သာသနာတော်အကျိုးကို ဆောင်ရွက်နေမည်သာ ဖြစ်သည်၊ မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားလုံး အကျိုးရှိရာရှိကြောင်း၊ သာသနာတော်ကြီး တိုးတက်ရာ တိုးတက်ကြောင်းကို ဆောင်ရွက်ကြိုးကုတ် အားထုတ်နေ ခြင်းပင် ဆရာကြီး၏ အလုပ်ဖြစ်ပေသည်။

ဆရာကြီး၏လက်သို့

ဤတွင် “သမိဒွေါဒယဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီ နှစ် ၉၀-ကျော်ဘဝ ခဏီ” အကြောင်း အဋ္ဌပ္ပုတ်ကို ခေတ္တရပ်နားလိုက်ပါသည်၊ ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီ၏ ဘဝခဏီကား မဆုံးသေးပါ၊ ရာကျော်ခဏီတိုင် လျှောက်

သွားလိမ့်မည်ဟု မျှော်မှန်းမိပါသည်။

ဆရာကြီးနှင့်အကြိမ် ၃၀-ကျော်တွေ့ဆုံ၍ မှတ်တမ်းတင်အပ်သော ဤအဋ္ဌပ္ပတ်စာမူကို ၁၃၃၇-ခုနှစ် တန်ဆောင်းမုန်းလပြည့်ကျော် ၁-ရက် နေ့ ညနေ ၄-နာရီ အချိန်တွင် ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီ၏ လက်သို့ အပ်နှင်းလိုက်ပါသည်။ ဆရာကြီးသည် တစ်လက်မခန့်ထူသော စာမူကြီး ကိုကြည့်ပြီး “ဟင်- စာအုပ်ကြီးကလဲ အထူးကြီးပဲနော်၊ တပည့်တော်ရဲ့ အကြောင်းတွေ အကုန်ရေးထားတာ ထင်ပါရဲ့”ဟု ပြုံးရွှင်စွာ ပြောဆို လေ၏။

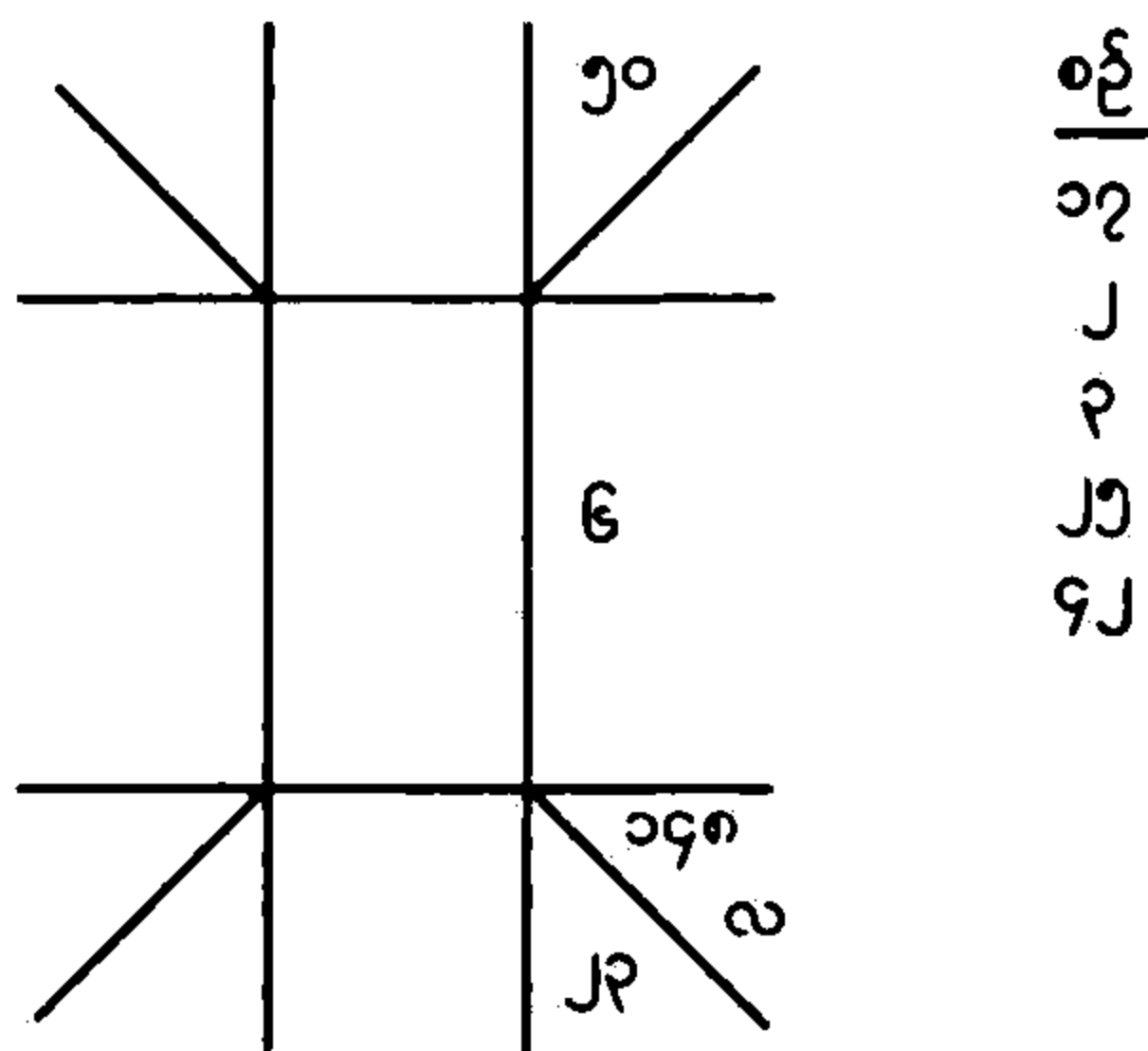
တရားရှင်ဖြစ်၍ ထာဝစဉ်ကြည်လင်နေသော ဆရာကြီး၏ မျက်နှာ မှာ ထိုနေ့ကပိုပြီး လန်းဆန်းနေသည်ဟု ထင်ရပါသည်။ ထိုနေ့ကလို ကြည် လင် လန်းဆန်းသော ဆရာကြီး၏ မျက်နှာမျိုးကို နောင် အနှစ်တစ်ရာ ပတ်လုံး မြင်ရပါမူ ကောင်းလေစွဟု တောင့်တမိပါသတည်း။

အရှင်နန္ဒမာလာဘိဝံသ
(၁၈-၁၁-၁၅)

နောက်ဆက်တွဲမာတိကာ

- (က) ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီ၏ ဇာတာ၊
(ခ) ထင်ရှားသော တပည့်ကြီးအတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း၊
 ဒေါ်ပုညဝတီ၊
 ဒေါ်ဝဏ္ဏမာယီ၊
 ဒေါ်ခေမာတရီ၊
 ဒေါ်မေဓာရီ၊
 ဒေါ်ပါရမီ၊
 ဒေါ်ဟေမာရီ၊
 ဒေါ်ပုဏ္ဏမီ၊
 ဒေါ်ဣန္ဒဝတီ၊
 ဒေါ်ကုလပတိ၊
 ဒေါ်စရဝတီ၊

သမိဒွေါဒယဆရာကြီးဒေါ်မာလာရီ၏ဇာတာ

ဇေယျတု သဗ္ဗမင်္ဂလံ။

သက္ကရာဇ် ၁၂၄၂-ခု၊ ဒီဃ၊ ကလိယုဂ်၊ ၄၉၈၁၊ ရသေ ၁၄၂၊ သုဒ္ဓဒိန် ၂၆၁၊ ကောလိဓာတ် ၂၇ နှစ်ဆန်း၊ ဝေါဟာရမာသနတ်တော်လပြည့်ကျော် ၁၄-ရက်၊ ၅-တေးနေ့၊ နံနက်၊ မြန်မာတစ်ချက်တီးကျော်၊ ၇-နာရီပါဒ်ပြည့်၊ ၁၄-မိလနာ၊ ပြည့် ၉ ခရာ၊ ပဌမဟောရတ်၊ ၃-ဂီ၊ ကြင်း၊ ၄-ဟူးနဝင်း၊ နေလက်၊ မြို့စွာစန်း၊ လက်စီးနက္ခတ် ၁၈-လုံး၊ ၂-ပတ်၊ ၆-ယဉ်၊ ၃၅-ဝိယဉ် ထက်၊ လက်စီးလျက် ထိုနာရီ၏တည့်နက္ခတ်သော်ကား၊ စိတြနက္ခတ်၊ ပဌမ ပတ် မွန်းတည့်မတ်သောအခါ မင်္ဂလာတွင် ရတနာသုံးပါး၊ ဦးထိပ်ထား လျက် ကြန်အင်လက္ခဏာနှင့်ပြည့်စုံသော သတို့သမီးကို မာတာမိခင် သန္ဓေစင်သည် မည်တွင် သညာခေါ်စရာကား မယ်မာလာရီဇာတာ။

ရန်ကုန်မြို့ အလယ်တောရ
သမိဒွေါဒယ မော်လမြိုင် စာသင်တိုက်
ဒေါ်ပုညဝတီ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း

ဒေါ်ပုညဝတီသည် ညောင်ခြေထောက် မြို့ဟောင်း သိမ်ဒါယကာကြီး ဦးရွှေလက်၊ သိမ်ဒါယကာမကြီး ဒေါ်အောင်တို့၏ ရင်နှစ်သည်းချာဖြစ်သည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

၁၂၅၂-ခုနှစ်၊ တပေါင်းလဆန်း ၆-ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် ဖွားမြင်သည့် သတ္တမမြောက်သမီးရတနာဖြစ်သည်။

တစ်ဆယ့်နှစ်နှစ်သမီးအရွယ်မှစ၍ ပရမတ္တသံဃိပ် သင်္ဂြိုဟ်ကို ကျက်မှတ် သင်ယူခဲ့သည်။ ဓနုဖြူမြို့ လယ်တီဆရာတော်ကြီး ကြီးမှူးကျင်းပအပ်သော အဘိဓမ္မာ စာမေးပွဲ၌ ၁၄ နှစ် သမီးအရွယ်မှာ အောင်မြင်ခဲ့သည်။ သံသရာညွတ်ကွင်း ဝဋ်အတွင်းမှ လွတ်မြောက်လိုသည့်ဆန္ဒပြင်းပြလှသဖြင့် ၁၂၇၅-ခု၊ ဝါဆိုလဆုတ် ၃-ရက်၊ ၂၃-နှစ် သမီးအရွယ်တွင် မြင့်မြတ်သော သီလရှင်အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိခဲ့သည်။ တောင်ဂူမြို့ သိမ်တောင် တောရကျောင်းတိုက်ကြီးတွင် သိမ်တောင် ဆရာတော်ဘုရားကြီးကို ဥပဇ္ဈာယ်ပြု၍ မိဘနှစ်ပါးတို့၏ ပစ္စယာနုဂ္ဂဟကို ခံယူခဲ့သည်။

သီလရှင် အဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးနောက် စစ်ကိုင်းတောင်မိုး သမိဒွေါဒယချောင် ဆရာကြီး အထံ၌လည်းကောင်း၊ ညဝါ အကျော် “ထရံကာ ဆရာကြီး - ဦးဖုန်းညွန့်”အထံ၌လည်းကောင်း၊ နေဝါ- ညဝါများကို သင်ကြား အားထုတ်ခဲ့သည်။

သမိဒွေါဒချောင် ဆရာကြီး အထံ၌လည်းကောင်း၊ တောင်ငူမြို့ ရွှေဆံတော် ဘုရားအနီး ဝန်ထောက်ကတော်ကြီး ကျောင်းတိုက်၌လည်းကောင်း၊ ပရိယတ္တိစာပေများ ပို့ချလျက် သာသနာ့တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။

ယခုအခါ ရန်ကုန်မြို့ အလယ်တောရ သမိဒွေါဒယ မော်လမြိုင် စာသင်တိုက်၌ “သာသန ဟိတကာရီ သီလရှင်အသင်းကြီး စာမေးပွဲ” တွင် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဆောင်ရွက်လျက် တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှလည်း ပဋိပတ္တိလုပ်ငန်းကို ကြိုးပမ်းလျက်ရှိသည်။

အောင်မြင်ခဲ့သော စာမေးပွဲများ

ပါဠိပဌမပြန် စာမေးပွဲ၊ ပဌမငယ်တန်း၊ ပဌမလတ်တန်း၊ ပဌမကြီးတန်းနှင့် စစ်ကိုင်းမြို့ ဝံသာနု စာမေးပွဲ အလတ်တန်းတို့ကို အောင်မြင်ခဲ့သည်။

**ရန်ကုန်မြို့ အလယ်တောရ
သမိဒွေါဒယ မော်လမြိုင် စာသင်တိုက်
ဒေါ်ဝဏ္ဏမာယီ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း**

ဒေါ်ဝဏ္ဏမာယီသည် ပဲခူးမြို့အပိုင် တာဝရွာ ဘုရားဒကာကြီး ဦးထွန်း၊ ဘုရားဒကာမကြီး ဒေါ်ငြိမ်းအေးတို့၏ တစ်ဦးတည်းသော သမီး ရတနာဖြစ်သည်။ ၁၂၅၃-ခုနှစ်၊ တပို့တွဲလဆန်း ၆ ရက် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့တွင် ဖွားမြင်သည်။ ဒေါ်ဝဏ္ဏမာယီသည် ငယ်ရွယ်စဉ်အခါကပင် အဘိဓမ္မာ စာပေများသင်ကြားခွင့်ရရှိခဲ့သည်။

၁၂၇၄-ခုနှစ် ၂၁ နှစ်အရွယ်တွင် စစ်ကိုင်းတောင်မိုးဂူနီချောင် ဆရာ ကြီး ဒေါ်ဓမ္မကို ဥပဇ္ဈာယ်ပြု၍ မိဘဖြစ်သူ ဦးထွန်း- ဒေါ်ငြိမ်းအေးတို့၏ ပစ္စယာနုဂ္ဂဟကိုခံယူကာ မြင့်မြတ်သော သီလရှင်အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိခဲ့ သည်။ သီလရှင်အဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးနောက် စစ်ကိုင်းတောင်မိုး သမိဒွေါ ဒယချောင် ဆရာကြီးအထံ၌လည်းကောင်း၊ “ထရံကာ ဆရာကြီး- ဦးဖုန်း ညွန့်” အထံ၌လည်းကောင်း၊ နေဝါ ညဝါများကို အပတ်တကုတ်ကြိုးစား အားထုတ်သင်ယူခဲ့သည်။

ဇရပ်ဒကာ သူဌေး-ဦးချစ်ခိုင်၊ သူဌေးကတော်- ဒေါ်ဒေါ်သက်တို့၏ ပင့်ဖိတ်ချက်အရ မော်လမြိုင်မြို့ တောင်ပိုင်း ပဓာနိကာရုံကျောင်းတိုက် ၌ ဆယ်နှစ် ဆယ်မိုး ပရိယတ္တိ စာပေများဆင့်ပွားပို့ချခဲ့သည်။ မော်လမြိုင် မှ ပြန်လာပြီးနောက်၌ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ အလယ်တောရ ဆရာတော် ဘုရားကြီး ဦးကောသလ္လသည် “သမိဒွေါဒယ မော်လမြိုင် စာသင်တိုက်” အမည်ဖြင့် စာသင်တိုက် ဖွင့်စေသဖြင့် ဤစာသင်တိုက်မှာပင် ပရိယတ္တိ စာပေများ သင်ကြားပို့ချပေးခဲ့သည်။

၁၂၉၈-ခုနှစ်တွင် အလယ်တောရ ဆရာတော်ဘုရားကြီးကို အကြီး အမှူးပြု၍ “အမျိုးသမီး ပရိယတ္တိအာဂုဏ်စာပြန့်ပွဲ”ကို ပြုလုပ်ကျင်းပခဲ့ သည်။ ဤအမျိုးသမီး ပရိယတ္တိအာဂုဏ်စာပြန့်ပွဲ၌လည်းကောင်း၊ သာသနာ့ ဟိတကာရီ သီလရှင် အသင်းကြီး စာမေးပွဲ၌လည်းကောင်း၊ နာယက အဖြစ် ယနေ့တိုင် ထမ်းဆောင်လာခဲ့သည်။ ယခုအခါ အလယ်တောရ သမိဒွေါဒယ မော်လမြိုင်စာသင်တိုက်တွင် ပဋိပတ္တိကျင့်စဉ်အလုပ်တို့ကို အားထုတ်လျက်ရှိသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဝိဂုဏ်တယ်စာကြည့်တိုက်

အောင်မြင်ခဲ့သော စာမေးပွဲများ

ပါဠိ ပဌမပြန် စာမေးပွဲ၊ ပဌမငယ်တန်းနှင့် စစ်ကိုင်းမြို့ ဝိဿာန စာမေးပွဲ အလတ်တန်းတို့ကို အောင်မြင်ခဲ့သည်။

မော်လမြိုင်မြို့ ဒိုင်ဝန်းကွင်း၊ အိမ်တော်ရာ ကျောင်းတိုက်ဒေါ်ခေမာစာရိတ် အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း

ဒေါ်ခေမာစာရိတ်သည် မအူပင်မြို့၊ လယ်ဝန်ကြီး- ဦးလွန်းမောင်၊ လယ်ဝန်ကတော် ဒေါ်ရွှေညွန့်တို့မှ ၁၂၅၄-ခုနှစ်၊ တော်သလင်း လပြည့် ကျော် ၁၄-ရက် တနင်းလာနေ့တွင် ဖွားမြင်သည့် သမီးရတနာဖြစ်သည်။ ငယ်မည်မှာ “မငွေစော” ဖြစ်သည်။ မငွေစောလေး ၄-နှစ်သမီး အရွယ် တွင် ဖခင်ကြီးမှာ အလုပ်ကိစ္စဖြင့် ဖျာပုံသို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ရသည်။ ဖျာပုံမြို့ ဆရာကြီးဦးအောင်ထွန်းကား ကံကုလက်လှည့် လက်ဦးဆရာပင် ဖြစ် သည်။ ဆရာကြီးကျောင်း၌ တစ်နှစ်တစ်တန်း တစ်ဂဏန်းမှ အောင်မြင် ခဲ့ရာ မငွေစောလေး ၁၀-နှစ်သမီး အရွယ်တွင် ငါးတန်းအထိ အောင်မြင် ပြီး ဖြစ်လေသည်။ အရွယ်နှင့် မလိုက်အောင် စာတော်လွန်းသဖြင့် ပညာ ဝန် ကိုယ်တိုင်ပင် “မငွေစော” လေး၏ အဖြေလွှာများကို အစေ့တယူ ကြည့်ရှုကိုင်တွယ်ပြီး ခိုးမွမ်းစကား ပြောကြားသွားသည်။

မငွေစောလေး ၁၁-နှစ်အရွယ်သို့ရောက်သောအခါ လယ်တီဆရာ တော်ဘုရားကြီးသည် အောက်ပိုင်းနိုင်ငံသို့ ကြွရောက်တော်မူလာသည်။ နွားသား၊ ကျွဲသားများ မစားရန် အလှူခံတော်မူသည်။ “အသက်ထက်ဆုံး မစားပါ” ဟု အမိဌာန်ပါရမီ၊ သစ္စာပါရမီပြောကာလှူဒါန်းခဲ့သည်။ ၁၃- နှစ်အရွယ်သို့ ရောက်သောအခါ မိမိဖခင်ကြီး၏ နေအိမ်တွင် ဆရာတော် ဦးဓမ္မဝိယနှင့်သီဟိုဠ် ကိုရင်လေး ၂၃-ပါးတို့ ကျောင်းအမှတ်ဖြင့် ခေတ္တ သီတင်းသုံးကြသည်။ ထိုစဉ် အဘိဓမ္မာ ၇ ကျမ်း၏ နာမည်များကို မေးမြန်း ဖြေဆိုနေကြသည်ကို ကြားနာရသဖြင့် ထိုအဘိဓမ္မာကျမ်းများကို သိချင်၊ နားလည်ချင်စိတ် ပြင်းပြစွာ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

၁၈-နှစ်အရွယ်သို့ ရောက်သောအခါ သူငယ်ချင်းများ၏ ယရာဝါသ မှု ကိစ္စကို မြင်ရ၍ အိမ်မပျော်လောက်အောင်ပင် “လူ့ဘောင်ကို စက်ဆုပ် နေခိုက် ဖျာပုံမြို့သို့ သမိဋ္ဌေါဒယချောင်ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီကြွရောက် လာသည်။ မငွေစောလေးအဖို့ “အချို့ရှာ သကာတွေ့”ဖြစ်ကာ အစာ အာဟာရ မစားဘဲပင် ဘခင်ကြီးကို သီလရှင်ဝတ်ချင်ကြောင်း အတင်း ပူဆာတော့သည်။ သို့ဖြင့် သမိဋ္ဌေါဒယဆရာကြီးထံ အပ်နှံလိုက်ရလေ၏။ “တခြားဆရာနှင့်ဆိုလျှင် သည်ဘဝ နိဗ္ဗာန်ရစေကာမူ ကျွန်တော့်သမီး အပျိုလေးကို မထည့်နိုင်သေးပါဘူး”ဟု ပြောဆိုအပ်နှင်းကာ ဖခင်ကြီး ခမာ မျက်ရည်တွေတွေကျရှာလေ၏။ “တစ်ဝါမျှ စိတ်နိုင်အောင် ဥပေါ သထသီလစောင့်သုံးပြီး စိတ်နိုင်မှ သီလရှင်လုပ်ပါ” စသည်ဖြင့်လည်း မှာကြားလိုက်သေး၏။

၁၂၇၂-ခုနှစ် နယုန်လပြည့်ကျော် ၈-ရက်နေ့နံနက်တွင် သင်္ဘော စီး၍ စစ်ကိုင်း တောင်ရိုးသို့ လိုက်ပါလာခဲ့သည်။ သင်္ဘောပေါ်ရောက် သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ဥပုသ်စတင်စောင့်သည်။ ဝါကျွတ်သည်နှင့် ဖခင် ကြီးထံ ထပ်မံခွင့်တောင်းပြီးလျှင် ၁၂၇၂-ခုနှစ် တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၈-ရက်နေ့တွင် သမိဋ္ဌေါဒယဆရာကြီးကို ဥပဇ္ဈာယ်ပြု၍ “သီလရှင်မခေ မာရီ”အဖြစ်သို့ ကူးပြောင်းလိုက်တော့သည်။

သမိဋ္ဌေါဒယချောင်ဆရာကြီး အထံတော်၌လည်းကောင်း၊ ထရံကာ ဆရာကြီးအထံတော်၌လည်းကောင်း အခြေခံကျမ်းစာများ သင်ကြားခဲ့ သည်။ ဦးဇေန (ဆရာစံ) အထံတော်၌လည်း ယမိုက် (၁၀)ကျမ်းနှင့် ပဌာန်းလိုရင်းအချက်များ၊ ဝိတင်း၊ ပုဂ္ဂလပညတ်၊ ကထာဝတ္ထုကျမ်းများ အပြီးအတိုင်ပေါက်ရောက်အောင် သင်ယူခဲ့သည်။ ထို့နောက်တွင် ရန်ကုန် မြို့၊ သာသနဇောတိကပုံနှိပ်တိုက်မှ အယ်ဒီတာကြီး ဦးသိန်းအထံတော် ၌လည်း သုတ် ၃-ကျမ်းနှင့် ဝိနည်း ၅-ကျမ်းကို အနားမပေးပဲ ကိုယ်တိုင် ‘ဆို၍ကျမ်းပေါက် ဖောက်ခဲ့သည်။

၁၂၈၄-ခုနှစ်တွင် မြန်မာဘုရင်မင်းလက်ထက်က “ပဌမကျော်” အောင်မြင်ခဲ့သော အတိသုန္ဒရကျမ်းပြု”ဆရာကြီး ဦးနတ်သား”သည် မော်လမြိုင်သို့ အနားယူရန် ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ ထိုဆရာကြီးဦးနတ်သား ၏ အထံတွင်လည်း “နေတ္ထိပါဠိတော်မဟာဝါအဋ္ဌကထာ”တို့ကို သင်ကြား ခွင့်ရခဲ့သည်။ သာဝတ္ထိပြည်ဇေတဝန်ကျောင်းတော်အနီး သီတင်းသုံးသည့်

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

‘ပရဘ်ဆီ ဆရာတော်အရှင်မဟိန္ဒ’အထံ၌ နာဂရိဘာသာကိုလည်းကောင်း၊ တောင်ပေါက်ဆရာတော်ကြီးအထံ၌ ကလာပ်ကျမ်းကိုလည်းကောင်း လေ့လာခွင့်ရခဲ့သည်။

၁၂၈၁-ခုနှစ်တွင် မြန်မာဘုရင်မင်းလက်ထက်က “ပဌမကျော်” အောင်မြင်ခဲ့သော အတိသုန္ဒရကျမ်းပြု ဆရာကြီးဦးနတ်သား”သည် မော်လမြိုင်သို့ အနားယူရန် ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ ထိုဆရာကြီးဦးနတ်သား၏ အထံတွင်လည်း “နေတ္ထိပါဠိတော်မဟာဝါအဋ္ဌကထာ”တို့ကို သင်ကြားခွင့်ရခဲ့သည်။ သာဝတ္ထိပြည်ဇေတဝန်ကျောင်းတော်အနီးသီတင်းသုံးသည့် “ပရဘ်ဆီဆရာတော်အရှင်မဟိန္ဒ”အထံ၌ နာဂရိဘာသာသို့ လည်းကောင်း၊ တောင်ပေါက်ဆရာကြီးအထံ၌ ကလာပ်ကျမ်းကိုလည်းကောင်း လေ့လာခွင့်ရခဲ့သည်။

၁၂၈၁-ခုနှစ် (၂၇နှစ်အရွယ်)တွင် မော်လမြိုင်မြို့ ဝဇီရာရာမကျောင်းတိုက်၏ တိုက်အုပ်ဆရာတော်ကြီးများ မြစ်ကြွေသော ဦးဂုဏနှင့် ဦးတိက္ခတို့က စိန်တုန်းမိဖုရားကြီး၏ဥယျာဉ်နှင့် အိမ်တော်များကို “ခေမာသီရိမိချောင်”အမည်သစ်နှင့်တကွ မြေဂရံကိုပါ တခါတည်း စာချုပ်စာတန်းနှင့် ခိုးမြှောက်လွှဲအပ်တော်မူကြသည်။

ယခုအခါ အိမ်တော်ရာ ကျောင်းတိုက် “ခေမာသီရိမိချောင်”၏ နာယကကြီးတစ်ဆူဖြစ်သော “ဒေါ်ခေမာစာရီ”သည် ဝိပဿနာအလုပ်ကို ကိုယ်တိုင်လည်းအားထုတ်၊ သူတစ်ပါးတို့အားလည်း ညွှန်ကြားကျန တရားပြလျက် သာသနာပြုလုပ်ငန်း ကြိုးပမ်းလျက်ပင်ရှိသည်။

အောင်မြင်ခဲ့သော စာမေးပွဲများ

ပါဠိပဌမပြန်စာမေးပွဲအငယ်တန်း၊ အလတ်တန်းနှင့် အကြီးတန်းတို့ကို အောင်မြင်ခဲ့သည်။ သုံးတန်းလုံး၌ နံပါတ်တစ်ကချည်း အောင်မြင်သဖြင့် စကောလားရှစ်ဆုများ ခိုးမြှင့်ခံရသည်။ ‘မြန်မာပြည် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ သာသနာလုံးဆိုင်ရာ သံဃသာမဂ္ဂီအသင်းကြီး’ က ကြီးမှူးကျင်းပသော စာမေးပွဲတွင် ဝင်ရောက်ဖြေဆိုရာ “ပရိယတ္တိသာသနာလင်္ကာရသဒ္ဓပါရဂူ အဘိဓမ္မာ၊ သုတ္တန္တ၊ ဝိနယကောဝိဒ” ဟူသော ဘွဲ့တံဆိပ်များဖြင့် ခိုးမြှင့်ခြင်းခံရသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

**ရန်ကုန်မြို့ဟံသာဝတီရပ်ကွက်
သမိဒွေါဒယ သုခိတာရာမ မြန်အောင်ကျောင်းတိုက်
ဒေါ်မေဇာရီ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း**

ဒေါ်မေဇာရီသည် ဝါးခယ်မမြို့အပိုင် ကျွန်းကုန်းရွာဦးဘိုးသက်-
ဒေါ်စိန်နုတို့၏ ရင်နှစ်သည်းချာဖြစ်သည်။ ၁၂၆၂-ခုနှစ် သီတင်းကျွတ်
လဆန်း (၂) ရက်၊ ကြာသပတေးနေ့တွင် ဖွားမြင်သည့် သမီးရတနာဖြစ်
သည်။ အသက် ၁၆-နှစ်အရွယ်တွင် အမဝမ်းကွဲတော်သူတစ်ဦး၏
'အိမ်ထောင်ရေးဒုက္ခ'ကို တွေ့မြင်ရသဖြင့် လူမှုကိစ္စတို့ကို ကျောခိုင်းလျက်
ဝဋ်ဆင်းရဲအပေါင်းတို့မှ ကျွတ်လွတ်ရာကျွတ်လွတ်ကြောင်း တရားကောင်း
တို့ကို ရှာဖွေတော့မည်ဟု သမ္မာဆန္ဒထက်သန်စွာ ဖြစ်ပေါ်၍လာခဲ့သည်။

ထိုသို့ သံဝေဂဖြစ်ပွား၍ သီလရှင် ဝတ်လိုသည့်ဆန္ဒများဖြစ်ပေါ်လာ
ပါသော်လည်း မိဘတို့က တစ်ဦးတည်းသော သမီးဖြစ်၍ ခွင့်ပြုလိုကြပေ
လူဝတ်ကြောင်ဘဝ၌ ပျော်ပိုက်နေစေရန် အလိုလိုက်အကြိုက်ပေးလျက်
အမျိုးမျိုးဖောင်းဖျားပေးကြသည်။ မမေဇာရီသည် တစ်စတစ်စနှင့် ခွင့်ပြု
စေဖို့အရေး မြော်တွေးလျက် စစ်ကိုင်းတောင်သို့ တစ်ဝါတစ်ချီဥပုသ်စောင့်
သွားလိုပါကြောင်းခွင့်တောင်း၍ စစ်ကိုင်းသို့ သွားရောက်ခဲ့သည်။

သီတင်းကျွတ်လွှင် မိခင်ကြီးနှင့် ကြီးဒေါ်ကြီးတို့ စစ်ကိုင်းသို့ လိုက်
လာကြသည်။ မိခင်ကြီးနှင့် ကြီးဒေါ်တို့ကို တရားဓမ္မနာကြားရန်အတွက်
မဟာဂန္ဓာရုံချောင် အတိသုခဆရာတော်ဘုရားကြီးထံ လိုက်ပို့သည်။ ထို
ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏တရားဓမ္မနှင့် အဆုံးအမဩဝါဒကို နာယူရတော့
မှပင် သီလရှင်ဝတ်ရန် ခွင့်ပြုချက်ရ၍ အောက်ပြည်သို့ပြန်လာခဲ့ကြသည်။
၁၂၈၁-ခုနှစ်၊ ကဆုန်လတွင် အတိသုခ ဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ နှမ
တော်သူ ဆရာကြီး-ဒေါ်ဣန္ဒသည် ကျွန်းကုန်းသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့၏။ ဆရာ
ကြီးတရားကို မိဘဖြစ်သူတို့နာကြရပြန်သောအခါအတိုင်းထက်အလွန်
သဒ္ဓါတရားဖြစ်၍ သမီးဖြစ်သူကို စစ်ကိုင်းသို့တစ်ပါးတည်းထည့်လိုက်ကြသည်။

၁၂၈၁-ခုနှစ်၊ ဝါဆိုလဆန်း ၅-ရက်နေ့ ၁၉နှစ် သမီးအရွယ်တွင်
သမိဒွေါဒယချောင် ဆရာကြီးကို ဥပဇ္ဈာယ်ပြု၍ အမကြီး ဒေါ်ဖွားနု၏
ပစ္စယာနုဂ္ဂဟကို ခံယူကာ မြင့်မြတ်သော သီလရှင်အဖြစ်သို့ ရောက်ခဲ့

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာဇာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သည်။ သမိဒွေဒယဘောင် ဆရာကြီးအထံတွင် လည်းကောင်း၊ ဒေါ်ပုညဝတီ၊ ဒေါ်ဉာဏစာရီတို့အထံတွင်လည်းကောင်း စာလိုက်ခဲ့သည်။ ဆရာတော် အရှင်ဇနကာဘိဝံသ အထံတော်၌လည်း အကြီးတန်းစာဝါများ သင်ယူခဲ့သည်။

သမိဒွေဒယဘောင်ဆရာကြီးအထံတော်တွင် ၁၄ နှစ် တိုင်တိုင် ပရိယတ္တိရင်နိသောက်စို့ခဲ့ပါသည်။ အသက် ၃၁ နှစ် အရွယ်တွင် ဆရာကြီး ဒေါ်ဉာဏစာရီ၊ ဒေါ်သီလဝတီတို့နှင့်အတူ မြန်အောင်မြို့၌ “မြန်အောင် သမိဒွေဒယ သုခိတာရာမဘာဝနာတိုက်သစ်”ကို တည်ထောင် ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ တပည့်သီလရှင်ဆရာလေးများ ၁၀၀ ကျော်ဖြင့် စည်ကားသိုက်မြိုက်စွာ ၁၈-နှစ်လုံးလုံး ပရိယတ္တိပဌမပြန်စာမေးပွဲအခြေခံများကို ပို့ချပေးခဲ့သည်။

၁၃၀၉-ခုနှစ်တွင် ယခုနေထိုင်လျက်ရှိသော ရန်ကုန်မြို့ ဟံသာဝတီရပ်ကွက်၌ ‘သမိဒွေဒယ မြန်အောင် ကျောင်းတိုက်ကို’ ဆရာကြီး ဒေါ်ဉာဏစာရီ၊ ဒေါ်သီလဝတီတို့နှင့်အတူ ထပ်မံတည်ထောင်ခဲ့သည်။ တည်ထောင်စ၌ တပည့်သီလရှင်ကလေးများ ၃၀ ခန့်မျှ ရှိ၏။ ယခုအခါတွင်ကား တရာလေးငါးဆယ်မျှ ရှိပေသည်။

ဆရာကြီး ဒေါ်ဉာဏစာရီနှင့်အတူ သာသနာ ၂၅၁၀-မတိုင်မီ ၃-နှစ်ခန့် ၁၃၁၅-ခုနှစ်မှစ၍ နွေရာသီ ကျောင်းပိတ်ရက်များတွင် အမျိုးသမီးငယ် ကလေးများကို ဒုလ္လဘ သီလရှင်လေးတွေအဖြစ် ပြုလုပ်ပေးခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးငယ်တို့၏စိတ်ကို နူးညံ့ပျော့ပျောင်းစေလျက် သာသနာ၏ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များကို လိုက်နာထိန်းသိမ်းတတ်ရန် သင်ပြပေးလာသည်မှာ ယနေ့တိုင် ဖြစ်ပါသည်။

၁၃၂၄-ခုနှစ် တိုက်အုပ်ဆရာ ဒေါ်သီလဝတီ ကွယ်လွန်သဖြင့် တိုက်အုပ်အဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်း ခံရသည်။ ၁၃၃၇-ခု၊ ဆရာကြီး ဒေါ်ဉာဏစာရီ အနိစ္စရောက်ပြန်သဖြင့် “သမိဒွေဒယ သုခိတာရာမ မြန်အောင် ကျောင်းတိုက်”ကြီး၏ ဦးစီးနာယကအဖြစ် တင်မြှောက်ခြင်း ခံရသည်။ စာချဆရာများနှင့်အတူ တလုံးတစည်းတည်း ညီညီညွတ်ညွတ်ဖြင့် တပည့် ၁၅၀ တို့၏ စားဝတ်နေရေး၊ ကျန်းမာရေးကို စောင့်ရှောက်ပြုစုပို့ဆောင်ပေးလျက်ရှိသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေစီရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

အောင်မြင်ခဲ့သော စာမေးပွဲများ

အစိုးရ ပဌမပြန် စာမေးပွဲ ပဌမငယ်တန်းနှင့် ပဌမလတ်တန်းတို့ကို အောင်မြင်ခဲ့သည်။

စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး သမိဒွေါဒယချောင် နာယကဆရာကြီး ဒေါ်ပါရမီ (ပဌမကျော်)၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း

ဒေါ်ပါရမီသည် နေဖြူမြို့နယ် စံကင်းရွာ ဦးဘိုးရွှန်း- ဒေါ်သာမယ် တို့၏ သမီးရတနာဖြစ်သည်။ ၁၂၆၃-ခုနှစ် သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၁၂-ရက် ကြာသပတေးနေ့တွင် ဖွားမြင်သည်။

၁၂၇၁-ခု အကိုများ ရှင်ပြုပွဲတွင် ဒုလ္လဘ သီလရှင်ကလေးအဖြစ် ပါဝင်ဝတ်ဆင်ခဲ့သည်။ မိဘများက ခဏဝတ်ပေးသော်လည်း သီလရှင်ဘဝတွင် ပျော်ရွှင်သဖြင့် ဆက်နေခဲ့သည်။ စံကင်းဆရာတော် (နောက်တွင် ရွှေကျင် သာသနာပိုင်)ထံသဒ္ဒါကြီး၊ သဒ္ဒါငယ်၊ သင်္ဂြိုဟ်၊ ဓမ္မပဒ၊ ဗာတိကာ စာတုကထာ စသော ကျမ်းများကို သင်ယူခဲ့သည်။

၁၂၇၇-ခုတွင် ဒေါပုညဝတီ၊ ဒေါ်သုနန္ဒာ၊ ဒေါ်ဣန္ဒစာရီနှင့် အမိုး ဖြစ်သူဒေါ်ဝံသီတို့က အပ်နှံပေးသဖြင့် စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး သမိဒွေါဒယချောင်သို့ ရောက်လာခဲ့ပေသည်။ သမိဒွေါဒယချောင်ဆရာကြီးထံ စာပေကျမ်းဂန်များကို ဆက်လက်သင်ယူခဲ့သည်။ စာပေတတ်မြောက်၍ စာမေးပွဲများ အောင်မြင်ပြီးသောအခါ သမိဒွေါဒယချောင်၌ စာပေပို့ချပြီး သီလရှင်သာသနာကြီးပွားရေးကို အားကြီးမာန်တက်ဆောင်ရွက်သည်။

မော်လမြိုင်ခေမာရာမ သီလရှင်တိုက် ဆရာကြီးဒေါ်ခေမာဝထိ ကွယ်လွန်သဖြင့် ၂၈-နှစ်အရွယ်တွင် ခေမာရာမ သီလရှင်တိုက်သို့သွားရောက်၍ ၆-နှစ်ခန့် ကြိုးမှုန့်အုပ်ချုပ်ရသည်။

ထို့နောက် မော်လမြိုင်တွင် မပျော်ပိုက်သဖြင့် စစ်ကိုင်းတောင်သို့ ပြန်လာပြီး သမိဒွေါဒယချောင်၌ပင် ပြန်လည်နေထိုင်ရင်း စာပေပို့ချခဲ့သည်။ ၁၃၃၂-ခုနှစ်တွင် ဒေါ်ကဉ္စနာ၊ ဒေါ်ဟေမာရီတို့နှင့်အတူ သမိဒွေါဒယချောင်နာယကဆရာကြီးအဖြစ် တင်မြှောက်ခံရလေသည်။ ယနေ့တိုင်အောင် သီလရှင်သာသနာ့အကျိုးသယ်ပိုးဆောင်ရွက်လျက်ရှိပေသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

အောင်မြင်ခဲ့သော စာပေးပွဲများ

- ၁၇-နှစ်အရွယ် အစိုးရ ပဌမငယ်၊
- ၁၈-နှစ်အရွယ် အစိုးရ ပဌမလတ်၊
- ၁၉-နှစ်အရွယ် အစိုးရပဌမကြီးတန်းကို အောင်မြင်၍ သီလရှင်များတွင် ပဌမရသဖြင့် “သီလရှင်ပဌမကျော်” အောင်ပန်းကို ဆွတ်လှမ်းနိုင်ခဲ့သည်။ ဝံသာနုစာမေးပွဲများကို အတန်းကုန်သည်အထိ အောင်မြင်ခဲ့သည်။

စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး
သမိဒွေါဒယချောင် ဆရာကြီး ဒေါ်ဟောမာရီ၏
အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း

ဒေါ်ဟောမာရီသည် ဖျာပုံမြို့နယ် သမိန်ထောရွာဦးဘဆင်ဒေါ်စုတို့၏ တစ်ဦးတည်းသော သမီးရတနာဖြစ်သည်။ ၁၂၆၅-ခုနှစ် တော်သလင်းလဆန်း ၂-ရက် သောကြာနေ့နံနက် ၉-နာရီအချိန်တွင် ဖွားမြင်သည်။ ညီအကို မောင်နှမ ၆-ယောက်တွင် အငယ်ဆုံးဖြစ်သည်။

၁၀-နှစ်သမီး အရွယ် အဒေါ်ဖြစ်သူ သမိဒွေါဒယချောင်ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီနှင့်အတူ စစ်ကိုင်းတောင်ရိုးသို့ လိုက်ပါလာခဲ့သည်။ ချောင်ဆရာကြီးသည် ပီတိသုခချောင်သို့ တရားအားထုတ်စဉ် တူမလေးကို ခေါ်ဆောင်သွားသည်။

၁၂-နှစ်သမီးအရွယ်တွင် မစိုးရိမ်ဆရာတော် (အရှင်နန္ဒဝံသ)ကို ဥပဇ္ဈာယ်ပြု၍ သီလရှင်ဝတ်ခဲ့သည်။ မစိုးရိမ်ဆရာတော်က “ဟောမာရီ” ဟု ဘွဲ့ပေးပြီး “ငါ့တပည့်အသက်လဲရှည်မယ်၊ ဘုန်းလဲ့ကြီးမယ်”ဟု အားပေးစကားမိန့်ကြားခဲ့သည်။ ဘဒ္ဒေဖြစ်သူအနေပိုင်မင် ဦးဘုန်းခိုင်-ဒေါ်မမကြီးတို့က သီလရှင်ဒကာအဖြစ်ခံကြသည်။

သီလရှင်ဝတ်ပြီးသောအခါ သမိဒွေါဒယချောင်ဒေါ်ခေမာဝတီ (နောက်တွင် မော်လမြိုင် ခေမာရာမဆရာ)ထံ သဒ္ဒါကျမ်း၊ ဒေါ်သုနန္ဒီထံ သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း၊ ထရိကာ ဆရာကြီးထံ ရူပသိဒ္ဓိ၊ ဝါစုဝါစက၊ မာတိကာ စသော ကျမ်းများကို သင်ရသည်။ ချောင်ဆရာကြီး ဒေါ်လာမာရီထံ အဋ္ဌသာလိနီ၊ သမ္မောဟဝိနောဒနီ၊ သီလကွန်စသော အဋ္ဌကထာကျမ်းကြီးများကို တက်ခဲ့ရသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူမွေဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

သီလရှင်ဖြစ်သည်မှစ၍ သမိဒွေါဒယချောင်၌သာ စွဲမြဲစွာနေထိုင်
 နှုတ် စာပေသင်ယူပို့ချခဲ့သည်။ ၁၃၀၂-ခုနှစ်တွင် သမိဒွေါဒယပရိယတ္တိ
 စာပြန်ပွဲ၌ ထူးချွန်စွာ အောင်မြင်သဖြင့် “ရွှေတံဆိပ်ဆု” ခိုးမြှင့်ခြင်းကို
 ခံရသည်။

ဒေါ်ဟောမာရီသည် နှစ်ပေါင်းများစွာ သမိဒွေါဒယချောင်၌ စာပေများ
 ပို့ချခဲ့သည်။ ၁၃၃၂-ခုနှစ်တွင် ချောင်ဆရာအဖြစ်တင်မြှောက်ခြင်းကို
 ခံရသည်။

အောင်မြင်ခဲ့သော စာမေးပွဲများ

၁၅-နှစ်တွင် ပဌမငယ်၊ ၁၇-နှစ်တွင် ပဌမလတ်၊ ၂၀-နှစ်တွင် ပဌမ
 ကြီးတန်းကို အောင်မြင်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင်ဝံသာနုစာမေးပွဲများကိုလည်း
 အောင်မြင်ခဲ့သည်။

ထို့နောက် ဓမ္မာစရိယစာချတန်းစာမေးပွဲများပေါ်ပေါက်လာသော
 အခါ ဝင်ရောက်ဖြေဆိုရန် စည်ရှင်ဆရာတော်က တိုက်တွန်းသည်။
 “တပည့်တော် စာချ စာချပါ။ ဝင်ဖြေဖို့ လိုမယ် မထင်ပါဘူး” ဟု လျှောက်
 ထားပြီး မဖြေဘဲ နေသည်။ နောက်တွင် အောင်မြင်ဘုံစံဆရာတော်
 (အရှင်ဉာဏုတ္တရ)က “ဘွဲ့ထူးဂုဏ်ထူးရှိရင် သာသနာမှာ အလုပ်လုပ်
 ရတာ လွယ်တယ်” စသည်ဖြင့် ရှင်းပြ၍ တိုက်တွန်းသောအခါမှ ဖြေပါ
 မည်ဟု ဝန်ခံလိုက်၏။

၁၃၀၉-ခုနှစ်တွင် စာချတန်းကို ဝင်ရောက်ဖြေဆိုရာ သုံးကျမ်းလုံး
 အောင်မြင်ခဲ့သဖြင့် သီလရှင်လောကတွင် အသိဦးဆုံး “ဓမ္မာစရိယဘွဲ့
 ထူး”ကို ဆွတ်ခူးခဲ့လေသည်။ ဓမ္မာစရိယဘွဲ့ကို ရန်ကုန်သို့ သွားရောက်ယူ
 ရသည်။ ရန်ကုန်မြို့ ပုညကုသလ အသင်းက ဘီဒိုနှင့် စာအုပ်စာတန်းများ
 ကို လှူဒါန်းပူဇော်ခဲ့သည်။

**စစ်ကိုင်းတောင်မိုး
ဇေယျသီရိချောင်ဆရာ ဒေါ်ပုဏ္ဏမိ၏
အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း**

ဒေါ်ပုဏ္ဏမိသည် ၁၂၈၁-ခုနှစ်တွင် ဝက်လက်မြို့နယ် ထန်ဂေါင့်
ထောင့်ရွာ၌ ဖွားမြင်သည်။ အဘဦးလူမြင့်၊ အမိဒေါ်ခင်တို့၏ သမီးထွေး
ရတနာဖြစ်သည်။ ၁၂၉၀-ပြည့်နှစ်တွင် မိုးညှင်းဆရာတော်ဘုရားကြီးကို
ဥပဇ္ဈာယ်ပြု၍ မြင့်မြတ်သော သီလရှင်ဘဝသို့ရောက်ခဲ့သည်။ မုံရွာမြို့
လယ်တီဓမ္မေသကတိုက် ဒေါ်မမကြီးအထံ၌ တစ်နှစ်မျှစာပေ သင်ကြား
ပြီးနောက် ၁၂၉၂-ခုနှစ်တွင် စစ်ကိုင်းတောင်မိုး၊ သမိဒွေဒယချောင်
ဆရာကြီး ခြေတော်ရင်းသို့ ပညာရင်နှို့ သောက်စို့ ခိုလှုံခဲ့ပေသည်။

သမိဒွေဒယချောင် ဆရာကြီးနှင့် တူမဖြစ်သူ 'ဒေါ်ဟောမာရီ' (ဓမ္မာ
စရိယ)တို့အထံ၌ အခြေခံစာပေများ အထက်တန်းကျမ်းစာများကို
လေ့လာသင်ကြားခဲ့သည်။ ၂၂-နှစ်တိုင်တိုင် နည်းနာနိဿယများကို ခံယူ
ခဲ့ပြီးနောက် ၁၃၁၄-ခုနှစ်တွင် 'အရှေ့ဣန္ဒာသယ၊ ဇေယျသီရိချောင်' ဟု
သီးခြားချောင်တည်လျက် တပည့်သီလရှင် ငယ်ကလေးတို့အား ပရိယတ္တိ
စာပေများ သင်ကြားပို့ချလျက်ရှိသည်။

အမျိုးသမီးတပည့်ငယ်ပေါင်း ၅၀ ကျော်မျှ ရှိရာ စစ်ကိုင်းတောင်မိုးမှ
ပရိယတ္တိအရာ လွန်စွာထင်ရှားကြသော အမျိုးသမီးစာသင်တိုက်တို့တွင်
တစ်ခုအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ နှစ်စဉ် ငယ်လတ်ကြီးကျော်နှင့် ဓမ္မာစရိယ
အောင် အမျိုးသမီးသီလရှင်များကို မွေးထုတ်ပေးလျက်ရှိသည်။ ယနေ့တိုင်
သမိဒွေဒယချောင်ဆရာကြီး၏ ဩဝါဒကို ခံယူ၍ အမျိုးသမီး သာသနာ
ပြုလျက်ရှိပါသည်။

အောင်မြင်ခဲ့သော စာပေးပွဲများ

ပါဠိ ပဌမပြန် စာမေးပွဲ အငယ်တန်း၊ အလတ်တန်း အကြီးတန်းနှင့်
ဓမ္မာစရိယတန်းတို့ကို ဖြေစွမ်းအောင်မြင်ခဲ့သည်။ ၁၃၁၆-ခုနှစ်၌ စစ်ကိုင်း
တောင်မိုးဇေယျသီရိဆရာတော် (အရှင်ပညိန္ဒာဘိဝံသ)ထံ ဓမ္မာစရိယ
တန်း ကျမ်းစာများကို သင်ယူ၍ ဇေယျသီရိပါဠိတက္ကသိုလ်မှ ဝင်ရောက်
ဖြေဆိုရာ ဓမ္မာစရိယတန်းတွင် ကျမ်းရင်းသုံးကျမ်းနှင့်တကွ ဂုဏ်ထူး
လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရာစာပေတိုက်နှင့် ဝိဂုဏ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဆောင် လေးကျမ်းကို ဖြေစွမ်းနိုင်သဖြင့် ‘သာသနာဓဇသီရိပဝရ ဓမ္မာဝရိယ’ ဘွဲ့တံဆိပ်ကို ရရှိခဲ့သည်။

ဒေါ်ပုညဝတီ (၈၅ နှစ်)

၁၂၅၂-ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်၍ ၁၂၇၅-ခုနှစ်တွင် သီလရှင်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ ရန်ကုန်မြို့ ‘သာသနဟိတကာရီ သီလရှင် အသင်းကြီး စာမေးပွဲ’တွင် ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဆောင်ရွက်၍ အလယ်တောရ သမိဒွေါဒယ မော်လမြိုင်စာသင်တိုက်၌ နေထိုင်လျက်ရှိသည်။

ဒေါ်ဝတ္ထုမာယီ (၈၄-နှစ်)

၁၂၅၃-ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်၍ ၁၂၇၄-ခုနှစ်တွင် သီလရှင်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ ရန်ကုန်မြို့တွင် သီလရှင်အဖြစ်သို့ရောက်သည်။ ရန်ကုန်မြို့ “အမျိုးသမီး ပရိယတ္တိ အာဂုဏ်စာပြန်ပွဲ” နှင့် “သာသနဟိတကာရီ သီလရှင်အသင်းကြီး စာမေးပွဲ”တို့၏ နာယကအဖြစ် ဆောင်ရွက်၍ အလယ်တောရ သမိဒွေါဒယ မော်လမြိုင် စာသင်တိုက်၌ နေထိုင်လျက် ရှိသည်။

ဒေါ်ခေမာစာရီ (၈၃-နှစ်)

၁၂၅၄-ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်၍ ၁၂၇၂-ခုနှစ်တွင် သီလရှင်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ မော်လမြိုင်မြို့ ဒိုးဝန်ကွင်း အိမ်တော်ရာ ကျောင်းတိုက် ခေမာသီရိမိချောင်း၏ နာယကကြီးအဖြစ် အုပ်ချုပ်နေထိုင်လျက်ရှိသည်။

ဒေါ်မေတရီ (၇၅ နှစ်)

၁၂၆၂-ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်၍ ၁၂၇၈-ခုနှစ်တွင် သီလရှင်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ ရန်ကုန်မြို့ စမ်းချောင်းရပ်ကွန်းတောလမ်းရှိ သမိဒွေဒယ သုခိတာရာမ မြန်အောင် ကျောင်းတိုက်ကြီး၏ ဦးစီးနာယကအဖြစ် အုပ်ချုပ်လျက်ရှိသည်။

ဒေါ်ပါရမီ (၇၄-နှစ်)

၁၂၆၃-ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်၍ ၁၂၇၁-ခုနှစ်တွင် သီလရှင်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ မော်လမြိုင်မြို့ခေမာရာမ သီလရှင်စာသင်တိုက်၌ ၆-နှစ် ခန့် ကြိုးမှုန့်အုပ်ချုပ်ခဲ့ပြီး ယခုအခါ စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး သမိဒွေဒယချောင် နာယကဆရာကြီးအဖြစ် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝိရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဒေါ်ဟောမာရီ (ရု-နှစ်)

၁၂၆၅-ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်၍ ၁၂၇၇-ခုနှစ်တွင် သီလရှင်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ ၁၃၃၂-ခုနှစ်တွင် ချောင်ဆရာကြီး၏သဘောတူညီချက် အရ စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး "သမိဒွေဒယချောင်ဆရာ"အဖြစ် တင်မြှောက် ခံရသည်။

ဒေါ်ပုဏ္ဏဝီ (ရှင်-နှစ်)

၁၂၈၁-ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်၍ ၁၂၉၀-ပြည့်နှစ်တွင် သီလရှင်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ ၁၃၁၄-ခုနှစ်တွင် စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး အရှေ့ဣန္ဒာသယ လေယုသီရိချောင်ကို တည်ထောင်အုပ်ချုပ်လျက်ရှိသည်။

ဒေါ်ကုန္တဝတီ (၈၃-နှစ်)

စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး

သမိဒွေါဒယချောင် စာချဆရာဒေါ်ကုန္တဝတီ၏

အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း

ဒေါ်ကုန္တဝတီသည် ဟင်္သာတခရိုင် ထူးကြီးမြို့နယ် ထောက်ကြံ့ကွင်းရွာ ဦးကံကြီး- ဒေါ်ရွှေမုံတို့၏ သမီးထွေးရတနာဖြစ်သည်။ ၁၂၇၈-ခု၊ ကဆုန်လပြည့်ကျော် ၁၂-ရက် တနင်္ဂနွေနေ့တွင် ဖွားမြင်သည်။

၁၉-နှစ်အရွယ်တွင် ဝေဠုဝန်နိကာယဘကြီးတော်ထူးကြီးဆရာတော် ဘုရားကြီး၏ ပစ္စယာနုဂ္ဂဟကိုခံယူပြီး မြန်အောင်မြို့၊ သမိဒွေါဒယသုခိတာရာမဆရာကြီး ဒေါ်ဉာဏစာရီကို ဥပဇ္ဈာယ်ပြုကာ သီလရှင်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်။

မြန်အောင်မြို့ ဆရာကြီးဒေါ်ဉာဏစာရီထံ ပညာသင်ယူကာ အစိုးရ ပဌမငယ် ပဌမလတ်တို့ကို အောင်မြင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ဆရာကြီး ဒေါ်ဉာဏစာရီနှင့်အတူ ရန်ကုန်မြို့ ဟံသာဝတီရပ်ကွက်ရှိ မြန်အောင် သီလရှင်စာသင်တိုက်ကြီးကို စတင်တည်ထောင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။

၁၃၁၁-ခုနှစ်တွင် စစ်ကိုင်းတောင် သမိဒွေါဒချောင်ဆရာကြီးထံ ရောက်ရှိခဲ့လျှက် ပဌမကြီးတန်း စာချတန်းတို့ကို အောင်မြင်၍ သာသနာဇေယျပိပဝရဓမ္မာစရိယ ဘွဲ့ထူးကို ဆွတ်ခူးရရှိသည်။

ယခုအခါ ၉၉နှစ်ရှိပြီဖြစ်သော သမိဒွေါဒချောင်ဆရာကြီးကို လုံးဝ တာဝန်ယူပြုစုလျက် သီလရှင်လေးများအား စာပေပို့ချပေးကာ အနုနာယက စာချဆရာကြီးအဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ စစ်ကိုင်း တောင်ရိုး သာသနာဒယသီလရှင်အသင်းကြီး၏ အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးအဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း သာသနာ့တာဝန်ကို အားသွန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိသည်။

ဒေါ်ကုလပတိ

စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး

သမိဇွေဒယချောင် စာချဆရာ ဒေါ်ကုလပတိ၏
အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း

ဒေါ်ကုလပတိသည် စစ်ကိုင်းမြို့နယ် ပေါက်မြိုင်ရွာ ဦးအေး ဒေါ်ရွှေ
နိုင်တို့၏ တတိယမြောက် သမီးရတနာဖြစ်သည်။ ၁၂၈၃-ခုနှစ်
တော်သလင်းလပြည့်ကျော် ၃-ရက် တနင်္လာနေ့တွင် ဖွားမြင်သည်။

၁၃၀၉-ခု၊ ဝါခေါင်လပြည့်ကျော် ၈-ရက်နေ့၌ မိဘနှစ်ပါး၏ ပစ္စယာ
နက္ခဟကိုခံယူ၍ သမိဇွေဒယချောင်ဆရာကြီးကို ဥပဇ္ဈာယ်ပြုပြီးလျှင် သီလရှင်
အဖြစ်သို့ရောက်သည်။

သီလရှင်ဖြစ်သည်မှစ၍ ပရိယတ္တိစာပေများကို ကြိုးစားသင်ယူခဲ့ရာ
၁၃၂၁-ခုနှစ်တွင် သာသနဓဇသိရိပဝရဓမ္မာစရိယဘွဲ့ထူးကို ဆွတ်ခူးရရှိ
သည်။

ယခုအခါ အသက် ၉၉-နှစ်ရှိပြီဖြစ်သော သမိဇွေဒယချောင်ဆရာကြီးကို
လုံးဝတာဝန်ယူပြုမူလျက် သီလရှင်များအား စာပေပို့ချပေးကာ အနု
နာယက စာချဆရာအဖြစ် သာသနာ့တာဝန်ကို အားသွန်ထမ်းဆောင်
လျက်ရှိသည်။

လှိုင်ကြည်ဖြူဓမ္မဝီရစာပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

ဒေါ်စရဝတီ

စစ်ကိုင်းတောင်မိုး
သမိဒွေါချောင်စာချဆရာ ဒေါ်စရဝတီ၏
အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်း

ဒေါ်စရဝတီသည် စစ်ကိုင်းတိုင်း ဝက်လက်မြို့ ဦးထင်- ဒေါ်ဒေါ်တင့် တို့၏ သမီးရတနာဖြစ်သည်။ ၁၂၉၅-ခုနှစ် တပေါင်းလဆန်း ၁-ရက် အင်္ဂါနေ့တွင် ဖွားမြင်သည်။

၁၃၁၀-ခု ကဆုန်လဆန်း ၁၅-ရက် သောကြာနေ့တွင် ဝက်လက်မြို့ အမိ ဒေါ်ဒေါ်တင့်၊ အဖ မမြကြည်၊ မမြသောင်းတို့၏ ပစ္စယာနုဂ္ဂဟကို ခံယူ၍ သမိဒွေါချောင်ဆရာကြီးကို ဥပဇ္ဈာယ်ပြုကာ သီလရှင်အဖြစ်သို့ ရောက်သည်။

သီလရှင်ဖြစ်ပြီးနောက် ဆရာလေးဒေါ်ဟေမာရိထံ ပရိတ်ကြီးမှစ၍ သင်ယူရာ ၁၃၁၃-ခုနှစ်တွင် ပဌမငယ်၊ ၁၃၁၅-ခုနှစ်တွင် ပဌမလတ်၊ ၁၃၁၆-ခုနှစ်တွင် ပဌမကြီးတို့ကိုအောင်မြင်၍ ၁၃၁၉-ခုနှစ်တွင် သာသနာဓဇသိရိပဝရဓမ္မာစရိယဘွဲ့ထူးကို ဆွတ်ခူးရရှိခဲ့ပါသည်။

ယခုအခါ သမိဒွေါဒယချောင်၌ အနုနာယက စာချဆရာအဖြစ် သာသနာ့တာဝန်ကို အားသွန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိသည်။

သီလရှင်၏တန်ဖိုး

သီလရှင်၏တန်ဖိုးသည် မိမိသီလကို
စင်ကြယ်အောင် ထားခြင်းပင်တည်း။
နေရေးကိုမကြည့်နှင့်၊ သေရေးကိုမိမိ
တွေးပြီး အပျော်မကြိုက်ကြနှင့်၊ ယခု
ဘဝ မဂ်ဖိုလ်ရအောင် ကြိုးစားကြ။

(သမိဇ္ဈေးယဆရာတို့၏သြဝါစ)

“စာဆိုတာ”

“စာဆိုတာ ငယ်ငယ်ကသင်ရမှ အခြေမြစ်
တယ်၊ အခြေခံစာတွေ ကြေစေရတယ်၊ စာ
အခြေရမှ အထက်တန်းတက်နိုင်တာ၊ ညီးတို့
ငယ်တုန်း ကြိုးစားကြ”

“တွင်ကျယ်မည့်သူ မြှောက်စား”

“တွင်ကျယ်မည့်ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြှောက်စားမှ
သီလရှင်သာသနာကြီးပွား နိုင်မည်၊ တွင်ကျယ်
မည့်သူကိုနှိမ်လျှင် ဘယ်အခါမှမကြီးပွားနိုင်”

မျိုးရိုးနှင့်မဆိုင်

“သူတော်ကောင်းတရား အားထုတ်တယ်
ဆိုတာ မျိုးရိုးနှင့်မဆိုင်ပါ ဘူး၊ ဘယ်သူပဲ
ဖြစ်ဖြစ် အားထုတ်ကောင်းပါတယ်၊ သီလရှင်
ဝတ်တယ် ဆိုတာ သူတော်ကောင်းတရားအား
ထုတ်ခွင့်ရအောင် ဝတ်ရတာပါ”

လှိုင်ကြည်ဖြူမွန်ရတပေတိုက်နှင့် ဒီဂျစ်တယ်စာကြည့်တိုက်

“ဖွားဘုရားဘဝအသွင်လို”

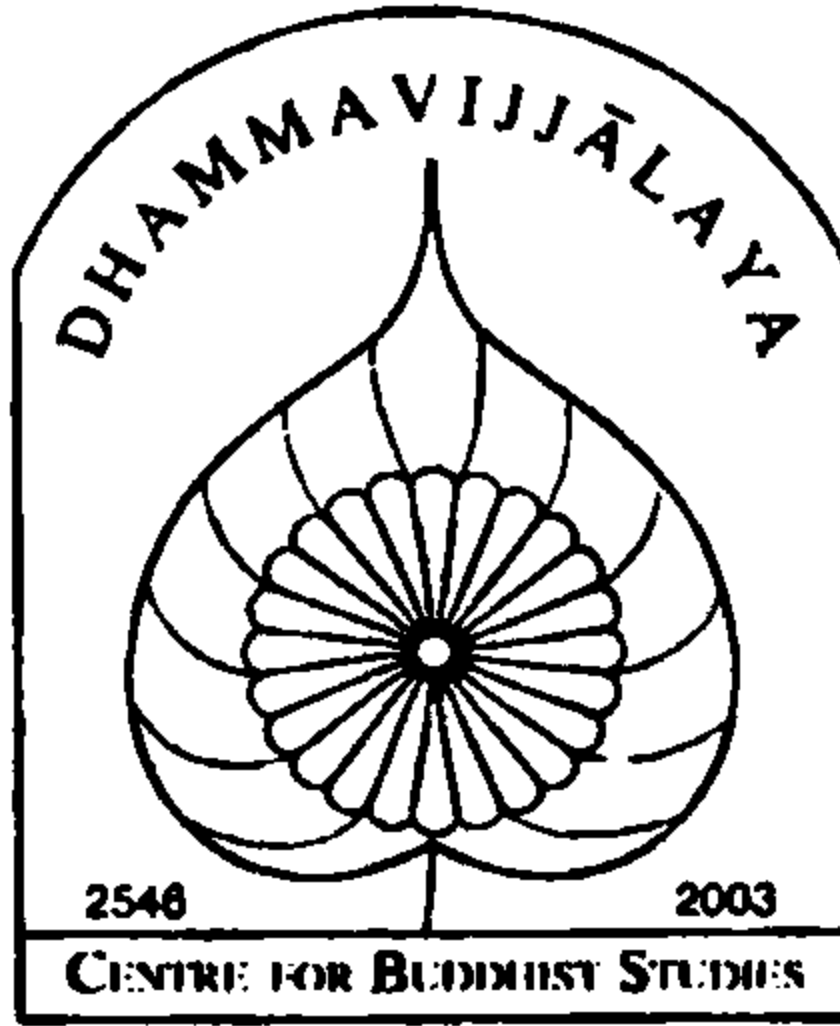
“နှစ်ကိုးဆယ်ကျော်ဘဝခရီး”တဲ၊ ဖတ်မငြီး
 တပါ၊ ဖော်မမှီးဧကစာ၊ ဝတ်ဖန်ဝါဆင်မြန်း။
 ဖွားဘုရား“ဖွားမာလာ”၊ ဘဝတာလှမ်းခဲ့ရွှင်လန်း။
 မြတ်ဓမ္မကျမ်းအစုံ၊ သင်ယူပုံအခန်း။
 ဖတ်ရသူစိတ်မှန်းနှင့်၊ ဘဝင်ချမ်းမြေ့ပေ။
 ကာမဂုဏ် ရမက်ဇော၊ မမက်မော ကျင့်ခဲ့ပုံတွေ၊
 ဖတ်စမ်းတော့ သဟာဆွေ မကြာလေဖတ်ပြီးလို့
 ထပ်မည်ညး ဖတ်ချင်ချင် ဖိုးထိုက်စာစဉ်။
 ဖွားဘုရားဘဝအသွင်လို၊ တခဏပင် ကူးချင်ပေါ့လေး။
 ဖတ်သူတိုင်း စိတ်တူညီမည်၊ ဘိက္ခုနီ လုပ်ချင်လိမ့်လေး။

ညွန့်ညွန့်-ရန်ကုန်

The life of A MYANMAR BUDDHIST NUN

Ashin Nandamālābhivāṇsa

(translated from Myanmar by U Win Myint)

**Centre for Buddhist Studies (CBS)
Mahāsubodhayon Monastery, Sagaing Hills, Myanmar**

Hlaing Kyi Phyu Dhamma Vira Publishing House & e-Library

© 2007 copyright by CBS

Centre for Buddhist Studies (CBS)
Mahāsubodhayon Monastery
Sagaing Hills, Myanmar

The Life of a Myanmar Buddhist Nun was originally published in Myanmar language as *Over 90 Years in the Lifepath of Daw Malari, Chief Nun of the Samiddhodaya Forest Nunnery*, 1980, published by Nyunt Publishing House, Yangon, Myanmar.

Hlaing Kyi Phyu Dhamma Vira Publishing House & e-Library

CONTENTS

Chapter One: Youth

A large village near Pan Hlaing River	1
<i>Ngwe-hmot pwe-sar</i> (Silver appraisers)	2
Phargarit Pagoda	2
Khattiya Village Headman U Shwe Hmon	4
Two large <i>zayats</i> (rest-houses)	4
A large house in Khattiya Village	5
A human life is hard to get	5
At primary school age	7
These two sisters	9
Don't talk of becoming a nun	10
To Mandalay	12
To Sagaing	15
From Khattiya to Thameinhtaw Village	18
What a nun is	21
One who cried looking at Sagaing Hills	25
A girl of inborn perfections	28
Beginner in <i>Abhidhamma</i> studies	30

Chapter Two: Life of an Apprentice Nun

Young nun Ma Malari	33
Sein Zani	36
Preacher Saya Khin	39
A dutiful daughter	43
To Nyaungdon	45

The Thameinhtaw monk's funeral	48
To Thayaing Village	50
Four "pages" of fear	56
Death of the nun's mother	58
To Sagaing Hills	61

Chapter Three: At the Forest Nunnery

Founding of Samiddhodaya Forest Nunnery	66
Benefactor Sayadaws	71
-- Chanaye Sayadaw	73
-- Masoyein Sayadaw	75
-- Yaykan Forest Monastery Sayadaw	
. Ven. Sagara	75
-- Taungbelu Sayadaw	76
-- Sishin Sayadaw	75
Administration of Samiddhodaya Forest Nunnery	77
The last days of U Set Phaw	81
To Ceylon and India	87
The last days of Htayankar Sayagyi	91
Promotion of <i>Pariyatti Sāsana</i>	94
Samiddhodaya <i>Pariyatti</i> Recital Ceremony	98
The flower of the mountain top	100
<i>Pathama-pyan</i> Enquiry Committee	104
Promotion of <i>Pañipatti Sāsana</i>	105
Mahāgandhayon <i>Dhamma</i> method	107
<i>Dhamma</i> system of Mohnyin	110
<i>Dhamma</i> of Shwe Minwun	112
<i>Dhamma</i> of Seikkhun (Mahasi)	116
The last days of Daw Sudhammacari	122
Devotion to Lord Buddha	128

Observance of <i>sīla</i>	130
Promotion of <i>Sāsana</i>	133
Relations with lay devotees	136

Chapter Four: Life of a Grandma Nun

Still shouldering the tasks	140
The health of Grandma Nun	142
Preparations	143
Meritorious deed on her birthday	144
The nun of the Shwe Kyin Sect	144
Not repairing the pagodas	146
<i>Sandi ~ ~ hiko</i> -- missing the <i>Dhamma</i>	146
The beloved pupil	147
Hard to tolerate an old nun	149
/, short <i>sasāra</i> is good	149
One who does not fear <i>sasāra</i>	150
Embracing <i>Vipassanā</i> meditation till death	151
Into the hands of the Chief Nun	153

Annex

The Rules and Regulations for Nuns	155
------------------------------------	-----

TO THE READERS

It was on the eighth waning day of Pyatho, 1336 Myanmar Era (M.E.), or January 1974. The writer was recuperating just after being discharged from hospital. That evening the Venerable Shwe Hinthar Sayadaw came to enquire about my health. Before leaving the Venerable Sayadaw said,

"Before you resume teaching, while taking a rest for your health, you should write a book. Now that the Chief Nun of the Samiddhodaya Forest Nunnery is over 90 years old, there should be a biography about her. A biography should be written when the subject is still with us so that the book may be factually complete and authentic. If U Nandamālā tries, it will come off."

It is well known to everyone that the Venerable Shwe Hinthar Sayadaw has written and is still writing many *kyans* (books) including biographies: *Shwe Hinthar Tawya Thamaing* (The History of Shwe Hinthar Forest Monastery), *Htoot-khaung Sayadaw Aṃhuppatti* (The Biography of Htoot-khaung Sayadaw), *Shwe Kyin Nikaya Sāsana Wun* (The Chronicles of Shwe Kyin Sect), etc. Given his experience in writing biographies, the Venerable Sayadaw's reminder was true as well as invaluable. I gave him my word:

"I shall do my best."

I started work in early Tabodwe (February); at that time I was not acquainted with the Chief Nun of Samiddhodaya Nunnery, the subject of my biography. Therefore, I first con-

tacted an elder nun of that nunnery, Sayagyi Daw Kañcanā -- a friend of mine -- and through her I went to visit the Chief Nun.

Conversing with her, I got a chance to observe her polite and courteous behaviour; her inner self, her saintliness and great compassion clearly came into view as we talked. That set me going to write her biography. Actually, the Chief Nun did not wish to be written about: regarding it as pure vanity, she refused. Then I had to explain:

"This biography is not to display the vanity and affectation of the Sayagyi [a term of address usually reserved for great elders]. It is meant to let readers become aware of Sayagyi's *Dhamma* practice, to follow it and to be mindful of the merit gained from such a practice like Sayagyi's."

With this explanation, Sayagyi readily gave her consent.

Then work started on the biography: the numerous facts I had asked for were then sorted into many sections. I found Sayagyi had a good memory, furnishing me with exact days and dates on some information. In all, I visited and interviewed her over thirty times. This biography is based thus on these interviews and related books.

In writing it I had maintained an understanding with my subject -- Sayagyi furnishing me with raw information and the writer presenting the end product. As the subject herself was involved in the creation of this book, it is in a way her autobiography.

Sayagyi was born in British-occupied Lower Myanmar five years before the dethronement of King Thibaw in 1885. She has lived a long lifespan of over ninety years; and like everyone she has had to go through life's vicissitudes: light and

dark, high and low stations of life, ascent and descent, thorns and barriers. Nonetheless, despite a long lifespan she has had relatively few twists and turns in her career.

The subject is an elderly nun of high moral virtue and this biography is presented from the point of view of her saintliness. More over, this book stresses the authenticity of facts, the spirit of a good biography. The Chief Nun's achievements are presented together with her weaknesses -- without keeping back anything. In the process the writer has avoided as much as possible any exaggeration of facts and belittling of others to achieve a dramatic effect.

Thomas Carlyle, the famed British writer, had written:

"Biography is the most universally pleasant and profitable of all reading."

According to him, it is up to the reader to judge and pronounce whether the book is readable and profitable or not.

Ashin Nandamālābhivaṃsa
Mahāsubodhāyon Monastery
Sagaing, Myanmar

*1st Waning Day of Tazaungmon
1337 M.E. (November 1979)*

CHAPTER ONE: Youth

A large village near Pan Hlaing river

If one took a trip from Nyaungdon to Yangon by Pan Hlaing river, one would come across a large village called Khattiya, birthplace of a young woman who was later to become famous as Samiddhodaya Sayagyi or Chief Nun of the Samiddhodaya Forest Nunnery in Sagaing.

Khattiya village is in Nyaungdon Township which covers an area of 331 square miles. It was a small village at the time of the First Anglo-Myanmar War (1824); and it slowly thrived when it became a port for the Irrawaddy Flotilla Company steamers under British colonial rule.

On the opposite bank of Nyaungdon, Yankin Sanya village was a port for Ayeyarwady steamers before Nyaungdon became a bustling town. In 1754 (1116 Myanmar Era or M.E.) the Mons put up a spirited defence from this village when King Alaungphaya marched down to Hanthawaddy.

The village was called Thanhlyin Kin (advance post Thanhlyin) at that time. After conquering the Mons, King Alaungphaya returned to Ratanatheingha, camping at Thanhlyin Kin village. There he renamed it Yankin Sanya.

Nyaungdon lies at the confluence of the Ayeyarwady and Pan Hlaing rivers, and Pan Hlaing river links the Ayeyarwady

to Hlaing river, which in the past was called Pan Hlaing stream.

Here from the mouth of Hlaing river, the Mons waited to attack King Alaungphaya's forces. King Alaungphaya camped his army on Sar-ma-laut island on Pan Hlaing river, and named the island Aung-tun-tataw (Victorious Camp).

Pan Hlaing river plays an important role in the Nyaungdon-Yangon river route. There are two routes linking Nyaungdon and Yangon. Taking the Pan Hlaing route – called the inner route -- is shorter, saving about two hours in time. The main Ayeyarwady river route is called the outer route.

Ngwe-hmot pwe-sar (Silver appraisers)

As Khattiya village was near the river and easily accessible, the village seemed to prosper since the days of the Myanmar kings.

Oral traditions had it that there were appraisers who would cut up and weigh small silver cups for the traders. Chief Nun Daw Malari recalled:

"When young, I heard the elders say there were about 15 such appraisers in the village. When there was a transaction to be made, people would go to the appraisers to weigh the small silver cups."

Phargarit Pagoda

*"So pleasant is our Khattiya village at the island tip,
That we refuse to change place with the cities."*

Indeed, Daw Malari still remembered the folksong sung by the Khattiya village belles ninety years ago. The vil-

lage was located at the tip of one of the islands on Pan Hlaing river. It was pleasant with monasteries and pagodas, and Phargarit pagoda stood on the Bayhiya mound not quite far from the village.

Phargarit pagoda was the holy site for village folk to pay obeisance and pray for noble aspirations. The annual pagoda festival was held in the month of Tawthalin (September); later it was changed to Tabaung (March). At that time there were four *kyaung* (monasteries) : Ywalei Kyaung, Min Kyaung, Thwe-say-kan Kyaung and Tawya Kyaung.

Min Kyaung was presided at that time by Ven. U Sacca, whose pupil was Ven. Kosalla Aggamahāpaṭṭhita of Ahlei Tawya Monastery of Yangon.

Also, Thwe-say-kan Kyaung was presided by Ven. U Lin; Tawya Kyaung by Ven. Sīri, a pupil of Shwe Kyin Sayadaw (the founder of the Shwe Kyin Sect, Ven. Jāgara).

The villagers were quite literate: the Sayadaws had been teaching them reading, writing and arithmetic. Moreover, the village people were of good morals.

Under British rule Khattiya village had about 500 householders. The village folk were mostly traders and there were few farmers. As the village prospered, many houses were built of planed timber with corrugated-iron roofs. Pan Hlaing river was within the tidal area, and at high tide the view was even more beautiful.

In the rainy season when the river was full, double-decked Ayeyarwady steamers stopped at Khattiya jetty and the place was abustle with activity.

Surrounded by ponds and lakes, including the famed Ma-let-toe pond, the village was lovely. That was why the village beauties sang that they could not change place with the cities.

Khattiya Village Headman U Shwe Hmon

At the time when Lower Myanmar was under British rule, Khattiya village had a government school and a police station, and was under the administration of Nyaungdon Township.

The headman then was U Shwe Hmon, a powerful man with administrative authority. He was the paternal grandfather of Daw Malari. His wife was Daw Thaik, and they had five children: Mg Phyu

Win, Mg Pyar, Mg Hseint, Mg Set Phaw, and Ma Thi.

Now the village has about 300 households and is not as busy as in the past. In 1949 the KNDO (Karen) insurgents razed the village to the ground including the monasteries. At present there are only three monasteries: Min Kyaung, Ywa-lei Kyaung and Tawya Kyaung. Now the livelihood of the village is from farming and breeding fish in the *ins* (ponds).

Two large *zayats* (rest-house)

Under the British there were two large *zayats* (a hall-like residential building for religious purposes) in Khattiya village: one was near the Phargarit pagoda and the other near Min Kyaung.

The rest-house near the pagoda was the resting place for pilgrims and travellers, and during the pagoda festival it would be full. The donors of the rest-house were U Kan and Daw Shan of the village

The other one near Min Kyaung was the dwelling place for those who observed the *Uposatha* on "fasting" days (when the eight precepts are observed on new- and full-moon days

and two days of first and last moon-quarters) and the donor was goldsmith U Khu, the brother of Daw Shan. U Khu was well-to-do and an old bachelor.

The couple, U Kan and Daw Shan, were traders with a thriving trade, who were also pious and generous. The couple and goldsmith U Khu were the grandparents and uncle respectively of Daw Malari from the maternal side. U Kan had died before Daw Malari's birth and the couple had three children: Ma Aing, Ma Chit and Mg Kyar Lann.

A large house in Khattiya Village

Goldsmith U Khu and his elder sister Daw Shan lived in a large house of planed wood and corrugated-iron roof. Monks from Tawya Monastery made their daily almsround to that house receiving *swom* (cooked rice offering) with four kinds of curry.

Ma Aing, elder daughter of Daw Shan, was married to Mg Set Phaw, the youngest son of the village headman and his wife. As Mg Set Phaw was born in 1216 M.E. (1854), and Ma Aing in 1213 M.E. (1851), she was three years older than her husband. The wife was short in stature but the husband was tall and gentle in nature.

Mg Set Phaw and Ma Aing were also traders, sharing the same roof with U Khu and his sister Daw Shan. The couple made regular business trips to Pyapon by river on a large boat.

At harvest time they bought various goods from Yangon and went to Thameinhtaw village in Pyapon Township; at the village they would pitch a large tent and stay there for five months to sell their goods.

They would return to Khattiya in the months of Kason and Nayon (May and June). During the Buddhist Lent for three

months, they would suspend their trade, close the house and as a custom would observe the *Uposatha* throughout Lent.

A human life is hard to get

It was in the year 1242 M.E. (1880). King Thibaw was on the throne in Upper Myanmar; the King was anointed, holding a golden *hti* (umbrella)-hoisting ceremony to increase his greatness. That year, the royal infantry and naval forces were reorganised. An Italian subject was given the task of supervising the royal land and naval forces.

Another Italian named Comotto and Frenchman Bentabo were given the duties to supervise and instruct the naval forces. In Lower Myanmar Sir Thomson was the Commissioner, but in that year Sir Charles Bernard arrived as the New Commissioner.

When the country was ruled as Lower and Upper Myanmar in two parts, a child was born at 4 a.m. on Thursday, the 14th waning day of Nadaw 1242 M.E. (December 1880) to U Set Phaw and Daw Aing of Khattiya village, Nyaungdon Township, Ma-oo-bin District in Lower Myanmar.

The same year saw the birth of a daughter to Suphayalat, Chief Queen of King Thibaw, in the royal capital of Ratanabon. In the same year a Myanmar delegation led by Wundauk Myaunghla Sa Mingyi Thiri Maha Zeya Thu was sent to Lower Myanmar to sign a Friendship Treaty with the British.

In giving a name to their first-born beloved daughter, U Set Phaw and Daw Aing named the baby Ma Phwa Kyin

in accordance with the Myanmar custom for a Thursday-born child. They gave her a simple and pleasant name starting with the letter pertaining to the Thursday-born.

When Ma Phwa Kyin was two years old, she got a little sister; the new baby was named Ma Phwa Shin to rhyme with her elder sister's name since Myanmarers were fond of rhyming. Young Ma Phwa Shin was born on Friday, the first waning day of Tagu 1244 M.E. (March/April, 1882).

Ma Phwa Kyin and her sister had got the human existence quite hard to attain: it was like the meeting of two needle points —one needle falling from the *Brahmā* plane to meet the needle point of the one from the human plane.

At primary school age

It was the year 1247 M.E. (1885). On the first day of school Daw Aing enrolled her daughter. On seeing the young girl the wife of the Headmaster U Kyar Pwint cracked a joke: "Why didn't you bring along the cradle from your home as well?"

In the eyes of the headmaster's wife, Ma Phwa Kyin seemed too young, indeed she was the youngest in class.

At pre-school age Ma Phwa Kyin had been taught the alphabet by her father; so she could read the alphabet fluently in front of the school blackboard. The headmaster complimented her.

"I've never seen before a student of pre-school age who could recite the alphabet."

Other than the headmaster, there was another teacher by the name of Ko Sein. (At that time the monthly salary of a

teacher was 30 kyats.) Khattiya village primary school offered coeducation with both boys and girls studying together. Daw Malari recalled:

"At Khattiya village school when we started learning the *Maṅgala Sutta*, we could write only on slates. If not, we had to use wooden slates.

"To make a wooden slate, we would rub a piece of soft charcoal with boiled rice-water on a flat, smooth piece of wood, perhaps three feet long. Then we would allow the wooden surface to dry, and after we would write on it with a slate-pencil made of soapstone."

Young Ma Phwa Kyin found difficulty in making a wooden slate. So she asked help from her friends but was told to get help from her home.

When Headmaster U Kyar Pwint heard about his youngest pupil's problem, he patiently taught her how to make a wooden slate. Afterwards, young Ma Phwa Kyin was about to cry when she could not write down the 13th letter of the Myanmar alphabet.

"Look here," said the headmaster as he wrote down the letter. She copied what the headmaster had written, duplicating its line and form. After that she was able to write out the whole alphabet.

That year 1247 M.E. (1885) Upper Myanmar was occupied by the British, and so the whole country fell under British rule.

Time ran steadily on its course. Ma Phwa Kyin advanced through the grades; her younger sister Ma Phwa Shin was now also attending school. They could read well and were learning arithmetic from Teacher Ko Sein. In the afternoons the two girls would learn the arithmetic tables and work out the

sums.

Just after school had opened, the mornings would be loud with the children's recitations from the opening lines of the *Ma&gala Sutta*: *Ya ^ Ma&gala ^ . . .* After school, arriving back home, the two sisters would announce happily:

"Mother, we're now learning the *Ma&gala Sutta*."

Looking at the two girls, the whole family would rejoice with them, saying:

"Let's hear it, my little ones!"

"Let's hear it, my granddaughters!"

These two sisters

Happy in the pleasant bosom of their own family, the two sisters came to know about life gradually. They viewed the world as their parents showed them while they were trying to open up new chapters in their own lives.

The two were quite different in temperament: the elder Ma Phwa Kyin was gentle, good-natured, courteous and full of compassion; whereas the younger Ma Phwa Sin was aggressive, determined, quick and ready to retort.

Once an old nun came to their village on almsround and ran into Daw Aing on the street. She invited the elderly nun back to her home as her guest to put up the night there. Ma Phwa Kyin liked and respected the nun as soon as she saw her, but her sister disliked her presence. As children's nature was such, the young girl could not disguise her dislike and blurted out:

"Old Nun, don't come to our house. Get out!"

The young girl insisted till the old nun – made uncomfortable by the child's unwelcoming behaviour – finally stood up and left. Ma Phwa Kyin told her sister:

"See, the nun has to leave, poor old nun. Let her stay for the night. Why do you ask her to leave?"

"You don't know anything about her – where she comes from or who she is," Ma Phwa Shin retorted. Then the elder Ma Phwa Kyin complained:

"*Ame* (Mother), she is naughty, she drove out the old nun. She's going to fall into hell." Daw Aing gave her younger daughter a stiff look, and gritting her teeth, said:

"Hmm, you are a naughty girl."

Don't talk of becoming a nun

It was 1249 M.E. (1887) in the month of Wazo (July) when the *ponmyet* flowers (Alexandrian laurel) were in full bloom. The months of Waso and Wagaung (July and August) were also the time when the water level of the Pan Hlaing river would rise.

U Set Phaw and Daw Aing closed the house and went to stay at the *zayat* (rest-house) for religious observances throughout the three-month Lent. There, they cooked, offered rice and curry and observed the *Upasatha* (eight precepts taken on full- and new-moon days and two days of first and last moon quarters). The monks from the Tawya Monastery made their rounds there to collect almsfood.

On *Upasatha* days others would join in at the *zayat*. The rest-house was crowded, the food aplenty and the subject of the conversation varied. Besides religion, the conversation

turned to other matters. Daw Aing began to speak about nuns:

"Once, with the aim of becoming a nun I visited Twante [a small town near Yangon], but for the sake of my mother I couldn't become one. Saya Khin, Saya Hsan -- they were two good nuns full of good morals."

"Quite true, after returning from Twante some want to become nuns," one said.

"The nuns keep observance and practice. They're free from cares but householders are surrounded by worries -- about children and other things," another remarked.

Daw Aing was deep in conversation with her fellow *Upasatha* keepers. Ma Phwa Kyin, sitting close to her mother, looked on and listened.

Whenever they talked about nuns, she became interested. As her interest became more acute, she tried to tell her mother; but she dared not speak further as her mother's face stiffened. Later she confided to her father:

"Father, I want to become a nun."

"Well, it's not easy to be a nun. You won't be able to eat rice with a curry, you would have to manage with plain rice mixed with oil with a touch of salt. Can you eat as such?"

"Of course I can," she replied.

"Well, well. Tomorrow I'll have you eat it that way."

"Well, if it's so, I'll eat it."

The next day Ma Phwa Kyin was given plain rice with oil and salt. The young girl, selective in her eating habits, tried to eat it but could not swallow the plain rice mixed with a sprinkle of oil and few grains of salt.

At times when the food at home was not to her liking, she would go to eat in her uncle and aunt's house.

So after taking a small mouthful or two, she went to lie

down on her bed. It was her own doing, so she was without complaint. Thinking that a nun's life was not easy, she became sad. After sizing up the situation, her father said:

"Well, you, who want to become a nun, can you eat the food?"

"No, I can't," Ma Phwa Kyin replied with a tremble.

"So, don't talk about becoming a nun anymore."

To Mandalay

It was the year 1252 M.E. (1890). Came the end of Lent, when the monks recited the *Pāvāraṣā* (a ritual practised at the end of Lent when monks had to invite other monks to point out their faults, if any).

The month of Thadinkyut was beautiful; it was the time for the Festival of Lights or Tavimsa Festival, and for the blossoming of the lotus flowers. It was also a time to feel somewhat a sense of longing as the last downpours (*pa-lin-say-moe*) fell in a fury.

U Set Phaw and Daw Aing, along with their relatives, were making arrangements to go on pilgrimage to *Anyar* (Upper Myanmar). They bought *Padomma* (high quality) cotton to make *Thingyan* (Myanmar New Year) robes for four monks, had the tailor sew them and offered each robe to the four monks of Khattiya village. They also made a double robe to offer to Ven. Janita.

At that time Ven. Janita (Sein Zani) was residing at East Visudhayon Monastery in Mandalay. He was the son of an el-

der brother of U Set Phaw. Thus Ven. Janita was his nephew.

At the end of Thadinkyut (October) U Set Phaw and his group boarded the steamer leaving Khattiya village for Yangon. From the capital they proceeded on to Mandalay by train.

It was about two years after the opening of the rail link between Yangon and Mandalay. (In 1885 the rail track had reached only Toungoo, and in 1889 the route was extended to Mandalay.)

When they arrived in Mandalay, U Set Phaw and his family stayed at Daw Pu's house in the Yundan Quarter. Daw Pu, a relative of U Set Phaw, kept shop at Zeygyo market selling cheroot leaves. She had

donated a building to the Dhammika Forest Monastery in Sagaing Hills.

U Set Phaw and his family visited the East Visudhayon Monastery and paid obeisance to Ven. Janita, offering him a set of three *thingan* robes and other offertories.

Ven. Janita suggested to U Set Phaw that they should offer the donation instead to the Venerable Presiding Sayadaw of the Mahāvisudhayon whom they had not got the chance to pay obeisance to before. To this suggestion, U Set Phaw readily agreed.

Ven. Janita led the group of pilgrims to the Venerable Sayadaw, explaining that they were his uncles from Khattiya village. Then, U Set Phaw and Daw Aing offered the set of three robes (the lower and upper-robes and a double robe with a thousand stitches) to the Venerable Sayadaw. Looking at the double *thingan* robe, he remarked:

"I've never received this type of double robe before."

Hearing his remark, the couple was ecstatic. Then the Sayadaw asked:

"Well, now that you have donated the robes, what is your aspiration?"

"We have prayed for the attainment of *Arahatship* [having destroyed all mental defilements]."

"If you don't attain it in this life, you will in the next life."

The Mahāvisudhayon Sayadaw himself performed the libation ceremony for the offered robes, and made the donors repeat the wish for the attainment of *Arahatship* after him. Daw Malari reminisced:

"At that time we two sisters were picking up flowers in the monastery compound. Ven. Janita called us in when the libation ceremony was about to begin. When we got into the building, we saw the Venerable Sayadaw spreading out the double robe, saying that he had never received this kind of robe before."

U Set Phaw and his family stayed in Mandalay for five days visiting pagodas. At that time there were neither cars nor horse-drawn carriages.

Therefore they hired three ox-drawn box carts to go to Mandalay

Hill: there, they entered the Fort and looked around the Golden Palace. They paid obeisance to the pagodas on Mandalay Hill: the Kyauktawgyi Pagoda, Sandarmuni Pagoda, Kuthodaw, and saw the "incomparable" Atumashi Monastery, still intact.

To Sagaing

After visiting the pagodas in Mandalay U Set Phaw and the pilgrims planned a visit to Sagaing. Though Ven. Janita had been residing in the East Visudhayon Monastery for four years, he had never been to Sagaing. So U Set Phaw asked him and three other monks to accompany the group.

They hired a large boat, crossed the river from Gaw Wein jetty to Arlaung village; again, they hired an ox cart to proceed to Dhammika Forest Monastery. Daw Pu herself -- the owner of the building at that monastery -- led the pilgrims to the place. They put up the night there and paid obeisance to the pagodas all over Sagaing Hills.

At that time the hills were not a busy place; only a few monks and laypeople were residing there. The monasteries were sparse with one or two monks taking refuge to practise meditation alone or in twos. These were mostly the Venerable Sayadaws. There were also about 15 nuns residing at the Gutalone (a single cave) Forest Nunnery.

U Set Phaw and his family visited that nunnery; and when Daw Pu met Chief Nun Daw Vimala, she told her about Ma Phwa Kyin:

"Sayagyi, this niece of mine wants to enter a nunnery."

"Oh, she will. She has the features of a nun," the Chief Nun replied. Hearing that made Ma Phwa Kyin happy and contented.

Sagaing Hills were quiet; and when the southern breeze blew, the tinkling sound of the small bells from the pagodas at the high hill-tops could be heard now and again.

Wandering around from hill to hill, the pilgrims followed the narrow paths winding through the valleys and ridges.

As there were few firewood cutters, the *Than* (*Taminalia oliveri*) and *Dahat* hardwood trees (*Yectona hamiltoniana*) were thick with foliage and branches; the underbrush was densely intertwined.

In the daytime the crowing of the *khar* birds (partridge) lent a touch of melancholy; in the thin darkness of evening twilight, the playful roar of the leopards gave a touch of fear to the weak-hearted ones.

Happily climbing up and down from hill to hill were the two sisters, Ma Phwa Kyin and Ma Phwa Shin. Along the way they jostled each other, picking up *Tayoke sagar* (frangipane) flowers. Now and then their eyes would follow warily the squirrels cavorting from tree to tree.

After paying obeisance to Oomin-thon-ze Pagoda, U Set Phaw and the group walked towards the Ponnyashin Pagoda. They prayed at the Buddha image at the southern side of the pagoda. (At that time there were no Buddha images at the western, eastern and northern sides, Daw Malari recalled.)

Afterwards they drank in the surrounding scenes of Mandalay and Amarapura from the eastern side, scenes of Inwa from the south, and the commanding presence of Kaunghmudaw Pagoda from the northwestern side of the Ponnyashin Pagoda. Then they returned to Dhammika Monastery.

After their visit to the pagodas of Sagaing Hills, U Set Phaw planned to pay homage to the Kaunghmudaw Pagoda. Hiring a cart they went on the eighth waxing day of Tazaungmon (November), coincidentally on the festival day of the huge bulbous pagoda. The courtyard and the surroundings were crowded; and a little further beyond the brick fence, they could see a train of unhitched bullock carts of the pilgrims.

When U Set Phaw and his family reached the pagoda's

base platform, they saw a procession of devotees carrying various offertories. They were circling the courtyard, accompanied by an *ozi-dobat* (drum music with a quick beat) music troupe. The *ozi* (drum) troupe members -

while looking at the young beauties -- were politely singing rhymed verses (*than-gyat*):

*"Oh, my girl, with a big garland of flowers;
Is my mother-in-law quite well?"*

The singing was lively, the lead and chorus in harmony, and the hand-clapping loud.

Ma Phwa Kyin and her sister were gazing at the procession, and listening to the loud clapping and melodious *than-gyat* singing. Suddenly young Ma Phwa Kyin's face turned crimson with anger. Angrily she complained to her mother:

"Mother, *Anyarthas* [Upper Myanmar natives] are naughty; they are no good, cracking jokes, and singing *than-gyat* rhymed verses aimed at nuns."

"No, I don't think they seem to ..."

"Indeed, mother, they're singing about 'a girl with a circular tray' -- that's making fun of the nuns."

Ma Phwa Kyin felt as though the jests were directed at herself, and she flew into a rage. While she was angrily complaining to her mother, the procession had reached the other side of the pagoda's courtyard; later it circled back to their side with the sound of singing and clapping growing louder.

*"Oh my girl, with a big garland of flowers,
Is my mother-in-law quite well?"*

This time Daw Aing listened to the singing carefully and smiled:

"My love, 'a girl wearing a big garland of flowers' does

not refer to nuns."

Staying close to her mother, young Ma Phwa Kyin became cheerful and satisfied. But she was ashamed of herself for she had mistaken the phrase "*pan-kone-gyi*" (a big flower garland) for "*bun-kone-gyi*" (a big circular tray) -- since the two phrases are rhymed in the Myanmar language. Thus she took it as a jest about nuns.

From Khattiya to Thameinhtaw village

It was the year 1252 M.E. (1890). U Set Phaw and his family left Khattiya for Thameinhtaw village in Pyapon Township. At that time Thameinhtaw village had about 500 households and the village folk were mostly peasant cultivators, rather than traders. Large acres of paddy fields surrounded the village. It was a pleasant village with the scent of paddy wafting in the breeze from the fields.

U Set Phaw had a desire to move here when he visited it the previous year. He reasoned thus: here, land was cheap and plentiful; even if business could not prosper, he could at least cultivate crops on the large acres of land he had thought of buying.

So he discussed the idea with his parents-in-law under whose roof he shared. However, they did not agree with his plan; for they were simple folk who wanted to spend the years peacefully in their native village till the end of their lives.

Moreover, they could not think of abandoning the rest-house they had donated; besides they had to fulfil their duties to the monks. They daily offered *swom* meals to the three monasteries, and when the monks from Tawya Monastery came on almsround to their house they would offer four dishes of food.

Thus the couple's parents refused to leave their village, as they did not have the heart to move, nor to fail in their duties towards the monks. As U Set Phaw also could not abandon them, he had to stay put.

However, during the year U Khu passed away; and his elder sister Daw Shan -- already advanced in age -- could not live without her daughter. Having stayed with her daughter together all these years, she did not have the heart to part with her.

Though she had earlier refused to leave, Daw Shan no longer resisted moving to Thameinhtaw village. Nonetheless, she cried, complaining that the monks would lose their *swom* meal offerings. Daw Malari recalled:

"Grandma always sent *swom* meals to the monastery. At that time a *pyi* of rice (eight condensed-milk cans of rice) cost a *pya*, a viss of oil cost 10 annas and for a *kyat* you could get fish and lobster. Even at those prices Grandma was always complaining about high expenses." (A *kyat* equals 16 annas, 1 anna equals 4 *pyas* or *pices*.)

As U Set Phaw was making arrangements to leave the village, in the meanwhile a fire gutted his house, making his departure earlier than planned. But Daw Shan did not want to move yet, so she remained in her relative's house for a month.

At Thameinhtaw village U Set Phaw opened a dry goods shop selling mainly rice, oil, salt and tobacco. He purchased the goods from Yangon, carried them on a large boat to resell them at the new village.

Trade was brisk and he prospered in a short time. By selling the old boat and buying a new one, he planned to expand his business. But Daw Aing stopped his plans:

"Greed is insatiable, the more you get, the more you

want -- you should be satisfied with this."

U Set Phaw's plan to buy a new boat came to an end that year in 1256 M.E. (1894).

Then, U Set Phaw bought and hoarded paddy which, when prices rose, he disposed of later. He purchased the paddy at 60 kyats per basket and resold them when the price reached 90 kyats. Small-time farmers who came to sell one or two baskets got 50 kyats per basket; for large-scale sellers U Set Phaw gave them 60 kyats per basket. Daw Malari recalled:

"At that time after father sold the paddy, the price dropped and every year he always fetched a good price. So the Chinese traders came to my father, asking him to sell paddy for them."

U Set Phaw gradually bought land, and the acreage he owned rose to over 500 acres; he worked the land with farmhands and Indian tenant farmers. The annual harvest was about 5,000 baskets of paddy.

U Set Phaw was not a wastrel, nor a person who neglected to do merit. Yet towards themselves the couple was thrifty. They performed many meritorious deeds -- one of which was meant to bring them eternal merits (by investing in the *Amu-ga-mika* gold pot, that is, the perpetually accompanying merit of the pot of gold).

In 1255 M.E. (1893) the family built a large *tazaung* (temple hall) near the Hsutaungpyay Stupa. It was constructed with Myanmar bricks with walls of three brick-length thickness. Two bronze images of the Buddha were housed in that hall -- one donated by U Set Phaw and Daw Aing and the other by U Pho Kaung and Daw Chit (sister of Daw Aing).

At Khattiya village Ma Phwa Kyin had been in second grade; at Thameinhkaw she started school in the third grade.

There, the school headmaster was U Aung Ban. The students had to recite *Parittas* in the morning till 9 a.m.; in the afternoon they learnt mathematics and geography.

At that time most of the students had completed the *Ma&gala Sutta*. There were only two students who could recite all the eleven *Parittas* -- one was the young Ma Phwa Kyin. At the age of 12 she passed fourth grade and after that she dropped out of school.

At that time there was officially no village headman; one village leader named U Shwe Hla administered the village. He was polite and sociable; though he was cleanly and well dressed, yet on his visits to the offices he would go in an old *longyi* (sarong), wrapping himself with a blanket.

What a nun is

It was the year 1257 M.E. (1895). U Set Phaw and Daw Aing, together with his elder brother U Hseint and wife Daw Hnit, made plans to hold a *shinpyu* (novice initiation) and *yahankhan* (initiation into the Order of Monkhood) ceremonies as well as a libation ceremony for their donation to Paya-tazaung (the temple hall for the image of the Buddha).

Moreover they did not want to hold the ceremony at the village since it was the custom there to accompany an *ahlu* (donation) celebration with song, dance and music. In doing merit they did not want to mix it with the demerit of staging shows.

The Venerable Shwe Kyin Sayadaw (Founder of the Shwe Kyin Sect) in his *Treatise on the Demerit of Holding Festivities Dīpanī* [Compendium] admonished readers strongly in these verses:

"Holding a donation ceremony accompanied by such pwes [festivities] as marionette, song-and-dance shows, the donor is likened to a hunter.

Accepting money and staging such shows, the troupe is likened to a hunter's dog.

The revellers who indulge in such shows are likened to forest deer bitten by the dogs."

U Set Phaw and Daw Aing remembered well the exhortations of the Venerable Shwe Kyin Sayadaw. They and their relatives happily held the ceremony without festivities at the Mandalay East Visudhayon Monastery.

It was said that the holding of the *shinpyu* and monk ordination ceremony was the acceptance of the *Sāsana* (the Buddha's Dispensation).

The heritage of the *Sāsana* was not the pagodas and the monasteries themselves but the peerless jewels of *sīla* (morality), *samādhi* (concentration) and *paññā* (wisdom). Indeed, such heritage was great, noble and invaluable and could not be compared to the inheritance of the mundane world.

Novice initiation and monk ordination meant the acceptance of the heritage of the *Sāsana*; preserving and perpetuating that heritage was the duty of the recipient.

At the *ahlu* donation ceremony Visudhayon monk Ven. Janita gave the talk on the *Dhamma* and also held the libation ceremony for them. In his deliverance of the *Dhamma*, Ven. Janita quoted the story of Sonaka from the 550 *Jātaka* tales; the Venerable explained how the Paccekabuddha reminded the Bodhisatta King Arindama of his indulgence in the kingly luxurious, of the king's inability to relinquish the throne; and how the Paccekabuddha strongly exhorted the king: comparing him to

the foolish crow in verse 112 of the famous *Magadeva* poem by the Venerable Manlei Sayadaw:

"Along on the waters of Ganga floats a bloated carcass,

*The carcass of an elephant on which rides a crow;
Feeding himself greedily without flying off to the
bank and forest,*

*Complacently riding on it out to the open sea into
the battering waves,*

Like the foolish crow meeting his death..."

Ven. Janita's voice was rich, his style of delivery eloquent; the listeners were carried away by his *Dhamma* message and eloquence.

Among the listeners was a fifteen-year-old girl who was feeling a sense of deep shock; she was afraid that if she continued to live in the mundane world she would meet the end of her life like the foolish crow. Moreover, she felt that death was closing in upon her, with goosebumps appearing on her skin. That girl was none other than Ma Phwa Kyin.

Ven. Janita continued the sermon on how King Arindama made up his mind after the Paccekabuddha gave the *Dhamma* talk.

"I will take up the thingan robe,

to enter the Order of Monkhood today.

*Freeing myself from the fetters of the mundane
world.*

*Who could tell for sure whether I would die today
or tomorrow?*

I, King Arindama, will not indulge in the

*five sensual pleasures
like the most foolish crow whose craving for the
elephant carcass
led to his death out in the open sea."*

When Ma Phwa Kyin heard about King Arindama's decision to enter the Order of Monkhood, she also made up her mind:

"One day I'll enter the nunnery. I'll not continue my life in the mundane world."

She had often asked for her parents' permission, but they would not let her, disagreeing with her decision to become a nun. Finally they did not even want to hear anymore about it.

However, Daw Pu, their host, encouraged Ma Phwa Kyin:

"If my niece becomes a nun, carries a scroll of text and learns the Scriptures, I'll follow her and cook for her."

The young girl was pleased with Daw Pu's words. Liking the elder woman, she always stayed close to her, ate, slept and went along with her everywhere. So U Set Phaw remarked:

"What's happening to this girl? She's always at Daw Pu's side."

Daw Hnit, her uncle U Hseint's wife, was the one whom Ma Phwa Kyin never got along with. Before the *ahlu* donation ceremony, when they were returning from the Zegyo Market in a box-cart, the young girl spoke about her wish to become a nun. Daw Hnit replied:

"Don't you ever become a nun. Nuns are great beggars. Our family line is from the upper class, that of village headmen."

To that, Ma Phwa Kyin replied with reasonable logic:

"Oh, Auntie, family line doesn't count in the practice of the *Dhamma*. It's good for whoever practises it. To become a nun is to get a chance to practise the *Dhamma*."

One who cried looking at Sagaing Hills

The *shinpyu* (novice initiation) and *yahankhan* (monk ordination) ceremonies came to an end.

Happening to be in *Anyar* (upcountry) U Set Phaw wanted to cross over to Sagaing on a pilgrimage. The group also wished to offer *swom* meals to the monks there. So they purchased all the cooking necessities and crossed the river on a large boat to Sagaing.

They stayed at the Gu-ta-lone Forest Nunnery near Wachet village to cook *swom* meals.

The nunnery at that time had the largest number of nuns in Sagaing Hills with about 15 nuns. Wanting to become one since the age of seven, young Ma Phwa Kyin's wish to enter the nunnery had become more urgent after hearing the *Jātaka* tale of King Arindama preached by Ven. Janita.

Many times she had asked her parents' permission but to no avail. Having only two daughters, they could not let her; and they persuaded her by saying that the nun's life was very hard.

Ma Phwa Kyin had reached the age of fifteen. She was always thinking of ways to ask permission from her parents -- if she got it she would stay behind in Sagaing. She also thought that as her cousin Ven. Janita was residing in Mandalay nearby, there was no cause for her parents' concern.

In Ma Phwa Kyin's eagerness to become a nun, she

did not even have the desire to mix with laypeople. At Gu-ta-lone Forest Nunnery she went to live with the nuns, introducing herself and asking them about their personal details and chores: their name, place of birth, and the kind of food they cooked.

All day long she talked with the nuns at the *zayat* rest-house, revealing her ambition to become a nun and her plan to stay behind at Sagaing.

It was twilight and because of the casting shadows of the hills, the nunnery was a little dark even before sunset. U Set Phaw was worried for he had not seen his daughter all day; he was worried about where she had gone, whether she had got lost in the hills.

He asked his nephew Pho Yin to search for her. Pho Yin, searching in the nunnery compound, saw Ma Phwa Kyin deep in conversation with the nuns in the *zayat*. He called out to her and told her of her father's search for her.

Meanwhile U Set Phaw, who was also looking for her, approached them; when he saw his daughter his worry turned to a little anger. He scolded her for being away from her elders all day long:

"Young girl, what are you doing here? Everytime you're talking about this nun thing. Why are you here mixing with the nuns?"

Ma Phwa Kyin was ashamed of being scolded in front of the nuns; she was quite embarrassed and considerate of their feelings. Also her father had never reprimanded her like that before. Tears fell from her eyes as she sat mum.

U Set Phaw loved his daughter very much. He could not -- and did not -- want to part with her. So he did not allow her to become a nun.

As he did not want her to even harbour such thoughts

of becoming a nun, he did not wish her to be in their company. Being with them would only lead her to harbour such thoughts, he feared.

As Ma Phwa Kyin was always talking about becoming a nun, U Set Phaw could not afford to stay any longer in this nunnery. He quickly moved away to Dhammika Forest Monastery which had no nuns.

It was nearly dawn the next day. The crowing of the wild fowls welcomed the dawn as U Set Phaw and the pilgrims were preparing to offer *swom* meals (of rice and curry) to the monks.

With the red rays of dawn from the east showing its arrival, the pilgrims first offered *swom* to the image of Lord Buddha and then to the monks. Afterwards, they visited and paid obeisance to the pagodas in Sagaing before crossing the river back to Mandalay. From Mandalay's Gaw Wein Jetty they would sail down to Lower Myanmar.

The Ayeyarwady steamship pulled away from the jetty and sailed towards Sagaing Hills. Seen from the upper deck of the steamer, the landscape was breathtakingly beautiful -- the hills seemed to be swaying lightly above the flowing water of the Ayeyarwady. Against the greenery of the hills, the fluffy white pagodas appeared to be flying up into the sky.

Looking at Sagaing Hills, Ma Phwa Kyin felt sadness budding in her, and in low spirits she thought that she would never be able to reside there.

Then as she caught sight of Gu-ta-lone Forest Nunnery, tears welled up in her eyes when she remembered the previous days's events. Sagaing Hills, graceful with pagodas and monasteries, made her sadness even more acute -- reflecting the Myanmar saying which runs: "*lending a helping hand*

to one who wishes to cry".

As she continued looking, Ma Phwa Kyin wept bitterly. The girl's aunt remarked to her elder cousin-sister in a low voice:

"See, it's certain she'll become a nun. Look! She's weeping, looking at the hills."

Young Ma Phwa Kyin cried on till the steamer pulled up at the jetty at Ywa-thit-kyee; and that evening the girl skipped the meal.

A girl of inborn perfections

*"Encumbered is the life of a householder.
Many and complex are the rounds of hardship and
suffering;
Like being burnt in the flames day and night;
Seen objectively and truly as life is;
Shocking, agonising and unhappy life is."
(Magadeva Poem, verse 112)*

Venerable Manlei Sayadaw

For any pleasant girl of sixteen, it was totally incongruous to possess such a state of mind at so young an age. However, for a girl of inborn perfections (*pāramī*), it developed quite naturally. Young Ma Phwa Kyin seemed to possess that inborn perfection or *pāramī*. She was not happy nor was she interested to lead a life in the mundane world, for her aim was to be a nun all her life.

Though quite young, Ma Phwa Kyin shied away from festivities. Festive-goers often could not resist going to the song-and-dance shows on the pretext that attending such *pwe*s with

a right outlook would lead to mental cultivation.

However, when Ma Phwa Kyin started to realise that going to festivals could lead her to *niraya* (hell), she kept away from all festive entertainment.

She refused to accompany her friends to the festivities; she also had to bear their criticisms that she was standoffish and held a nobler-than-thou attitude. But whatever they said about her, she stayed away from acquiring such demerits as much as she could.

Ma Phwa Kyin looked at life from the ken of her intelligence. She had to undergo experiences offering lessons in humility that most would fail to realise. Only a few with inborn perfections could feel the moral dread from these hard vicissitudes of life.

Once Ma Phwa Kyin was in a funeral procession in Thameinhtaw village. She was feeling a deep sense of moral fear -- mindful that one day she too would have to meet death. The sense of shock and sadness showed in her face.

Some elder women who knew her remarked that whenever the young girl attended a funeral, her face would always bear a sad expression; and they were certain she would one day become a nun.

The subject of death was always in her conversation, and after attending a funeral she was mindful of it. Once she was scolded for talking about death at the dinner table:

"You're always talking about it. It's not an auspicious thing to discuss here. Don't mention it while eating."

"Oh, Uncle, it's good to feel moral fear at any time; it's also good to feel it while having meals."

"Well, just keep it to yourself. Don't tell us -- we're tired of hearing it."

Beginner in *Abhidhamma* studies

It was the year 1258 M.E. (1896). A monk from Pan Chaung village, Kyauktan Town, and a fifty-year-old *photohudaw* (laydisciple clothed in white robes and observing *Upasatha* precepts) arrived in Thameinhtaw village.

The monk was Ven. Ponna and he was the same age as Ven. Sīla. The Venerable was promoting the study of *Abhidhamma* and he would reside in villages where there were learners. He had met one U San Htun of the village who invited the monk to reside in Thameinhtaw. Then U San Htun discussed the matter with U Set Phaw:

"Well, a monk came and said that if there were those who wished to learn *Abhidhamma*, he would stay and teach. How about gathering all those who want to study? And let's ask the monk to stay here."

"Good, let's invite the Venerable. I'll also attend it," replied U Set Phaw.

U San Htun, consulting the matter with the village folk, invited the Venerable to reside in their village. For the monk's residence, they chose a place in the southern part of the village. U San Htun and Daw Nyein donated a building, while Daw Yin donated another; U Set Phaw and Daw Aing had a pond dug for the monastery.

The Venerable, residing at the monastery in the southern part of the village, came to be known as Taungkyaung (Southern Monastery) Monk. A group of villagers led by donors U San Htun and U Set Phaw learnt *Abhidhamma* from the monk.

They learnt about the *Analysis* of the *Abhidhamma*

categories. U Thu Taw Gyi, the monk's laydisciple, also well-versed in the *Analysis*, helped teach the study-group.

At the village *zayat* one could hear talk about *Dhamma* reality. Questions and answers were exchanged on how many mental properties were associated with the eight kinds of *lobham^{ra}la cittas* (greed-rooted consciousness), and on how many mental properties that were not. The group could also enumerate the 89 *cittas* or 121 *cittas* in detail.

Moreover, they came to realise which feeling, which *hetu* (root) and which function were in the 12 *akusala* (un-wholesome) *cittas*.

At that time Ma Phwa Kyin had reached the age of sixteen. She had dropped out of school at thirteen and had been helping her mother at home.

She was interested whenever the elders discussed about *Dhamma* reality and was eager too to learn the *Abhidhamma*. So she told her mother about her interest. Her mother enquired about the matter from the laydisciple U Thu Taw Gyi.

"U Thu Taw, can you come and teach *Abhidhamma* at my home? My young girl wants to learn."

"Of course I can, but let me ask the monk first."

With the Venerable's approval, U Thu Taw taught the young girls: Ma Phwa Kyin, her younger sister and their cousin-sister.

Quite eager to learn, Ma Phwa Kyin tried very hard but younger sister Ma Phwa Shin took it lightly. They learnt the *Abhidhamma* in *Pāṭi* and its meaning; in the *Analysis* they studied up to *kāmāvacara cittas*.

Later the two sisters had to study under the Venerable who taught them *Abhidhamma* in *Pāṭi* starting from the *cittas* (consciousness).

"Repeat after me -- *Sammā sambuddha matula* ^."

Ma Phwa Kyin recited till the end of the paragraph:

"Sammā sambuddha matu ta ^

Sa sadhamma gaṣuttama ^

Abhivādiya bhāssisa ^

Abhidhammatha saṅgaha ^."

"Well, you've already recited the whole paragraph that I've not taught you as yet!"

"Your pupil has already learnt two chapters of the *Abhidhammattha Saṅgaha*."

"Then, can you count the four *Dhammas* of Reality?"

"Yes, your Venerable, I can."

"So, who has been teaching you?"

"U Thu Taw Gyi taught me, your Venerable Sir."

"Good, you're a clever girl."

CHAPTER TWO: Life of an Apprentice Nun

Young nun Ma Malari

It was the year 1259 M.E. (1897).

Five nuns from Bahan, Yangon, arrived in Thameinhtaw village: Daw Teinna, Daw Carawati, Daw Maydavi, Daw Nandaryi, and Daw Ponnami.

Wanting to learn *Abhidhamma*, the nuns, about thirty-year-olds, came for the lessons given by the Taungkyaung Monk (the Venerable of the Southern Monastery). Being women, study was difficult for nuns at that time. There was a scarcity of learned nuns then and they had to depend mainly on the monks.

However, only a few monks were teaching the nuns as the majority did not wish to teach them, being of the opposite sex.

The number of learned nuns increased gradually and now there are big learning centres for them; so there is no difficulty for the nuns at present. Even nowadays there are nuns who have passed the *Pathama-kyaw* (Higher Grade) and *Dhammacariya* (Teachership) examinations.

When Daw Teinna and the nuns arrived, they had to stay in the large communal *zayat* rest-house, shared by all, but U Set Phaw and Daw Aing added a secured extension-room to the building.

They also repaired the *zayat*'s roof. The arrival of the nuns encouraged Ma Phwa Kyin once more in thinking of be-

coming a nun and living with them. Again, she asked her parents for permission and again they refused, saying:

"Dear, don't think of becoming a nun."

However, Ma Phwa Khyin left the house to live with the nuns. She took the ten precepts of *Upasatha* and lived like a nun. U Pho That of the village remarked:

"These nuns came and she is going to be one."

Meanwhile, Ven. Janita came to Kyaiklat to give a *Dhamma* talk; U Set Phaw and Daw Aing went to pay respect to the monk. Their conversation turned to the matter of Ma Phwa Kyin. Then Ven. Janita said:

"*Dagamagyi* [laywoman disciple], let her become a nun. It's her own inborn perfection (*pāramī*). Without it, she may not even want to be one even if you urge her; if you don't let her you may find yourself destroying her *pāramī*. And you may find yourself doing harm to the merits she will gain from being a nun."

Ven. Janita's words changed Daw Aing's mind. His words: "If you don't let her, you may find yourself destroying her *pāramī*" reverberated in her mind.

That year on the 13th waxing day of Tawthalin (September), the family of U Set Phaw was cooking *mohingar* (rice vermicelli eaten with fish gravy) at the Taungkyaung's *zayat* rest-house. The occasion was to mark Ma Phwa Kyin's becoming a nun.

She was ecstatic with boundless joy as she was about to be a nun. Nun Daw Carawati cut off the young girl's hair with scissors and shaved her hair. Daw Teinna showed her how to wear the nun's robes.

"See, this is the lower garment."

The girl cast off her laywoman *htami* (skirt) and put on

the nun's skirt, dyed a red-earth colour.

"Take it, this is the *eingyi* (blouse), wear it this way. And this is the robe, this is the shawl to put on the head."

Dressed in the robes, Ma Phwa Kyin took the ten precepts from the Ven. Taungkyaung Monk. In this way she realised her most cherished aim of becoming a nun. Her rejoicing knew no limits.

"As you are Thursday-born, your name is Malari," said Daw Teinna, choosing the name for the young nun.

It was in Tabodwe (February) that year when Ma Phwa Shin went to see Malari. She also wanted to become a nun as she could not bear to part with her older sister. Malari persuaded her sister not to do so:

"Mother is alone without you. Think of her and don't wish to become a nun."

But Ma Phwa Shin was adamant:

"Oh, now you've become a nun, and I can't. Well, you are blessed for *Nibbāna* while I'm doomed for *Niraya* [hell]."

Ma Phwa Shin was quick, unyielding and single-minded. Their mother did not want to stop her younger daughter this time as Ven. Janita's warning still reverberated in her mind: "If you don't let her you may find yourself destroying her *pāramī*."

Daw Aing gave her consent. Ma Phwa Shin became a nun at the age of 15, and her name was Ma Sudhammacari.

The two sister-nuns lived and studied together. They were learning Pāṭi grammar and the *Abhidhamma*. Daw Teinna and the group studied *Tikā-kyaw* from the monk. U Set Phaw and Daw Aing had a building constructed for the nuns and a separate *zayat* for holding classes. The Venerable monk came to that building to teach the nuns.

Daw Teinna and her group returned to Yangon after completing the *Tīkā-kyaw*. She built a nunnery near Shwe-thar-lyaung (the Reclining Buddha) Pagoda in Bago (Pegu) and continued serving the *Sāsana*.

After the return of Daw Teinna and her group, Ma Malari and her sister moved near to Sutaungpyae Pagoda in the northern part of Thameinhtaw, where their parents had constructed a building for them.

In that nunnery were seven nuns: Nuns Malari, Sudhammacari, Ma Wunna, Ma Umma and others. At that time, many nuns were residing in Twante. Daw Malari recalled:

"When I was young, the largest number of nuns lived in Twante. Nun Khin Khin was the daughter of a Navy official from Twante and she was the pupil of the famed Nun Mai Kinn. Khin Khin's pupil was Nun Saya Hsan. The Twante townsfolk still harbour respect for the nuns.

"The nuns who renounced the mundane world when young had to live in the inner areas, while those who renounced at a later age had to reside in the outer limits surrounding them."

Sein Zani

It was the year 1260 M.E. (1898). Nun Malari was deeply sad; her red eyes and unhappy face showed she had been weeping.

"Our fate is unlucky. We had planned to reside in Sagaing depending only on this cousin-brother, but now ..."

Malari could not continue, becoming saddened and still. Meanwhile Daw Aing arrived at the nunnery. She said:

"Now your brother is in Khattiya village. I'll ask him to come here and teach."

"Please call him quick, mother. It's better to study under him."

The bad news that Ven. Janita had left the monkhood had caused her much sadness and tears.

However, Ven. Janita, by leaving the order of monks, gave a good opportunity for the two nuns' education -- as the saying goes: it was "retrieving profit from the loss". Daw Aing went personally to call the former monk Ven. Janita, now known as Saya Khin, to her village. There he taught the sister-nuns the basics of Pāṭi grammar and *Abhidhamma*.

Saya Khin moved to Yangon in 1262 M.E. (1900) at the request of the Kyaung-tawyar Sayadaw. The two sisters, together with two other nuns, followed him to the capital. They stayed at U Pho Thar's *zayat* rest-house in Yedashay Tawya Monastery and continued their studies. That same year the Sayadaw of the Kyaung-tawyar moved to reside at Shwehintha Tawya Monastery in Nyaungdon town. After two years in Yangon, Saya Khin moved out to Pyapon, quite near to Thameinhtaw village, with the two sisters following. At Pyapon they first rented U Thet Shei's house and later moved to Daw Su's house.

While in Pyapon Nun Ma Malari made considerable progress in the study of *Abhidhamma*. At that time there were four elder laymen who were studying the subject as well. In that group were U Si Laung -- a distant relative of Ma Malari - - and U Sin. The group often met with Ma Malari to discuss the *Abhidhamma* with her:

"Sayalay, do interpret the term *bhijjā nusaya parikkhitena* for us."

"The phrase means: surrounded or supported by *avijjā*."

"The *akusala* mind is associated with delusion, so it is said to be surrounded or supported by *avijjā* -- we accept that. But the *kusala* mind isn't associated with delusion, so how can we say it is surrounded or supported by *avijjā*. We can't get it."

"Well, Dagagyi [layman disciple], let's look at it this way: though the *kusala* mind isn't associated with delusion, the continuing process is under the sway of *avijjā*.

"For example, let's suppose there're ten persons in a house. But not all are in the house at the same time: one's going out to fetch water, another is going to the market. But when someone asks how many are there in this house, the answer will be ten. Like that, though the *kusala* mind isn't associated with delusion, the continuous process is under the sway of *avijjā*, and that's why it's said to be surrounded or supported by *avijjā*."

"Sayalay, now it's quite clear; we've got it."

U Si Laung and his group often visited the nunnery and discussed *Abhidhamma* with the young nun; they tested her knowledge by asking questions. Some questions Malari could answer, some she could not.

"Sayalay, please explain to us the cessation of matter born of *kamma*, and the cessation of matter born of mind [*citta*]."

Although she could explain the cessation of matter born of matter, she could not answer the cessation of *citta*-born matter. She plainly confessed she couldn't. Then Si Laung explained the cessation of *citta*-born matter, remarking this time

that Sayalay had lost. Malari stayed in Pyapon for about two years before returning to live at Thameinhkaw.

Preacher Saya Khin

Saya Khin was born to U Pya Gyi and Daw The on Tuesday, sixth waning day of Tazaungmon, 1224 M.E. (November 1862). U Pya Gyi was the second son of Khattiya village headman U Shwe Hmon. He and Daw The had five children: Mg Khin, Mg Pho Min, Mg Pho Thin, Ma Su and Ma Pu. When Mg Khin grew up he married the village girl Ma Myit and had a son; later he entered the Order of Monkhood at Ahlei-tawya Monastery in Yangon. The Venerable Sayadaw Kosalla A ggam ahāpaṣṣita was a native of Khattiya and Mg Khin took the name of Ven. Janita as a monk.

After becoming a monk, Ven. Janita resided at Kyaungkawya Shwe Kyin for two years, and later in Henzada for about three years learning the *Dhamma* scriptures. In Henzada Ven. Janita started preaching and became known for his rich voice and eloquent style of delivery.

In 1249 M.E. (1887) Ven. Janita went to Mandalay and resided at East Visudhayon Monastery to continue his studies. In the beginning the Venerable Sayadaw of the monastery - - not knowing about Ven. Janita's preaching abilities -- ordered the monk to preach in the monastery on *Uposatha* days. Under orders of the Chief Sayadaw, Ven. Janita gave a *Dhamma* talk at night during *Uposatha*. The young monks of the monastery laughed at his style of delivery with long intonations. He vowed never to preach again in the monastery.

Later a certain Wun-sayagyi (official), the monk's

acquaintance, invited him to preach at a night *Dhamma* talk to be held near the Zeygyo Market. About 500 people attended and liked Ven. Janita's preaching.

On the full moon day of Waso (May), Ven. Janita had to give a *Dhamma* talk at a day sermon in the East Visudhayon Monastery as he did not dare refuse the orders of the Venerable Sayadaw who listened while walking behind the podium. The audience was about a thousand; and Ven. Janita became more famous since then.

The Venerable Shwe Kyin Sayadaw, founder of the Shwe Kyin Sect, passed away on the seventh waning day of Tabaung, 1255 M.E. (February-March 1893) at Ngwedaung-tawya Monastery in Mingun.

The last funeral rites were held in Tabodwe, 1256 M.E. (February 1894). The Venerable Sayadaw of the Visudhayon Monastery donated a grand funeral pyre, perhaps the grandest, at the last ceremony.

At the last rites of the Myadaung Sayadaw, it was said that a large effigy of a Karen national was donated. That's why this saying is on record: "At Myadaung, a large Karen effigy; at Shwe Kyin, a grand funeral pyre."

Ven. Janita paid his respect to the late Shwe Kyin Sayadaw by donating a funeral pyre decorated with flowers; the last rites were held on a grand scale but indeed without the festivities.

In respect of the exhortations of the late founder of the Shwe Kyin Sect, written in the *Dīpanī* (Compendium), the Venerable Visudhayon Sayadaw ordered that no music nor dances, not even bamboo clappings would be included in the funeral arrangements.

But a monk from Mingun had already paid advance

money to the Seinlon-sein-ngon *anyeint* (song and dance) troupe. The money being paid, the *anyeint* troupe arrived. Though the Venerable Visudhayon Sayadaw knew about it, he said nothing.

All the Venerable Sayadaw's devotees were upset -- their faces glum -- as the stage for the *anyeint* troupe was placed next to the flower funeral pyre donated by Ven. Janita.

As the devoted pupils had urged Ven. Janita to hold a *Dhamma*-preaching ceremony, the monk had to give a *Dhamma* talk alongside the performance of the *anyeint* song-and-dance band.

In his *Dhamma* talk, Ven. Janita compared the passing away of the Shwe Kyin Sayadaw to the passing into *Nibbāna* of Lord Buddha. His description of Lord Buddha entering *Mahāparinibbāna* was so touching and vivid that tears welled up in the eyes of the audience.

While the audience at the sermon was packed, viewers at the *anyeint* show were sparse. Finally the song-and-dance show was halted because of Ven. Janita's sermon. Thus Ven. Janita came to be known as Sein Jani since the Seinlon-sein-ngon *anyeint* show had to be stopped.

When Ven. Janita was making a mark as *Dhamma* preacher, an *anyeint* dance troupe by the name of Seinchey was also popular at that time. The Taik-oke (Chief administrator) Sayadaw of the East Visudhayon Monastery explained:

"At that time his monk friends were joking that since the 'Seinchey' *anyeint* was becoming popular, they must call him Sein Jani; and that's how the Venerable monk got his name."

Ven. Sein Jani's fame rose rapidly with people flocking to his *Dhamma* preaching whatever the location, far or near. The monk was hardworking, reciting a single *Gāthā* (verse)

1,800 times -- what he once learnt he never forgot.

At first the long intonations of his recitals amused his audience, but after the Venerable Sayadaw corrected him, Ven. Janita's style of delivery became regular and grandiloquent.

Four buildings in the East Visudhayon Monastery were donated by those who respected the preacher monk: Khatiya building, Phanchet building, Dhammayon building and Vayon building. The better his preaching became, the more the devotees: so were his social dealings with lay men and women. That posed a threat to the Venerable monk's standing in the Order of the *Sāsana*. Once the Myo-pyin-gyi Sayadaw warned Ven. Janita:

"Monk, your preaching is a mistake. You were meant to be quite invaluable to the *Sāsana* -- now it's a blunder."

In 1260 M.E. (1898) there came the tragic news that Ven. Sein Jani had left the Order of Monkhood. Samiddhodaya Nun Daw Nyama recalled a part of the verse about his leaving monkhood:

*"The brilliant monk met trouble;
Out went Shwe Kyin Sein Jani."*

The cause of Ven. Janita's downfall was Ma Set Yi, daughter of a laywoman Daw Lay of Tayoke-tan (Chinatown) in Mandalay. After being married to her for a month, the ex-monk preacher left her as she would not accompany him to his native Khattiya village.

Later the ex-monk married Ma Sein of Thameinhtaw village. The Ven. Sayadaw of East Visudhayon Monastery said that Ven. Janita was once a small-time actor during his youth. Daw Malari recited part of a verse she remembered written by Saya Swe of Thabyuseik village:

"Ven. Janita by name, known as Sein Jani by fame;

*Falling into the mundane world
 Called again Saya Khin, his youthful name;
 Sweet and scented like a white myatlay flower,
 Unrivalled in the delivery of the Dhamma sermon;
 Well versed in Pāṭi grammar, interpretation and
 Abhidhamma;
 Applauded by all as a monk of virtue and clever in
 speech..."*

A dutiful daughter

It was the year 1266 M.E. (1904).

Thameinhtaw village folk U Ba Hsin and Daw Su, along with all their relatives, held a *shinpyu* (novice initiation) ceremony at the East Visudhayon Monastery in Mandalay. All the relatives joined in the ceremony led by U Set Phaw and Daw Aing.

Ex-monk Sein Jani or Saya Khin, elder brother of Daw Su and the sister-nuns also accompanied the donors to the former royal capital. U Ba Hsin and Daw Su were the parents of Samiddhodaya Nun Daw Haymaryi, who at that time was about a year old.

It was also just a year after the establishment of the new West Visudhayon Monastery, and the Ven. Sayadaw was now residing there. At that time electric tram cars were running in Mandalay.

Two tram cars were hired to transport the Ven. Sayadaw and the monks to the *shinpyu* ceremony which was to be personally performed by the Sayadaw himself.

After the ceremony as the two sister-nuns planned to

visit Mingun and Sagaing, Daw Aing hired a large boat for the trip. First they visited Mingun and paid obeisance to the pagodas there, putting up the night at the Gu-ka-lay (small cave) Forest Nunnery. The Chief Nun there was Daw Ei. Daw Aing wanted her daughter-nuns to be friendly with the nuns there; she asked the Chief Nun to regard her daughters as her pupils, saying:

"Please regard them as your own pupils and teach them to become good and polite."

The Chief Nun came close to Malari, patted her back gently and said words of encouragement:

"Oh well, a good mother and a good daughter. You will be successful."

When Daw Aing donated five kyats to her, the Chief Nun remarked: "I'm afraid it's too much."

Malari became friendly with the young nuns of Gu-ka-lay nunnery. In their conversations they mentioned about the good teaching skills of the Htayankar Sayagyi. Since then Malari harboured a strong wish to learn from that teacher.

From Mingun they sailed down to Sagaing Hills and put up the night at Thit-hseint Forest Nunnery. There, Chief Nun Daw Vanna, reputed to be proficient in Pāṭi grammar, was also asked by Daw Aing to regard her daughter as her own pupil and to offer advice as well.

Daw Aing again donated five kyats to Daw Vanna (1215-1277 M.E. or 1853-1915). The Chief Nun also spoke words of encouragement to Ma Malari. After staying overnight at Sagaing Hills, they returned to Mandalay before proceeding to Lower Myanmar by train.

To Nyaungdon

It was the year 1266 M.E. (1904).

A matter came up for Daw Aing to visit Nyaungdon: her niece there wrote to inform her that there was a good indigenous medical practitioner who could cure her flatulence.

Her niece, Ma Thet, urged her to come without fail. So Daw Aing made arrangements to visit Nyaungdon. Ma Malari -- free from classes at the moment -- accompanied her mother to pay obeisance to the Kyaung-tawyar Sayadaw.

They stayed at Ma Thet's house. (She was one of the donors of a building in the Shwehintha Tawya Monastery.) Daw Aing and her daughter paid obeisance to the Venerable Kyaung-tawyar Sayadaw residing at Shwehintha Tawya Monastery. Daw Aing had been his pupil at the time the Venerable was residing in Yangon. In their conversation the Sayadaw asked:

"Malari, are you attending classes?"

"As the teacher is often busy the lectures are not regular."

"Oh, is it?"

Then Malari supplicated the Sayadaw:

"Does your Venerable know the Htayankar Sayagi?"

"I not only know him, he is my teacher as well. I've consulted him about *Dhamma* matters. What do you want to do?"

"Your Venerable, your pupil met a nun in Mingun who said she studied under him. Sayadaw, wouldn't it be better to invite the Htayankar Sayagi?"

"I got a letter a few days ago from the Sayagi. It said that there was drought in their area," the Kyaung-tawyar Sayadaw thought for a while and told Daw Aing:

"It's good to invite him, but how much can you afford to pay the Sayagyi?"

"Your Venerable, we could donate thirty kyats per month."

"Good, I'll invite the Sayagyi for you."

It was Tabodwe (February-March) in the year 1266 M.E. (1904). The mornings were misty and the bright-red *pauk-hle* flowers were in full bloom.

The Htayankar Sayagyi left Thayaing village in Shwebo Township; at the invitation of the Kyaung-tawyar Sayadaw, he boarded the steamer for Nyaungdon. A separate building for Sayagyi was reserved in the Shwehintha Tawya Monastery.

However, when the Htayankar Sayagyi arrived, Ma Malari and her mother were already back in Thameinhtaw village. But they returned to Nyaungdon when the Kyaung-tawyar Sayadaw summoned them back. Malari stayed in one of the *zayat* rest-houses in the monastery, and learnt *Dhatu-katha Aya-kok Kyan* from the Sayagyi.

Daw Malari recalled:

"At that time the Kyaung-tawyar Sayadaw took great care of us: no monk was allowed to walk on the road near the *zayat* where we resided nor to bathe at the well. We lived close to Sayadaw's building.

"The Ven. Sayadaw also ordered us: 'When you come to ask something from me, don't come by yourself. Come in the company of a layman.'

"At that time an elderly layman named U Thu Taw came to the monastery daily, and he said that if we wanted to ask something from the Sayadaw, he would always accompany us. So we would take along U Thu Taw for company."

Ma Malari studied hard and her living habits were re-

strained. In his conversation with the Ven. Sayadaw, the Htayankar Sayagyi spoke about Malari's intelligence and hard work in her studies. Knowing more about the young nun, the Ven. Sayadaw encouraged her.

Daw Malari recalled:

"I shed tears of sorrow when the Venerable Sayadaw said that he would reward me with a *thingan* robe (monk's robes) and a bowl as if I were a young valuable monk.

"The Ven. Sayadaw was very diligent: every day he would fill each water-pot for ten buildings. Early every morning the Venerable would draw and carry drinking water from the well and filled the pots for the monks."

That was one aspect of the Venerable's admirable traits known personally to Daw Malari. She and her group studied for two months at the Shwehintha-tawya Monastery and completed half of the *Dhatu-gatha Kyan* (treatise). The Sayagyi then told them of his wish to return to *Anyar* (Upper Myanmar). Daw Malari recalled:

"After two months of stay Sayagyi seemed to miss his children and said that he wished to return."

When the Htayankar Sayagyi told them of his wish to return, Malari replied that it was the pupils who should follow the teacher, and not for the teacher to come to them. She said that they would follow him to his village to continue to learn from him. Sayagyi told them that there were nuns there to keep them company.

The Htayankar Sayagyi made arrangements for his return, and Daw Aing donated a hundred kyats and paid respect to him. Sayagyi asked Malari to follow him to his village. Then, the Kyaung-tawyar Sayadaw asked:

"Well, Sayagyi you are inviting them, but since they are

young, can they be safe and sound?"

"Venerable Sayadaw, Thayaing village folk are of good moral standing and they are the relatives of the Ven. Visudhayon Sayadaw. Your pupil gives your Venerable guarantee for their safety -- as the saying goes -- 'not even a drop of water will hit them'."

"If Sayagyi gives a guarantee, I have no cause for worry."

They accompanied the Sayagyi to the jetty bidding him farewell. Although Malari wished to go along right away with her teacher, she could not. They had received news that the Ven. Sayadaw of the Taung Monastery of Thameinhtaw had passed away; and so they returned to Thameinhtaw just after the *Thingyan* (New Year) festival.

The Thameinhtaw monk's funeral

It was the year 1267 M.E. (1905)

Just after *Thingyan* in Tagu (April), Malari arrived back in Thameinhtaw village, about 15 days after the Taungkyaung monk had passed away. The funeral arrangements were made by the monastic-building donors U San Htun and U Set Phaw. The remains of the Venerable were kept in the Nibbana building of the monastery.

The final rites would be held in the coming Tabaung (March), nearly a year away. Thus Malari had to while away the whole year at Thameinhtaw. Her thirst for learning would be unquenched as Saya Khin was busy and the Htayankar Sayagyi had returned after two months. Thinking in despair about her unfinished studies, she cried:

"In this life I'll never become an educated nun."

She felt like a "thirsty man on a raft" as the saying in Myanmar runs, meaning that amidst the plenty, one does not have a chance to satiate one's thirst for something. When Saya Khin heard about Malari's difficulties, he felt sorry and taught her with the time he could afford during that year. He taught her *Tikā-kyaw*, making her learn its meaning.

As Saya Khin already knew about the young nun's diligence and intense desire to study, he taught her to the best of his ability. One day he told Malari:

"My sister, one day you will become a Chief Nun, so you should know some astrology."

He then taught the young nun astrology and made her read about the five *zātars* (horoscopes). Malari was happy in her studies, heedless of the time. Then came the cold season after the end of the rainy months. The time for the final cremation ceremony was near, and the village elders were busily discussing the arrangements.

U San Htun and U Set Phaw did not want to include festive song-and-dance shows in the funeral arrangements. Being donors and followers of the Shwe Kyin Sect, they did not want the village to go through the experience best described by the Myanmar expression: "*phongyi-thay-ywa-kyay*" (when the monk dies, the village is exhausted). In paying their last respects to their teacher, they wished to gain real merits; however, the village folk were not satisfied without song-and-dance shows.

To appease them U San Htun asked the village folk which dance troupe they wished to hire. They put up many names of dance troupes, finally settling on three of the popular ones: any one of the three to be precise. Giving him advance

money for the dance troupe and travelling expenses, Daw Aing despatched a villager to hire a troupe from Yangon -- telling him to travel up even to Mandalay if he could not get one from the capital.

A grand theatre was built for the dance troupe and the village folk were eagerly anticipating the show. Time passed; the date for the final ceremony drew so near that one could count the days with one's fingers. Yet the one sent to hire the troupe had not returned as yet. The villagers were straining their necks on the lookout for him. Came the first day of the funeral, and still he had not returned.

The village folk were impatient with waiting. Different opinions were voiced; only on the last day of the funeral did he return. The eagerly awaited answer to their questions was that even though he went up to Mandalay to hire a troupe, he could not get one. All the villagers were deeply resentful about it.

The truth of the matter was that it was a ruse made up by U San Htun and his group who did not want to include any festivities. To appease the village they sent a loyal man with the tacit understanding to go on a pilgrimage to Yangon, and to return on the day of the cremation, telling the villagers that he was unable to hire a dance troupe.

To Thayaing village

It was the year 1286 M.E. (1906) at the time when the south-westerly monsoon winds were blowing. Nun Malari had been in Yangon since the beginning of Waso (August) intending to proceed to Thayaing village. It had been a month since she had been waiting for her mother who had yet to sell off the harvest

of paddy.

Daw Aing arrived in Yangon in the beginning of Wagaung (August-September) and they made plans to continue the trip to *Anyar* (Upper Myanmar). With her mother, sister Nun Sudhammacari and a cousin Nun Vannari, Malari boarded the Ayeyarwady steamer bound for *Anyar*.

That year the famed Ledi Sayadaw of Monywa spent the Lent at Bhāvanā-kone (Vipassanā-kone-tawya) in Pyay (Prome). A large pandal and a small bamboo building were donated to the Venerable Sayadaw, who was forming associations to promote the spread of *Thankheik* (*Abhidhamma*).

Malari and the group made a stop at Pyay to pay obeisance to Ledi Sayadaw; the previous year she had attended the *Dhamma* talk given by the Sayadaw at Kyaiklat in which the Venerable explained the five aggregates (*khanda*) in detail with graphic analogies, each aggregate on each night.

They spent ten days in Pyay, staying at Shwehinta-tawya to listen to the *Dhamma* sermons delivered by Ledi Sayadaw. In town Malari became friends with Ma Thet May, a member of the Paramattha Thankheik (*Abhidhamma*) Association.

Ma Thet May asked her:

"Sayalay, can you enumerate the 67 categories?"

Malari did so without hesitation.

"Please don't proceed to Thayaing village; teach us here.

Let us pay respect to you, Sayalay."

Monastic-building donors as well as members of the Thankheik Associations again pleaded with Nun Malari to reside in Pyay to promote the *Sāsana* (*Dhamma* teaching). However, though the young nun refused by saying that she was still a learner and not learned enough, the donors nonetheless insisted

that she was learned enough for them to pay respect to. It was said that the Ven. Ledi Sayadaw told the Thankheik Association members that as they did not have a good teacher, they should invite the young nun to stay.

Though Nun Malari repeatedly refused, the donors invited her to come back to Pyay after completing her studies. The nun replied:

"Dagagyi, I can't tell now. If circumstances permit, it will come about."

While Malari was in Pyay, the male students complained to the Ven. Ledi Sayadaw that his Thankheik Associations had been formed for women only. Then the Venerable explained:

"Well, it's really for your sake which you don't realise. When I preach to young mothers to become good and dutiful - and when they are -- their children also become good and dutiful. And the fathers are happy. Mothers are closer to the children than the fathers: that's why I say it's for your sake."

After a stay in Pyay for ten days, Malari and the group proceeded on by steamer to disembark at Sagaing jetty. They put up the night at the house of U Sein, who worked at the Land Survey Department of Saging. He once served as a teacher at Khattiya village and Malari had learnt arithmetic under him. In the year when Malari left for Thayaing village, U Sein began teaching at the Department's Land Surveyor School.

U Sein was happy to meet old friends and former students; and he saw to their every need. In his conversation with Daw Aing, he spoke about his meditation efforts under the guidance of the Ven. Mahāgandhayon Sayadaw.

Daw Aing asked U Sein to take her to the Venerable Sayadaw on his next visit. The Venerable was at that time residing at the East Gandhayon Forest Monastery.

U Sein bought the tickets and saw them off at the Sagaing Railway Station. By train they continued the trip to Wetlet, which at that time had only about 15 households.

The Sagaing-Shwebo rail link was opened in 1253 M.E. (1891). Before the rail link, Shein-ma-gar was the small town for government offices. After the railway line was in place, the offices were transferred to Wetlet.

Alighting at Wetlet station, Nun Malari and company asked help from the village headman to hire an ox-cart for them. The headman hired a cart from Wetlet to Thayaing for a fare of one kyat.

At noon on a scorching day the group rode on the rough cart to Thayaing village, five miles east of Wetlet. The two oxen laboured under the yoke on the hot, dusty and bumpy road. Pitying the two animals, Daw Aing and Malari got off to walk along the road. Under the glaring sun, Daw Aing complained of the heat to her daughter:

"They would not follow the road I wish them to take; instead I have to follow the road they insist on."

"Oh mother, this is the road to *Nibbāna*. Your daughter will have a chance to learn the *Dhamma* and mother will gain merits. By gaining merits, mother, you can reach *Nibbāna*."

"Indeed, my beloved one."

Speaking to each other, the mother and daughter continued walking along the road. Soon they were close to Thayaing village. They made the cart drive to the nunnery near the Mahā-ceti-hla-gyi Pagoda east of the village.

There they unloaded their luggage from the cart. The nunnery's Chief Nun Sudhammacari warmly welcomed the visitors. She was Malari's senior by two years. After taking a rest, Malari and the group visited the home of the Htayankar Sayagyi.

They paid respect to their teacher, presenting him with two viss of fish paste, dried prawns and two viss of Sinbyukyun jaggery. Two viss of dried prawns was a lot in prawn-scarce Upper Myanmar where only a little was used at a time.

At the Thayaing Nunnery Learning Centre, Malari shared the *zayat* rest-house with Nun Sudhammacari. Later they built a small two-room bamboo *zayat* with bamboo mat walls and roof to reside separately. The elder brothers of a village girl, Ma Aye Thar Yi, helped the visitors in many ways: carting the wooden posts and bamboo for the building from Thit-hseint village, for instance. (A small two-room *zayat* cost 60 kyats to build.)

Nun Ummari -- who was to become the Chief Nun of the Aye-nyein Forest Nunnery -- had arrived at Thayaing two years earlier than Malari. Ma Ummari was at that time residing at the Gu-ka-lay Forest Nunnery in Mingun.

Nun Nynarnacari -- who was to become Chief Nun at the Thi-wun-gar-mi Forest Nunnery, arrived later than Malari. She did not live in the village nunnery but in a separate small building in the Htayankar Sayagyi's compound.

During the year after their arrival, Nun Malari and the others started learning from the *Chapter of the Plane* to *Tikā-kyaw*. At night lectures they recited from *Abhidhamma* contents to *Pa ~ ~hāna*. After Nun Nynarnacari arrived, they started again on the *Tikā-kyaw*. Within that year Nun Ummari completed the *Pa ~ ~hāna* and returned to Mingun.

The Htayankar Sayagyi was conscientious in teaching the nuns. The thriving and development of the forest nunneries in Sagaing at present is due to his contribution, and he has been called "the father of the religious education of the nuns".

He taught the nuns the *Pa ~ ~hāna* Triplets and lec-

tured on the *Abhidhamma* at night in an easy and clear manner, saying:

"Later, you'll be teachers yourselves; so make yourselves well versed in the lessons."

The teacher sat on the raw mat of the upper story of his two-room by three-room house as he taught the nuns.

Malari spent four years learning the religious texts at Thayaing village. At first living there was hard on her, finding difficulty with the drinking water and the meals. She recalled:

"In the early days it was very hard for me: the water was not sweet enough -- its taste was too light to drink. The rice grains were quite different from those of Lower Myanmar. I had to bear it for I dared not tell my mother. Later, the elder brother of Ma Aye Thar Yi bought paddy for us from Halin and we milled basket by basket for consumption with a local pestle and mortar. The rice grains from Halin were very beautiful, cute like the white fangs of a snake. The cooked rice was also soft and good to eat.

"The well-to-do of the village did not have the habit of reserving the paddy for home consumption; they just ate the rice on sale at the market. In our Lower Myanmar we separate the paddy for home consumption and that put on sale. At that time in Thayaing village there was no grinder, only the pestle and mortar for pounding rice."

While in Thayaing, Malari never travelled outside the village, as for four years she studied hard. There were relatives of hers at Shwebo: U Htun Mann and Daw Mi. Daw Mi was the niece of her mother. Knowing that Malari was in Thayaing, she asked the young nun to visit Shwebo. But Malari never went for fear of disrupting her studies. As the economy of the village thrived, so did the religious activities. The recitals of the

nuns learning the texts were loud. Daw Malari recalled:

"All the daughters of the well-to-do of the village were nuns at that time."

Malari and the other nuns went daily to the teacher's house to attend the lectures. Returning from class one day, she heard the voice of a schoolboy reciting the *Suttas*. At that time the whole village was quiet as the village folk had gone to the Shwegugyi Pagoda Festival in Thit-hseint village. She called and asked the boy:

"Young boy, why didn't you visit the pagoda festival?"

"No, Sayalay, I can't afford to disrupt my studies, so I didn't go."

"Well, you're a good boy. When you grow up, you'll certainly become a Venerable Sayadaw."

That young boy has now become a Sayadaw who has written many treatises such as the *Bhasa-tīkā* treatises.

Four pages of fear

Every year Daw Aing would visit her daughters in Thayaing village. In 1268 M.E. (1906) she did not spend time with her daughters. Instead she went to Sagaing Hills to spend the whole three months of Lent meditating under the guidance of the Ven. Mahāgandhayon Sayadaw (Venerable Uttara).

At that time the Sayadaw was residing in the East Gandhayon Monastery. Daw Aing had been led to the Sayadaw by U Sein, a teacher at the Land Survey Department of Sagaing. Daw Aing lived in the East Issasaya-mae-taw Forest Nunnery, going daily to the East Gandhayon lower *zayat* rest-house to meditate throughout Lent. Afterwards she returned to

Thameinhtaw village in Tazaungmon (November).

In Waso (June-July) of 1270 M.E. (1908) Daw Aing returned to Thayaing village. Her two daughters then accompanied her to Sagaing near the start of Lent. At that time the Sayadaw had moved his residence from the East Gandhayon Monastery to the Mahāgandhayon Monastery. Along with their meal-carriers, the two sister-nuns went there in time for the Sayadaw's taking of the *swom* meal: for it was difficult to pay obeisance to the Venerable who at other times would close the building to meditate.

Nun Malari arrived at the time when the Sayadaw was having *swom* meals at the ground floor of a small building donated by U Saw and Daw Aye Yin -- also building-donors of the Mandalay Mahāgandhayon Monastery.

The building was two-storied with planed-wood walls and bamboo-mat roof. (In place of that small building now stands the large *Dhammayon* or temple hall). After a few courtesies the Sayadaw asked them:

"Have you read *Kyauksar*?"

"Yes, your Venerable Sir," they replied, thinking that the Ven. Sayadaw was asking about the inscriptions on stone.

"The *Kyauksar* I'm asking about is this: living and death; coming into being and termination; gaining and losing; meeting and parting. Mindfulness of these sufferings is certainly meditation.

"When one is alive, one fears death greatly. When something comes into being, one fears it will terminate or wither away; when one gains, one fears to lose it; when one meets, one fears to part.

"These are *Kyauk* [fear] *Sar* [literature]. So never forget these four "pages". Always be mindful of them: that is meditation."

(*Kyauk* in Myanmar language is a homonym of another word meaning "stone".)

The Venerable Mahāgandhayon Sayadaw continued the *Dhamma* talk a little further, urging the nuns to try hard in the *pariyatti* (learning) and *paṭipatti* (practice) work of the *Dhamma*. Then Nun Sudhammacari supplicated the Sayadaw about her wish to stop learning and to practise meditation. However, the Sayadaw instructed her to continue her studies, as she was still quite young, and to meditate after completing her studies. Nonetheless, Nun Sudhammacari, after hearing the Venerable Sayadaw's *Dhamma* talk, no longer had a strong interest in learning, but was eager to meditate.

Following the practice of the Mahāgandhayon Sayadaw, Daw Aing spent the whole period of Lent in Sagaing Hills meditating, while Malari and the others returned to Thayaing village to continue their studies.

Death of the nun's mother

It was the year 1271 M.E. (1909):

"Under the thin lingering mists, the hot sun glares;

Brilliant and scorching is the month;

In agony by the surpassing heat ..."

In his poems of the months and seasons, Mahā Ahtulamingyi complained about the month of Kason (May) instead of yearning for it; for in Kason, those who felt the scorching sun became fidgety and jumpy. There is a Myanmar saying: "*Kason, Nayon* [June], *swe swe khon*" which means that the months of Kason and Nayon are so hot that one feels jumpy as

one cannot keep calm.

Feeling the sweltering heat of the *Anyar* summer, Malari's health failed; for three days her fever rose and she collapsed. She could not move her limbs; her hands could not grasp, like a puppet severed from its strings. As almost the whole village loved and respected her, they took great care to help her.

They arranged to have a local masseur treat her stiff limbs, by inviting the masseur from Tapinkaung village in Shwebo Township. The masseur was competent and after a day's massage the nun's hand could move and grasp again. Three days of treatment could practically restore the functions of her limbs.

While Malari was ill in bed, she heard some heartbreaking news. Her situation could be likened to that of "piling pumpkins on the already heavy gourd", a Myanmar saying equivalent to that of the last straw breaking the camel's back.

Daw Pan Mai, a cousin-aunt of the nun, relayed the news that the nun's mother had passed away on the ninth waning day of Kason (May). Malari and her sister wept bitterly. Daw Pan Mai explained:

"Elder sister did not suffer any serious illness. She was going about as usual when she died suddenly. She took her last breath not at home but at the north *zayat* rest-house, while keeping *Upasatha* precepts. She had already made four sets of *thingan* robes [monk's robes] of *Padomma* cloth to offer to the Sayadaws on her coming visit to Sagaing in the month of Nayon (June)."

Dawe Aing was generous, prayed five times a day and always observed *Upasatha*. For three years until her death, she had been on a vegetarian diet. Nun Malari once read a paragraph from the *Visudhimagga* to her:

"Now while a meditator is engaged in the pursuit of virtue, he should set about undertaking the acetic practices in order to perfect those special qualities of fewness of wishes, contentment ..."

After hearing that, Daw Aing practised the austere habit of eating from one bowl or plate at one sitting. Since 1269 M.E. (1907), visiting Sagaing every year, Daw Aing practised meditation throughout Lent under the instruction of the Venerable Mahāgandhayon Sayadaw. She would arrive in Sagaing in Waso (July) and return to Lower Myanmar in Tazaungmon (November).

In 1270 M.E. (1908) before her return Daw Aing took on the task of having a cave hewed out at the Mahāthukha Forest Monastery for the Mahāgandhayon Sayadaw. As she also planned to visit Sagaing in Nayon (June), she made *thingan* robes of *Padomma* cloth to offer to these Sayadaws: the Venerable Mahāvisudhayon Sayadaw (Mandalay), Mahāgandhayon Sayadaw (Sagaing), Chanaye Sayadaw and Masoyein Sayadaw. However, she suddenly became ill and died on the ninth waning day of Kason.

Despite Nun Malari's deep sense of sorrow over her mother's death, she could not attend the last rites of her mother, ill as she was. Sister Nun Sudhammacari and Thayaing village girl Ma Aye Thar Yi went to the funeral. All the relatives from Nyaungdon, Khattiya, Pyapon and Yangon came to pay their last respects. Daw Aing's coffin was covered with the gold embroidered black velvet called *ta-myin-oke* in local parlance.

Nun Malari regained her health in early Nayon (June); when she was fit enough to travel she arranged to return to Thameinhtaw to take a rest.

Her sister Suddhammacari and ten other nuns accom-

panied Malari; for the others it was a pilgrimage as well. Back at Thameinhtaw Malari went to her mother's grave to pay respect, saying: "Mother, I've come back. Please share my merits: *Ah-mya, ah-mya*."

Tears fell from her eyes as she pronounced those words "*Ah-mya, ah-mya* (sharing the merits)". She controlled her emotions as much as she could and left the cemetery. Throughout the year 1271 M.E. (1909), she rested at her native village, undergoing various therapies such as massage, diet and medicines to treat her illness.

To Sagaing Hills

It was 1272 M.E. (1910). The Nayon rain, thin and fine, falling lightly like the mists is best described in the saying: "*Nayong-moe-they-myet-tha-mwae*" (the Nayon's thin drizzle makes the grass grow). Along with her father and her sister, Malari was in Yangon preparing to leave for Sagaing soon. Malari was conversing with a nun:

"Saya, have you heard that the Htayankar Sayagyi is now giving lectures in Sagaing Hills?"

"Oh, I haven't heard about it. At which forest monastery is he residing?"

"At the Bawdi Forest Monastery, I heard. And Saya where do you plan to reside?"

"I don't know where to stay as yet; and also I'm not familiar with any nunnery, though I'm a little acquainted with the Chief Nun of the Khaymaythaka Forest Nunnery."

"Then, Saya, stay at Gu-ni Forest Nunnery. It's quite near the river, and its Chief Nun is good-natured."

"That's good."

Nun Malari cut short her conversation with the other nun to make preparations for the trip. When the time came they went to the jetty and boarded the steamer bound for Sagaing. When U Set Phaw and nuns Malari, Sudhammacari and Ma Eindhasari arrived, they went to the Gu-ni Forest Nunnery where the Chief Nun welcomed them heartily. They were given a place to reside at the Wayindoke Sayalay's *zayat*. Nun Wayindoke Sayalay was the Taik-kyat (Supervisor) of the forest nunnery.

Fulfilling her mother's wish Nun Malari donated *thingan* robes of *Padomma* cloth to these Sayadaws: the Venerables Mahāgandhayon Sayadaw, Chanaye Sayadaw, and Masoeyein Sayadaw.

A cave was also hewn out at the Mahāthukha Forest Monastery where the Mahāgandhayon Sayadaw was to reside, and it cost about 2,000 kyats. When the cave was completed, ten Sayadaws were invited for the libation ceremony held for the donation of the cave. The Sayadaws were offered *swom* meals and a set of *thingan* robe each.

Following the Mahāgandhayon Sayadaw's exhortations, U Set Phaw observed *Upasatha* precepts and practised meditation, residing at the Lower Zaytawun Forest Monastery. Along with his younger daughter Nun Sudhammacari, he returned to Thameinhtaw village at harvest time to sell the paddy, before returning to Sagaing Hills.

Nuns Malari and Sudhammacari studied under the Htayankar Sayagyi and in turn they taught the young nuns near to them. Every *Upasatha* day, they would go on a vegetarian diet, eat from a single plate at one sitting, and would practise meditation.

At that time there were not many nunneries in Sagaing Hills: they were Gu-ta-lone Forest Nunnery in the northern part of the hills, Thit-hseint Forest Nunnery (1260 M.E. or 1898), Maggin (Way of Magga) Forest Nunnery in the southern part of the hills (1265 M.E. or 1903), Nibbeinda Forest Nunnery (1266 M.E. or 1904), Khaymaythaka Forest Nunnery (1267 M.E. or 1905), Gu-ni and Ayemyo Forest Nunneries (1270 M.E. or 1908).

The nunneries were not as busy and thriving as nowadays; the roads were also not good and smooth. There was not a single nunnery along the road running through the little valley from Maggin Nunnery to the river; and that road was a cart road full of pits.

Under the *zaung-gyan* tree (*Osyris arborea*) at the horse-carriage terminal was a small shop selling deep-fried crispies. Around there were about 300 households of Thawtarpan (Sotapanna) village.

At that time there appeared a large tract of alluvial island east of Htonbo village, and so the village folk worked as cultivators on it.

Sayagyi U Thein Sung, ex-Assistant Lecturer at the University of Mandalay (Abhidhamma Department), in the introduction to his book *The Origin of Creatures in the Three Planes According to the Buddhist View*, recorded the scene in southern part of Sagaing Hills in 1267 M.E. (1905):

"There was not a soul on the road between Zaytawun Forest Monastery and the Khaymaythaka Forest Nunnery; there were just a few woodcutters going about, and leopards roamed there.

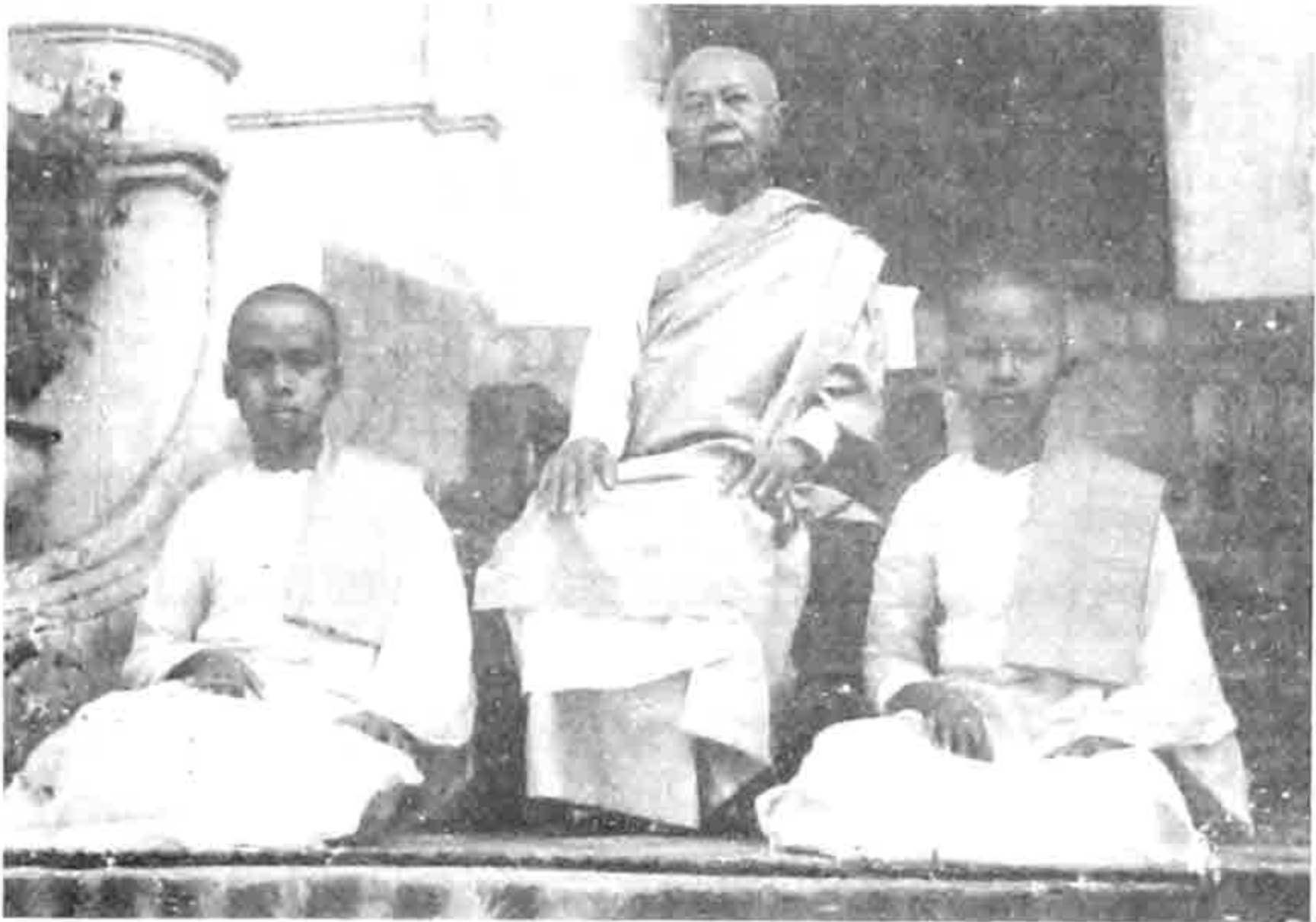
"As I was afraid to follow the present path, I took the road from the north stairway of the Zaytawun Pagoda to the

river. Zaytawun jetty was busy with people repairing large leaking boats with *dammara*, and it was called Hlaynaryon (dock-yard).

"From that jetty I took a sampan, passed the Kin-maw and arrived at the Thayetpin-seik jetty, and from there I walked in the company of nuns who came to fetch water from the river to my mother's *zayat* rest-house.

"Nunneries were few and those few were the Gu-ni Forest Nunnery, Khaymaythaka Forest Nunnery, Nibbeinda and Maggin Forest Nunneries. The number of nuns who learnt the *Dhamma* texts was few; there were only old nuns and laypeople practising meditation."

Daw Malari at 78 years of age. Below: (Left) In 1970 Daw Haymaryi was appointed Chief Nun by Daw Malari. (Right) She also chose Daw Parami to be one of the Nayakas of Samiddhodaya Forest Nunnery.

CHAPTER THREE:

Life at the Forest Nunnery

Founding of Samiddhodaya Forest Nunnery

Malari, native of Thameinhtaw village: this name was once famous all over Sagaing Hills. The cause of her fame was her pleasant personality, good morals and learning.

Nun Malari arrived in Sagaing hills in 1272 M.E. (1910) and resided at Gu-ni Forest Nunnery. The Chief Nun there Daw Dhamma – famed as the beautiful Mai Dhamma – loved Malari very much and had great hopes for her. The Chief Nun firmly believed in Malari's moral uprightness, civility and learning. When the young nun planned to establish a new forest nunnery, the Chief Nun of Gu-ni said:

"Don't set up a separate nunnery. I'll cut this nunnery into two and give you half. Do stay at this nunnery."

Gu-ni Nunnery was near the bathing spot at the river, and for this reason Malari was interested in residing at that nunnery. She never did anything without first consulting the Mahāgandhayon Sayadaw. The Sayadaw said:

"Well, when the Chief Nun of Gu-ni is still alive, it's good for you, but in the long run it's better to have your own place."

In 1270 M.E. (1908) Daw Aing bought the land which

was to become the Samiddhodaya Forest Nunnery. Daw Aing was a farsighted woman; she introduced her daughters Malari and Sudhammacari to the chief nuns of the forest nunneries in Sagaing Hills, asking them to instruct her daughters.

When Malari was studying at Thayaing village, Daw Aing was practising meditation at Maitaw Forest Nunnery; in the meanwhile she went to pay respect to Chief Nun Madaya Wunkataw, quite famous at that time. Daw Aing had also brought along her two daughters. The two sisters, not wanting to disobey their mother, came along. But the two nuns were reluctant to pay respect to a nun -- however old she was -- who took up the robe late in life.

After coming back from the visit to Madaya Wunkataw the sisters complained:

"Mother, what are you doing? We're ashamed of paying respect to the ones who only became nuns late in life."

"No, don't talk like that. Though you are nuns, you're still clinging to your vanity -- and that's not good, it's destructive. Madaya Wunkataw is my teacher; that's why I asked you to pay respect to her. You know well enough that paying respect to one who's older in age and higher in honour will gain you merits, with benefits such as beauty and longevity."

Malari realised her own fault when she heard her mother's reminder that vanity led to destruction. But having an aggressive temperament, Suddhammacari shot back:

"Oh! I don't want to pay respect to those who renounce only late in life."

At that time Madaya Wunkataw was famous all over Sagaing Hills. If one climbed up the *saungtan* (stairway) of the Chinthay-ta-kaung (lone mythical lion) to Ponnyashin Pagoda, one could see the forest nunnery of Madaya Wunkataw on the

east side of the stairway. It was set up by the Wunkataw (wife of the Chief Official of Madaya Town) who spent many years meditating there. In her previous birth Madaya Wunkataw was a small-time hawker who plied back and forth between Mandalay and Madaya selling goods. Once, she put down her basket and made a wish to Lord Buddha:

"Lord, may I never be born in such a poor life, and after death

Consequently, Wunkataw's life was said to be that of a rich woman.

Because of this wish, she was born a rich man's daughter in Madaya; and at the age of sixteen she was married to Madaya Myowun (Chief Official of Madaya). With her husband's approval, she invited the learned Sayadaw daily to her house to teach her.

Her husband died when she was at the age of twenty-one. Even before her husband was laid to rest she became a nun. After the funeral she went forth to Sagaing and established the nunnery. She was very generous, and she could listen to *Dhamma* preaching for hours without moving.

Looking ahead for the future of her daughters, Daw Aing searched for a suitable place to set up a forest nunnery. She found the site of the present Samiddhodaya Forest Nunnery and bought the nearly six acres of land for 65 kyats from U Phyo, headman of Sotapanna village.

In 1273 M.E. (1911) plans were made to establish the Samiddhodaya Forest Nunnery. The land was cleared and levelled. To ward off evil and danger before construction began, ten Sayadaws came to recite *Suttas*. Among them were Ven. Saddhamma (Chanaye Sayadaw), Ven. Khemeinda (Issathaya Sayadaw), Ven. Kelasa (Kyaiklat-pit-simaryon Sayadaw) and

Ven. Nandavamsa (Masoyein Sayadaw).

U Set Phaw and Daw Aing were closely acquainted with the Kyaiklat-pit-simaryon Sayadaw. The Sayadaw had founded the Kyaiklat Forest Monastery in 1271 M.E. (1909) and was residing in Sagaing Hills. The Pit-simaryon Sayadaw personally visited the nunnery site and said:

"Malari, you are lucky. All the Sayadaws who recite the *Suttas* are monks of morality. This place is free from evil and danger, and it will thrive."

U Set Phaw, while residing and keeping *Upasatha* precepts at the lower Zaytawun Forest Monastery, planned to construct a *zayat* rest-house at the new nunnery. U Pho Yin, fellow *Dhamma* friend who was residing at Gu-ni Nunnery, suggested: "*Dhamma* friend, you can afford it: how about constructing a brick building? Then it'll be safe for your daughter-nuns." On hearing that, Malari protested:

"I don't want to reside in a grand brick mansion. I want to live in a simple hut with bamboo mats for walls and roofing. Don't construct a brick building, father."

U Set Phaw made arrangements to his daughter's satisfaction. He hired a contractor named U Kyee Phe to build a two-room by three-room *zayat* with a front portico. The *zayat* would have a wooden floor, double walls and teak doors. At that time the cost of building it was over 2,000 kyats. U Pho Yin, who wanted a brick building, commented:

"Sayalay wants to live very humbly. There're many others who want to live in brick buildings but can't afford to. It's a wonder this young Sayalay doesn't wish to live in a brick building."

In the year 1274 M.E. (1912) Malari and the others moved out from Gu-ni Nunnery to the new forest nunnery.

Accompanying Ma Malari were her sister Ma Sudhammacari, Ma Sumarlar, Ma Khemacari, Ma Pannacari, Ma Pannava and Ma Eindacari. As it was a new forest nunnery, Nun Malari and the group -- along with U Set Phaw -- were kept busy clearing and planting trees.

As the site of the new nunnery was at the foot of the hills, the surface of the ground was not level. In some places rock edges protruded, and the surroundings were thick with underbrush. The fence at that time was not like the present big brickwall but just thorny bushes and trees. At the gate -- wide enough for only a cart to enter -- was a wooden pole with a signpost. It bore the name of the forest nunnery and the date of its founding:

Samiddhodaya-taik, Aye-chan-thagyee Nunnery

Founded in 1273 M.E. (1911)

Mahāgandhayon Sayadaw named the new nunnery

"Aye-chan-thagyee Forest Nunnery"

"As this is the place to extinguish the fires of *saḥsāra* through learning and meditation it is better to include 'Aye' in the name," advised the Sayadaw in selecting its name.

The Taik-oke (Chief Administrator) Sayadaw of Mandalay East Visudhayon Monastery, Ven. Panna, who was of the same age and a close friend of Sein Zani, named the nunnery "Samiddhodaya". Ven. Panna (1224 - 1291 M.E.) said:

"Malari, hear this: with this name your place will prosper. This name is astrologically sound."

Nun Malari, respecting the wishes of the Sayadaws, used both names; but the name "Samiddhodaya" remained on people's lips up to this day.

Benefactor Sayadaws

The Mahāgandhayon Sayadaw often exhorted Chief Nun Malari of Samiddhodaya Forest Nunnery:

"You are quite young. The more teachers you have, the better. You must listen not only to what I say, but also to the exhortations of the Chanaye Sayadaw and the Masoyein Sayadaw."

Daw Malari had as deep a respect for the Mahāgandhayon Sayadaw as she had for her own father. She would strictly obey whatever the Sayadaw counselled. Placing much trust on the Mahāgandhayon Sayadaw she had come to reside in Sagaing Hills. When Malari planned to set up a new nunnery and settle there, her uncle told her:

"Sagaing Hills is too far from where your relatives are living; and nuns should be with their relatives."

Malari entreated the Mahāgandhayon Sayadaw for advice about the matter:

"Placing great hopes on the Sayadaws, your pupil aims to live in Sagaing Hills. But my uncle says it's too far from relatives, your Venerable Sir."

The Mahāgandhayon Sayadaw's reply was to the point: "You can depend on us."

Since the day of her arrival in Sagaing, Malari obeyed the counsel of the Sayadaw. The young nun did not do anything without first seeking his advice. As a result this was what the Mahāgandhayon Sayadaw told the Visudhayon Sishin Sayadaw:

"Though Malari is young she has the attribute of being obedient."

During the early days of the establishment of the Samiddhodaya Forest Nunnery, the buildings were few, and there were also no big trees to cast a cool shade. The heat of Kason and Nayon (May and June) was scorching. The nuns sweating heavily tried to cool themselves with fans flapping as they studied. Granny Pa Daing, an elderly woman keeping *Uposatha* precepts, on seeing their plight advised them:

"Sayalay, the sun's scorching and you are all in great difficulties. Why not spend the time in Maymo (Pyin Oo Lwin) for a month or two? I'll take care of the nunnery."

Malari accepted the plan; and the group of nuns went to Maymo. After 15 days' stay they received a letter informing them that there was rain in Sagaing: that the weather had become pleasant again. So they returned.

Back in Sagaing, Malari and her pupil nuns were told that they had committed an offence for going to Maymo. They were summoned by the Mahāgandhayon Sayadaw to the Mahāthuka Forest Monastery where the Sayadaw was residing at that time. Then, the Sayadaw asked them why they had gone to Maymo and who had instigated them to do so. After that he remarked that Malari was too young to stay apart from her teachers. As a penance, the Sayadaw ordered Malari to fetch water from the river for a hundred times.

Meanwhile the Dhammayon Venerable, a monk nearby, pleaded with the Sayadaw that carrying water a hundred times would take all day. The Sayadaw then told the monk to give a suitable punishment and went up to his building. The Dhammayon monk made Malari and her nuns carry water ten times.

In 1277 M.E. (1915), Samiddhodaya Nun Ma Khemacari passed with credit the junior grade of the government *Pathama-pyan* examination, winning a scholarship. In

1280 M.E. (1918) two other nuns from Samiddhodaya passed the junior grade (*Pathama-nge*); a year later seven nuns passed the junior grade (*Pathama-nge*). Then the Mahāgandhayon Sayadaw called Chief Nun Malari and the nuns who had passed the examination. The Sayadaw asked them:

"You are happy to pass the exams, aren't you?"

"Your Venerable Sir, we are quite happy," all the nuns replied in unison.

Then the Sayadaw exhorted:

"Well, the teacher is quite young, the pupils are young as well. Passing the exam is an occasion to be happy. But just keep the happiness in your mind. Keep calm, don't get excited for passing the exam. Keep your mind free from vanity, jealousy and stinginess. Watch out for, be wary of them. Pay heed to what I advise."

Chanaye Sayadaw

The Venerable Chanaye Sayadaw was one of the benefactors of Nun Malari. She earnestly followed the counsel of this Sayadaw Ven. Sadhamma who went forth to Sagaing together with the Mahāgandhayon Sayadaw, whom he regarded as his teacher; he had also practised meditation under him. The Chanaye Sayadaw went on almsround daily at the forest nunneries. The Sayadaw also saw to the welfare of the nuns.

In 1279 M.E. (1917) residents of Wakema, U Pho Thet and Daw Kyee Nyo built and donated a large and stately *Dhamma* hall in the Samiddhodaya Forest Nunnery. The beautiful *Dhamma* hall was two-storied, four-room by six-room in measurement, and decorated with brick floral works.

Just after the hall was built, Chet-thin U Ba Thin and his sisters held a donation ceremony. There was no large building at the Chet-thin Forest Monastery at that time, and the Chief Nun of the Chet-thin Nunnery came to Daw Malari to ask:

"Saya, we don't have a large building for the *ahlu* (donation) ceremony. Permit us to hold a ceremony here for a day. They say it will include something like *na-yi*."

Daw Malari readily agreed to the nun's request.

In the morning of the *ahlu* ceremony held at the Samiddhodaya Forest Nunnery, *na-yi* music was performed. When Daw Malari heard the music, she was afraid and her face showed it. However, she was too considerate to ban it. Meanwhile the Chanaye Sayadaw on his daily almsround arrived at the nunnery. On hearing the music, the Venerable's face turned a little stiff and he left after receiving the almsfood.

That afternoon the Chanaye Sayadaw summoned Daw Malari to his monastery. Daw Malari, knowing full well the reason for the summon, went together with the Chief Nun of Chet-thin Nunnery. When they arrived in the presence of the Sayadaw, the Venerable said:

"Well, the *Dhammayon* has just been finished and there are already musical performances; mind you, later you'll have to dance as well."

Then Nun Malari supplicated the Sayadaw:

"Your Venerable Sir, the Chief Nun of Chet-thin Nunnery had asked me for permission to hold a donation ceremony; and your pupil agreed without knowing anything more."

The Chet-thin Chief Nun also pleaded:

"Your Venerable Sir, your pupil didn't have an inkling of what *na-yi* music is. Forgive us this time. It will never happen again."

As it was an honest mistake the Venerable was satisfied, and further said that he too didn't know what *na-yi* was. The Sayadaw then exhorted them to keep the seventh precept:

"I take the precept to abstain from dancing, singing, playing music, enjoying songs and dances of others."

Masoyein Sayadaw

The Venerable Masoyein Sayadaw, Ashin Nandava[^]sa, was one of Malari's benefactors. He administered five monasteries: Masoyein, Selagiri, Keinnara, Shawphyu and Mahābodhi monasteries. In addition, two monasteries Shwepyi and Hmankyaung were put under his authority.

The Masoyein Sayadaw commanded great authority over his pupil monks and nuns. Malari often visited his monastery to ask his advice. The Venerable knowing the nun's restrained behaviour and thoughtfulness, would urge her:

"If you follow the words of the teachers and live according to their advice, you will always flourish in the *Sāsana*. Continue living your own way, Malari."

Yaykan Forest Monastery Sayadaw Ven. Sagara

Yaykan-kyaung Sayadaw Ven. Sagara, another benefactor of Nun Malari, was an eloquent *Dhamma* preacher. On *Uposatha* days the Sayadaw would give *Dhamma* talks to nuns, yogis and those who observed *Uposatha*. Daw Malari, accompanied by the Chief Nun of Pītisukha Forest Nunnery, would go

to Yaykan Monastery to listen to the discourses where the Sayadaw would give words of guidance:

"You *pariyatti* learners, study hard, be regular in your learning and attendance. Cows must have safe fences."

Like rearing cows which can perpetuate the stock on the farm, *paṭipatti* (practice of the *Dhamma*) cannot disappear as long as *pariyatti* existed. That is why the *Tikā* writers compared *pariyatti* learning to rearing cows which could maintain the stock. Using this simile, the Yaykan Sayadaw thus pointed out that cows must have safe fences.

Once Daw Malari and her pupil nuns went to pay obeisance to the Sayadaw who advised her:

"Well, Malari, take note of the three groups: *saddhā* (faith), *mettā* (loving-kindness) and *taṣhā* (craving). If you are mindful of these three groups, you'll flourish and shine in the *Sāsana*. It's not good to lose that brightness; but as long as you stay in the Order of the *Sāsana*, you must shine in it."

Taungbelu Sayadaw

Daw Malari often paid obeisance to the Taungbelu Sayadaw who was one of the Sayadaws having good morals. When nuns and laypeople came to pay obeisance, the Sayadaw would give the precepts from behind a curtain.

Sishin Sayadaw

Sishin Sayadaw (Reverend Kosalabhivaṇṣa) of the Mandalay Mahāvisudhayon Taik-thit Monastery gave much help for the

progress of the Samiddhodaya Nunnery. He also exhorted the nuns to be proper and restrained in their manners. The Sayadaw also encouraged the nuns in their learning:

"Do you have a wish to learn?"

"Yes, your Venerable Sir, we want to become learned."

"Well, if you have the will, you are already learned."

Indeed, those who have the will to become learned will certainly become one. In the Scriptures, it is said of one who wishes to become learned: eagerness to hear and to listen thus provokes a mind bent on gaining knowledge.

Daw Malari would go to pay obeisance to the Sayadaws -- whoever was famous in learning and good in exhortation -- trying to learn the ways of giving counsel. Moreover, Malari said:

"I was very lucky. I've always met good teachers."

Indeed, the truth was that Daw Malari could find such good teachers by herself.

Administration of Samiddhodaya Forest Nunnery

Recalling how the nunnery was administered, Daw Malari explained some of its rules and regulations:

"There are no separate rules and regulations governing the nunneries; we follow the rules laid down by the Mahāgandhayon Sayadaw."

Two years after the founding of the Samiddhodaya Nunnery, rules and regulations for nuns appeared. The Samiddhodaya Nunnery followed these rules and that is why it

has stood united and disciplined to this day.

A nun who wanted to reside at the nunnery could not easily get the permission despite asking the Chief Nun two or three times. Only after studying her would the Chief Nun decide whether to accept her or not.

Besides, she must have as a strong guarantor one of the resident nuns of the nunnery. That guarantor must accept full responsibility for the behaviour of the applicant to reside in the nunnery and must also bear the penalty in case of any violation by the applicant-nun.

On acceptance, she would be taken to the Taik-oke (Chief Administrator) nun and the Taik-kyat (Supervisor) nun to ask for their guidance. The Taik-oke and Taik-kyat nuns would then advise the new member of the nunnery.

A laywoman -- between the ages of 13 and 40 -- wishing to become a nun, had to wait for two or three months, keeping the *Upasatha* precepts to purify herself. Then the Chief Nun would decide whether she could be accepted as a nun or not. This rule was applied on a case-by-case basis.

Following the rules and regulations of the nuns, those who wanted to reside at the Samiddhodaya Nunnery must pray twice daily, rise early, cook the meals to offer *swom* together to the Lord Buddha's image at the temple hall.

In the mornings the sound of the young nuns' prayers and *Dhamma* recitals, their pronouncement of *Ah-mya* (sharing merit) and the striking of the small triangular brass gong offered a pleasant occasion to all the listeners.

At the striking of the brass gong at dusk, all the nuns would go to the large Buddha temple to pray, offering cups of drinking water and flowers. The large temple hall was spotlessly clean; and the *swom-taw-oke* (circular receptacle for

meal offerings), the water cups and flower vases were all arranged in order.

The simple arrangements of wild flowers, given the young nuns' beautiful imagination, had their own unique beauty. Indeed, the large temple hall of the Buddha was the most pleasant place of all.

After the night's prayers and while leaving the temple hall, the nuns had been instructed not to engage in conversation but to recite "*Namo tassa*". The nuns all obeyed the rule as they returned to their respective *zayat* rest-houses and recited the texts. That was the daily routine in Samiddhodaya Forest Nunnery.

The rules for the nuns prohibited the "**Five Loudnesses**": **talking loudly, laughing, calling out, sneezing and yawning loudly**. Following these rules the Samiddhodaya nuns avoided these five loudnesses.

Before the death of the Mahāgandhayon Sayadaw, the Samiddhodaya Forest Nunnery had been adhering strictly to the rules; and so the place was usually quiet except for the sound of prayers and *Dhamma* recitals of the nuns.

In front of the nunnery even the hawkers did not dare make a clamour at that time, but sold their goods quietly under the tamarind tree in front of the Chief Nun's brick building. The nuns also bought the necessities by a quiet show of hands. Living quietly and conversing in a low tone was one of the admirable traits of saintliness.

In the early days of the nunnery's establishment, Daw Malari alone administered the nunnery. But later, following the instruction of the Ven. Sishin Sayadaw of the Visudhayon Monastery, Nun Daw Sumala of Nyaungdon was appointed Taikoke (Chief Administrator); while Nun Daw Ayesara of Thayaing

village was given the task of Taik-kyat (Supervisor).

The Taik-oke was good-natured and respected the Chief Nun greatly -- whatever Daw Malari wanted done, she had the courage and tenacity to see it through. She was full of compassion for the nuns, and they loved and respected her. She worked hard for the progress of the Samiddhodaya Forest Nunnery in every way. But her work was cut short by her death during the Second World War. This is expressed in the Myanmar saying: "*law-kaung-tone-tet -kyoe*" meaning that the oar breaks while the rowing is in progress.

After the death of Nun Daw Sumala, Nuns Taik-kyat Daw Ayesara, Daw Sunanda, Daw Sucari and Daw Candavati continued to work for the nunnery's development under Daw Malari's management. Since then presiding nuns Daw Kinsanar (*Pathama-kyaw*), Daw Parami (*Pathama-kyaw*) and Daw Haymaryi (*Dhammacariya*) have been working to preserve the observance of the rules and for the progress of the nunnery.

At the same time the *Anunayaka* (Deputy-Nayaka) teacher-nuns Daw Eindavati, Daw Kulapati and Daw Caravati have been teaching the nuns to give them a proper foundation for the study of the Scriptures.

All the Samiddhodaya teacher-nuns had passed the government-held *Dhammacariya* (teachership) examination, having sound basic educational qualifications. Every year the young nuns would pass the examination due to the good teachership and correct teaching methods.

Besides, Nuns Daw Vannari, Daw Chandabagi and Daw Caritanarni, holders of the government *Dhammacariya* degrees, have helped in the education of the nunnery.

Discipline is the most valuable jewel in life and one who has discipline is as invaluable as the discipline itself. One who

cherishes discipline will always be successful; the more the discipline, the more prosperous one will be in whatever station of life. The progress and prosperity of the Samiddhodaya Forest Nunnery was due to the strict observance of the discipline and to the good administration of the presiding nuns.

The last days of U Set Phaw

U Set Phaw was simple, gentle and good-hearted. Possessing over 500 acres of land, he was wealthy but not arrogant. He donated monastic buildings and Buddha images, earning religious honours but was not conceited about them. U Sar, donor of the buildings at Mahāgandhayon Monastery, once remarked to U Set Phaw in wonder:

"Well, I admire you very much. You do all the odd jobs though you are a *Kyaung-dagar* (donor of a monastic building)."

Whenever the Venerable Mahāgandhayon and Chanaye Sayadaws went on almsround, U Set Phaw would shoulder the *hyat-saing* (a large circular lacquer tray suspended by ropes at either end of a wooden pole balanced on the shoulder) and follow the monks. Daw Malari often protested to her father:

"Father, you are too old and it's too exhausting to shoulder the *byat-saing*, climbing up and down the hills. Hire someone else to carry it for you."

The nun's father would reply:

"My dear daughter, what's the use of this *kāya* [body]? I don't mind how tired I get -- I'm exchanging this useless body for valuable deeds of merit."

But Daw Malari did not want her father to be tired and

exhausted at his age, and so she replied:

"But Father, you'll also gain merit by practising meditation."

Still he continued to carry the *byat-saing* for the Sayadaws. Not wanting his daughter to be unhappy about it, U Set Phaw avoided her as much as possible on his trips. With the *byat-saing* on his shoulder, whenever he ran into the young Samiddhodaya nuns, he would ask them not to tell his daughter.

In 1272 M.E. 1(1910) after the death of his wife, U Set Phaw started living in Sagaing Hills. At first residing in the Lower Zaytawun Forest Monastery, he kept the *Upasatha* precepts and practised meditation.

Later he changed his residence to the Mahāgandhayon Forest Monastery and served the Venerable Sayadaw by doing chores and running errands. With his younger daughter Ma Sudhammacari he would return to Thameinhtaw village at harvest time to sell the paddy before coming back to Sagaing Hills.

Following the exhortations of the Mahāgandhayon Sayadaw, U Set Phaw practised *Buddhānussati* (contemplation of the Buddha). Adding *Buddhānussati* mental cultivation to his gentle nature, he became even more gentle; he could also establish *sati* (mindfulness) to ward off the *akusala* (unwholesome) mind. Daw Malari recalled:

"Father didn't say a word which might even resemble a hint of untruth as he feared the demerit of *akusala* very much."

After practising *Buddhānussati* for eight years, U Set Phaw developed in *Vipassanā* meditation by following the instructions of the Venerable Mahāgandhayon Sayadaw that yogis who wished to gain analytical knowledge of mind and matter had to divide their body into five aggregates. He practised

mental cultivation on the aggregate of hair, head, hands, body, legs: "It is not hair but matter, not head, not hands, not body, not legs as all are matter."

For nine years U Set Phaw practised meditation while doing chores and running errands for the Sayadaw; and now he was in the 66th year of his life.

Some Myanmars fear the number "six" as the Myanmar word *chauk* (six) is a homonym of another meaning "abyss. There is a saying that "if one falls into the abyss it will be difficult to climb out again."

The Ven. Mahāgandhayon Sayadaw passed away on the eighth waning day of Wagaung (August) 1281 M.E. (1919) at the age of 61. U Set Phaw was shocked, and in moral dread over it.

After the passing away of the Venerable, U Set Phaw had a strange dream and he climbed down to the Samiddhodaya Nunnery to tell his daughter. His face was not cheerful, his manner weak and exhausted.

Daw Malari felt a cold twinge of fear when she saw her father from afar. With tears welling up in her eyes, she gazed unblinkingly at him coming towards her. Without reason a thought occurred to her: "Did he come to tell me about his impending death?"

With fear and worry clear on her face , she asked him:

"What brings you here, dear father?"

She was trembling and tears rolled down her face. U Set Phaw, after making an attempt to talk about his dream, walked away from her.

Later he related the dream to his daughters:

"In the dream I was living in a big mansion; near it was

a large *Sagawar* tree blooming with scented yellow flowers. The whole tree was bright yellow in colour."

His younger daughter Ma Sudhammacari joked in reply:

"Father, don't give these yellow *Sagawar* flowers to the *nat-tha-mees* (angels)."

In 1282 M.E. (1920) U Set Phaw felt a little ill, so he moved from Mahāgandhayon Forest Monastery to the Samiddhodaya Forest Nunnery. There, his two daughters took care of him and his diet, and treated him with medicines.

Set Phaw's health condition could not be said to be serious, yet he did not fully recover with his condition fluctuating daily. In the early days of Tazaungmon (November) his health worsened; though he could sit and walk, he was confined to bed as his strength was too weak.

However, U Set Phaw did not stop his meditation practice, being always mindful of it. Whenever he felt better, he would sit up in bed to meditate. When Ma Sudhammacari saw him sitting up, she approached him to ask:

"Father, whatever are you doing, covering yourself up under a blanket?"

"Meditating on the five aggregates of the body," he replied. He meant that he divided the *kāya* (body) into five aggregates and established *sati* (mindfulness) on them. Ma Sudhammacari would usually joke with him:

"Father, Father, I'm not real, but daughter is real, isn't it?"

It was on the fifth waxing night of Tazaungmon (November). The stars were brilliant in the clear azure sky like the all-blooming *zun* (*Jasminum auriculatum*) bushes; while the fifth waxing-day moon was casting its feeble light before it dis-

appeared into the dead of night.

On that night the *Kahtein* (*Kathina*) offerings were placed at the head of U Set Phaw's bed to be donated on the sixth waxing day of Tazaungmon at the West Gandhayon (First Gandhayon) Forest Monastery. Daw Malari had told her father that if the Ven. Chanaye Sayadaw came on his almsround she would invite him to hold a libation ceremony for their planned *Kahtein* offering ceremony. That night the two daughters slept on either side of their father.

It was midnight when Malari went to check on her father. But as he was not in bed, she exclaimed:

"Oh, where has he gone?"

She lit the lamp hurriedly; there he was squatting near the *Kahtein* offerings.

"Father, what are you doing?"

"I'm holding a libation ceremony."

Under the light, Malari saw beads of sweat on his forehead. Wiping the sweat from his brow, she then felt her father's hand which was cold at the fingertips.

"Father's going to die. The blood's withdrawing," she thought.

"Get up, get up, Mai Sudhamma, father's fingertips are cold," she woke her sister up and together they put their father on the bed under a blanket.

"Father, do drink a little syrup water and *Nandwin shar-put-hsae* (medicinal salt for digestion and good palate used by the royal court), a little leftover from the afternoon."

"Yes."

U Set Phaw drank the medicine, and Ma Sudhammacari whispered to her elder sister:

"Elder sister, Father usually refuses to take medicine.

This time he takes it – I'm worried."

Ma Malari again felt her father's hand and found the back of the palm was also cold. She heaved a sigh and went to waken Ma Sumala and her other pupils:

"Wake up Mai Sumala, Father's hands are cold. I think the blood is withdrawing."

Ma Sumala quickly sat up and followed her teacher. She had been dreaming when Malari woke her up; later she told her teacher about the dream:

"Grandfather will ascend to the abode of *Nats* (deities in the Celestial Plane). There are two carriages with *pyathat* (decorated tiers) roofs arriving in front of the *Dhammayon* (temple hall)."

Thinking that her father's blood was withdrawing and realising the coming end of his life, Ma Malari recited the *Yaung-che-taw-phwint* prayer (Explanation of the Light of Buddha) written by the Visudhayon Sayadaw, asking him to listen to her recital.

U Set Phaw breathed his last while listening, without moving, to his daughter's recital. His last day of life was the fifth waxing day of Tazaungmon (November).

Leaving his corpse to his beloved daughters, U Set Phaw had entered a new existence. Daw Malari laid the coffin in the large *Dhammayon* for seven days and held *Dhamma* talks. The Ven. Yankin Forest Monastery Sayadaw from Mingun and Saya Khin, ex-monk Sein Zani, delivered the sermons, putting across the message – lessons of moral fear.

At the funeral, Saya Khin personally administered the libation ceremony and pronounced *Ah-mya* (sharing merit). Then, the relatives covered the coffin with a *ta-myin* (gold-embroidered, black velvet blanket) and carried the coffin on their

shoulders to a place near Shinpin-nan-oo Pagoda where it was laid to rest.

The funeral was attended by 76 invited Venerable monks, and over 200 nuns and people. The monks were offered *thingan* robes, towels soap and candles; the nuns were donated 8 annas each. (The usual amount of donation at that time was 4 annas; so 8 annas was a large sum.)

After the death of her father, Daw Malari was left morally and physically exhausted. The busy days of the funeral ended, she resumed her teaching, using it as a substitute for the sorrow and unhappiness over his death. Time ran on its own course listlessly and so a year passed.

To Ceylon and India

It was the year 1282 M.E. (1920).

Nun Daw Malari was now aged forty; she had been studying hard since she became a nun. When she became the Chief Nun of the Samiddhodaya Forest Nunnery, she spent the time teaching her pupil nuns. For 21 years, she remained happily in the literary world of *Dhamma* Scriptures, unaware of the passing years.

Her beloved supportive parents had left her, so had her much relied-on mentor, the Venerable Sayadaw of Mahāgandhayon Forest Monastery.

Whenever she dwelled on thoughts about them, her mental agony left her physically exhausted. So to cool her nerves she yearned to go on a pilgrimage: especially to pay homage to the Lord Buddha's Tooth Relic in Ceylon (now Sri Lanka) that she had read about. Malari hoped to visit Ceylon and India

when her health was good and when she had the means.

A chance to fulfil her plan soon came to her. The Ven. Dhammodaya, a monk from Kyaungtawyar Shwe Kyin Monastery of Yangon, was planning to lead a group of over a hundred pilgrims -- of monks and laypeople -- to Ceylon and India. A laywoman who knew the Venerable invited Daw Malari to join them.

Daw Malari happily made arrangements for the trip; younger sister Nun Sudhammacari and four other nuns would accompany her. They carried with them two silver vases and ten silk-ropes belts for the monks at the Buddhist centres they would visit.

The pilgrims boarded the ship bound for Ceylon, starting the journey in Thadinkyut (October). The Ven. U Sumana, the monk from the Thayettaw Monastery of Yangon, delivered lectures daily about the Buddhist holy sites on the upper deck in the evening; this was to provide the pilgrims with general knowledge and to fill the time on the journey. Daw Malari and other interested pilgrims attended daily.

While the ship was crossing the deep expanse of the ocean, the pilgrims enjoyed mostly a pleasant weather except for two days of a small storm. Some felt dizzy due to the rolling waves, but Daw Malari said that she was unaffected because of her sea-going experience.

After nine days of voyage the ship docked at the beautiful port of Colombo, with the lay-followers of Ven. Dhammodaya welcoming them at the port. The Venerable monk had brought along as luggage ten large pinewood boxes of various gifts for the *Kahtein* (*Kathina*) donation; for these he was then asked to pay 800 rupees by the Customs Department. The Venerable then explained to the Customs personnel in Sin-

halese:

"These things are to be donated here. If you tax me for these I will not refuse to pay, but you will be blamed for levying tax on these donations. Your country will bear a bad name -- and that's quite shameful."

His reasoning made the Customs officers hesitant. Finally they let the pilgrims carry off their luggage without charging anything.

Ven. Dhammodaya and the pilgrims visited the well-known monasteries in Ceylon, including the Mahāvisudharama Monastery, and offered Kahtein *thingan* robes there. At that time the Chief Presiding Monk of that monastery was Sayadaw Siridhamma who had studied under the Yangon Kyaungdawgyar Sayadaw and the Ven. Visudhayon Sayadaw of Mandalay.

The Ven. Siridhamma had written *Mahāvisudharāmika-hṭe-rupatti Dīpanī* (Compendium of the biography of Mahāvisudha ramika). He was happy with the *Kahtein* celebration from his own native country of Myanmar. The Venerable spoke with a Ceylonese accent: "Well, I've forgotten my own Myanmar language, not having used it for so long."

The Myanmar pilgrims paid obeisance to the famous Buddhist religious centres, scaling the 9,700-foot high Cetipada mountain to pay obeisance to the Lord Buddha's Footprint. It was not easy to climb that mountain for some inclines were very steep. With the aid of steel ropes, the pilgrims climbed with great difficulty. Then coming down from the Cetipada mountain, Ven. U Sumana summed up the hard climb in an epigram:

"Let the foolhardy, like me, climb this mountain."

Reading it, all the pilgrims laughed, to be told by the Venerable in a serious tone:

"Don't laugh it off. It's not easy; once you fall, death awaits you." But the pilgrims laughed again.

The pilgrims journeyed to Kandy to pay obeisance to the Lord Buddha's Tooth Relic and stayed there for ten days. Daw Malari recalled:

"The manner of placing the Tooth Relic was very grand: the Holy Relic was put in a majestic chamber with 14 tiers. I was very lucky to pay obeisance with the Tooth Relic above my head. I was reciting in my mind that we'd come risking our lives to receive the blessing. I was so ecstatic that I felt I was about to pass out."

The pilgrims spent about two months in Ceylon before proceeding to India. There they further spent about a month visiting the holy sites. Ven. U Sumana had told them to restrain their tears when they visited Kusinara. However, when they paid obeisance to the image of the Lord Buddha entering *parinibbāna* all the pilgrims could not help but weep, in yearning for the Lord Buddha.

The last stop of their journey was Calcutta; their stay in that city happened to coincide with the fortieth birthday of Daw Malari. It is said that a Myanmar woman on her fortieth birthday must drink a viss (nearly four pounds) of milk to sustain her mother's milk. Following that saying Daw Malari drank all the milk that day.

While she was on the trip she practised *Buddhānussati* (contemplation of the Buddha). Besides, she kept the ten *Upasatha* precepts, and her younger sister handled the money for her. From Calcutta the pilgrims boarded the ship for home, arriving in Myanmar in early Pyatho (January).

The last days of Htayankar Sayagyi

In 1234 M.E. (1872) Venerable Eindaka, a teacher at the Shwe-kyin-taik Monastery and famed as the "lion of Shwe-kyin-taik", had to administer the five Shwe-kyin Monasteries in which was included the Htayankar (bamboo wall) Monastery. Although his standing in the Order of Monkhood was seven years, Ven. Eindaka was well-versed in the *Dhamma* Scriptures. His delivery of the *Dhamma* was eloquent and clear; in the interpretation of the Scriptures, he was confident enough to welcome any challenge.

In the seventh year of monkhood Ven. Eindaka received the title of "*Eindaka Bidaza Thiripawara Mahadhamma Yazadhi Yazaguru*" from King Mindon. In his tenth year the Venerable received another similar title from King Thibaw.

In the year 1247 M.E. (1885) that saw the British Occupation of the Myanmar Kingdom, the Ven. Htayankar Sayadaw Eindaka left the monkhood at the time of disorder of the country. Although his layname was U Ohn Nyunt, people called him, Htayankar Sayagyi as he was the ex-Htayankar Sayadaw.

The Htayankar Syagyi returned to his native Thayaing village,

got married to Ma Swe Toke and had five children. Although married, he continued to teach the nuns and people from various parts of the country who came to his village to learn the *Dhamma* Scriptures. The Htayankar Sayagyi who had disrobed at the age of forty, continued to teach till he was in his sixties. When Daw Malari came to study he was sixty years old. Once Sayagyi told her that it was quite far for her to travel to his village and that it would be better for her to study in

Sagaing. Sayagyi seemed to prefer to reside in Sagaing since that time.

In 1272 M.E. (1910) Nun Daw Vannava of the Khamaythaka Forest Nunnery, consulting with Kaung-dagar (monastic building donor of Bawdhi Forest Monastery) U San Hein, invited the Sayagyi to Sagaing Hills. U San Hein built a *zayat* rest-house in Bawdhi Monastery for him; and the Sayagyi was offered a sum of thirty kyats a month. At Sagaing Hills all the monks and nuns came to study under him.

In Kason (May) of 1272 M.E. (1910) the Htayankar Sayagyi arrived in Sagaing Hills and Ma Malari later in Nayon (June) the same year. She visited Bawdhi Monastery to pay respect to the teacher, saying:

"Sayagyi, you're a man of great merit and influence; and we're glad to hear you can live happily here with many donors to support you."

"It's not because of my great merit; it's yours, for I've come here for you all," Sayagyi replied.

The Htayankar Sayagyi resided in Sagaing Hills for fifteen years till the end of his life, teaching the *Dhamma* Scriptures. He was honoured with the title of "*Aggamahāpaṣṣita*" (Great Scholar) by the British Government in 1279 M.E. (1917).

First, U San Hein donated 30 kyats monthly, and as he could not afford to continue offering the monthly sum, U Ohn Khaing and Daw Ma Ma Gyi, Samiddhodaya Nun Daw Haymaryi's Uncle and a Deputy Commissioner, continued to support the Sayagyi.

For many years the Sayagyi devoted his life to teaching the *Dhamma*. Although the essence of his teaching was inexhaustible, it was not so with the Sayagyi's physical body as he became too frail and exhausted. The health of this 81-year-old

man deteriorated and the sick body had to be treated with medicines and diet – like an old building about to collapse was shored up by props and supports.

Daw Malari was the most active in taking care of their teacher. The Sayagyi was taken from Bawdhi Monastery -- quite difficult to reach in terms of transport -- to the Samiddhodaya Nunnery which was easily accessible. The old teacher was given a separate *zayat* rest-house where he was mostly bedridden.

Daw Malari dwelled upon the immeasurable gratitude she owed to her old teacher and she repaid that gratitude as much as she could. For the Sayagyi's well being, she offered a hundred coins in respect. The nun said:

"Sayagyi, your pupil out of respect offers a hundred kyats."

"For the medical bills?"

"No, Sayagyi. Your pupil will foot all the medical expenses."

"*Sadhu, sadhu* [well done], my pupil knows very much about gratitude. May your aspirations be fulfilled."

Lying in bed the Htayankar Sayagyi was suffering from an acute headache; sometimes he would groan from the unbearable pain. When Daw Malari told her teacher that she would call a doctor, he agreed; yet he refused to take an injection.

While Sayagyi lay immobile on the bed, the Venerable monk Visudhi -- the teacher's son -- recited the *Pa ~ ~ hāna* discourse to his father. And it was during this while that the Sayagyi took his last breath. The last day of life for the Htayankar Sayagyi, the Father of *Dhamma* Literature for the Nuns, was the sixth waning day of Tazaungmon (November), 1287 M.E. (1925).

Promotion of *Pariyatti Sāsana*

Pariyatti Sāsana pyu (promotion of *Sāsana* through learning and teaching of *Dhamma* Scriptures) means that one must learn systematically and then to teach the pupils to make them fully understand the Scriptures.

Those who wish to promote *Pariyatti Sāsana* must first of all approach and study under a good teacher. Those who do not study, recite nor try to be well versed in the *Dhamma* Scriptures cannot be a promoter of the *Sāsana*. Instead they are the ones who make the *Sāsana* disappear.

Therefore, the Venerable Shwe Kyin Sayadaw -- founder of the Shwe Kyin Sect (1184-1256 M.E. or 1812-1894) -- exhorted thus:

"A dullard who is not learned is not of much use in the society of monks or laypeople."

Besides, the Venerable Mahā Rathathara, the famed poet-monk of the Inwa period, warned readers not to be a blockhead who was not worth a grain of salt in society:

"Search and read at home for knowledge" and "hearing talk on Literature makes you clever and wise". Thus was the urging and persuasion of the poet-monk.

Since she became a nun, Daw Malari had been studying the *Dhamma* Scriptures under learned teachers for fourteen years. At the age of 32, she established the Samiddhodaya Forest Nunnery and taught her pupils at day and night lectures until the age of over 90 years. Her method of teaching was the same as that of her teacher, the Htayankar Sayagyi: that is, she taught her pupils to be thorough on a single *kyan* (treatise).

Nun Daw Haymaryi, a niece as well as a pupil of Daw Malari, recalled:

"I had studied *Silakham*, *Atthasālinī* and *Sammo Commentary* [group of *Suttas*] under my Aunt. Without interruption we took a year to study *Atthasālinī* [*The Expositor*] - - revising the text so many times that we could recite by rote the verse which contained '*Dhuvam Buddho Bhavissati*'. "

Daw Malari made the young beginner-nuns learn *Visudhayon Sutta and Meaning*, and taught them Pāṭi grammar. She also taught them to be thorough in declensions and conjugations of Pāṭi grammar from that treatise.

In 1280 M.E. (1918) the Venerable Ledi Sayadaw of Monywa was residing at Cittasukha Forest Monastery in Sagaing Hills. When Daw Malari went to pay obeisance, the Venerable Sayadaw asked her what lessons were being taught to her pupils.

Daw Malari replied that she was teaching declensions and conjugations of Pāṭi grammar. Then the Venerable Ledi Sayadaw said that his book *Ledi-pada-marlar* was quite easy to teach, and that the Venerable would give it to her in Monywa.

When the *Pathama-pyan* and *Dhammacariya* examinations became popular, the teaching of such *Abhidhamma* treatises such as *Vihti-letyoe* and *Thon-chet-su* (Three Groups) gradually lessened. Daw Malari thus said:

"Though you have passed the *Dhammacariya* exam, you are not thorough in the *Abhidhamma* texts." She would then teach *Abhidhamma* to those nuns who had passed the *Dhammacariya* examination.

Although Daw Malari had got a chance to sit for the *Pathama-pyan* examination, she did not enter it. (In the report of the *Pathama-pyan* Enquiry Committee, Buddhist nuns were allowed to sit in separate examinations held for them since 1263 M.E. or 1901 -- in accordance with the advice of U Taw Sein

Kho.)

When she left for Thayaing village to study Daw Malari became friends with one *Pathama-pyan* holder Mai Dwe, who was the first to pass brilliantly in the first examination for nuns. Mai Dwe urged Nun Malari to sit for the exam but the nun replied:

"It's more important to be thorough in the Scriptures than to pass examinations."

After establishing the Samiddhodaya Forest Nunnery, Daw Malari trained her pupils to make them sit successfully for the exam in accordance with the times. Samiddhodaya Nun Ma Khaymarsari was the first to pass the exam and now she has become the Chief Nun of the Eindawyar Nunnery in Mawlamyine (Moulmein).

In 1277 M.E. (1915) Ma Khaymarsari passed the *Pathama-nge* (junior grade) exam scoring first and she was awarded a government scholarship with a stipend of 50 kyats. (Those who passed without merit were given 30 kyats.)

In 1277 M.E. (1915) the Samiddhodaya Forest Nunnery won fame among the nuns: the number who passed the *Pathama-pyan* exam grew year by year, increasing the prestige of the nunnery's *pariyatti* work.

Judging by the number of passes for the exam, Daw Malari had achieved a great deal in the course of 60 years. The nunnery had produced an outstanding academic record:

***Pathama-kyaw* graduates**

1. Daw Parami (1286 M.E., 1924)
2. Daw Sunandi (1291 M.E., 1929)
3. Daw Kinsanar (1292 M.E., 1931)
4. Daw Nana Theingi (1330 M.E., 1968)
5. Daw Dhamma Thi (1335 M.E., 1973)

***Dhammacariya* graduates**

1. Daw Haymaryi (1309 M.E., 1947)
2. Daw Eindawati (1316 M.E., 1954)
3. Daw Ponnami (1316 M.E., 1954)
4. Daw Sarawati (1319 M.E., 1957)
5. Daw Kulapati (1321 M.E., 1959)
6. Daw Wunnayi (1322 M.E., 1960)
7. Daw Hsandabagi (1336 M.E., 1974)
8. Daw Saritanyarni (1336 M.E., 1974)

The spreading branches of the tree of Daw Malari's *pariyatti* work grew to be just as firm and developed as its trunk, as branch nunneries of the Samiddhodaya Forest Nunnery appeared in various parts of the country. These were: (i) Eindawya-taik Nunnery, Mawlamyine (ii) Ahlei-tawya Samiddhodaya Mawlamyine-taik Nunnery, Yangon (iii) Hanthawaddy Samiddhodaya-sukhita-yama-myan-aung-taik Nunnery, Yangon (iv) New Samiddhodaya-sukhita-taik Nunnery (v) Samiddhodaydhamma-jotika-yon Learning Centre, Pyuntazar (vi) Zay-ya-theingi Forest Nunnery, Sagaing Hills.

The branches of the Samiddhodaya Nunnery made their mark in the *Sāsana* of nuns. The number of nuns in each branch ranged from about 25 to over a 100. The prestige and influence of Daw Malari spread with the establishment of these branch-nunneries.

Samiddhodaya *Pariyatti* Recital Ceremony

The success of nunnery's work in *pariyatti* has been shown; its causes of success were various. One probable cause was the organising of the recital of religious texts.

Daw Malari had started the *Dhamma* text recital ceremony in 1288 M.E. (1926) to promote the *Pariyatti Sāsana* for the young nuns, based on the Samiddhodaya *pariyatti* study. This recital was held following the advice of the Ven. Sishin Sayadaw of the Mandalay Visudhayon Monastery.

The texts and the grading system were in line with the government *Pathama-pyan* exam with the aim to provide a sufficient basis for the study of *Pitakas* and to offer help in answering the *Pathama-pyan* examination papers.

Daw Malari fixed the fifth waxing day of Tazaungmon (November), the day of her father's death, to give prizes for the recital ceremony as a symbol of repaying her gratitude to her father by sharing merit – also as a way to gain merit for herself and to serve the *Sāsana*.

The first *Pariyatti* Recital Ceremony was held in 1288 M.E. (1926) beginning on first waxing day of Tazaungmon. A total of 32 elder and young nuns participated: five in the senior grade, 19 in medium, five in junior and three seniors.

All the participants were given prizes according to their merit: *Padomma* cloth, 10 yards of cotton and blankets and carpets for outstanding nuns.

At the 15th recital ceremony in 1302 M.E. (1940) outstanding nuns were awarded medals of gold, silver and gold and copper alloy. Daw Malari, the Nayaka (patron) of the nunnery, received the gold medal that year. Others who received medals were: Ma Ponnami, currently the Chief Nun of the Zeya-

theingi Forest Nunnery and Ma Sucari. In 1304 M.E. (1942) Nuns Ma Haymaryi and Ma Mayga received the gold medals while Ma Ponnami got the silver.

The donors of the medals were: branch Clerk U Ba Oo of the Ayeyarwady Flotilla Company and his sister Ma Ariya Nandi from Yangon; Secretary U Khin Mg Oo and Daw Tin Nu of Mandalay. At the recital ceremony, the presiding elder nuns were offered yards of cloth.

The donors from various parts of the country were from all walks of life: traders, government officials, mill proprietors and landowners. A donation of 450 kyats was received for the first recital ceremony -- Daw Malari's donation of 200 kyats was included in that sum. At the third and fourth recital ceremonies the donations amounted to 589 kyats and 426 kyats respectively.

The recital ceremony was held every year from 1288 - 1304 M.E. (1926 - 1942). After the 17th recital ceremony, the ceremony had to be suspended because of the Second World War. After the war it could not be resumed for various reasons; only in 1313 M.E. (1951) was the recital ceremony started again.

At that recital, the presiding Sayadaws were: the Venerable Paṣṣita (Shwehintha Sayadaw), Varasamibhivaṁsa (Pāṭi-kari-thon-gwa Sayadaw), Dhammananda Bhivaṁsa (Ceti-hla Teacher and current Ratana-beikman Sayadaw), and Su-pin-nyein-dar Bhivaṁsa (First Gandhayon Sayadaw). On the prize-giving day, the Ven. Pannavamta (Mahā-weikzaw-daya Sayadaw) delivered the *Dhamma* sermon.

In 1318 M.E. (1956) the Samiddhodaya *Pariyatti* Recital Ceremony was expanded to include all from Sagaing Hills; the previous recitals had all along been exclusively for

Samiddhodaya nuns. So nuns from all nunneries could participate. At that time U Thu Taw, proprietor of the Shwe Chu (Golden Lion Brand) Cheroot Works in Bago (Pegu) funded the *Mingala-tagun* (banner of Mingala) Examination for the young nuns of Sagaing Hills.

Then Daw Malari urged U Thu Taw to hold another *Sāsana-tagun* Examination (Banner of the Religious Examination), saying that the exam was the basis of the study of the *Dhamma*. U Thu Taw donated the expenses for that exam as well.

In 1302 M.E. (1940) the Thilashin-tharthanaw-daya-athin-gyi Association was formed by Chief Nuns and teacher-nuns from various nunneries of Sagaing Hills under the auspices of Daw Malari. That association was responsible for organising the *Mingala-tagun* and *Sāsana-tagun* exams. That was another of Daw Malari's achievement in the promotion of *Pariyatti Sāsana*.

Concerning the *Mingala-tagun* and *Sāsana-tagun* exams, the Ven. Mahaw-sa-hita Paṣṣita of the Sagaing Vezayantar Forest Monastery wrote an article "*Taung-haik-pan*" (The flower of the mountain top) in the *Dhamma Byuha* (the *Dhamma* Strategy) Magazine.

The flower of the mountain top

In the promotion and development of *Sāsana Pariyatti* literature is the bedrock. To perpetuate *Pariyatti Sāsana* the government has been holding annually the junior, medium, senior and *Dhammacariya* examinations.

Indeed, there were 1,997 monks who received the

Dhammacariya degree between 1960 and 1969: 165 monks received the Pāṭi Honours degree, and 183 Myanmar Honours Degree. Besides, there were the Sakya-sika Pariyatti Association of Mandalay, Ceti-yin-gana Association of Yangon and Susamma-sara Association of Mawlamyine which were helping to spread and promote the *Pariyatti Sāsana*.

Among them the Sagaing *Pariyatti*-based Argarma-yote-ti Recital Ceremony was unique: it was the endeavour of the elder teacher-nuns to lay a foundation of *pariyatti* study for young nuns.

In 1288 M.E. (1926) the recital ceremony was first introduced, under the auspices of the Samiddhodaya Forest Nunnery Chief Nun, other elder nuns Daw Kinsanar (*Pathama-kyaw* holder and teacher), Daw Parami (*Pathama-kyaw* holder and teacher) and Daw Haymaryi. The famed poet-monk Ven. Mahā Rahtathara had written:

*"Not avoiding any kyan [treatise]
Like a cat chewing the whole lobster,
Like the blades of a saw,
Like the inscriptions on stone,
A learner must memorise thoroughly
Its meaning, and to be quick and ready with it on
his lips."*

Following the Venerable poet-monk's exhortations, the Samiddhodaya's elder teacher-nuns with *cetanā* (volition) wanted the young learner-nuns to be quick and competent at the Argarma-yote-ti Recital Ceremony. They also wished the young nuns to be thorough in the interpretations and in knowing the meaning of their texts. Such were the elder teacher-nuns' efforts to hold the recital ceremony.

Young nuns who could recite the Pāṭi grammar and

Abhidhamma were awarded five yards of *Padomma* cloth and five yards of cloth for the lower garment. Between 1288 and 1318 M.E. (1926 - 1956) the recital ceremony was scaled down with only the Samiddhodaya nuns participating.

However, from 1319 - 1327 M.E. (1957 - 1965) the recital ceremony was opened again to all nuns of Sagaing Hills, on a comprehensive scale. Thus it became an examination for all the young nuns of Sagaing Hills.

In any effort one needs firm courage, perseverance and an indomitable will. For the perpetuation of this recital ceremony the elder teacher-nuns were making great effort with courage and perseverance. In 1328 M.E. (1966) they overcame all obstacles and could advance to another stage.

That year the Sarsanaw-daya-ahthin (Association for the Promotion and development of *Sāsana*) was expanded and reorganised. The office-holders were: the Ven. Pāṭi-kari-thongwa Sayadaw and Zayya-thein Sayadaw as Advisors; Samiddhodaya Chief Nun as Patron; teacher Daw Kinsanar as President; *Dhammacariya*-holder Daw Haymaryi as Vice-President; *Dhammacariya*-holder Daw Eindavati as Secretary; Daw Eindha-theingi (*Dhammacariya* and *Pāṭi Paragu*) as Joint-Secretary; and *Dhammacariya*-holder Daw Sarawati as Treasurer.

The Association held the annual *Mingala-tagun* Exam (recital and written test) on the seventh and eighth waxing days of Wagaung (July); the *Sāsana-tagun Pariyatti* Exam on the seventh and eighth waxing days of Nadaw (December).

In the last Wagaung (July), 39 young nuns passed the recital, and 21 passed the written test. Those who passed the recital received 5 kyats each, while the prizes for the written test were 30 kyats for the first prize, 20 kyats for second prize

and 10 kyats for ordinary passes.

In the coming Nadaw (December), instead of the recital ceremony, the *Sāsana-tagun Pariyatti* Exam would be held. Like the government exam, it would be graded into three ranks: *Patham-nge*, *Pathama-lat* and *Pathama-gyi*.

The exam was held at the Dhamma-thala *zayat* rest-house in the compound of the Lay-kyun-man-aung Pagoda. Prizes and certificates were awarded for those who passed the exams: *Pathama-gyi*, 50 kyats; *Pathama-gyi*-second prize, 30 kyats; *Pathama-gyi*-ordinary, 20 kyats; *Pathama-lat*-first prize, 25 kyats; *Pathama-lat*, 15 kyats; *Pathama-nge*-first prize, 20 kyats; *Pathama-nge*, 10 kyats.

The number of nuns who sat for the *Sāsana-tagun Pariyatti* Exam increased to between 40 and 50. It was not easy to award prizes to the nuns who passed well.

As a single donor could not afford the expenses in the long run, a small sum of five to ten kyats was collected from donors all around the country. They could thus help to fund the *Sāsana-tagun Pariyatti* Exam, thereby promoting and perpetuating the *Pariyatti Sāsana*.

*"With single-mindedness and great effort,
Trying to be quick and ready on the lips surpassing
the others,
Especially realising the value and rewards of learning*

One is certain to be famous as a scholar."

Following the message of the verse and due to the blessing of the *Sāsana-tagun Pariyatti* Exam, the young nuns of Sagaing Hills could easily pass the government exam. Many indeed had passed the *Pathama-kyaw*, *Dhammacariya*, Myanmar Honours and *Pā ti Paragu* examinations. These were

the products and achievements of the *Sāsana-tagun Pariyatti* Exam.

This beneficial exam has continued to be held for over forty years owing to the perseverance of the donors, Daw Kinsanar and other elder teacher-nuns. Like a lotus flower blossoming at the top of Sagaing Hills, with diligence, the young nuns could pluck this *pariyatti* "flower of the mountain top".

***Pathama-pyan* Enquiry Committee**

Historical researchers said that the *Pathama-sartaw-pyan* (recital ceremony) – precursor of the current *Pathama-pyan* exam – was first introduced during the reign of King Thalun in 1000 M.E. (1638). It was carried on by successive kings till King Thibaw, the last Konbaung king dethroned by the British in 1247 M.E. (1885).

The line of Myanmar kings was disrupted; so was the holding of the *Pathama-sartaw*. The recital ceremony disappeared, like the moon behind dark clouds, for nine years from 1247 - 1256 M.E. (1885 - 1894).

In 1253 M.E. (1891) the British Colonial Education Minister, after consulting the Taung-taw-thathanar-paing Sayadaw, Pakhan Sayadaw, Hla-htwe Sayadaw and Kinwun-mingyi, submitted an advisory report to the British Government to encourage the teaching of Pāṭi. The British Government considered then accepted the plan. It approved the resumption of the *Pathama* Recital Ceremony formerly held in the days of the Myanmar kings.

In 1257 M.E. (1895) the *Pathama-pyan* Committee was formed. It was responsible for holding exams annually and

to select and publish good Pāṭi texts. The *Pathama-pyan* examination has been held yearly since that year but for over 40 years till 1299 M.E. (1937), the exam had varying standards and lacked consistency.

The monks and people concerned repeatedly filed petitions urging the government to change the Act regarding the *Pathama-pyan* examination. Consequently the government searched for ways to amend the Act and in 1299 M.E. (1937) it formed the *Pathama-pyan* Examination Enquiry Committee. Daw Malari became a committee member.

The first meeting of the *Pathama-pyan* Enquiry Committee was held at the Yangon Government State High School on 25 May that year. At the meeting the Secretary and an executive committee member presented a questionnaire including 95 points to be raised. Another meeting on 27 May was held to review these points. With the committee's approval, 5,000 booklets were then printed for distribution to Pāṭi teachers, associations concerned with the *Pathama-pyan* exam, monks and people from all over the country.

The *Pathama-pyan* committee held seven meetings alternately in Yangon and Mandalay within 33 days; the meetings in Yangon were held at the Yangon Government State High School attended by 60 people who offered advice about the points raised in the questionnaire. In Mandalay the meetings -- attended by 56 people -- were held at the Ahmataw-phaya building owned by U Ba Kyaw, proprietor of the Zambumeikswe-pitaka-taik. About 1,250 people filed their written opinions.

Ven. Narnuttara, Sayadaw of the Aungmye-bonsan Forest Monastery of Sagaing Hills, was most active of the advisers; the Venerable attended many meetings to offer advice.

The Venerable also wrote the opinions paper on the Texts for Teachership Exam and prize money. Daw Malari presented that paper to the member Sayadaws for consideration.

On the 12th waning day of Tazaungmon (November) in 1299 M.E. (1937) the *Pathama-pyan* Enquiry Committee presented its recommendations and report to the government. Following the advice of this committee the Myanmar Pā ṭi Education Group (*Ah-phwe*) was formed.

The *Pathama-pyan* exam was changed to its current form; the *Sar-cha-tan* Exam – the highest grade of Teachership Exam – was also added. The rise of Pā ṭi Colleges was due to the advice of this committee.

Promotion of *Pa ṭipatti Sāsana*

Members of the Buddhist Order have two tasks: *pariyatti* and *pa ṭipatti*. *Pariyatti* means the tasks of learning and teaching the *Pitakas* (Buddhist Scriptures). In shouldering the duties of *pariyatti* one must have a right purpose; one must not harbour incorrect aims such as promoting one's interest or influence, for fame and donations.

Followings the instructions from the *Dhamma* Scriptures, one must avoid what should be avoided and must observe what must be observed to reach the correct aim of liberating oneself from the fetters of life.

There is wisdom in the *Pitaka* scriptures in accordance with the saying that "wisdom can be found in books"; if one tries to acquire wisdom from books for oneself, one can become a good and learned monk or layman. The task of the *pa ṭipatti* practice of the *Dhamma* is practising to realise that

wisdom from books within oneself. And *pa ~ipatti* work is easier said than done.

Daw Malari was always mindful of the effort to acquire wisdom from the *Dhamma*; even when she was learning the *Dhamma* texts she was mindful of the *pa ~ipatti* practice, especially in observing *sīla* (morality). She feared violation of *sīla* and had been keeping the Ten Precepts since she became a nun.

Mahāgandhay on *Dhamma* method

Since her arrival in Sagaing Daw Malari had not lost sight of the two tasks of the *Sāsana*: the *pariyatti* (study and teaching of *Dhamma*) and *patipatti* (*Dhamma* practice). But she gave more time to the *pariyatti* task since her aim was to promote the *Sāsana* of the nuns and also because *pariyatti* was the foundation of the *Sāsana*. However, she did not completely ignore *pa ~ipatti* practice; she took time of a month or two to practise meditation.

Following the instructions of the Ven. Mahāgandhayon Sayadaw she practised *Buddhānussati* (Contemplation of the Buddha and His attributes) for seven years. The method is given in short-rhymed verse: *Seik-tin-phyont-ngar, Shay-mye-pwa, Kyoe-sarr-bar-wanar*.

Hseik (choose a quiet location)

Tin (sit cross-legged; for a woman, sit with bent knees)

Phyont (sit upright with the back straight)

Ngar (close the five sense-doors, establish *sati* or mindfulness and contemplate on the Buddha's attributes)

Shay (in front: call up the mental image of the Lord Buddha in front)

Mye (always)

Pwa (cultivation of memory)

Kyoe-sarr-bar-wanar (make effort in mental cultivation)

Before 1280 M.E. (1918), the Ven. Mahāgandhayon Sayadaw had instructed Nun Malari to practise *Buddhānussati* mental cultivation; but after that year the Venerable Sayadaw instructed the nun on the *Vipassanā* method:

"Impermanence is matter, mental inclination is mind,

Mark it as matter and mind.

Not cognising is matter, cognising is mind;

Mark it as matter and mind.

"Cultivate your mind on the body as matter and mind,

you have learnt about it and there's no need to expand on that."

Daw Malari went to a small building and practised meditation. At that time there were ten small meditation-buts in the place of U San Ti and Daw Mai's brick building. Following the Venerable Mahāgandhayon Sayadaw's instructions, the nun concentrated on the teaching: "Impermanence is matter, mental inclination is mind. Not cognising is matter, cognising is mind."

She repeatedly concentrated on her *kāya khandha* and after meditating, she went with the lay devotee to the Sayadaw to pay obeisance.

"Well, what image does arise out of your concentration?"

"Your Venerable, the image of matter arose."

"How does it arise?"

"While concentrating, your pupil looked up at the small building and came to be aware of it: I'm matter and that building is also matter."

"Oh, what you have learnt is useless. That's not the way of arising of matter. You must concentrate on the characteristics of matter."

The Ven. Mahāgandhayon Sayadaw corrected Daw Malari's way of concentration; after that she felt that she was on the right path concentrating on the characteristics of matter. Daw Malari firmly believed that she was certainly going to achieve the "Noble Awakening" following the Sayadaw's instructions. However, her hopes were dashed -- like the boat sinking while it is being rowed -- when the Venerable Sayadaw passed away.

She had just started on *Vipassanā* meditation when her Sayadaw -- on whom she had depended and entrusted her hopes -- passed away. The flames of sorrow burned in her heart, making her lose the restraint required of a nun. She wept bitterly, saying:

"All is lost. No longer is there the Sayadaw, and I'll not be able to achieve the noble awakening in this life."

Daw Malari recalled:

"Never had I been in such a misery than the time of the Sayadaw's death. At that time I was in deep agony. After returning from Paleik the Sayadaw got seriously ill for eight days. When the Sayadaw was taking his last breath, the 31 Planes of Existence seemed to me like a big hot flame of fire. Then I was muttering 'So cool is *Nibbāna*'."

After the death of the Ven. Mahāgandhayon Sayadaw,

Daw Malari took instructions from the Ven. Einda-saba (the Venerable Vipassanā Sayadaw) who was the pupil of the Mahāgandhayon Sayadaw, and also a native of Sa-yway-ywa village. He had established the Vipassanā Forest Monastery.

Daw Malari, along with some nuns and cooking necessities, went to a quiet forest location to practise meditation for a month or two. She went to the remote monasteries: Unvela Monastery, Taung-phila Forest Monastery and East Gandhayon Forest Monastery. At that time the object of her concentration was the human skeleton, and as she had achieved a high stage of concentration, her *nimitta* (image) was quite clear.

Whoever she looked at, the heap of bones came up in her mind; she was deeply satisfied. She revealed to the Ven Chanaye Sayadaw and Ven. Visuddhi (Weik-zar-duppani) that her destination was firm and clear. The Venerables urged Daw Malari to continue her work. Daw Malari practised various systems of meditation and she achieved concentration skills without reaching the stages of *Vipassanā* wisdom.

***Dhamma* system of Mohnyin**

At that time the Ven. Mohnyin Sayadaw from Monywa Township was famous for his *Dhamma* talks that clearly differentiated between the nature of *paramattha* (ultimate reality) and *paññatti* (concept). The Ven. Sayadaw delivered the sermons with clear examples and his pupil preacher-monks were also eloquent in their sermons.

Even persons of little knowledge could differentiate between the nature of *paramattha* and *paññatti*; and could also realise the nature of mind and matter. Also in the delivery

of sermons, the Venerable Mohnyin Sayadaw's style was the best.

It was the year 1292 M.E. (1930).

U San Oo and Daw Ei, proprietors of the Thingan Robes Company in Lanmadaw of Yangon, donated a brick building for Daw Malari at the Samiddhodaya Forest Nunnery. The donors built a two-storied, three-room by five-room brick building at the site of an old *zayat* which had been dismantled.

The masons and carpenters were working daily on the building when Daw Malari, meanwhile, was planning to visit the Ven. Mohnyin Sayadaw to hear his *Dhamma* talks. All protested to her to wait until the completion of the building; but Daw Malari replied that as there was nothing more important than the *Dhamma* she could not wait for the building to be completed.

She sent for her younger sister living at Thameinhtaw village; and while the building was under construction, she travelled to Mohnyin to stay for 15 days, listening to the *Dhamma* talks daily.

Daw Malari said that the Mohnyin *Dhamma* talks were very good in explaining the Four Elements and in differentiating Concept from Reality, and that the Sayadaw was very competent on the subject of *kinkhavitarana visuddhi*.

After 15 days of listening to *Dhamma* talks, Daw Malari returned to Sagaing while her sister Ma Sudhammacari went to Mohnyin to attend the talks. For quite a long time Nun Ma Sudhammacari resided at the Mohnyin Monastery. A rest-house was built for her there, and that *zayat* came to be known as the Samiddhodaya *zayat*.

***Dhamma* of Shwe Minwun**

U Pho Win, an Inspector living at the Maggin Forest Monastery, came to Daw Malari to enquire about the *Dhamma* talks of Ven. Mohnyin Sayadaw after the nun's return from there.

"Well, how about the *Dhamma* sermons of the Sayadaw, is it good? Please explain to us."

Daw Malari explained to U Pho Win in detail how good the *Dhamma* sermons were on the topic of the Four Elements, and how competent his delivery was on *kinkhavitarana visuddhi*.

"Ah, I like it very much; it would be good that we can hear it here in Sagaing."

"Dagargi (elder layman), it is possible; you can arrange it."

U Pho Win went to Mohnyin himself and after listening to the Sayadaw's *Dhamma* sermon, he supplicated the Sayadaw to establish a branch Mohnyin monastery in Sagaing. Then, the Sayadaw told him to discuss it with the Chief Nun of the Samiddhodaya Nunnery.

Returning to Sagaing, U Pho Win consulted Daw Malari and U San Phu -- the father of Sagaing Daw Ah Mar -- and they established the Shwe-minwun-hill Mohnyin Forest Monastery. U San Pho and Sagaing Parliament Member U Mg Mg and Daw Ah Mar purchased the land, donated buildings and *zayats*. Daw Malari transferred four small meditation-huts from the Samiddhodaya Nunnery to the Shwe-minwun Monastery.

The expenses for rebuilding and carting each small building was 5 kyats for the carpenters and 8 annas for the cart. The Ven. Ko-san-la, preacher monk of the Mohnyin Monastery, presided at the new Shwe-minwun Monastery.

Since that time the *Dhamma* teaching of Mohnyin Monastery has spread over Sagaing Hills.

Starting from 1293 M.E. (1931) Daw Malari went back and forth from her nunnery to the Shwe Minwun Monastery, and from 1303 M.E. (1941) she made a decision not to return if she did not achieve insight knowledge of the *Dhamma*.

The Venerable Shwe-minwun Sayadaw said:

"Dagamagyi, could you leave your nunnery with all your pupils like this?"

But Daw Malari replied:

"Your Venerable, the most important thing for me is to develop insight and nothing is more important than that. Let's leave them aside."

That year Daw Malari stayed there from Wagaung (August) to Tabaung (February-March) for eight months practising meditation with great diligence and courage. The Ven. Shwe-minwun Sayadaw warned devotees in his *Dhamma* sermon:

"Here, all the devotees want to achieve *Nibbāna*; so strive on with your own effort and don't talk about other matters."

Daw Malari would attend the *Dhamma* talk at night and practise meditation during the day.

With *sutamayā ñāṣa* (knowledge by learning) Daw Malari found that her head was not a single mass but a formation of tiny cells and she tried to attain *bhāvanāmayā ñāṣa* (knowledge by meditation).

Though she did not attain concentration, the images or objects of concentration disappeared; and then she picked up the Ven. Ledi Sayadaw's *Anattā Dīpanī*, marked the memorable lines and again continued the practice of meditation. Still

she could not achieve concentration. When she spoke to the Shwe-minwun Sayadaw about that, he told her that he had also lost the objects of concentration. The Venerable was honest, straight-forward and open-minded.

Daw Malari tried various methods of meditation but she could not advance as her *nāma-rūpa pariccheda ñāṢa* (analytical knowledge of mind and matter) was not certain. She recalled:

"At that time I did not have a firm realisation of *nāma-rūpa pariccheda ñāṢa*; so I fell back. Only those who had firm grounding could advance."

Near the end of 1303 M.E. (1941) the situation of the country became unstable because of the Second World War. In Tabaung (March-April) that year the Mandalay Golden Palace suffered bombings. Pupil-nuns came to urge Daw Malari to leave but she refused twice. At the third time she half-heartedly agreed to take refuge elsewhere as the situation was worsening.

On the fourth waning day of Hnaung Tagu (in April before *Thingyan* or the New Year), the whole city of Mandalay was bombed. Taking the advice of Ven. Narnuttara (the Sayadaw of the Aungmye-bonsan Forest Monastery), Daw Malari left for Pauktaw-pauk-myaing village in Ta-dar-oo Township to seek refuge from the world war.

The Ven. Aungmye-bonsan Sayadaw had searched the map for safe areas away from the march of the Japanese soldiers. But the place where Daw Malari took refuge was also bombed by the warplanes; all the things were lost in the fire.

At the Samiddhodaya Forest Nunnery there were only about 50 nuns left under the charge of elder nun Daw Kinsanar. The majority of the nuns had left to take shelter with their rela-

tives.

The Kempetai (the much dreaded Japanese intelligence) opened their office for about four or five months at the Samiddhodaya Nunnery and posted a signboard in Japanese at the nunnery's entrance.

The Chief Official at that office was called Shibadar; he lived on the upper storey of the Chief Nun's brick building. The Kempetai's office was later moved to Oh-dan-lay Quarter of Sagaing Town. After the office was shifted away, the nunnery was hit by bombs.

A bomb fell squarely on Daw Malari's brick building and other *zayat* rest-houses were destroyed by the fire. The Japanese soldiers broke down the doors of the abandoned *zayats* to use as firewood. Daw Kinsanar recalled that she had to beg the soldiers to stop when they tried to dismantle the Samiddhodaya's big *Dhammayon* (temple hall).

After the war, Daw Malari came back to Sagaing: the ruins of the Samiddhodaya Forest Nunnery welcomed her. The things she had carried with her were lost and the nunnery buildings had also been destroyed. The scourges of war are intolerable, but Daw Malari consoled herself by cultivating attentive consideration of the events. She recalled:

"In these ruinous times I had lost all my *samādhi* concentration which I had developed -- nothing was left. Only the single verse '*sunya garam pavihita-sa*' was left to me."

Daw Malari felt more regret over the loss of her *samādhi* than the loss of property in the time of destruction. She was in a great worry that if she were to die that stage, it would mean the end of all her efforts. She assigned the task of repairing the brick building to one of the nuns and in the daytime she would climb up to the Bago (Pegu) Forest Monastery

to practise meditation.

She made effort to gain concentration by establishing mindfulness that humans were the amalgam of four elements and conditioned by them. Nonetheless for four or five days this led nowhere. Then, switching to Ven. Ledi Sayadaw's method, she concentrated on her own body *khandha* (aggregate) as tiny particles of the elements; but again she could not attain *samādhi* (concentration).

Concerning the failure of her efforts to achieve concentration at the Bago Forest Monastery, she remarked that without the proper guidance of a teacher she had not succeeded. Daw Malari was hoping for a teacher who could help her achieve the noble insight of *Dhamma* -- the opportunity for which had been lost during the destructive time of the world war.

The *Dhamma* of Seikkhun (Mahasi)

"The *Dhamma* talk of Seikkhun is very good. It is not mere sermonising, it is *Dhamma* in practice."

That fame spread to various parts of the country. Together with the news of the country's Independence, that fame penetrated into the field of *paṭipatti* (*Dhamma* practice). After hearing the news about Seikkhun's *Dhamma*, Daw Malari was much interested, eager to know more; so she sent a nun to Seikkhun to enquire about it.

It was the year 1309 M.E. (1947).

Sir U Thwin, a rich man from Yangon, arrived in Sagaing to visit his daughter Daw Khin Khin Gyi. During his stay he wandered about over the hills; he dropped in at the Samiddhodaya Nunnery to consult the Chief Nun.

"Saya, the Sagaing Hill's quite famous."

"Yes, it is."

"I think there are many meditation teachers here."

"Indeed, there are."

"Well, then, please lead me to them."

Daw Malari sent a nun along with Sir U Thwin to direct him to the meditation centres. There he paid obeisance to the Sayadaw-teachers of these centres, enquired about them and came back to the nunnery. After he said:

"Saya, Sagaing Hill's quite famous. But in my opinion, in meditation practice they are of a fair level."

At that time Daw Malari did not know that Sir U Thwin was searching for a *pa ~ipatti* teacher. She merely thought that he wanted to hear the *Dhamma* and to practise meditation.

Sir U Thwin later visited Chet-thin Forest Nunnery and met U Ba Thin, a rich mill proprietor from Yay Oo town. In their conversation, U Thwin told the mill owner that he was looking for a Venerable monk to promote the *Pa ~ipatti Sāsana*. Then U Ba Thin spoke about the Venerable monk from Seikkhun Mahasi Monastery who had the qualities the wealthy man of Yangon was looking for.

Sir U Thwin asked U Ba Thin to invite the Mahasi monk to Sagaing as he himself wanted to listen to his *Dhamma* sermon and to pay obeisance to the Venerable. However, U Ba Thin replied that he would try though it was not certain that the monk would come during Lent. Then he left for Seikkhun.

Giving respect to the *Dhamma*, the Ven. Mahasi Sayadaw accepted the invitation. Monks had the right to travel for a week during Lent on being invited to give *Dhamma* sermons in accordance with the *Dhamma-ca-sotu*.

With the Sayadaw's acceptance, U Ba Thin returned

to Sagaing to inform Sir U Thwin. On the second waning day of Wagaung (August), they went to Seikkhun to welcome the Sayadaw.

In the daytime Daw Malari climbed up to Khaymaythaka Nunnery to practise meditation. The Chief Nun of the Chet-thin Forest Nunnery came to her afterwards to ask:

"What brings you here?"

"We want to hold the Venerable Seikkhun Mahasi's *Dhamma* sermon at Saya's nunnery -- that's what your pupil has come to tell Saya about."

"Please do, please do. Not only will your pupil [common addressing term among nuns] give permission, but will offer *swom* meals for the Venerable, hand out the invitations, and clear the *Dhammayon* as well."

Daw Malari heartily carried out the promises she had given, inviting the nuns from the Vipassanā and Shwe-minwun Forest Monasteries.

On the second waning day of Wagaung (August), the Venerable Mahasi Sayadaw came to Sagaing, and on the next day at 2 p.m. at the Samiddhodaya *Dhammayon*, the Venerable delivered the *Mālukyaputta Sutta* sermon with practical applications. The temple hall was filled with *Dhamma* listeners: among them were Sir U Thwin, U Ba Thin, Sagaing rice-mill owner U Mya Gyi, U Ba Kywe and Daw Thein Tin.

After the *Dhamma* talk, Daw Malari entreated the Venerable Sayadaw to continue giving *Dhamma* talks for another two days, and to include the subject of gaining *sankhārupekkhāṣa* (perfect equanimity towards all conditioned things, having neither attachment nor aversion). The Sayadaw then replied that only after the practice of meditation

did he deliver such topics as gaining *sankhārupekkhā Śa* in *Dhamma* talks.

However, the Venerable further said that if the nun wished to listen to that topic of gaining *sankhārupekkhā Śa*, he would include it in his *Dhamma* talks -- which he did in his later sermons.

The Ven. Mahasi Sayadaw's *Dhamma* talk was for the practical application of meditation -- something which the nuns of Sagaing were not familiar with: thus the talk sounded strange to their ears. So for the next two days of *Dhamma* talks, the audience was about 20 nuns from the Samiddhodaya Nunnery.

As Daw Malari was learned in the Scriptures and was making efforts to practise meditation, she gladly appreciated these talks. She supplicated the Sayadaw:

"Your pupil will soon come to be at the foot of your Venerable's presence."

"Well, it's good but you will suffer from the practice of the *Dhamma*."

"Let me bear it, your Venerable. Your pupil is also not self-indulgent here."

After giving the *Dhamma* talks for three days, the Venerable Mahasi Sayadaw returned to Seikkhun.

Daw Malari sent a letter to her sister Ma Sudhammacari recommending her to visit Seikkhun to practise meditation. At that time her sister was living in Thameinhtaw and she arrived in Sagaing on the first waxing day of Thadinkyut (October).

On the eighth waxing day, the two sisters -- along with nuns Ma Htay-yi and Ma Sandaryi -- travelled to Seikkhun. They worked hard in the practice of meditation for three months of Thadinkyut, Tazaungmon and Nadaw (October to Decem-

ber), achieving satisfactory progress. Then Saya Kyan, the meditation teacher, asked them:

"Well, are you satisfied?"

"Yes, we are."

"If you are, please write to Sir U Thwin."

"Indeed, I'll do that."

Daw Malari wrote to Sir U Thwin about her own experiences of the *Dhamma* practice at Seikkhun. In her letter she expressed her deep satisfaction that she owed to Sir Thwin, feeling that she was free from *niraya* (hell) and from the suffering of *saṃsāra*.

Sir Thwin was so glad to hear the news that he would come personally to invite the Venerable Sayadaw: that was expressed in his immediate reply to the nun. Daw Malari also sent letters to her pupils with *cetanā* (volition) to come and meditate and to share her personal appreciation of the *Dhamma*.

Daw Sudhammacari returned to Thameinhtaw in early Pyatho (January) while Daw Malari came back to Sagaing Hills. At that time there were many who had reservations about the *Dhamma* of Seikkhun. Some dismissed it as the "*Dhamma* of the rise and fall of the belly movement", and practitioners as "the followers of the vogue patterns".

However, Daw Malari embraced the *Dhamma* of Seikkhun heartily: she practised it, applied it with her learning. She found that as her learning corresponded with the practice, she accepted it as the truth.

Daw Malari urged her pupil nuns, other nuns and laypeople she was friendly with to practise the *Dhamma* of Seikkhun. She also supplicated the Sayadaws whom she knew well to try this method.

After her return from Seikkhun, Daw Malari dared not return to the Shwe-minwun Monastery for she was embarrassed and hesitant to face the Ven. Shwe-minwun Sayadaw. However, the Sayadaw was eager to meet the nun, as he had heard of her return from Seikkhun. A lay devotee U Ba Oh of the monastery came to call Daw Malari.

On the seventh waxing day of Tabaung (March-April) of that year, Daw Malari accompanied by another nun, carried *mohingar* (Myanmar delicacy of noodles in fish gravy) and two books on meditation by the Venerable Mahasi Sayadaw on a visit to the Shwe-minwun Monastery. After enquiring about the nun's health, the Sayadaw started to talk about Seikkhun:

"Dagamagyi, I believe you have a firm faith; you are learned and you will not do unworthy things. Tell me your meditation experiences, whatever they may be."

Then Daw Malari revealed to the Sayadaw how she had attained *sankharupekkāñāṣa*.

"Ah, that's real *Dhamma*. If you don't practise it, you will miss it. What's the use of losing the topknot of hair (shaving the Myanmar hairdo) and spending time in the Order of the *Sāsana* without attaining the *Dhamma*? Tomorrow I'll travel to Seikkhun."

"Your Venerable can't go tomorrow."

"Why not?"

"The month of Tagu (April) is coming and it's terribly hot there; the practice is also very rigorous and your Venerable won't be able to bear it."

"So when should I go?"

"Your pupil will write to Seikkhun and when the rains come they will come to invite your Venerable; and that's the time to go then."

"Well, it's quite good."

The last days of Daw Sudhammacari

"Saya-phaya [Daw Malari] and Phwa-lay [Younger Granny] are poles apart."

That was the comment of those who were intimate with the two sister nuns: Samiddhodaya Chief Nun and her younger sister Daw Sudhammacari.

Though Daw Malari was resolute in her work, she was gentle in her relations with laypeople, conversing in a pleasant and persuasive manner. Also she was eloquent; her spirit and polite manner of speech had a certain charisma.

In contrast, Daw Sudhammacari was sharp- and outspoken; she was also intolerant and quick to retort -- so nobody dared to answer her back. Hardly anyone dared to misbehave in front of her. She was respected for she herself did nothing wrong.

Daw Sudhammacari loved her elder sister very much. When Daw Malari became a nun she followed suit, saying that she could not bear to part with her. The two studied together first under the Ven. Taungkyaung Sayadaw at Thameinhtaw village; later under their cousin, the Venerable Sein Zani or Saya Khin; and then under the Htayankar Sayagyi in Thayaing village.

In 1269 M.E. (1907) while studying at Thayaing village, and on a short trip to Sagaing, they had a chance to listen to the *Dhamma* talk of the Ven. Mahāgandhayon Sayadaw. Since then Daw Sudhammacari was interested in the *Paṭipatti Sāsana*.

After the establishment of the Samiddhodaya Forest Nunnery, she taught for a while and later concentrated more in the work of meditation. Every year when U Set Phaw returned

to Thameinhtaw village at harvest time to sell the paddy, Daw Sudhammacari would always accompany her father. She would mostly stay back at Thameinhtaw village.

Whenever Daw Sudhammacari resided in Sagaing Hills, she would stay for a short while at Samiddhodaya Nunnery; she mostly lived with Daw Yon and Daw Gwan at Pitisukha Nunnery to practise meditation.

She would often tell the young Samiddhodaya nuns that she could not work as a cowherd shepherding the cows: meaning that she could not spend time teaching and running the nunnery as they were doing.

In 1281 M.E. (1919) after seeing to her father's funeral, Daw Malari resumed her teaching to relax her mind and had the young nuns recite the *Martikar Dhatukatha* to her. Daw Sudhammacari was still in grief over her father's death and so she did not hear the recitals and had not the heart to watch her sister teaching.

She came to Daw Malari and cried, saying that her elder sister could get over her grief by teaching. The young pupil-nuns also joined in the weeping. Daw Malari had to comfort her and remind her of the *Dhamma*.

In 1282 M.E. (1920) Daw Sudhammacari accompanied her sister on the pilgrimage to Ceylon and India. In 1292 M.E. (1930) she resided at Mohnyin Monastery in Monywa Township. In the monastery compound there was the Samiddhodaya *zayat* rest-house in which she lived. In 1309 M.E. (1947) she went along with her elder sister to Seikkhun, returning afterwards to live in Thameinhtaw village.

In 1311 M.E. (1949) when the Ven. Mahasi Sayadaw resided at the Yangon Sasana Yeikthar, Daw Sudhammacari moved from Thameinhtaw to Yangon. At the Sasana Yeikthar,

she administered the women yogis while she herself practised meditation. For twenty years she helped with the *pa ~ipatti* work of the Sasana Yeikthar.

She helped to oversee the women yogis in detail: in proper daily activities, sitting postures, and taking of meals. She would accompany them to the meditation teacher to report their meditation experiences.

Daw Sudhammacari liked the yogis who were really hardworking and disliked those who were lax in their practice. Whenever she found a yogi who took the practice lightly, she would reprimand her to her face. Once, when she saw the wife of a high official smoking during meditation, she bluntly told that yogi to go home if she wanted to indulge in that habit. She was resolute and blunt: so all feared but respected her. That made the yogis strive hard in their practice to reach their goal; as a result they thanked, respected and loved her.

For twenty years Daw Sudhammacari worked hard for *Pa ~ipatti Sāsana* without giving a thought to her mind and body. When the nuns from the Sagaing Samiddhodaya came to visit her, she would urge them:

"Are you going to let yourselves die like this? Don't rest on your laurels of being learned. Come here and practise meditation."

In 1330 M.E. (1968) Daw Sudhammacari was in her 86th year when her health began deteriorating with her advancing years. The Venerable Mahasi Sayadaw had instructed the yogis to attend to the old nun which they did without complaint.

Then the Chief Nun of the Samiddhodaya Nunnery -- on hearing of her sister's illness -- sent her two pupils, Daw Kinsanar and her niece Daw Haymaryi to Yangon. Handing over a thousand kyats, the Chief Nun instructed them:

"In case, if my sister's illness turns serious and she succumbs to it, bury her there. If possible, bring her here to Sagaing."

When the two emissary nuns arrived in Yangon they asked Daw Sudhammacari to return to Sagaing. She replied bluntly:

"There are many who are attending to me here; so I can't come."

Then the two nuns did not know what to do. When they supplicated the Ven. Mahasi Sayadaw for advice, he replied:

"Daw Sudhammacari has been with us serving the *Sasana* since the founding of this *yeikthar* (retreat) and I do not have the heart, out of compassion, to tell her to go. And I would not tell her to go with you."

Well aware of Daw Sudhammacari's steadfast nature, Daw Kinsanar sought help from Ven. Narnuttara and others to persuade the old nun; but no one had the heart, out of compassion, to tell her to go to Sagaing. Then, Daw Kinsanar told Daw Sudhammacari in the presence of the *Yeikthar's* Sayadaw:

"Your pupils have come with two instructions from Phwa-phaya (Grandmother nun): 'If my sister succumbs to the inevitable, bury her in Yangon; or if possible, bring her to me.' Your pupils have come with these two instructions. And now Phwa-lay (Younger Grandmother) refuses to leave. So your pupils can't help it and can't stay for long as well and have to return."

The Venerable Sayadaw sat mum until he left. Daw Sudhammacari seemed to be thinking it over as she listened to Daw Kinsanar's words. Later when Daw Kinsanar asked for the old nun's decision, she replied that, given what Daw Kinsanar had said, she would have to follow them back.

"Quite right, there are many who will attend to Phwa-lay in Sagaing. Here, it's embarrassing to place a burden on the yogis who come to meditate, not to do nursing. Think about it, Phwa-lay."

"Then, let's leave tomorrow."

"Oh, Phwa-lay, tomorrow's not possible. Once decided to leave Phwa-lay wants to rush. Your pupils have to make reservations for the train journey, to make arrangements for the welcoming, and to send a telegram to Sagaing."

"Then let's go the day after tomorrow."

Daw Kinsanar and Daw Haymaryi prepared the luggage, made reservations for the train, sent a telegram and bid farewell, rushing to do all the work within a day. On the departure day, they brought Daw Sudhammacari from the *yeikthar* to the railway station.

On the fifth waxing day of Tawthalin, 1330 M.E. (September 1968), Daw Sudhammacari arrived at Samiddhodaya Forest Nunnery where her elder sister kept her comfortable with attendants. Daw Sudhammacari had great endurance and however much pain she felt, she never complained even once. Though she had great appetite to take food, she could not eat for she could not swallow.

Inside the mosquito net she established mindfulness of the *Dhamma*, and said to the elder and young nuns attending on her:

"Come only when I call you; go on with your work and I'll do my own."

Only when she signalled — by knocking a small wooden massage device on the floor -- would the attending nuns approach her and did what she asked. She disliked them to waste time in talking, and would scold them:

"Why don't you practise your meditation? Don't just while away the time in chatting."

When her illness turned for the worse, the attendants would recite prayers at her bedside. She did not approve of it, saying:

"No need to recite anything. I'm practising mindfulness of my own *Dhamma*."

Fifteen days before her death, Daw Malari came to enquire about her health and said:

"Are you afraid of death?"

"Why? Why should I be afraid of death?"

"Well then, set your mind towards the Tusita plane [a realm of deities]; it seems good to me."

"Oh, elder sister, you're again talking about this 'existence' thing. What's the use of 'coming into existence'?"

Daw Malari was a trifle shocked to hear her sister's words. She reflected, gazing at her:

"Oh, I've made a mistake. My younger sister has surpassed me -- she no longer wants 'existence' while I'm still wanting to be in the Tusita plane after death. I'm the one that's stupid."

So she replied:

"Indeed, you're right; and I was thinking that the Tusita plane seems a good place to be in. I've made a mistake -- any existence isn't good."

Exactly two months after arriving in the Samiddhodaya Forest Nunnery, Daw Sudhammacari had to go through the bitterest and most painful suffering of her life. In that way, leaving behind her cherished *Pañipatti Sāsana*, she ended one existence in the cycle of *saṃsāra*.

Hardly anyone except herself would know whether the

life which had just ended would be the last or not. However, that Daw Suddhammacari hated life too much was the only thing one could know about her. Her last day of her life was the fifth waxing day of Tazaungmon, 1330 M.E. (November, 1968).

Devotion to Lord Buddha

One who possesses an innate faith is fervent in the devotion to the Lord Buddha. However, one's devotion may not be firm and constant if one's innate strength of faith is combined with a poor knowledge of the *Dhamma*. That could be blind devotion of *muddhapasanna* (unfruitful devotion).

Besides possessing an innate strength of faith, Daw Malari was well versed in the *Dhamma* literature contributing to her power of knowledge; so her piety and devotion was firm and deep.

Having studied and taught *Pitaka* literature for many years, from this, Sayāgyi Daw Malari had acquired a proper basis to understand the qualities of the Lord Buddha and to assess the truth of the *Dhamma*. These were the causes of her firm and deep devotion to Lord Buddha.

Besides, for many years Daw Malari, under the instructions of the Mahāgandhayon Sayadaw, had been practising *Buddhānussati* meditation. Following the instructions of the Ven. Mahasi Sayadaw she then practised *Vipassanā* meditation and had achieved a certain stage in insight.

Gaining that insight served her well in realising the truth of the *Dhamma*, resulting in her firm belief in the enlightenment of the Lord Buddha, the truly Enlightened *Sammāsambuddho* or *Tayashin*.

In the large Samiddhodaya *Dhammayon*, there was a large, graceful image of Lord Buddha. The donor was Daw Thwe from Namtu (a small mining town in northern Shan State). All the nuns, old and young, paid obeisance in front of the Buddha image twice daily, offering *swom* meals, cool drinking water, and flowers.

Even at the age of 90, Daw Malari never failed to attend the prayers with the nuns. She would exhort them not to be absent without reason:

"The nuns must attend the prayers in the morning and evening without fail. At the *Dhammayon* they must pray with noble faith and high-mindedness."

Daw Malari felt a sense of satisfaction only when she had prayed at least twice or three times daily. In her prayers she would recite the introductory passages from the commentaries and sub-commentaries, twenty *Gāthās* (verses) from the introductory part of *Atthasālinī*, the "Nine noble attributes of Lord Buddha" in Pāṭi and its meaning, and the "*Yaung-chi-taw-pwint*" *Gāthā* prayer in Pāṭi and its meaning -- written by the Ven. Mahāgandhayon Sayadaw.

Reciting the prayers and in offering *swom* meals, cool water and flowers: Daw Malari carried them out with great respect and piety. On her birthday on the 14th waning day of Nadaw (December) and on *Upasatha* days in Tagu and Wazo (March and June), she -- along with her pupil nuns -- would offer 30 or 40 plates of *swom-tawgyi* to the Lord Buddha. Every year she would offer 200 to 300 plates of *swom-tawgyi* at the Thadinkyut Light Festival, celebrating with illuminations on a grand scale.

The *swom-tawgyi*-offering festival on the full moon day of Thadinkyut (October) was the grandest. As it was the Light

Festival, colourful lights illuminated the whole *Dhammayon*, festooned with multicoloured lamps.

That day the young nuns would make beautiful decorations with flowers and lights. The *cetanā* (volition) and reverence of these young nuns gave rise to these imaginative and artistic offertories: small flowers arranged to look like pearl head-bands, and a form of net fashioned from lace, the white flesh of coconut thinly sliced and arranged in a circle to resemble a big tassel ball of flowers. Fruits like papayas and oranges were also arranged in neat, beautiful patterns.

For over 40 years the Samiddhodaya Forest Nunnery had been holding the *swom-tawgyi*-offering ceremony. On her 95th birthday Daw Malari herself still joined in the celebration.

Observing *sīla*

It is said that "dress makes a man". Wearing a suitable apparel lends grace to the wearer. One must have an attire appropriate to one's age; one has to choose colour and design suited to one's age. If a young boy wears the clothes fit for an old man, he will get the remark: "This young chap is quite eccentric." In the same way if a graybeard dresses himself up like a teenager, he will certainly get the scornful remark: "Nearing death, that graybeard is in his dotage."

Sīla is also a form of apparel, and as dress makes a man, so does *sīla*. Morality makes people human; and an immoral character undoes himself in depriving himself of humanity. *Sīla* is literally not an adornment, for it is unique. Whoever possesses *sīla* is graceful and that is why the Lord Buddha had exhorted thus: "*Sīla* is wholesome till old age."

The *sīla* observance for nuns consists of the Eight Precepts. Since she became a nun, Daw Malari had been observing the Ten Precepts. She took great care to uphold them: let alone violate and taint these moral precepts, she avoided actions that would belittle or dishonour the observance of *sīla*. That was why petty failings were just as much to be feared. Any failing, great or small, was to be feared because it would lead to unwholesome consequences.

Those who observe the precept that prohibits having food after noontime must not take any food for nourishment. They should have reason to drink syrup water. Even when they had to drink for health reasons, the juice must be strained of any solids. Should any syrup water containing solids be taken, then the *Vikalabhajana* precept is considered broken.

Daw Malari never took lime juice without reason; and if she had to take it for some reason she made certain it did not contain any solids. If jaggery was boiled with water to make a syrup, a clean pot had to be used. If there were doubts about the pot's cleanliness, she would ask the nuns whether a clean pot had been used or not.

The Venerable Sayadaws who adhered strictly to the *Vinaya* rules avoided taking *lay-sae* (a digestive) which contained a tamarind paste after noontime. Daw Malari also refrained from taking any digestive thick paste after mid-day. Her pupils were warned not to take the digestive at night in order not to break the precept.

While Daw Malari was studying at Thayaing village, teacher Htayankar Sayagyi had young children. Some nuns would carry his infant son, Mg Ba Shwe, in their arms; but Daw Malari never did. She recalled:

"Sayagyi seemed to want his young son to be carried in

the arms but as the toddler was of the opposite sex, to keep the precept, I never carried him."

Since young, Sayagyi Daw Malari avoided members of the opposite sex and never let herself become familiar with them. Often in her exhortations she would warn:

"You must avoid relations with either monks or laymen as much as possible; that would sustain the nunhood for long."

Since the age of 16 Sayagyi has strictly adhered to the *jatarupa sīla* (avoidance of handling money). Never having handled money for nearly 80 years, Daw Malari never knew about the denominations of five and ten kyats, and so on.

When lay devotees offered donations in cash she would never touch it. Her close pupils recounted:

"When cash donations came, Phwa-phaya (Grandmother nun) would shrink backwards for fear of touching it."

During the pilgrimage to Ceylon and India, her younger sister Daw Sudhammacari took care of the money; and whenever Daw Malari wanted something she would ask her sister for it.

Sometimes with impatience Ma Sudhammacari would shout back at her sister for observing the Ten Precepts while travelling. But Daw Malari cheerfully replied that it was because of her sister that she could hold the Ten Precepts.

Sayagyi greatly respected moral virtue and she herself possessed purity and virtue. She greatly valued the life of a virtuous nun. In her exhortations to her pupils, she would say:

"The nunhood can be called the '*invaluable bonanza of life*'. Some said that they didn't want to become a nun since they had to beg with their heads subdued. If Lord Buddha had indulged in the luxury of King Sakyan, how could He have renounced and gone forth?"

Everyone could know and respect Daw Malari's purity of moral virtue in the present life. Though she was 95 years old, her eyes, ears and teeth were still good.

Everyone who met her praised her for her very good *sīla*; and judging from her present age, her unimpaired eyes, ears and teeth, one could presume by inference that in her past life she also had a pure *sīla*.

Promotion of *Sāsana*

The Lord Buddha's Teaching is called *Sāsana*, and to promote and perpetuate the Teachings is the concern of the *Sāsana*. The affairs of the *Sāsana* largely depend on the monks who are mindful of and who follow the Teachings of the Lord Buddha. Consequently, the thriving and progress of the monks is also the concern of the *Sāsana*. Learning the Teachings by oneself and helping others practise mean helping with the *Sāsana*'s affairs. Supplying monks and nuns who are the executors of the *Sāsana* — with donations for their well being — is helping with the *Sāsana*'s affairs as well.

Sayagyi Daw Malari had spent many years learning the *Pitaka* literature. She established the Samiddhodaya Forest Nunnery, teaching many to become learned nuns like herself. She exhorted the nuns to have good morality, and gave as much help as possible to the *Sāsana*, whether a monk or nun. In 1297 M.E. (1935) she helped Ven. Narnuttara (the Aungmye-bonsan Sayadaw) set up the Aungmye-bonsan Forest Monastery, donating the four requisites to sustain the monastery.

She had reverence for any Sayadaw who was of good morals and spent time in teaching the *Pitakas*, and rendered help whenever the occasion demanded. She also offered *swom*

meals and *thingan* robes. In her exhortations she would say to her pupils:

"I'm eager to provide help to those who are well on the path of the *Sāsana* of Lord Buddha and those who excel are very few."

Daw Malari provided as much assistance as possible to the hardworking, impoverished *koyins* (novices) by finding for them donors for their *swom* meals and the four requisites when they were ordained as monks.

She also rendered help to the young student monks who were lacking in the four requisites, besides encouraging them to be hardworking in their studies and to have good moral habits. She offered everyday a *pyi* (amounting to eight condensed-milk cans of rice) of cooked rice and 15 dishes of curries to the *Sangha* on their almsround; and on religious days she made the nuns of her nunnery pay obeisance to the elder Venerables of the monasteries.

Rewarding the pupils: the Teacher of the monks must reward the pupils by teaching them *Pāṭi* and *A ~ ~hakathā* [Commentaries], by exhorting and educating them.

Sayagyi Daw Malari dutifully carried out the task of a teacher. For many years she taught her pupils the *Pitaka* literature and daily exhorted them. That was the reward of a teacher. She taught the young nuns who came to learn *Pāṭi* grammar and *Abhidhamma* with great care, often with such exhortations:

"In youth learning establishes the foundation; and you must be thorough in learning the fundamentals. Only then can you advance; so strive when young."

She disliked making the young nuns run errands while they were reciting their lessons; and she never made them do

something that would interrupt their studies. She took great care of those who lived plainly and who were hardworking in their studies, by seeing to their every convenience from living quarters to providing of meals.

She placed the pupils who were outstanding in their studies under the charge of suitable teachers, thus letting them develop to the best of their mental capacities. She showed them much favour and care. In her exhortations to her pupils Daw Malari would say:

"We must encourage and honour those promising ones; if we don't give them their proper due, the *Sāsana* of the nuns will never thrive and develop."

Sayagyi Daw Malari rewarded her pupils both in the field of *pariyatti* and *pañipatti*. She sent appropriate pupils to meditation centres with necessary assistance and she systematically taught them meditation techniques. She closely attended to those who were ill, finding for them medicines and suitable food, and called medical practitioners for them. She often came to her pupil nuns to encourage and remind them to practise mental cultivation especially in times of illness.

Like a teacher Sayagyi rewarded her pupil nuns; and like a mother, she took of them. Those who had been under her charge recalled the deep gratitude they felt for her:

"There was nothing more she could have done to take care of us. We cannot repay our gratitude to Phwa-phaya in ten lives, let alone repay in this life."

Relations with lay devotees

As nuns are recipients of donations and their livelihood depends on laypeople, they cannot live in isolation and have to associate with lay men and women. To maintain smooth relations with the laity is most important for the recipients. To be considerate or to be thoughtful of laypeople is to understand the personal traits of the donors, the quantitative aspect of donations and knowing one's needs.

(I) The capacity of the donors is large but they wish to donate a small amount – following the donors' wish the recipient should solicit for a small amount of donation.

(II) The capacity of the donors is small but they wish to make large donations; the recipient should ask for a small donation in relation to the amount offered.

(III) The capacity of the donors is large and they also want to make large donations but the recipient should solicit for an amount according to his or her need.

"If recipients follow these three principles there will be no gap of misunderstanding between the donors and the recipients; and the relations between them will be smooth. Old donations will be maintained and new ones can keep coming in. New veneration will be inspired from those who do not harbour respect as yet, and the reverence of the old devotees can be increased."

Sayagyi Daw Malagyi always followed and practised the above advice from the *Aṅguttara* Commentary. She would never ask for donations even from laydonors close to her, for she was contented with whatever she was offered.

When Daw Malari returned to Thameinhtaw village, she put up the night at her relatives' house. When she visited

her cousin U Ba Choe in Lanmadaw quarter of Yangon. she had to pass the house of U San Oo and Daw Ei, the Thingan Robes Traders at Lanmadaw Street. When they saw the nun going by their house, they felt a deep sense of respect for her.

When U San Oo met U Ba Choe he asked about the nun.

"Is the nun who visited your house a relative of yours?"

"She's my cousin."

"Where does she reside?"

"She's the Chief Nun of the Samiddhodaya Forest Nunnery in Sagaing."

"That nun inspires respect; her behaviour is admirable. I want to donate a building for her."

U San Oo left after the brief conversation, and U Ba Choe told Daw Malari about U San Oo's intention. She replied that as a nun it would be good to go on her own, since having relations with laypeople posed many problems and she refused the offer.

Nonetheless U San Oo and Daw Ei's respect for the nun increased and they gave a guarantee to build a brick building for Daw Malari. They planned to construct a new building in place of the old one; but she asked them to delay the plan as the present one was still livable. U San Oo joked that the nun was still attached to the old building. Every year the nun would ask them to postpone the plan. After a delay that lasted three years, finally, the couple told her:

"Man and materials are quite impermanent. So, please let us build it this year without fail."

The old *zayat* was torn down and a two-storied brick building was erected in its place. There was a great earthquake at Bago (Pegu) in that year 1292 M.E. (1930) when construc-

tion began.

To withstand the earthquake and the weather, bricks were used for the front of the building; while planed wood was used for the walls. The cost of the building was ten thousand kyats.

Daw Malari never asked for donations even from laypeople she was close to, never asking from U San Oo and Dw Ei, who were both generous. She was contented with what she got.

Of the couple Daw Ei was more tired of the cycle of *saḥsāra*. Daw Malari recalled:

"Daw Ei had good awareness of *saḥsāra* [endless cycle of rebirth], and after bearing a son, she suffered and was thus in dread of *saḥsāra*.

"She tried very hard to acquire *sīla* and *dana* and to attain *magga* and *phala* [path and fruition] in this life – if not in the next life."

Daw Malari would urge the laypeople who came to her to uphold mindfulness, charity and compassion; and to observe *sīla* while they had the chance to be in the period of the Buddha *Sāsana*. She also reminded them to retire to the various meditation centres to practise *Vipassanā*.

The Chief Nun had smooth relations with the laity as she was considerate of them. Respect for her increased in those who already respected her and followed her exhortations.

In her exhortations to her pupils she would stress the importance of the relations with laypeople:

"The nuns have to depend on lay men and women for their livelihood; so mindful of '*yatha-labha-sam-tosa*' the nuns must uphold the '*Sam-le-kha*' Dhamma laws [to get rid of the defilements or *kilesas*]. The nuns must not let themselves get

be in such a condition that 'the more they get, the more they want; the more they drink salty water, the more thirsty they become.' The nuns must not be led by greed: a suitable amount of donations is quite enough."

CHAPTER FOUR

Life of a Grandma Nun

Still shouldering the tasks

On the 14th waning day of Nadaw, 1337 M.E. (December 1975), the Chief Nun of Samiddhodaya Forest Nunnery would celebrate her birthday. A lifespan of 95 years was not what everyone could hope for. If a stretch of 75 years could be taken as the average lifespan of today, Sayagyi had indeed gone well beyond that average.

Persons of advanced age are thought to be infirm. Though Sayagyi was well advanced in years she was still vigorous, and she had not retired as yet till now (at the time of writing). She was still shouldering the tasks of *Pariyatti* and *Pañipatti Sāsana*.

There were 27 young nuns living with Sayagyi. Nuns Daw Eindawati and Daw Kulapati jointly administered the nunnery and also took on the task of teaching. Though she had left the administration and teaching in the hands of the two elder nuns, Sayagyi did not let herself idle away her hours. She would call the young nuns to her to make them learn and recite their lessons. Whenever Daw Eindawati or Daw Kulapati went on a trip, Sayagyi would take on the duties of teaching Pāṭi grammar and *Abhidhamma*.

When the writer asked Sayagyi whether she had forgotten all the lessons she had learnt in her youth, she replied that her memory still retained much and that on hearing the recitals she could point out what was correct or wrong. She liked teaching and she would urge those who became nuns at a later age to learn as much as they could -- no matter if it was only a word or two. Sayagyi would call them to teach them *Parittas* and *Dhammacakkapavattana Sutta*. Some illiterate elder nuns thus began learning how to read.

Sayagyi never whiled away the time and read as much as she could, especially books written by the Venerables Mahasi and Mogok Sayadaws. She also would establish mindfulness of the *Dhamma*. Sometimes she would make the young nuns read to her. She usually rose before dawn, would take a cup of Horlicks and pray. Then she would practise *Vipassanā* meditation on the bed. At 6 a.m. she would have some food and again practise meditation. At 10 a.m. she would recite some prayers; and afterwards she would have lunch.

Later after having dessert at noon, she would establish mental cultivation of the *Dhamma* and then take a nap. At 2 a.m. she usually read, sometimes she would make the young nuns listen to her or had them recite their lessons to her. Such was her routine for the day. At night the young nuns would give her a massage, while she exhorted them, or made them recite the lessons again. At about 9 a.m. after praying, she would again establish mindfulness of the *Dhamma* before sinking into sleep.

Sayagyi never whiled away a day. Instead she spent the time doing as many things as she could -- beneficial to

herself and the others -- thus serving the *Sāsana*. At 95, she was getting on in years; though for many of that age, it meant senility, she was still as sharp and vigorous as ever, still carrying on with her many duties.

The health of Grandma Nun

"For a nonagenarian, the decade from 91 up to 100 years is the time to spend on the bed (*Sayana dathaka*)." [*Utubawzana Samgaha*, page 18.]

Sayagi was in the *Sayana Dathaka* category; but she did not spend time on the bed. She was still active and vigorous: she could walk, read and climb up and down the stairs several times a day.

Kyaung-ah-magyi (donor of the monastic building) Visakha appeared so young at her age that in the midst of her three generations of progeny, one could not tell her apart from the others, indeed one had to ask for her.

Although Sayagi Daw Malari seemed less youthful than Visakha of Lord Buddha's time, she still appeared young for her age. Her eyes were clear and with glasses (200-300 degrees) she could read; while her teeth were good. Her hearing loss was not significant as she could hear when the voice was raised a little. She suffered pain and fever at times from urinary problems. For this she was treated with medicine (both local and foreign) and dietary foods, taking the treatment from doctors and local masseurs.

Sayagi maintained her physical body with medicine, dietary foods and physical exercise; she maintained her mental health with *sīla* and *Vipassanā* meditation.

Only when the physical body is healthy will there be a healthy mind and vice versa. So Sayagyi tried to keep healthy both in body and mind.

Preparations

On the 14th waning day of Nadaw, 1332 M.E. (December 1970), Daw Malari reached the 90th milestone of her life. On that day she prepared for the future of the Samiddhodaya Forest Nunnery by agreeing to delegate special responsibility to her elder pupil-nuns. One was Daw Haymaryi, her niece and the first from the nunnery to pass the *Dhammacariya* examination. She was appointed by Sayagyi to become the Samiddhodaya's Chief Nun.

The *Nayakas* of the nunnery were Daw Kinsanar, a *Pathama-kyaw* holder and a conscientious veteran of the nunnery and Daw Parami, also a *Pathama-kyaw* holder, a brilliant teacher and a humble pupil of the ninth Head of the Shwe Kyin Sect -- the Venerable Sankin Sayadaw.

As *Anu-nayaka* teachers Daw Malari picked *Dhammacariya* holder Nuns Daw Eindawati, Daw Kulapati and Daw Sarawati, who were actively teaching to promote the nunnery's education and who were closely attending to the Sayagyi.

That day Daw Malari respectfully informed the invited Venerable Sayadaws about her consent in delegating duties to her elder pupil-nuns. She also exhorted her pupils to work in unity. Following the exhortations of their Sayagyi, it was clear that the elder nuns would work devotedly for the future of the Samiddhodaya Forest Nunnery.

Meritorious deed on her birthday

Generally birthdays —even for monks and nuns.— are marked by deeds of merit. Daw Malari had been carrying out such birthday merits since 1311 M.E. (1949). The writer asked Sayagyi the purpose for her performing such deeds — whether it was for the purpose of longevity, for example. She replied:

"Actually it's not for longevity. Birthday merits are done as a help in the attainment of *Nibbāna*. Later the *Sangha* are invited and offered almsmeal and food in a way to promote the *Sāsana*. With this aim, such a deed is done on a birthday."

She added:

"Later, I became to feel it as an impediment to my *Vipassanā* meditation: arranging and cooking and all sorts of things so that I couldn't practise. I could only be mindful of my aspirations. When I'm making donations I can be mindful of impermanence as a concept, not as a reality."

Then Sayagyi recited the verse on meditation written by the Ven. Mahasi Sayadaw:

"Merely knowing impermanence as a concept one cannot achieve the wisdom of *anatta* (non-self); only realising it as a reality can one attain the wisdom of *anatta*; getting the wisdom of *anatta* can lead one to the attainment of *arahantship*."

The nun of the Shwe Kyin Sect

Every year Nun Daw Namacari of Yangon would make donations on the Sayagyi's birthday; in the years she could not come

personally, she would send donations through a third party. Daw Narnacari loved Sayagyi very much and wanted to hold a birthday celebration for her on a grand scale.

In 1334 M.E. (1972) on Sayagyi's birthday, she hired a *sitawgyi* (royal drum) troupe from Mandalay for the occasion. She offered *swom* meals to the invited monks and nuns in the big *Dhammayon* while the *sitawgyi* drum troupe played solemn music. She was filled with boundless joy to be able to organise such a grand occasion.

Finding out about the *sitawgyi* drum troupe on that day, Sayagyi's distress showed clearly on her face. However, she was on the horns of a dilemma – in a fix whether or not to tell her devotee -- as she did not want to thwart Daw Narnacari's *cetanā* nor hurt her feelings.

Indeed Sayagyi was really in a quandary and she complained about what the nun from Hanthawaddy had done (Nun Narnacari resided in a nunnery in the Hanthawaddy quarter in Yangon). She finally became so upset that she retired to a room at the back of the Buddha image.

Meanwhile some nuns seemed to be happy, their faces cheerful as they welcomed and fed the guests to the accompaniment of *sitawgyi* drum music. Seeing them so, Daw Malari shook her head. To the nuns who came near her she said:

"Well, you're happy with the music; and you don't realise the violation of *sīla*. We are only observing ten precepts. Do you have any observance of *sīla* left?"

The next day Sayagyi called Daw Narnacari to her:

"Next year you don't come here."

"Why Saya-phyay?"

"You love music very much. Whatever you do, you want

to include music. And I hate it. We're nuns of the Shwe Kyin Sect and music is at the opposite end of our goal. We don't want to hear music: it's painful to our ears."

Not repairing the pagodas

Once one summer, Sayagyi took refuge at the Nunnery of Daw Narnacari, and the host took her to the Ven. Say-wunkabar Sayadaw.

The Sayadaw told Daw Malari that he was serving the *Sāsana* by repairing pagodas and asked whether she repaired pagodas as well. She replied that she did not and could not afford to do it and that instead she listened daily to Lord Buddha's Teachings.

Then, the Say-wunkabar Sayadaw happily told Sayagyi that she being the better person was truly carrying out the teachings of the Lord Buddha. The Sayadaw also offered help to her.

Sandi~~hiko* -- missing the *Dhamma

It was during Sayagyi's stay at Daw Narnacari's nunnery in Yangon. Daw Narnacari was quite busy as she was one of the most successful nuns serving the *Sāsana*.

Many guests visited her daily and they were from all walks of life, including government officials, and the host nun was kept busy welcoming and advising them.

Then Sayagyi, seeing that Daw Narnacari was spending time on unimportant matters, thought to warn her. When

she came to her, Sayagyi cautioned her:

"You've too many impediments that you don't have the time for your own *Dhamma* practice. So what shall you do? If you are to be even mindful of the impermanence of life, you can't go on like this."

"Saya-phaya, I've been preaching."

"Well, you've missed *Sandi ~ ~hiko Dhammo* – which is to be realised and to be attained by yourself."

At that time an elder nun from Pyuntaza, Daw Dhammacari, was in Yangon residing together with Sayagyi. She urged Sayagyi to be firm with Daw Narnacari. Daw Malari replied:

"I can't be too harsh on her -- I have to depend on her."

The beloved pupil

Daw Narnacari, beloved pupil of Sayagyi and known as the Hanthawaddy Sayagyi of Yangon, passed away at 9.10 p.m. on the second day of Tagu, 1337 M.E. (27 April, 1975) at the nunnery in Yangon.

The next day news of Daw Narnacari's death was relayed by telephone to Samiddhodaya Nunnery, but no one dared to break the tragic news to Sayagyi immediately.

Daw Malari had known about Daw Narnacari's illness and would often write to her pupil to ask about her health. Her pupil wrote back that she had only one wish which remained unfulfilled: and that was to see Sayagyi before her death. As for the medicines and the dietary foods, they were all complete,

Daw Narnacari wrote in her letter.

Sayagyi then replied:

"We've reached the age of senility and we can't visit one another. So establish your mindfulness of the *Dhamma*."

When news about her death came on the phone, Daw Kinsanar, Daw Haymaryi and other elder nuns discussed among themselves whether or not to disclose the tragic information.

Fearing Phwa-phaya would be upset, they were agitated -- going back and forth from Sayagyi's brick building, and checking on their teacher's condition. Sayagyi noticed them milling about and thought that something was in the air.

Daw Kulapati, who was attending to the Sayagyi, cleverly did not tell her before breakfast. Only afterwards when the old nun was relaxing did Daw Kulapati break the news lightly:

"Yangon Phwa-phaya has passed away. Regardless of whatever happens to anyone else, it's important for Sayagyi to survive, isn't it, Phwa-phaya?"

"When did she expire?"

"Last night at 9 p.m."

"When did you get the information?"

"Since early this morning."

"You all did not break the news for fear of upsetting me. But I've established mindfulness about it and it doesn't affect me."

Later Sayagyi, remembering the gratitude she owed her pupil, remarked:

"Well, Mai Narnacari was my beloved pupil and she was good at everything. Whatever I said I wanted to do, she at once saw it through. She would never argue back. Her death is a great loss to me. I've lost my right hand."

Hard to tolerate an old nun

On the 10th waxing day of Tazaungmon, 1337 M.E. (November 1975), Kyaiklat Forest Nunnery Chief Nun Daw Silavati, accompanied by two guests from Wakema, arrived to pay respect to Sayagyi. In their conversation, the Chief Nun of Kyaiklat Forest Nun remarked:

"When we are getting on in age, *rasa ta Śhā* (desire for taste), among other things, is the real problem for us. We have to try repress our desire for sweet or sour things."

Then Sayagyi said:

"If we avoid *āhāra pariyesana* (searching for food), many problems will go away. It's true what the Kyaiklat Nunnery Chief has said: when I was young I ate everything that they cooked for me.

"Now I've become fussy: I ask Ma Kula to cook what I want to eat; then when I really sit down to eat, the desire to eat some other things appears. That's why I say to them that it's very difficult to have patience with an old nun -- she's very fickle and you tolerate it."

A short *sasāra* is good

Some laypeople from Mandalay came to visit and pay respect to Sayagyi on the 13th waxing day of Tazaungmon, 1337 M.E. (November 1975). Then before leaving they paid respect again. Sayagyi asked them:

"Do you all practise the *Dhamma*?"

"Yes we do, Phwa-phaya."

"What *Dhamma* do you practise?"

"We practise *Buddhānussati* mental cultivation."

"In what way do you practise mental cultivation?"

"We count beads, contemplating the Lord Buddha in mind, and saying '*Arahant*'."

"When you count beads, what images appear in your mind?"

Then one layman replied:

"Images do appear. But may I not reveal what kind it is, Phwa-phaya. Your pupil hasn't the habit of talking about this."

"Well, *Buddhānussati* is a form of concentration and if you have developed a good base of concentration, *Vipassanā* meditation is quite easy. So try it. We are all travellers on the path of *sasāra*; and it is good to have a short *sasāra*.

"It'd not good to have a long *saṁsāra*; but whether we realise a short or long *sasāra* is due to our good fortune to be in Lord Buddha's Dispensation. If there was no *Sāsana* of the Lord Buddha, we won't even have a chance to know about the long and the short of *sasāra*."

One who does not fear *sasāra*

The writer often visited Sayagyi and in my conversations with her, I would ask what kind of aspiration she prayed for. Sayagyi replied:

"Your pupil never asked for anything. I only wish to attain *Nibbāna* in this life."

She then recounted her experiences in her youth:

"When I was young, my cousin Ah-ko-sein [Sein Zani] said that he had prayed to the Lord Buddha to become a future Buddha; and he said that there was no one to wish to be the right-hand attendant of the future Buddha. He asked me to make a wish for that. I replied that I feared the long *sasāra* too much and if I were to fall into *niraya* [hell], I would be finished."

Sayagyi continued:

"Only a courageous person can make a wish to become the future Buddha, and he doesn't fear *sasāra* as well. In whatever plane of existence he comes into being, one day when he acquires full perfections [*pāramī*], he will achieve Enlightenment. Your pupil fears a long *sasāra* too much and also doesn't have the courage to make such a wish of becoming a future Buddha."

Embracing *Vipassanā* meditation till death

Sayagyi dwelt upon the question of mortality and was often mindful of it. At the age of 36 when she was on a short visit to her native Thameinhtaw village she told her sister:

"I'm going back to Sagaing."

"Why?"

"I'm now 36 and 36 is a likely age to die. If I die I want to die in Sagaing."

Sayagyi returned to Sagaing at that time, but she did not die as she had thought.

At the age of 86 she went to Yangon to reside with Daw Narnacari for six months. In a conversation with Daw

Namacari, she said:

"I'm 86 and 86 is a likely age to die. I don't know where to die."

"Saya-phaya, if you breathe your last, die here."

"Why? Because I'd be near you?"

"Yes, Saya-phaya."

Sayagyi did not meet her end as she had thought. Now Sayagyi has reached her 95th birthday on the 14th waning day of Nadaw, 1337 M.E. (December 1975).

"I think I will come to the end of my life in the 96th year of my life. I've practised *dana*, *sīla*, *samatha* and *vipassanā* meditation. And of these practices, I'll embrace *Vipassanā* meditation till the last day of my life."

Sayagyi had prepared and readied herself to meet death and in the remaining days she has tried her utmost to establish mindfulness of *Vipassanā Dhamma*. It has been the medicine enabling Sayagyi to meet death courageously. Sayagyi said:

"I don't fear death for I've many things to depend upon, and I possess morality. When I was young I had tried to imagine meeting death and I feared it not: I had a good heart and if I had died, I would have gone to *sugati-bon* [heavenly plane]. So I had no fear of death in the past. One thing now I fear is that even though I get to the *sugati-bon* I may still be holding wrong view."

Sayagyi then added:

"One day I tried to imagine meeting death. I think I may get to the plane of existence that I aim for, possessing '*saccānulomika ñāṣa*', I think I'll attain *magga-phala* thought moments.

"In the early days after the Second World War I feared death greatly, for then I'd accomplished nothing as all the men-

tal concentration I had was destroyed. At that time I didn't have any *Dhamma* in my grasp. And if I had died then, I would have been totally finished. So I feared death greatly."

"In the last hours, suffering will be great, so great that it leads to death. I can bear the suffering if I've a firm grasp of the *Dhamma*. But if *dukkha* can't be endured, *domanassa* will develop, and monks and nuns will be veered off from their destinations.

"So if suffering were to strike us, we must bear it with *saccānulomika ñāṣa*: that the suffering is not 'I'. But if we attach the suffering to *attā* [self], then it's *sakkāya-di* ~ ~ *hi* and we will suffer."

Sayagyi was ready to face death anytime; having tried to develop *saccānulomika ñāṣa*, she feels she can readily control the suffering with *saccānulomika ñāṣa* should death come to her -- any day and at any time.

However, it is likely that Sayagyi does not get to face death sooner; that she would live past her centenary.

As long as Sayagyi lives -- she will continue her work for the good of herself, for others and for the development and promotion of the *Sāsana*. These have been her lifelong tasks.

Into the hands of the Chief Nun

Now we have come to the end of this biography *Over 90 Years in the Life-path of Daw Malari, Chief Nun of Samiddhodaya Forest Nunnery*. However, Daw Malari's life has not come to an end as yet at the time of writing. We hope that she will walk past the 100th milestone of her life.

After over 30 interviews with Sayagyi, the manuscript of her biography was handed to her at 4 p.m. on the first waning day of Tazaungmon, 1337 M.E. (November 1975). Looking at the inch-thick manuscript, Sayagyi remarked joyfully:

"Well, the manuscript is thick, and I think that all my life is contained in here."

Sayagyi's face seemed more cheerful on that day though as possessor of the *Dhamma*, she was always cheerful; and the writer wished then that it would be good to see Sayagyi's more cheerful face from that day onwards for another hundred years.

Translated by U Win Myint
(31 May 1996)

Postscript: Sayagyi Daw Malari died at the ripe old age of 100 years and 36 days on the sixth waxing day of Tabodwe, 1342 M.E. (December 1980). Five days later she was entombed at the Nar-nat-taw Cemetery at the foot of her beloved Sagaing Hills.

ANNEX

Rules and Regulations for the Nuns

In Sagaing Hills there were two Sayadaw who had contributed to the promotion of the *Sāsana* of the nuns. One was the famed Htoot-khaung Sayadaw, Ven. Nanavamsa, 1160 - 1242 M.E. (1798 - 1880). The other was the Mahāgandhayon Sayadaw, Ven. Uttara, 1220 - 1282 M.E. (1858-1949).

In 1257 M.E. (1895) the Mahāgandhayon Sayadaw left the East Visudhayon Monastery in Mandalay for Sagaing and resided at the First Gandhayon Forest Monastery for twelve years, practising meditation. At that time the fame of the Sayadaw's *pa ṭipatti* practice was spreading far beyond the hills of Sagaing.

Ven. Dhammananda (a Hindu monk), Ven. Nyanatiloka (a German-born British monk) and Ven. Tayzavamsa (an Australian novice) placed their hopes on the Venerable Mahāgandhayon Sayadaw in their *pa ṭipatti* meditation efforts. In 1268 M.E. (1906) the Sayadaw wrote *Nibbāna Magga Dīpanī Kyan* in response to the requests of these foreign monks and novices, and from the Sayadaws and monks who cherished the *pa ṭipatti* practice of meditation.

The Mahāgandhayon Sayadaw had resided in stages

at various monasteries: initially at the First Gandhayon Forest Monastery, he then moved to the Mahāgandhayon Forest Monastery; then again to Mahāsukha Forest Monastery. Because of the Sayadaw, more and more followers -- monks, nuns and laypeople -- came to reside in Sagaing Hills. The number of forest monasteries, forest nunneries and water ponds increased as well.

At that time there were about 30 forest monasteries which accepted the authority and exhortations of the Sayadaw. The Sayadaw made the monks live in conformity with the *Vinaya* and blessed them with the *Dhamma* and the four requisites. The Venerable also admonished the nuns to be constrained in their habits in their day-to-day life.

At that time there were few young nuns, as the majority were elderly. Monks were also much revered and even the *koyins* (novices) were respected. If a layperson came face to face with a monk, he or she would sit at the roadside, the palms raised in respect -- giving way to the monk to pass.

In the past in Sagaing Hills, there resided elder nuns who practised meditation; later young nuns gradually came to study at the nunneries. The Mahāgandhayon Sayadaw, looking ahead to the future, and preparing for the perpetuation of the *Sāsana* of the nuns, drafted rules and regulations for them in 1276 M.E. (1914).

After the draft was finished, the Sayadaw called a convention of all the nuns. At the gathering the Sayadaw addressed them on the importance of morality. According to the Venerable, however learned a nun, without having good virtue, she could not make any progress. Further, the Venerable read them the draft rules and regulations.

In his introduction to the draft rules, the Sayadaw declared:

"Like the crops destroyed by cattle for not having a fence;

like a horse without a bridle,

like an elephant without a mahout, like a slave without a lord,

like a village, town and country without a ruler,

like children without parents, like pupils without a teacher,

like a mat without a binding thread;

likewise without rules, regulations and practice for quick attainment of Nibbāna, laypeople and nuns will go repeatedly through the rounds of miseries of birth, sickness, old age and death, sinking in the cesspool of impermanence."

After reading the introduction, the Sayadaw read the 12 sections of the contents of the proposed rules and regulations:

- (1) Preliminary rules for those wanting to reside at the forest nunnery.
- (2) Rules for the guarantors.
- (3) Rules for the applicants who commit offence.
- (4) Rules dealing with the violations by the applicant.
- (5) Rules pertaining to attendance at prayers, to making offerings to the Buddha image and the temple.
- (6) Rules for reciting at night lectures.
- (7) Rules for the spending of money.
- (8) Rules for bathing and fetching water.

- (9) Rules for nuns returning temporarily to their native places.
- (10) Rules for the Chief and elder nuns.
- (11) Rules for teachers and pupils.
- (12) Rules for general matters.

After reading the 12 sections of the contents of the proposed rules for nuns, the Sayadaw delivered a concluding address.

Afterwards, the sound of "*Sadhu*" (well done) reverberated throughout Sagaing Hills. The Ven. Mahāgandhayon Sayadaw had "sewed a binding thread" to the *Sasana* of nuns which has appeared to replace the *Sāsana* of *Bhikkunīs* (women monks during the Lord Buddha's lifetime).

In the past nuns were thought to wear pure white robes. During the reign of King Bodawpaya some nuns wore white, others robes dyed red. Meanwhile the Chief Prelate of the Order Moun-htaung Sayadaw decided that both colours worn by nuns were in agreement with the scriptures. So both colours were worn in the past; but later the wearing of white robes dwindled out.

In the time of the Mahāgandhayon Sayadaw, nuns' robes were of all dyed colours except for the *eingyi* (blouse); some still wore pure white *eingyis*. Then the Mahāgandhayon Sayadaw advised nuns to wear the upper garment of the same colour as the robe. From that time the wearing of the white upper garment gradually disappeared. And now almost no one wears the white *eingyi*.

The majority of nuns in Sagaing Hills followed the Mahāgandhayon Sayadaw's exhortations with eagerness, obeying him with deep respect. Daw Malari recalled:

"The Mahāgandhayon Sayadaw commands great in-

fluence; whatever the Sayadaw says, almost all obey him."

The Venerable wrote the exhortations in verse after guiding the nuns with rules and regulations. Nuns -- shouldering the duty of the *Sāsana* -- had to be thoughtful, to maintain mindfulness and to first consult others in all their actions. Writing in verse form, the Sayadaw urged them:

"Think before and after, be mindful, have a right view through intelligence;

Having seen the answer, discuss it with others to assess it as proper or not.

Discussing with others results in satisfaction:

That's how the wise sees through to the end.

This thing, that thing, whatever I am eager to learn;

No wisdom and intelligence, knowing not the error,

One is liable to make a mistake;

To become a savant, discuss and coordinate with others;

If it pleases the majority, it is certain to be free from mistakes.

Then the thing agreed on will be unshakable and firm like a stone pillar."

The twin duties of nuns are to work for the *pariyatti* (learning) and *pañipatti* (practice) of the *Sāsana*; only the fulfilment of these two duties could lead to the thriving of the nuns. Thus followed the Sayadaw's admonishment:

"Honour and rewards to those who successfully shoulder the twin noble tasks of *Pariyatti* and *Pañipatti Sāsana*;

Thriving with honour and rewards means serving the *Sāsana*;

Serving the *Sāsana* will make one attain *Nibbāna*

quickly."

As women, the nuns were full of devotion and generosity. In *swom* meals for the Sayadaw, they often importuned him, asking him to eat this and that dish; so they were warned not to indulge in that habit.

Moreover, the nuns sometimes, as women of piety, went beyond the proper limits of devotion. Their sense of devotion would spill over in the case of those preacher monks — especially those whose voices were rich and whose delivery of sermons was so eloquent. On this matter the Ven. Mahāgandhayon Sayadaw exhorted thus:

"Be mindful when listening to the *Dhamma* talk:

Devotion must be to the *Dhamma*, not the person who preaches;

Insincere is the personal devotion that it destructs."

The forest nunneries were the exclusive places for women, so it was not suitable for monks to stay overnight there. Even if the monks were close relatives of the nuns, they should also not be allowed to stay overnight. They must be welcomed, in case they came, at the pagoda temples. If the monks wished to put up the night, they should be directed to the monasteries, the Sayadaw added.

Daw Malari's building (1357 M.E. or 1995).

**On her 100th birthday –
36 days before her death.**

On her 100th birthday – 36 days before her death.

Hlaing Kyi Phyu Dhamma Vira Publishing House & e-Library

The Life of a Myanmar Buddhist Nun

This book portrays the long life (1880-1980) of a Myanmar nun who founded the forest nunnery in the 1950s in Sagaing. Moreover, the writer describes the many meditation techniques, especially the birth of the Mahasi method of noting the belly movement in breathing. The book also vividly depicts the lives of the recluses in Sagaing Hills 50 years ago when there were fewer monasteries and nunneries. Besides self-cultivation of the Dhamma, Daw Malari successfully set up a large learning institution, Samiddhodaya Forest Nunnery, leaving a legacy of systematic *pariyatti* (Buddhist Scriptural) education for nuns.

သမိဒ္ဓေါဒယ ဆရာကြီး ဒေါ်မာလာရီ

နှစ်ကိုးသယ်ကျော်ဘဝသီရိ

ဒေါက်တာအရှင်နန္ဒမာလာဘိဝံသ

လှိုင် ကြည် ဖြူ ဓမ္မဝီရ စာပေတိုက် နှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ် စာကြည့်တိုက်

HLAING KYI PHYU DHAMMA VIRA PUBLISHING HOUSE & e-LIBRARY